

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เนาว์มณี สุนทรโชติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2563

**Development of Teacher Training Curriculum for the Implementation
of a Supplementary Course Titled Applied Art for the Enhancement
of Life and Career Skills for Primary School Students
of Border Patrol Police Schools**

Naomaneer Soonthornchot

**A Thesis Submitted in Partial of the Requirements
For the Degree of Doctor of Education Program
Department of Curriculum and Instruction
College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University**

2020

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาใน
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เสนอโดย นางเนาว์ฉวี สุนทรโชติ

หลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญยากร ช่วยทุกข์เพื่อน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ กัญจนา คำโสภี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภารัตน์ แสงจันทร์)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญยากร ช่วยทุกข์เพื่อน)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ กัญจนา คำโสภี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชราภา ตันติชูเวช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์)

วิทยาลัยครุศาสตร์รับรองแล้ว

..... คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์
(อาจารย์ ดร.พงษ์ภิญโญ แม่น โกลศ)

วันที่ 13 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2564

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา ใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ชื่อผู้เขียน	เนาว์มณี สุนทร โชติ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธันยากร ช่วยทุกข์เพื่อน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ กันจณา คำโสภี
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และ 2) ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย คือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ แบบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน แบบสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มี 6 องค์ประกอบ คือ (1) วัตถุประสงค์ (2) โครงสร้าง (3) เนื้อหาสาระ (4) กิจกรรมการจัดการ (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (6) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ หลังจากรับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ดังนี้ 2.1) ครูมีความรู้ ความเข้าใจ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินผลงานของ

ครูอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูมีพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานทุกด้านอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3) ครูมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.4) ครูมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรมครู หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ ทักษะชีวิตและการทำงาน

Thesis Title	Development of Teacher Training Curriculum for the Implementation of a Supplementary Course Titled Applied Art for the Enhancement of Life and Career Skills for Primary School Students of Border Patrol Police Schools
Author	Naomane Soonthornchot
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Thunyakorn Chuaytukpuan
Co Thesis Advisor	Associate Professor Kunjana Dumsopee
Department	Curriculum and Instruction
Academic Year	2020

ABSTRACT

This research article aimed to 1) develop teacher training curriculum for the implementation of a supplementary course titled Applied Art for the enhancement of life and career skills for primary school students of Border Patrol Police Schools and 2) study effectiveness of teacher training curriculum for the implementation of a supplementary course titled Applied Art for the enhancement of life and career skills. The simple random sampling was used 22 primary school teachers in Border Patrol Police Schools at Phetchaburi and Prachuap Khiri Khan provinces. The research tool consisted of the assessment from the suitability of supplementary course, the achievement test, the questionnaire on life and career skills, the behavior observation of life and career skills, the performance evaluation from, interview, the performance assessment form on teaching and learning management, and the questionnaire on teachers's satisfaction. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, t-test for dependent sample and one sample t-test.

The results revealed that 1) the teacher training curriculum for the implementation of a supplementary course titled Applied Art for the enhancement of life and career skills consisted of 6 elements as follows; (1) objectives, (2) course structure, (3) content, (4) learning activities, (5) media and learning resources and (6) measurement and evaluation. The teacher training curriculum

for the implementation of a supplementary course titled Applied Art for the enhancement of life and career skills was suitable. The assessment from the experts was at the highest level.

2) Effectiveness of teacher training curriculum for the implementation of a supplementary course showed that 2.1) teachers had higher knowledge and understanding after completing the training session with statistical significance at the .05 level. Teachers obtained performance assessment at a good level, which is higher than criterion at the significantly at the statistical level of .05. 2.2) teacher's life and career skills after passing the teacher training curriculum for additional course had higher significantly at the statistical level of .05. Teachers had better enhancement of life and career skills at a good level, which is higher than criterion at the significantly at the statistical level of .05. 2.3) teachers had teaching capability a highest level, which is higher than criterion at the significantly at the statistical level of .05. 2.4) teachers were satisfied with training activities in the highest level, which is higher than criterion at the significantly at the statistical level of .05.

Keywords: Teacher Training Curriculum, Supplementary Course Titled Applied Art, Life and Career Skills

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันยากร ช่วยทุกข์เพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ กันจณา คำโสภี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรภา ดันดิชเวช ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และข้อเสนอแนะต่าง ๆ จนกระทั่งงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภารัตน์ แสงจันทร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ทวัศศักดิ์ จินดานุรักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรภา ดันดิชเวช ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้และได้ให้คำแนะนำเพื่อทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ชานลัญญา วงศ์อร่าม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองแถม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญล้อม ค้วงวิเศษ อาจารย์ชาญณรงค์ วังเย็น และอาจารย์สุเทพ เกตุ นวม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ พลตำรวจโทเทพ อมรโสภิต พลตำรวจโท คร ปิ่นเฉลียว อดีตผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และพันตำรวจเอก ปฐม อุ๋นอบ ผู้กำกับตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ที่ให้การอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนครูจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้ง 11 โรงเรียน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ที่ให้ความร่วมมือในการฝึกอบรมและตอบรับผลการอบรมทำให้งานวิจัยมีคุณภาพในการจะนำไปใช้จริงได้

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา สามีและครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน พร้อมทั้งเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งที่ผลักดันให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอแสดงความกตัญญูตเวทีแด่ครู อาจารย์ ทุกท่านทุกแขนงวิชาที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยให้ประสบความสำเร็จในวันนี้

เนาว์มณี สุนทรโชติ

สารบัญ	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามงานวิจัย.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	7
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	8
1.6 นิยามศัพท์.....	10
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	16
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	17
2. แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
2.1 การพัฒนาหลักสูตร.....	21
2.2 หลักสูตรเสริม.....	31
2.3 การฝึกอบรม.....	44
2.4 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู.....	53
2.5 ทักษะชีวิต.....	58
2.6 ทักษะการทำงาน.....	76
2.7 ทักษะชีวิตและการทำงาน.....	85
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	124
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	133
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	133
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	136

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	158
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร เสริมฯ.....	165
4. ผลการศึกษา.....	169
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ	169
1.1 ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	169
1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	172
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้ หลักสูตรเสริมฯ.....	174
2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ	174
2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานทั้ง 5 ด้านของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อ ใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	176
2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการจัดการ เรียนการสอนของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	184
2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อการ จัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ..	185
2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์.....	187
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	191
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	193
5.2 การอภิปรายผล.....	195
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	206
บรรณานุกรม.....	208
ภาคผนวก.....	221
ประวัติผู้เขียน.....	349

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	138
3.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอนกับทักษะชีวิตและการทำงาน.....	140
3.3 แสดงแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design)	158
4.1.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	170
4.1.2 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ.....	171
4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ.....	173
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครูที่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	174
4.4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบประเมินผลงานของครู.....	175
4.5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการวัดทักษะชีวิตและการทำงานรวมทั้ง 5 ด้านของครูก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	176
4.6 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	177
4.7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวของครูที่ได้รับการฝึกอบรม.....	177
4.8 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานด้านการริเริ่มและนำพาตนเองของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	178
4.9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ของครูที่ได้รับการฝึกอบรม.....	179
4.10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม	180
4.11 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม	180

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.12	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานด้านผลิตผลและความ สำนึกรับผิดชอบของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	181
4.13	แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานด้านผลิตผลและความ สำนึกรับผิดชอบของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	182
4.14	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานด้านภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	183
4.15	แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานด้านภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบของครู ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรม.....	183
4.16	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน ของครูที่ได้รับการฝึกอบรม.....	184
4.17	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรม การฝึกอบรม.....	186

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	17
2.1 แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา.....	29
2.2 การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ของ โบแชมป์.....	30
3.1 แสดงโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	137
3.2 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ.....	168

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นพลวัตมีการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งในสถานการณ์ของโลกปัจจุบันที่ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ตามที่รัฐบาลไทยได้ประกาศวิสัยทัศน์เพื่อปรับทิศทางของประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ในอนาคต ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือมีการปรับเปลี่ยนจากเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่เกษตรกรรมแบบสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและทางเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยมีการปรับเปลี่ยนธุรกิจจากขนาดกลาง ขนาดย่อมแบบดั้งเดิม (Traditional SMEs) หรือธุรกิจแบบเดิมที่มีอยู่แล้วและรัฐบาลต้องให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการอย่างอัจฉริยะ (Smart Enterprises) และธุรกิจเกิดใหม่ (Startups) ได้ปรับเปลี่ยนจากการบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) นำไปสู่การบริการที่ให้มูลค่าสูง (High Value Services) มากขึ้นและมีการปรับเปลี่ยนจากแรงงานที่ขาดทักษะการทำงาน นำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้นอีกทั้งยังทำให้มีทักษะในการทำงานและการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีแนวทางในการสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ มีความสามารถและมีทักษะในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับของเด็กและเยาวชนต่อไป ดังนั้น การที่จะพัฒนานักเรียนต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้และทักษะการเรียนรู้ (ชวลิต โปธินทร, 2560)

ตามที่เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) หรือมีชื่อย่อว่าเครือข่าย P21 ได้พัฒนาวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นกรอบความคิดและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ทักษะเฉพาะด้านความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการดำเนิน

ชีวิตประจำวันของนักเรียน ในระบบเศรษฐกิจโลกใหม่โดยมีสาระวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาอังกฤษ การอ่านภาษาของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การปกครองและความเป็นพลเมืองที่ดี แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อสามารถดำรงชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนต้องส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการและสอดแทรก ข้อมูลที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เข้าในทุกวิชาหลัก อาทิ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน (สำนักงานสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2560) โดยเฉพาะทักษะชีวิตและการทำงาน จะมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย เช่นในพื้นที่ตาม แนวตะเข็บชายแดน เป็นต้น

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ร.ตชด.) เป็นโรงเรียนในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีภารกิจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ตามแนวชายแดน ทูรกันดารห่างไกลการคมนาคมให้ได้มีการศึกษาและมีโอกาสในการประกอบอาชีพที่เท่าเทียม จากรายงานการดำเนินงาน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประจำปีการศึกษา 2560 ด้านเป้าหมายหลักที่ 2 เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน มี ร.ตชด. ทั้งหมด 213 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา 161 โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ตชด. (จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา) 46 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 4 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 โรงเรียน พบว่า จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2,525 คน มีนักเรียนที่ได้ศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2,374 คน หรือเฉลี่ยร้อยละ 94.02 ซึ่งยังถือว่าต่ำกว่าเป้าหมายของรัฐ ที่ต้องการให้เด็กทั้งหมดได้มีโอกาสศึกษาต่อในการศึกษาภาคบังคับ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ ร.ตชด. มีจำนวนทั้งสิ้น 16 สังกัด มีเพียง 6 สังกัดที่มีจำนวนนักเรียนได้เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงตามเกณฑ์ที่กำหนดประกอบด้วย กก.ตชด.ที่ 21 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ กก.ตชด.ที่ 23 ได้แก่พื้นที่จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม กก.ตชด.ที่ 31 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุดรธานี กก.ตชด.ที่ 32 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดพะเยา เชียงราย กก.ตชด.ที่ 41 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

และ กก.ตชด.ที่ 42 ได้แก่ พื้นที่จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา จังหวัดนครศรีธรรมราช (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560, น. 20 - 21)

และจากผลการดำเนินงานตามเป้าหมายหลักที่ 3 เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางวิชาการและทางจริยธรรม พบว่าคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (ผลสอบ O – NET) เฉลี่ยกลุ่มสาระภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยวิชาภาษาไทย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 35.5 ค่าเฉลี่ยระดับประเทศคือร้อยละ 46.58 วิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 31.55 ค่าเฉลี่ยระดับประเทศคือร้อยละ 39.12 วิชาคณิตศาสตร์ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 26.36 ค่าเฉลี่ยระดับประเทศคือร้อยละ 37.12 และในวิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 26.22 ค่าเฉลี่ยระดับประเทศคือร้อยละ 36.34 (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2560, น. 25 -28) ซึ่งจะเห็นได้ว่านักเรียนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สมควรที่จะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นอันดับต้น ๆ ดังนั้น การที่จะช่วยให้นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้มีโอกาสที่ดีในอนาคต การจัดการศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านทักษะชีวิตและการทำงาน จะเป็นสิ่งที่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นทักษะที่จำเป็นที่นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการนำทักษะไปใช้ในการศึกษาต่อในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ต้องการผลิตและพัฒนากำลังคนในการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 100-107)

การที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานให้กับนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ควรเน้นพัฒนาทักษะที่เป็นพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรมสำหรับเตรียมพร้อมในการประกอบอาชีพ ซึ่งทักษะที่เหมาะสม คือ ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และวิชาศิลปะ ก็เป็นวิชาหลักที่เหมาะสมสำหรับพัฒนานักเรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เป็นประยุกต์ศิลป์ เนื่องจากประยุกต์ศิลป์เป็นศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากความชื่นชมในคุณค่าของศิลปะโดยตรง (ชอุด นิมเสมอ, 2559,

น.7) โดยนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมนักเรียนให้มีทักษะด้านชีวิตและการทำงานได้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง จากการศึกษาของทอเรนซ์ (Torrance, 1962, pp. 84 –103, อ้างถึงในศุภฤดา ภูระหงษ์, 2557, น. 37) พบว่า เด็กในช่วงอายุ 10 - 12 ปี เด็กชอบสำรวจค้นคว้า เด็กหญิงชอบอ่านหนังสือและเล่นบทบาทสมมติ เด็กชายชอบเรียนจากประสบการณ์ตรง ช่วงเวลาความสนใจจะนานขึ้น ความสามารถทางศิลปะและดนตรีจะพัฒนาได้เร็ว เด็กชอบทดลองทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประสบการณ์ แต่ยังขาดความมั่นใจในผลงานของตนเอง เด็กวัยนี้มีความคิดสร้างสรรค์ลดลงบางช่วง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเข้าสู่ระบบโรงเรียน เด็กต้องทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่กำหนด ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่านักเรียนในวัยที่เหมาะสมจะได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านความคิดสร้างสรรค์มากที่สุดคือนักเรียนในระดับประถมศึกษาและถ้านำกิจกรรมศิลปะเข้ามาใช้จะยิ่งทำให้เด็กเกิดจินตนาการได้ดียิ่งขึ้น

การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนสามารถทำได้หลายรูปแบบและการใช้หลักสูตรเสริมก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการจะนำมาใช้ โดยหลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนอกเหนือจากหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิธีการจัดการเรียนรู้ ผนวกเข้ากับภูมิปัญญาหรือบริบทในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นของครูและนักเรียนในระดับประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมประยุกต์ศิลป์ เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานไม่เครียด สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ด้วยการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบที่มีประสิทธิภาพเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ การรู้จักปรับตัวในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่าง การริเริ่มและนำพาตนเองให้เกิดการพัฒนา การสร้างผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ และมีภาวะผู้นำ ซึ่งทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีการเลือกแสดงออกในพฤติกรรมที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และนำไปสู่พัฒนากระบวนการรับรู้คุณค่าจากงานประยุกต์ศิลป์ที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ จนสามารถพัฒนาเป็นอาชีพ และใช้ในชีวิตประจำวันได้

เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า ทักษะชีวิตและการทำงานเป็นการประมวลทักษะที่จำเป็นต่าง ๆ มาผนวกเข้าด้วยกันทำให้ครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ไม่คุ้นเคยและอาจจะยังไม่มี

ความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ไปใช้ฝึกอบรมครูระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและครูจะได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ อนึ่งในกรณีที่นักเรียนได้เรียนจบไปในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ถ้านักเรียนไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อนักเรียนสามารถใช้ทักษะที่ได้รับจากการเรียนในหลักสูตรนี้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ การหารายได้ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าหรือผลผลิตต่อไปในอนาคต ซึ่งหลักสูตรนี้จะเน้นการเพิ่มพูนทักษะชีวิตและการทำงานในหลาย ๆ ด้าน และเป็นทักษะที่มีความจำเป็น ในยุค Thailand 4.0 และในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งหลักสูตรเสริมนี้จึงเป็นอีกหลักสูตรหนึ่งที่มีความน่าสนใจและมีความเหมาะสม สำหรับนักเรียนในช่วงวัยนี้ ด้วยกิจกรรมที่มีความสนุกสนานและท้าทายความสามารถในด้านต่าง ๆ นอกจากจะฝึกให้ครูและนักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นและฝึกทักษะทางด้านศิลปะและเป็นการนำความรู้ด้านศิลปะมาประยุกต์ใช้ และให้ครูและนักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถเรียนรู้สิ่งทีนอกเหนือไปจากบทเรียน โดยเน้นให้ครูและนักเรียนได้มีความเป็นผู้นำและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคม ให้นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาได้และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้อย่างเชิงประจักษ์ ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่ฝึกให้ครูและนักเรียนได้เข้าใจในกระบวนการทำงาน เน้นการลงมือปฏิบัติจริงได้มีอิสระ โดยผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการวางแผนงาน การออกแบบชิ้นงาน มีการให้คำปรึกษาหารือ คิดวิเคราะห์ แยกแยะ ต่อยอดจินตนาการที่เกิดจากการเรียนรู้ นอกจากรู้กระบวนการการทำงานเป็นทีม โดยต้องรู้จักการสื่อสารกับเพื่อนร่วมทีมได้ในแบบที่เหมาะสมและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะส่งผลทำให้ ครูและนักเรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หลักสูตรเสริมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีความสามารถทางการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันและมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ไปประยุกต์และนำไปบูรณาการในการเรียนวิชาอื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการทำงานที่มีประสิทธิภาพสมกับเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่อไปในอนาคต

1.2 คำถามการวิจัย

คำถามในการวิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับใด
2. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิผลอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในด้าน
 - 2.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องประยุกต์ศิลป์
 - 2.2 ทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้าน
 - 2.2.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว
 - 2.2.2 ความเป็นผู้ริเริ่มและนำพาตนเอง
 - 2.2.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม
 - 2.2.4 ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ
 - 2.2.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
 - 2.3 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู
 - 2.4 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา มีประสิทธิผลพิจารณาได้จาก

2.1 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มีความรู้ความเข้าใจทางการเรียนหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีคะแนนรวมผลงานอยู่ในระดับดี

2.2 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มีทักษะชีวิตและการทำงานหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรเสริมฯ โดยพิจารณา 5 ด้าน ดังนี้

2.2.1 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตและการทำงานในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

2.2.2 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตและการทำงานในด้านการริเริ่มและนำพาตนเองหลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

2.2.3 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตและการทำงานในด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม หลังการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

2.2.4 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตและการทำงานในด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบหลังการ

อบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

2.2.5 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตและการทำงานในด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี

2.3 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

2.4 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับมาก

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรงตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านกิริล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การเรียน ตชด. อินทรีอัสสา โรงเรียนละ 6 คน รวมจำนวน 66 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรงตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านกิริ

ล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์ การเรียน ตชด. อินทรีอ้อสา โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 22 คน

1.5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ
 ดังนี้

1.5.2.1 ความรู้ความเข้าใจ ในรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

1.5.2.2 ทักษะชีวิตและการทำงานของครู ใน 5 ด้าน

- 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว
- 2) การริเริ่มและการนำพาตนเอง
- 3) ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม
- 4) ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ
- 5) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

1.5.2.3 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

1.5.2.4 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

1.5.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาสาระรายวิชาประยุกต์ศิลป์ฯ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย สำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นหลักสูตรเสริม ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด เนื้อหา ดังนี้

1.5.3.1 งานศิลป์ที่กินได้

1.5.3.2 หลากหลายแฟชั่น

1.5.3.3 สารพินงานตกแต่ง

1.5.3.4 บรรเลงแต่งสวน

1.5.4 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการฝึกอบรมครู ในเดือนมิถุนายน 2563 (4 หน่วยการเรียนรู้ รวมเป็นเวลา 16 ชั่วโมง)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน หมายถึง มวลประสบการณ์ด้านประยุกต์ศิลป์ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านศิลปะพร้อมทั้งพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านความคิดริเริ่มและการนำตนเอง ด้านสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ด้านผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ และด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ โดยใช้การสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการทำงานไปใช้สอนนักเรียนและประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานเป็นหลักสูตรที่มีทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับครูเมื่อผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

1.1) ครูสามารถบอก อธิบาย เปรียบเทียบ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ได้ และมีคะแนนรวมผลงานอยู่ในระดับดีมาก

1.2) ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนการอบรม

1.3) ครูมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

1.4) ครูมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ กำหนดหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 14 ชั่วโมง คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 งานศิลป์ที่กินได้ จำนวน 4 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลากหลายแพะชั้น จำนวน 4 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สารพันงานตกแต่ง จำนวน 4 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บรรเลงแต่งสวน จำนวน 2 ชั่วโมง

3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

เนื้อหาสาระ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ซึ่งเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่เพิ่มเติมในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย คือ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว เป็นที่เรื่องเป็นรูปธรรมและสามารถนำความคิดและจินตนาการมาใช้เพื่อสร้างผลงานได้ ตามชื่อเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ งานศิลป์ที่กินได้ หลากหลายแพะชั้น สารพันงานตกแต่ง บรรเลงแต่งสวน

4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม มี 6 ขั้นตอนและผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างเสริมทักษะชีวิตและการทำงานดังนี้

(1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน (Introduction) เป็นขั้นที่ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหัวข้อการเรียนรู้ว่าจะศึกษาและทำงานศิลปะในหัวข้ออะไร และให้ครูร่วมอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อการเรียนในมุมมองที่ครูรู้จัก พร้อมทั้งสอดแทรกหลักทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์และตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสิ่งแวดล้อม (Art and Environment)

(2) ขั้นกระตุ้นความสนใจของครู (Stimulate Attention) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) ด้วยการสร้างคำอุปมาแบบต่าง ๆ ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ ซึ่งก็คือการเปรียบเทียบ การคิดเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ เพื่อฝึกการคิดนอกกรอบและคิดให้ได้หลากหลายว่าที่เคยเป็นมา เพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การสร้างชิ้นงานในลำดับต่อไป พร้อมกับสอดแทรกรูปแบบผลงานเพื่อกระตุ้นให้ครูเข้าใจและมองเห็นภาพของความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

(3) ขั้นวางแผนการทำงานร่วมกัน (Cooperative Planning) เป็นขั้นที่จัดกลุ่มครูออกเป็นกลุ่มละ 3-4 คนเพื่อทำกิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนด โดยอาศัยการเรียนรู้จากพื้นฐาน

สภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ สัจจนตนาการที่เป็นอิสระ เปิดโอกาสให้ครูเป็นผู้ร่วมมือกันวางแผนกำหนดเนื้อหาในภารกิจกรรมของกลุ่มตนเอง โดยให้ตั้งผู้นำกลุ่ม 1 คน เพื่อควบคุมดำเนินการให้ดำเนินไปตามแผนการทำงานที่กำหนดไว้ จากนั้นให้ครูร่วมระดมความคิด ใช้จินตนาการ และประสบการณ์ในการต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวทางการทำงานร่วมกัน รวมถึงการหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อวางแผนการทำงานต่อไป โดยผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการทำงานเท่านั้น

(4) ขั้นลงมือปฏิบัติงาน(Implementation) เป็นขั้นที่ลงมือปฏิบัติงานตามที่ครูได้วางแผนไว้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค ครูในกลุ่มต้องช่วยกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยตัวเอง แต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ให้ปรึกษากับผู้สอน

(5) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ครูนำเสนอผลงานที่ครูทำสำเร็จแล้วมานำเสนอหน้าชั้นเรียนตามแบบที่ครูได้ออกแบบไว้ รวมทั้งบอกชื่องาน รวมทั้งแนวคิดในการทำงาน รวมถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดการสร้างผลงาน อาจจะส่งตัวแทนกลุ่มเป็นผู้นำเสนอ หรือทุกคนในกลุ่มร่วมกันนำเสนอก็ได้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้เรียนรู้และชมผลงานที่ครูผลิตขึ้น

(6) ขั้นการประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่ผู้สอนและครูทั้งหมดจะร่วมกันประเมินและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่นำเสนอ การประเมินผลอาจรวมทั้งการประเมินผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสื่อประกอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสื่อการสอนที่ใช้ คือ สื่ออุปกรณ์การสอน ได้แก่ สไลด์ (Powerpoint) ใบความรู้ ใบกิจกรรมและใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างชิ้นงาน เป็นต้น

6) การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ พร้อมกับประเมินพฤติกรรมและผลงานของครู โดยคำนึงถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องประยุกต์ศิลป์ และทักษะชีวิตและการทำงานทั้ง 5 ด้าน

1.6.2 ประยุกต์ศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจาก ความชื่นชมในคุณค่าของศิลปะโดยตรง โดยการนำศิลปะที่สร้างขึ้นนั้นเข้าไปใช้ในสิ่งที่อยู่รอบตัว และนำมาซึ่งความพึงพอใจอันเกิดจากความสวยงามควบคู่ไปกับประโยชน์ใช้สอยที่ผ่านการออกแบบมาอย่างลงตัว

1.6.3 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ผลการเรียนรู้จากการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อให้หลักสูตรเสริมฯ ซึ่งได้มาตามหลักการวัดและประเมินผล ด้านความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย จากแบบวัดความรู้ความเข้าใจทางการเรียนของครู และแบบประเมิน ผลงานของครู วัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานและแบบ สังเกตพฤติกรรมของครู วัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู จากแบบประเมิน ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู และวัดความพึงพอใจของครูจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อให้หลักสูตรเสริมฯ

1.6.4 ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) หมายถึง ความสามารถหรือ ทักษะของบุคคลในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็น การคิด การกระทำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดีและมีความสุข ตลอดจนสามารถนำมาใช้ใน ชีวิต การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี อย่างมีประสิทธิภาพมีการวางแผนการทำงานและหาข้อสรุป ร่วมกัน รู้จักการประนีประนอมเพื่อให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายที่มีร่วมกัน โดยในการวิจัยนี้ผู้วิจัย พิจารณา 5 ด้าน ดังนี้

1.6.4.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) ประกอบด้วย

1) การปรับตัว (Adapt to Change) หมายถึง การที่ครูสามารถปรับตัวและ จัดลำดับความสำคัญไปตามบทบาท งาน ความรับผิดชอบ ตารางและสภาพแวดล้อม โดยสามารถ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพที่คลุมเครือ

2) เกิดความยืดหยุ่น (Be Flexible) หมายถึง การที่ครูมีความสามารถให้ ข้อเสนอแนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทัศนคติเชิงบวกต่อคำชื่นชม ความล้มเหลวและคำวิจารณ์ ต่าง ๆ ได้

1.6.4.2 ความคิดริเริ่มและการนำตนเอง (Initiative and Self-Direction) ประกอบด้วย

1) บริหารจัดการเป้าหมายและเวลา (Manage Goals and Time) หมายถึง การที่ครูสามารถตั้งเป้าหมายของความสำเร็จทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ จัดสมดุลย์ทั้ง เป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว จัดสรรเวลาและจัดการปริมาณงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทำงานได้อย่างอิสระ (Work Independently) หมายถึง การที่ครูสามารถตรวจสอบ กำหนด จัดความสำคัญ และความสมบูรณ์ในงาน ได้โดยปราศจากการควบคุมดูแลโดยตรง

3) เป็นผู้เรียนรู้ที่นำพาตนเอง (Be Self-Directed Learners) หมายถึง การที่ครูสามารถข้ามพ้นการเรียนรู้แบบพื้นฐานของทักษะหรือการเรียนรู้ เพื่อที่จะสำรวจและขยายการเรียนรู้ของตนเอง และสร้างโอกาสสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญริเริ่มระดับทักษะขั้นสูงเพื่อไปสู่ระดับมืออาชีพ, มีความเป็นผู้นำในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) พร้อมกับสะท้อนเชิงวิพากษ์ต่อประสบการณ์ในอดีตเพื่อเป็นข้อมูลให้กับพัฒนาการในอนาคต

1.6.4.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) ประกอบด้วย

1) ปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น (Interact Effectively with Others) หมายถึง การที่ครูรู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง เมื่อไหร่ควรพูด การให้ความเคารพผู้อื่นอย่างมืออาชีพ

2) ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่มีความหลากหลาย (Work Effectively in Diverse Teams) หมายถึง การที่ครูเคารพและสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม ยอมรับเปิดใจในความแตกต่างของแนวคิดและคุณค่า โดยสามารถที่จะใช้ความแตกต่างนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมได้

1.6.4.4 ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการโครงการ (Manage Projects) หมายถึง การที่ครูมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และมีความสามารถในการวางแผนจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการงานได้ แม้จะพบกับอุปสรรคและแรงกดดันทางการแข่งขัน

2) ผลการผลิต (Produce Results) หมายถึง การที่ครูมีความสามารถในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพสูง รวมถึงสามารถที่จะทำงานเชิงบวกและมีจริยธรรม มีการบริหารจัดการเวลาและโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการทำงานได้อย่างหลากหลาย มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน

นำเชื่อถือ ตรงต่อเวลา นำเสนอตัวเองอย่างมืออาชีพด้วยมารยาทที่เหมาะสม ประสาน และร่วมมือกับทีมอย่างมีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

1.6.4.5 ภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) ประกอบด้วย

1) การให้แนวทางและนำผู้อื่น (Guide and Lead Others) หมายถึง การที่ครูมีความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการแก้ปัญหา ที่จะเป็นอิทธิพลและแนวทางให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมาย ผลักดันจุดแข็งของผู้อื่นให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ร่วมสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น ได้ใช้ศักยภาพสูงสุดผ่านตัวอย่างและการเสียดสี แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ซื่อตรง มีจริยธรรม

2) รับผิดชอบต่อผู้อื่น (Be Responsible to Others) หมายถึง การที่ครูมีความสามารถในการกระทำอย่างรับผิดชอบด้วยความใส่ใจในชุมชนส่วนรวม

1.6.5 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู หมายถึง การที่ครูมีความรู้ในเรื่องที่จะสอน มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน มีประสบการณ์ในการจัดการชั้นเรียน รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเรียนการสอน มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัสดุอุปกรณ์ พื้นเพ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน ซึ่งความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูนั้นจะช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความรู้ในเชิงวิชาการ มีพัฒนาการทักษะทางสังคม ได้ดีขึ้น และความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยวัดได้จากแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ และ 4) ด้านวิธีการประเมินผล

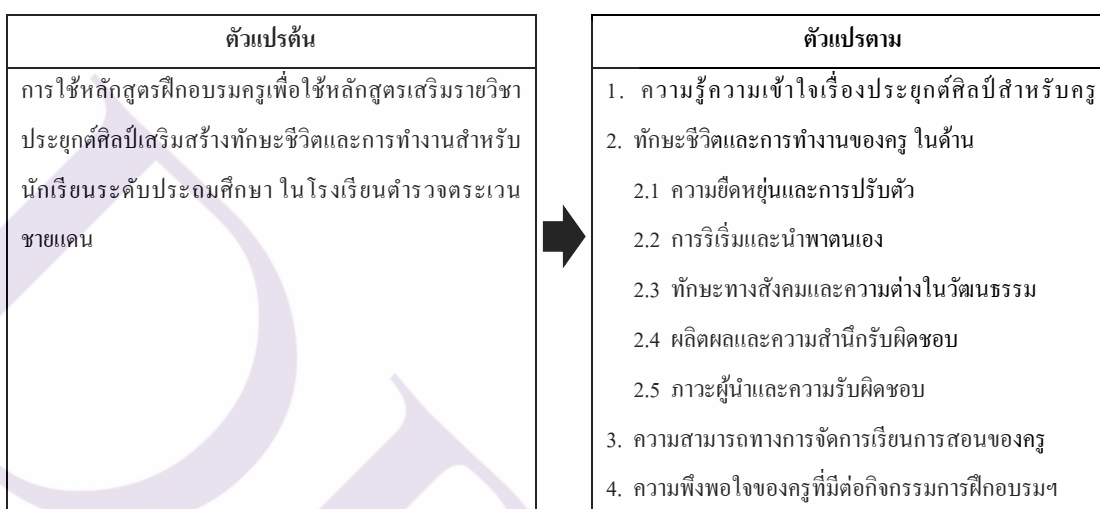
1.6.6 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ สนใจ จนทำให้รู้สึกมีความสุขต่อการเรียนของครูที่ฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ รวมทั้งเห็นคุณค่าและประโยชน์ของหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งครูเป็นผู้ประเมินโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรเสริมฯ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาในหลักสูตร

2) ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านผู้สอน 4) ด้านการวัดประเมินผล และ 5) ด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบันควรเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีทิศทางการสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ สร้างความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่สิ่งที่ยากขึ้น การพัฒนาเด็กต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ และทักษะการเรียนรู้ (ชวลิต โปธินคร, 2560) เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้พัฒนาวิสัยทัศน์ เป็นกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในระบบเศรษฐกิจโลกใหม่ โดยโรงเรียนต้องส่งเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิชาการให้อยู่ในระดับสูงด้วยการสอดแทรกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เข้าในทุกวิชาหลัก ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีและทักษะชีวิตและการทำงาน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2560) ซึ่งโดยเฉพาะทักษะสุดท้ายจะมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสทางการศึกษาน้อย เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ร.ร.ตชด.) เพื่อเสริมสร้างให้ครูและนักเรียนมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในการช่วยเหลือตนเองและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นี้สามารถพัฒนาครูได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและให้คำแนะนำกับครูเท่านั้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ครูจะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดวางแผนการปฏิบัติงาน แบ่งบทบาทหน้าที่แก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ครูกล้าแสดงออกและมีการฝึกฝนและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อให้ครูที่ได้ผ่านการเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นี้ได้ใช้ความรู้ความ

เข้าในด้านประยุกต์ศิลป์ และทักษะชีวิตและการทำงาน ไปใช้เป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอน และนำไปพัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนทั้งทางด้านการศึกษาต่อ ด้านการประกอบอาชีพในการเพิ่มพูนรายได้ เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นต่อไป ซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

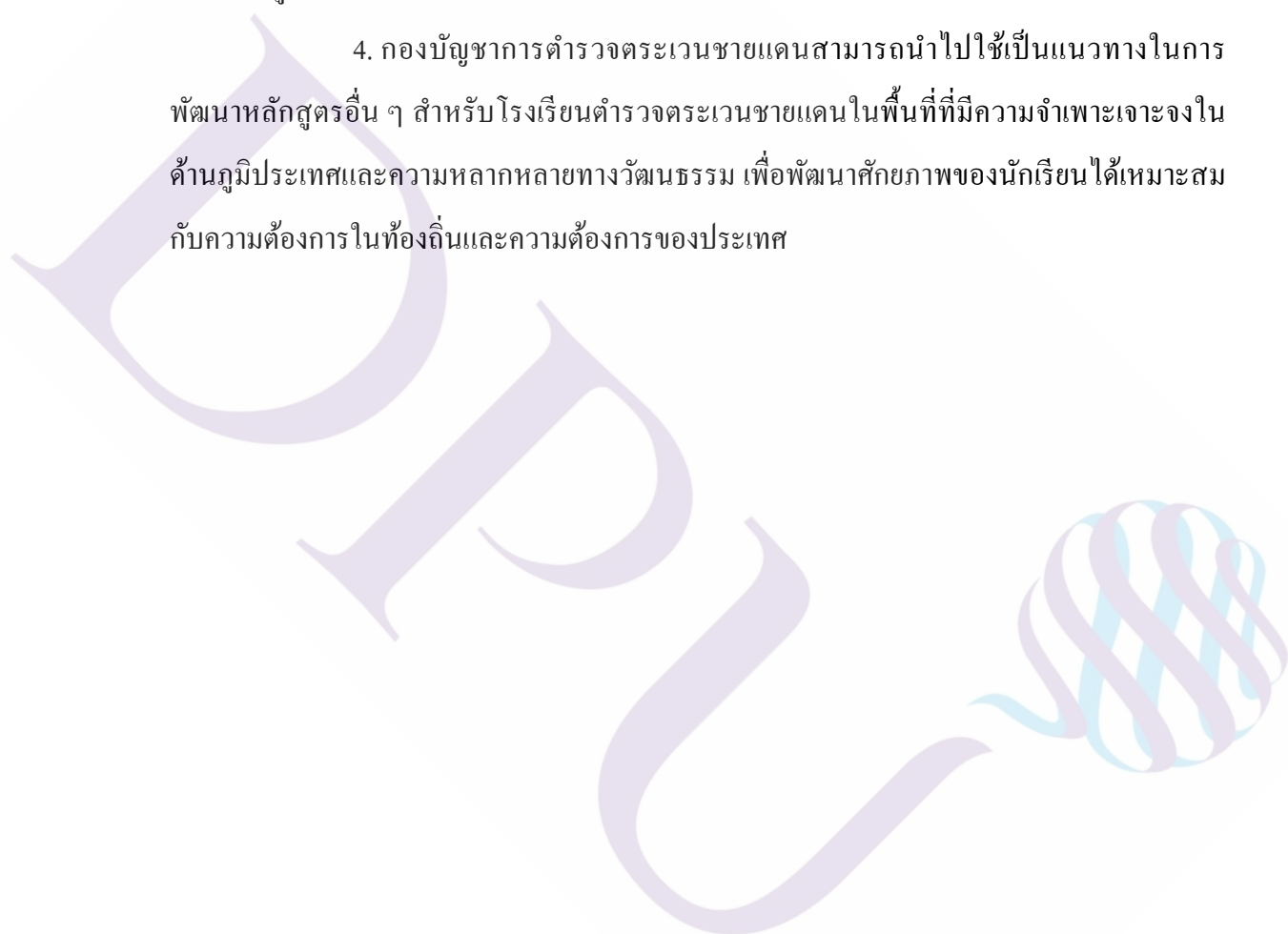
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษาในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ สำหรับนำไปใช้สำหรับเพิ่มขีดความสามารถของครูในสาระการเรียนรู้ศิลปะเพิ่มเติม เพื่อให้ครูนำความรู้ไปถ่ายทอดให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่สอดคล้องกับความต้องการและจุดเน้นของสถานศึกษา

2. เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ครูนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดทักษะชีวิตและการทำงานด้วยการจัดการเรียนการสอนวิชาประยุกต์ศิลป์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเขตพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ

3. ผู้สอนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หรือการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับครูและนักเรียนในด้านอื่น ๆ ต่อไป เช่น หลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เป็นต้น

4. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่ที่มีความจำเพาะเจาะจงในด้านภูมิประเทศและความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้เหมาะสมกับความต้องการในท้องถิ่นและความต้องการของประเทศ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้มีดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาหลักสูตร

- 2.1.1 ความหมายของหลักสูตร
- 2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
- 2.1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
- 2.1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
- 2.1.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

2.2 หลักสูตรเสริม

- 2.2.1 ความหมายของหลักสูตรเสริม
- 2.2.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม
- 2.2.3 หลักเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตรเสริม
- 2.2.4 ประเภทหรือรูปแบบของหลักสูตรเสริม
- 2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเสริม

2.3 การฝึกอบรม

- 2.3.1 ความหมายของการฝึกอบรม
- 2.3.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
- 2.3.3 ความจำเป็นของการฝึกอบรม
- 2.3.4 ประเภทของการฝึกอบรม
- 2.3.5 หลักการจัดการฝึกอบรมให้ผู้ใหญ่

2.4 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

2.4.1 ความหมายของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

2.4.2 องค์ประกอบของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

2.5 ทักษะชีวิต

2.5.1 ความหมายของทักษะชีวิต

2.5.2 ความสำคัญของทักษะชีวิต

2.5.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

2.6 ทักษะการทำงาน

2.6.1 ความหมายของทักษะการทำงาน

2.6.2 ความสำคัญของทักษะการทำงาน

2.6.3 องค์ประกอบของทักษะการทำงาน

2.7 ทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.1 ความหมายของทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.2 ความสำคัญของทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.6 การวัดทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงาน

2.8 ความพึงพอใจ

2.8.1 ความหมายของความพึงพอใจ

2.8.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.8.3 แบบวัดความพึงพอใจ

2.8.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

2.1 การพัฒนาหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับชั้น เพราะเป็นตัวกำหนดกรอบของการปฏิบัติที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยมีนักวิชาการต่างประเทศและในประเทศหลายท่าน ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, 1981, pp.60 - 61) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ 3 สถานะ คือ

1. หลักสูตรในฐานะเอกสารที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยหลักสูตรมักจะเป็นแผนงานเพื่อบรรลุถึงผลผลิตบางสิ่งที่ต้องการ แผนงานนี้ประกอบด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในโรงเรียน ซึ่งรวมถึงจุดมุ่งหมาย กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล รวมทั้งกำหนดเวลา หลักสูตรในลักษณะนี้มีหลายระดับ เช่น หลักสูตรในโรงเรียน หลักสูตรระดับท้องถิ่น และหลักสูตรระดับชาติ เป็นต้น

2. หลักสูตรในฐานะระบบหลักสูตร เป็นขอบเขตการดำเนินงานที่เกี่ยวกับหลักสูตร ประกอบด้วย การจัดการด้านบุคลากร การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตร ซึ่งผลผลิตของระบบหลักสูตรก็คือ ตัวหลักสูตรนั่นเอง

3. หลักสูตรในฐานะศาสตร์แขนงหนึ่งทางการศึกษา เป็นความหมายที่ใช้ในสถาบันระดับสูง ในความหมายของศาสตร์หลักสูตร

บ็อบบิท (Bobbitt, 1918, อ้างถึงใน นงลักษณ์ แพงเรือน, 2558, น. 63) ได้ให้ความหมายว่าหลักสูตร คือรายการของสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องทำและมีประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

โอลิวา (Oliva, 2005, p.7) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร คือ แผนงานหรือโครงการที่จัดประสบการณ์ทั้งหมดให้กับผู้เรียนโดยแผนงานต่าง ๆ จะถูกกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรมีขอบเขตกว้างขวางหลากหลายเพื่อเป็นแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องการ ดังนั้นหลักสูตรอาจเป็นหน่วย (Unit) เป็นรายวิชา (Course) หรือเป็นรายวิชาย่อย (Sequence of Course) ทั้งนี้แผนงานหรือโครงการทางการศึกษาดังกล่าวอาจจัดขึ้นได้ทั้งในและนอกชั้นเรียนภายใต้การบริหารและดำเนินงานของสถานศึกษา

จอห์นสัน (Johnson, 1970 อ้างถึงใน นงลักษณ์ แพ่งเรือน, 2558, น. 64) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรเกี่ยวข้องกับไม่เฉพาะกับสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องกระทำในสถานการณ์การเรียนรู้เท่านั้นแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขาจะต้องเรียนรู้หรือสามารถทำได้ อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เขากระทำด้วยหลักสูตรได้แก่ สิ่งที่เป็นผลตามมาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น หลักสูตรเป็นเรื่องเกี่ยวกับความคาดหวังหรือความตั้งใจ และถ้าจะกล่าวให้เฉพาะลงไปอีกก็คือ มันเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่ตั้งใจเอาไว้และมุ่งหวังจะให้บรรลุ โดยผ่านทางการสอนนั่นคือ ผ่านทางประสบการณ์ที่จัดให้ ผ่านทางสิ่งที่เกิดขึ้นและสิ่งที่ผู้เรียนจะกระทำ

ในประเทศไทยมีหน่วยงานและนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2551, น. 102) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดการศึกษาที่ประมวลประสบการณ์ กิจกรรมต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการต่างๆ ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 1-3) กล่าวว่า “หลักสูตร” แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Curriculum” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Currere” หมายถึง “Running Course” หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ต่อมาคำศัพท์นี้มาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running Sequence of Course or Learning Experiences” การที่เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง อาจเนื่องจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือจบหลักสูตรใด ๆ นั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนและฝ่าฟันความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามลำดับ เช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อชัยชนะและความสำเร็จ และใจทิพย์ฯ ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ 5 ประการ (ใช้ตัวย่อว่า “SOPEA” ซึ่งมาจากความหมายของหลักสูตรแต่ละลักษณะในภาษาอังกฤษเพื่อง่ายต่อการจดจำ) คือ

1. หลักสูตร คือรายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as Subjects and Subject Matter)
2. หลักสูตรคือจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objective)

3. หลักสูตรคือแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน (Curriculum as Plan)

4. หลักสูตรคือประสบการณ์ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learners' Experiences)

5. หลักสูตรคือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

ธำรง บัวศรี (2542, น. 7 อ้างถึงใน อำนวย เกษศรีไพร, 2558, น. 50) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณสมบัติอันพึงประสงค์ตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้

จากความหมายที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้เสนอไว้ สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นไม่ว่าจะเป็นการออกแบบในลักษณะใดก็ตามจะต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ มาประกอบกันเพื่อจะเป็นองค์ประกอบให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ โดยนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949. pp.11 อ้างถึงใน อำนวย เกษศรีไพร, น. 51) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า ควรจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) การตรวจสอบเป้าหมาย

โบแชมป์ (Beauchamp, 1981 อ้างถึงใน เอกชัย จันทา, น. 147) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรมีดังนี้ 1) ขอบข่ายของเนื้อหาสาระ 2) การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ 3) การวางแผนการใช้หลักสูตร 4) การพิจารณาตัดสิน

ทาบ (Taba, 1962, pp. 6-7) ได้ให้ความเห็นว่าหลักสูตรทุกรูปแบบควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 องค์ประกอบ 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา 3) กระบวนการเรียนการสอน 4) โครงการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542, น. 7-8 อ้างถึงใน อำนวย เกษศิริไพโร, 2558) ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร มี 6 ประการ คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) จุดประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระประสบการณ์ 4) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 5) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน 6) การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนการสอน

สังัด อุทรานันท์ (2532, น. 244, อ้างถึงใน ชันยพร บุญปลุกษ์, 2554) ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร 1) เหตุผลความจำเป็นของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4) การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 5) การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในชุมชน 6) การประเมินผล

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรที่นักวิชาการความเห็นตรงกันมี 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหา 3) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล และในการวิจัยครั้งนี้เป็นหลักสูตรเสริมที่ใช้ในการพัฒนาทักษะให้กับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีทั้งความเป็นเอกลักษณ์และความหลากหลายในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การวิจัยมีความชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานซึ่งมี 6 องค์ประกอบคือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) เนื้อหาหลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล เพื่อจะเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมกับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านความรู้และทักษะอย่างสมบูรณ์ที่สุด

2.1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร เป็นการแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างไรต่อการศึกษา และมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ทุก ๆ คนตระหนักและเห็นคุณค่าของหลักสูตร และช่วยกัน

กำหนดทิศทางที่เหมาะสมว่าการศึกษสมควรจะดำเนินต่อไปในทิศทางเช่นไร โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตน์ พงศ์ (2539, น. 10-11) กล่าวว่า วิชาการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง การศึกษาช่วยทำให้คนมีพัฒนาการชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อ นำความเจริญและคุณประโยชน์สู่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ ซึ่งการศึกษาจะต้องมีหลักสูตรเป็นแนวทางและเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา สำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษา การที่จะทราบว่าการศึกษาในระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หลักสูตรเป็นเสมือนหางเสือเรือที่คอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาและเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพคนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

มาเรียม นิลพันธ์ และคณะ (2554, น. 17) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

ชวลิต ชุกก่าแพง (2559, น. 13) กล่าวว่าหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาการจัดการศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการศึกษาของสังคมนั้น ๆ หรืออาจกล่าวอีกนัยว่า หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนซึ่งผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายหรือมีมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นเครื่องชี้นำทางถึงความเจริญของประเทศ ประเทศใดที่มีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่คุณภาพของคนในประเทศนั้น จากความสำคัญดังกล่าวสามารถสรุปความสำคัญของหลักสูตรเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่ยังการศึกษาในระดับนั้น ๆ

2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมา

3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลติดตามผลของการศึกษาได้ ทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ตลอดทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน

4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของผู้สอนซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป

6. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญคือเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางของการจัดการศึกษาในทุกระดับชั้น และทุกสถาบันในชาติ ซึ่งนั่นหมายความว่าหลักสูตรย่อมเป็นเครื่องกำหนดและกำกับความเป็นไปและทิศทางการเจริญเติบโตของทรัพยากรมนุษย์ เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าหลักสูตรมีความเหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพย่อมนำไปสู่คุณภาพของคนในชาติ และจะนำพาความเจริญทั้งด้านสังคมเศรษฐกิจและการปกครองมาสู่ประเทศชาตินั้น ๆ อีกด้วย

2.1.4 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน ต้องทำอย่างมีระบบ ไปตามขั้นตอนและกระบวนการที่กำหนด ซึ่งต้องเป็นการทำงานร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร นักวิชาการ

และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรขึ้น โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1981, p. 7 อ้างถึงในสมพร หลิมเจริญ, น. 92) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายที่เด่นชัดที่สุดอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้นและอีกลักษณะหนึ่ง หมายถึง การทำให้เกิดขึ้นหรือมีการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่เลย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, น. 13-14) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า มีความหมายใกล้เคียงกับ “การสร้างหลักสูตร” แต่การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายที่กว้างกว่า โดยการสร้างหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนและพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนอันประกอบด้วยการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกจุดมุ่งหมายสำหรับวิชาหรือหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่ การเลือกและจัดประสิทธิภาพการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและการเลือกสื่อการเรียนการสอน วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามเป้าหมายและการประเมินความสำเร็จของหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่นั้น ๆ

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2521, อ้างถึงใน นงลักษณ์ แพ่งเรือน, น. 65) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การพัฒนาระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำรา แบบเรียน คู่มือผู้สอน และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ตลอดจนการวัดและประเมินผล การใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขและการให้การอบรมผู้สอนที่เป็นผู้ใช้หลักสูตร ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริการและบริหารหลักสูตร

จากข้อมูลแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึงกระบวนการที่เกี่ยวกับแผนการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ของการจัดทำหลักสูตรหรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามจุดประสงค์ที่วางไว้และตรงกับความต้องการของสังคม

2.1.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านพบว่า รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรมีความแตกต่างกันไป โดยมีตัวอย่างของรูปแบบที่ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ จากหนังสือเรื่อง Basic Principle of Curriculum and instruction (Tyler, 1949, p.1) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร คือ หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร (Tyler Rational) ว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจะจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินประสิทธิผลของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากพื้นฐานทั้ง 4 ข้อ ซึ่งให้เห็นว่าการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดประสบการณ์ทางการศึกษา การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้ผู้เรียนและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรด้วย

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา (Taba, 1962, p.12) โดยทาบาได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (The Model :Grass roots Rationale) โดยมีความเชื่อว่าหลักสูตรควรออกแบบและกำหนดโดยผู้สอนมากกว่าที่จะกำหนดโดยเจ้าหน้าที่ระดับสูง โดยทาบากำหนดขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม (Diagnosis of Needs)
2. การกำหนดจุดหมาย (Formation of Content)
3. การเลือกเนื้อหา (Selection of Content)
4. การจัดระบบเนื้อหา (Organization of Content)
5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences)
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences)
7. การประเมินผลเพื่อตรวจสอบคู่มือและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดไว้

ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ รวมทั้งวิธีการประเมินผล (Determination of what to evaluate and of the way and means of doing it) โดยสามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบามาได้ตามรูปภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba)

ที่มา : Taba, H. (1962, p.12)

3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ โบแชมพ์ (Beauchamp)

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1981, p.146) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นแนวคิดเชิงระบบ โดยนำเอารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบามาพัฒนา ซึ่งแสดงเป็นขั้นตอนดังภาพที่

2.2

ปัจจัยป้อนเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	ผลผลิต (Output)
<ol style="list-style-type: none"> 1. พื้นฐานการศึกษา 2. ลักษณะของชุมชน 3. บุคลิกภาพของผู้เรียน 4. เนื้อหาที่เรียนผ่านมา 5. แนวทางของศาสตร์แต่ละสาขา 6. ค่านิยมของสังคมและคุณค่าทางวัฒนธรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเลือกขอบข่ายและขั้นตอนของหลักสูตร 2. การเลือกบุคลากร 3. การลำดับการดำเนินการ 4. การพิจารณาจุดประสงค์ของหลักสูตร 5. การทดลองใช้หลักสูตร 6. การตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง 	<p>รูปเล่มของหลักสูตรที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงเจตคติและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติจริง</p>

ภาพที่ 2.2 การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร ของ โบแชมพ์ (Beauchamp)

ที่มา: Beauchamp, George A. (1981, p.146)

จากภาพประกอบที่ 2.2 ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร โดยแบ่งกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรไว้ 3 ระบบ คือ ปัจจัยป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ซึ่งทั้ง 3 ระบบนี้จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากนักวิชาการทั้ง 3 ท่านแล้วนำมาใช้โดยเริ่มจากการศึกษาความต้องการของผู้เรียน ผู้สอน เศรษฐกิจและสังคมเพื่อนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน ได้คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดระบบเนื้อหาจัดเรียงจากงานขนาดเล็กและง่ายไปหางานที่ยากและมีขนาดใหญ่ มีมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และตั้งเคราะห์ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ทุกหน่วยการเรียนรู้ที่คัดเลือกมา โดยเฉพาะการได้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มและมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการปฏิบัติงานจริงและได้ชิ้นงานออกมาอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งได้ฝึกทักษะการนำเสนอผลงานและการร่วมกับอภิปรายผลงานเพื่อนำมาปรับปรุงทักษะการทำงานในชิ้นงานต่อไป เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการทำงานจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับ จากนั้นก็มี การประเมินผลการใช้หลักสูตรว่าหลักสูตรได้ผลตาม

จุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ ซึ่งการดำเนินการของระบบทั้ง 3 ระบบที่สัมพันธ์กันนี้จะทำให้หลักสูตรได้ออกมามีประสิทธิภาพสูงและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

2.2 หลักสูตรเสริม

2.2.1 ความหมายของหลักสูตรเสริม

ในอดีตเมื่อกล่าวถึงหลักสูตรเสริมจะมีความหมายได้สองลักษณะ โดยประการแรกเป็นการเสนอแนะทางเลือกการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ประการที่สองเป็นการขยายและปรับปรุงหลักสูตรรวมถึงวิธีการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษในชั้นเรียนปกติ (Passow, 1985 อ้างถึงใน ธีรนัยพร บุญปลุกษ์, 2554) แต่ในปัจจุบันดาวิส และ รีมม์ (Davis & Rimm, 1994 p.123) ได้เสนอความเห็นว่าการหลักสูตรเสริมต้องมีการขยายเพิ่มเติมสาระและกระบวนการทั้งแนวกว้างและแนวลึกรวมทั้งเพิ่มความเข้มข้นของเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทักษะการคิด ยุทธศาสตร์ที่สำคัญจึงเป็นวิธีการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการและสาระ ซึ่งเป้าหมายกระบวนการก็คือการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ ขณะที่สาระจะเป็นเนื้อหาในรายวิชา โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนากระบวนการหรือทักษะต่าง ๆ นอกจากนี้หลักสูตรเสริมยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดแรงจูงใจและเจตคติทางบวกต่อการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถชี้นำตนเองได้ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการท่านอื่นเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกหลายท่าน ได้แก่

คลาร์ก (Clark, 1997, p. 204) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเสริมพิจารณาได้ทั้งที่เป็นเนื้อหาและกระบวนการ อาจเป็นการเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ โดยมีเนื้อหาที่ยากขึ้น มีความกว้างและมีความลึกมากขึ้น หรือขยายกลยุทธ์ในการสอนให้แตกต่างไปจากเดิม โดยหลักสูตรจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นถ้าหากเป็นหลักสูตรที่ขยายจากหลักสูตรเดิม และผู้สอนทราบความต้องการหรือทราบวัตถุประสงค์ว่าจะให้อะไรเกิดขึ้นกับผู้เรียน และคลาร์ก (Clark, 1997, pp. 318-319) ยังได้กล่าวอีกว่า หลักสูตรเสริมต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเพิ่มเสริมการเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งสาระและกระบวนการที่ไม่ปรากฏในหลักสูตรเดิม เช่น การคิดระดับสูง ความเป็นสหวิทยาการ เป็นต้น หลักสูตรเสริมจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลาง การใช้

ยุทธศาสตร์การสอนของผู้สอนและใช้เวลาในการเรียนรู้น้อยลง โดยผู้เรียนสามารถจบการศึกษาในระบบตามที่ได้กำหนดไว้ เพราะการเรียนรู้เป็นเรื่องกระบวนการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกัน และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) ลำดับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา จากง่ายสู่ลำดับยาก จะพบว่าหลักสูตรสถานศึกษาส่วนมากจะเน้นการเรียนรู้ด้านความจำ ความเข้าใจและการนำไปใช้เป็นส่วนใหญ่ ขณะที่หลักสูตรเสริมจะมุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านการคิด วิเคราะห์ ด้านการสังเคราะห์และด้านการประเมินค่า

กรมวิชาการ (2546, น.4-5) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรเสริม โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษาที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและบุคลากรชั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ให้เหมาะสมกับบริบทความพร้อมของชุมชนตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2551, น. 155) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรเสริม หมายถึง เอกสารที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมจากหลักสูตรปกติ โดยมีเนื้อหาที่ขยายหรือเพิ่มเติมจากหลักสูตรในชั้นเรียน และมีกลยุทธ์แนวคิดกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามหลักสูตรเสริมว่า เป็นมวลประสบการณ์และมวลความรู้ที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มเนื้อหาของการเรียนรู้ที่ไม่มีในหลักสูตรปกติ โดยมีเนื้อหาที่ยากขึ้น มีความกว้างและความลึกมากขึ้น และมีวิธีการจัดการเรียนรู้ให้แตกต่างไปจากเดิม เน้นการใช้ทักษะการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติให้มากขึ้น

2.2.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม

การกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในหลักสูตรเสริมเป็นสิ่งที่จะต้องสามารถแปลจุดมุ่งหมายออกมาเป็นพฤติกรรมได้ และผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนและสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดมวลประสบการณ์และสาระการเรียนรู้ได้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, น. 130, อ้างถึงใน ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2555, น. 49) กล่าวว่า เมื่อพิจารณากิจกรรมในหลักสูตรเสริมแล้วจะต้องนำกิจกรรมไปทดลองใช้และปรับปรุงจนถึงระดับที่มีประสิทธิภาพได้

และกรมวิชาการ (2646, น. 34 อ้างถึงใน วิทยาลัย ชรรวมอภิบาล 2555, น. 58) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรเสริมที่เน้นความถนัดและความสนใจของผู้เรียนไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดทักษะประสบการณ์ทั้งด้านวิชาการและอาชีพตามทักษะ

2. มีคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

3. มีสุขภาพและบุคลิกภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดี

4. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

5. มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระบอบประชาธิปไตย

ส่วนในต่างประเทศ เท็กซัส อากลิเคาท์เจอร์ เอ็กซ์เทนชัน เซอร์วิส (Texas Agricultural Extension Service, 2000 อ้างถึงใน สมพร หลิมเจริญ, 2552, น. 91) เสนอว่าในการจัดทำหลักสูตรเสริมนั้นควรมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. เพื่อการลงทุนทางการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดผลตอบแทนอันเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สำคัญ โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการ เปิดโอกาสให้กับผู้เรียน

2. การเตรียมผู้เรียนสู่ชีวิตจริงในระบอบประชาธิปไตยโดยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อส่งเสริมการเป็นตัวของตัวเองของผู้เรียน โดยเป็นนายตนเองจากการไม่สามารถควบคุมตนเองในสังคมได้

4. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือทางสังคม โดยการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการแสดงออกโดยตนเอง

5. เพื่อเพิ่มความสนใจให้กับผู้เรียน โดยการเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ อันเป็นการเพิ่มจำนวนผู้เรียนในการได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษา

6. เพื่อพัฒนาขวัญกำลังใจโดยการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความภาคภูมิใจในสถานศึกษาและความผูกพันต่อสถานศึกษาด้วย

7. เพื่อการสนับสนุนกฎระเบียบ โดยการให้ผู้เรียนเป็นผู้ตั้งกฎระเบียบมาตรฐานของตน ซึ่งหลักสูตรจะประกอบด้วยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ ในโรงเรียนในระดับที่สูงขึ้น

8. เพื่อค้นพบการพัฒนาคุณภาพและความสามารถพิเศษโดยการให้โอกาสผู้เรียนค้นพบและพัฒนา ร่วมกับกลุ่มเพื่อน อันเป็นแนวพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและเป็นพลเมืองดี

จากที่นักวิชาการได้กล่าวมาอาจสรุปได้ว่าการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมควรพัฒนาจากการศึกษาความต้องการของผู้เรียน ศึกษาความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ พัฒนาปัญญา พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ รวมทั้งการคิดแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดทักษะประสบการณ์จริงทั้งด้านวิชาการและด้านการทำงานตามทักษะที่กำหนด และมีการปรับตัว มีความเป็นผู้นำ มีความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

นักวิชาการด้านหลักสูตรหลายท่าน ได้ให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรเสริมไว้ดังนี้

ไพเออร์โต (Piirto. 1994, pp. 376 – 400) เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตรเสริมที่สำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรเสริมควรอยู่บนพื้นฐานของคุณลักษณะการเรียนรู้ นั่นคือความสามารถของผู้เรียนจะพิจารณาจากความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นหลักสูตรเสริมจึงเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะหลักสูตรขยายออกหรือเพิ่มเนื้อหาตามลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยพิจารณาทั้งกว้างและแนวลึกของเนื้อหา

2. หลักสูตรเสริมควรมีความเข้มแข็งในวิชาการ ไม่ใช่เพียงเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาหาง่าย ๆ

3. หลักสูตรเสริมควรเป็นสหวิทยาการที่ประกอบด้วยหลากหลายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น

4. หลักสูตรเสริมควรมุ่งเน้นความสำคัญ 6 ประการ ดังนี้คือ

4.1) มุ่งเน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

4.2) มุ่งเน้นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และเทคโนโลยี

- 4.3) มุ่งเน้นหลักการและเหตุผลทางวิชาการ
- 4.4) มุ่งเน้นการปรับตัวและการสร้างสังคมใหม่
- 4.5) มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการทางปัญญา
- 4.6) มุ่งเน้นวิธีการเข้าใจอย่างถ่องแท้

5. หลักสูตรเสริมควรมีความสมดุล มีการบูรณาการและมีความหมาย

เท็กซัส อกริเคาท์เจอร์ เอ็กเทินชั่น เซอร์วิส (Texas Agricultural Extension Service, 2000 อ้างถึงใน ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2555, น. 48) เสนอว่าหลักสูตรเสริมควรมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบที่หลากหลาย
2. เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ การทำงาน เป็นทีม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม
3. เป็นการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมและมุมมองในด้านบวกวัฒนธรรมที่หลากหลายและการปฏิสัมพันธ์
4. เป็นหลักสูตรที่ออกแบบขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญ

คลาร์ก (Clark, 1997, p.258.) เสนอลักษณะของหลักสูตรเสริมที่แตกต่างจากหลักสูตรแกนกลางมีดังนี้

เนื้อหาที่จัดให้กับผู้เรียนเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ

1. การจัดการเรียนการสอนมีการบูรณาการ
2. ประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ
3. เป็นการจัดการเรียนการสอนในเชิงลึกให้กับผู้เรียนและผู้เรียนสามารถเลือก

เนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจ

4. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง
5. เป็นการพัฒนาผลผลิตที่มีความซับซ้อนหรือใช้ทักษะการคิดระดับสูง
6. มุ่งให้เกิดการทำงานอย่างอิสระ
7. มีการพัฒนาทักษะและวิธีการวิจัย

8. มีการบูรณาการทักษะการคิดพื้นฐานกับการคิดระดับสูง
9. ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์
10. ส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลาย
11. สร้างความเข้าใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
12. การประเมินผลด้วยวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของการเรียนรู้

เช่น การประเมินตนเอง ประเมินผู้อื่น

ทาสเซลบาสก้า และคณะ (Tassel-Baska, Johnson & Boyce, 1996, pp.12-13) อธิบายลักษณะที่แตกต่างของหลักสูตรเสริมกับหลักสูตรแกนกลางดังนี้

1. มุ่งศึกษาสิ่งที่ลึกหรือกว้างกว่าสิ่งที่เรียนรู้จากหลักสูตรแกนกลาง เป็นการศึกษาภายใต้โลกของความเป็นจริงและแก้ปัญหาในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการจะรู้
2. ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันในสังคม
3. เป็นการพัฒนาการคิดระดับสูง เป็นการบูรณาการสิ่งที่ได้เรียนรู้และสร้างโอกาสในการประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้มา
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ โดยจะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ ได้ฝึกปฏิบัติ วางแผนการปฏิบัติตามหน้าที่ และการประเมินประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. เป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน
6. เสริมการเรียนรู้ที่เป็นปัญหาของผู้เรียน
7. เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน
8. จัดตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน
9. ใช้การประเมินตามสภาพจริง

กล่าวโดยสรุปหลักเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตรเสริมสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้คือ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้สามารถปรับตัวกับสังคมและเศรษฐกิจแบบใหม่ โดยผู้เรียนจะได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติงานจริงด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม เป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคม การสื่อสารและทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การได้ฝึกปฏิบัติ วางแผนการปฏิบัติตามหน้าที่ และการ

ประเมินประสิทธิภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แตกต่างจากหลักสูตรปกติ

2.2.4 ประเภทหรือรูปแบบของหลักสูตรเสริม

โคแลงเจโลและเดวิส (Colangelo & Davis, 2003, pp. 164-165) ได้อธิบายถึงหลักสูตรเสริมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ หลักสูตรเสริมที่เน้นเนื้อหา และหลักสูตรเสริมที่เน้นผลผลิต ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ (Process-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่ออกแบบโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีการพัฒนากระบวนการทางปัญญาที่สูงขึ้น รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ สร้างโมเดลให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามลำดับขั้นหรือองค์ประกอบ อาจเป็นหนึ่งหรือหลายโมเดลก็ได้ เช่น ขั้นพุทธิปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy of Cognitive Objective) การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) หรือทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Gulford) โดยการเน้นทักษะผ่านกระบวนการเรียนรู้ การอภิปราย การศึกษาอย่างอิสระตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ หลักสูตรเสริมประเภทนี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดที่เป็นอิสระจากเนื้อหาวิชา ดังนั้นผลที่ได้รับจากการเป็นอิสระจากเนื้อหาวิชาคือ ทำให้สามารถถ่ายโยงทักษะการคิดระดับสูงไปสู่เนื้อหาวิชาต่าง ๆ หรือนำไปใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ รูปแบบของหลักสูตรประเภทนี้มุ่งส่งเสริมการเติบโตทางวัฒนธรรมและการปรับตัวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนเลือกอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นการเตรียมผู้เรียนให้รู้จักแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์และมีความหมาย กับสิ่งที่ไม่มีความหมาย ไม่มีการกำหนดแบบแผนและการกระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะให้ทักษะการใช้เหตุผลที่เพียงพอและประสบการณ์ที่ควรจะได้รับ ให้ผู้เรียนได้ออกแบบการวิเคราะห์ วิพากษ์โต้แย้ง ความสัมพันธ์และความชอบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำกลยุทธ์ไปใช้ในสถานะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า ความมีประโยชน์ ความจริง ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นพบได้โดยมีเจตคติที่ถูกต้อง มุ่งให้เกิดพัฒนาการทางปัญญา การคิด และส่งเสริมลักษณะนิสัย โดยการกระตุ้นความคิด ซึ่งประสิทธิภาพและความถูกต้องของการคิดเกิดจากความสามารถในการปรับปรุงคุณภาพการคิดให้กว้างขวางขึ้น หลักสูตรจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการคิดซึ่งตนเองสามารถคิดขึ้นเองได้และการลงมือทำซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจว่าตนเองสามารถสร้างมโนทัศน์ที่มีคุณค่า

โดยผ่านการโต้แย้งและมีหลักฐานสนับสนุนสิ่งนั้น เพอร์กิน, ลอคเฮด และบิชอป (Perkins, Lochhead & Bishop, 1987, pp. 158-159)

2. หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการเป็นหลักสูตรที่เปลี่ยนเนื้อหาเป็นวิธีการ (Means) มากกว่าผลลัพธ์ (End) จึงต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เตรียมพร้อมสำหรับการจัดการกับปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนได้รับมากกว่าความรู้จากเนื้อหาและทักษะอาชีพ ผู้เรียนจะเข้าใจกระบวนการสรุปอ้างอิงความรู้และทักษะที่ได้รับในสถานการณ์ใหม่ ได้เรียนรู้วิธีคิด (How to Think) การสื่อสาร (Communicate) การจัดการ (Organize) ปฏิสัมพันธ์ (Interact) การตัดสินใจ (Make Decision) การแก้ปัญหา (Solve Problems) การจัดลำดับความสำคัญ (Assign Priorities) การให้คุณค่า (Valuing) และสิ่งสำคัญคือการเรียนรู้วิธีที่จะเรียนรู้ (Learn How to Learn) เบิร์นฮาร์ดท (Barnhardt, 1981 อ้างถึงใน อรอนงค์ นิยมธรรม, 2555, น.119) กล่าวว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนในลักษณะกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการที่สร้างให้เกิดความรู้ในผู้เรียน ก่อนที่ความรู้จะถูกขยายเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 2 ประการ ได้แก่ การบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หลักสูตรประเภทนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและใช้แบบการเรียนรู้ของตนเองและเนื้อหาบูรณาการผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน ดำเนินเปรียบเทียบแหล่งค้นคว้าข้อมูล ผู้สอนมีบทบาทสำคัญมากในการบูรณาการเนื้อหาเข้ากับประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้สอนแนะนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและให้ผู้เรียนพัฒนาและติดตามความสนใจของตนเองโดยไม่คำนึงถึงเนื้อหา ผู้สอนจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ผู้สอนและผู้เรียนเปรียบเสมือนทีมที่ร่วมกันสำรวจทั้งด้านกายภาพ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมทางสังคม นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการศึกษาด้วยการสร้างพื้นฐานทางวัฒนธรรมแก่ผู้เรียน ซึ่งคาลทัก (Kaltag, 2006 อ้างถึงใน อรอนงค์ นิยมธรรม, 2555, น. 119) กล่าวว่า การออกแบบหลักสูตรที่เน้นกระบวนการโดยการเตรียมให้ผู้เรียนได้พบกับสถานการณ์ใหม่เพื่อให้สามารถมีรูปแบบการปรับตัวที่กว้างขึ้นจากความเข้าใจสภาพปัจจุบันและอนาคตบนพื้นฐานของผู้เรียนนอกจากนี้หลักสูตรซึ่งมีลักษณะเปิดกว้างจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับตัว มีความคิดสร้างสรรค์และอดทนที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระบวนการที่เปิดกว้างไม่รู้จักทำให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนเป็นคนใหม่ได้ หลักสูตรประเภทนี้ใช้เพื่อเรียนรู้

ทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคม โดยมีกระบวนการ 2 ลักษณะ คือ กระบวนการในฐานะที่เป็นเนื้อหาและกระบวนการในฐานะที่เป็นเครื่องมือ กล่าวคือ ทักษะเป็นเป้าหมาย เนื้อหาเป็นส่วนสนับสนุนวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย เนื้อหาถูกจัดระบบโดยใช้กระบวนการ กระบวนการถูกสะท้อนในเนื้อหา ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้โดยใช้กระบวนการสรุปอ้างอิงที่เหมาะสมแทนที่เนื้อหาและออกแบบให้พัฒนาความเข้าใจในกระบวนการ หลักสูตรจะทลายข้อจำกัดด้านเนื้อหา ดังนั้นต้องหาวิธีเชื่อมโยงเนื้อหาของหลักสูตรไปสู่ประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้สิ่งที่เรียนรู้และวิธีการเรียนรู้หลอมรวมกันไปสู่สิ่งที่มีความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเบอร์แมน (Berman, 1968, p. 44) ได้สรุปถึงเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับหลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ คือ 1) โอกาสในการได้รับประสบการณ์และการใช้ทักษะในบริบทที่กว้างและหลากหลาย 2) โอกาสในการใช้ถ้อยคำในการแสดงออกถึงความหมายของทักษะเพื่อให้สามารถคงไว้ซึ่งบทบาทร่วมกันระหว่างเหตุผล (Logical) และสัญชาตญาณ (Intuitive)

3. หลักสูตรเสริมที่เน้นเนื้อหา (Content-Oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาเฉพาะ เช่น หลักสูตรเสริมคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา ศิลปะ สังคมศาสตร์ เป็นเนื้อหาที่มีความลึกและกว้างกว่าหลักสูตรปกติ อาจจัดในลักษณะรายวิชาระยะสั้น ห้องพิพิธภัณฑสถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์ เป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียนก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย หรือได้รับคำแนะนำให้เรียน หลักสูตรเสริมประเภทนี้สามารถจัดให้ได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมุ่งเน้นเกี่ยวกับมโนทัศน์พื้นฐานหรือการสรุปอ้างอิงเชิงนามธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์และเนื้อหาวิชา (อรอนงค์ นิยมธรรม, 2556, น. 120)

4. หลักสูตรเสริมที่เน้นผลผลิต (Product-oriented Approach) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นหรือผลผลิตจากการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาหรือกระบวนการผลผลิตอาจจับต้องได้ เช่น รายงาน ภาพวาด นวนิยาย การนำเสนอ เป็นต้น หรือผลผลิตที่จับต้องไม่ได้ เช่น การปรับปรุงสภาพจิต ทักษะการจัดการ เป็นต้น โดยทั่วไปหลักสูตรประเภทนี้ดูเหมือนจะเน้นที่กระบวนการ แต่ความจริงกระบวนการเรียนรู้มุ่งไปสู่กระบวนการในการพัฒนาผลผลิต ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นความพยายามให้เกิดผลเชิงประจักษ์ว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ (อรอนงค์ นิยมธรรม, 2556, น. 120)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ จะเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนซึ่งเป็นครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้เกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทักษะชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้สอนนักเรียนได้ ด้วยลักษณะการทำงานที่เปิดกว้างจะทำให้ครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรนี้มีลักษณะความคิดและการทำงานยืดหยุ่นสามารถปรับตัว มีอิสระทางความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุมีผลและอดทนที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีทักษะการเป็นผู้นำและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการที่เปิดกว้างไม่รู้จักนี้ทำให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนตนเองไปตามบทบาทและหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายได้ หลักสูตรประเภทนี้จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน

2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเสริม

ปราณี พงษ์สุพรรณ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบสอบถามและจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพ พบว่าร่างหลักสูตรที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพเหมาะสมที่สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนได้ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้หลักสูตร พบว่าหลังเรียนผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเสริม มีผลการประเมินความคิดสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนร้อยละ 100 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนร้อยละ 27.08 และมีผลการประเมินความคิดผลิตภาพผ่านเกณฑ์การประเมินคิดเป็นร้อยละ 91.63 มีคะแนนความคิดผลิตภาพเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนร้อยละ 58.29 ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลการใช้หลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วได้หลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดผลิตภาพฉบับสมบูรณ์

อัครพงษ์ สุขมาตย์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา โดยมีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำรวจวิเคราะห์สภาพปัญหาได้ผลสรุปว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคือความตระหนักรู้ในตัวเอง ความเมตตากรุณาและจิตสาธารณะ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรโดยร่างหลักสูตรจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดหลักการและเหตุผล แนวคิดพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้รวมถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งยึดแนวคิดจิตตปัญญาเป็นหลัก ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นสร้างความพร้อม ขั้นเสริมสร้างคุณลักษณะและการคิด และขั้นสร้างความเชื่อมโยง ที่มุ่งเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากนั้นนำโครงร่างหลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้อง พบว่าทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน จากนั้นจึงนำข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองปัตตานีจำนวน 35 คน โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบสองกลุ่มก่อน-หลัง (Pretest-posttest Control Group Design) พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณลักษณะความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณาและจิตสาธารณะ เปลี่ยนไปจากหลังการทดลอง โดยสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่ 4 หลังการปรับปรุงแก้ไขในครั้งแรก ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมสอดคล้อง แต่หลังการทดลองใช้หลักสูตร ได้มีการปรับเวลาในการจัดกิจกรรมและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

สมพร หลิมเจริญ (2552) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 และประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรเสริมฯ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร และประเมินคุณภาพของหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้น ตอนที่ 3 การตรวจสอบ ประสิทธิภาพของหลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการดำเนินการศึกษา ได้องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในครั้งนี้อยู่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 2 มิติ คือ 1) มิติด้านการคิด ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และ ความคิดริเริ่ม และ 2) มิติด้านจิตใจและบุคลิกภาพ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็นและความเชื่อมั่นในตนเอง หลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้เป็นหลักสูตรที่ไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก (Content free) มีสาระสำคัญประกอบด้วยแนวคิดหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทั้งสองมิติ กิจกรรมหลักที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคนิค การระดมพลังสมอง และกิจกรรมการสอนสืบสวนสอบสวนแบบอิงบริบท การตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ผู้วิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แผนแบบ การทดลอง แบบ randomized pretest-posttest control group design กับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งเลือกมาโดยการใช้กระบวนการสุ่ม โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนห้องเรียนละ 30 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้วิธีการสุ่ม ผลการวิจัย พบว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าผู้เรียนกลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้เรียน กลุ่มทดลองมีระดับความคิดเห็นต่อหลักสูตรเสริมอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินหลักสูตรเสริมพบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดหลังการทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการสอน ด้านระยะเวลา และด้านภาษาใน คำชี้แจงในแผนการสอนบางหน่วยเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

สกุลวัฒน์ รัชนิกร (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เมืองพัทธยา กลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เมืองพัทธยา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และเพื่อประเมินความภาคภูมิใจ ในความเป็นท้องถิ่น ผ่านการนำเสนอชิ้นงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอักษรพัทธยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน มีผู้เรียน 35 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย 1) หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบประเมินความภาคภูมิใจ

ในความเป็นท้องถิ่นผ่านการนำเสนอชิ้นงาน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เมืองพัทยา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพสูง มีระดับความเหมาะสมอยู่ที่ระดับมาก (\bar{X} = 4.06, SD = 0.29) 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่องเมืองพัทยา หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < 0.05$) 3. ผลการประเมินความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เมืองพัทยา ผ่านการนำเสนอชิ้นงาน ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.26 ระดับของความภาคภูมิใจอยู่ที่ระดับดีมาก ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่นของเมืองพัทยาผ่านการนำเสนอชิ้นงาน

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเสริม หมายถึง มวลประสบการณ์ด้านประยุกต์ศิลป์ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและการทำงานจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านศิลปะพร้อมทั้งพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการทำงานไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้นำกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรมากำหนดเป็นขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ไปทดลองใช้จริง และ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยกำหนดเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร 3 วัน รวม 16 ชั่วโมง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้หลักการหรือกระบวนการ ในการพัฒนาหลักสูตรเสริมมาปรับใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ นอกจากจะมุ่งให้ผู้เรียนบรรลุความรู้ความเข้าใจทางการเรียนและมุ่งพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานแล้ว ยังมีส่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้มีความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเป็นรูปธรรมจะมีทักษะการทำงานอย่างเป็น

ระบบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จและเป็นกำลังใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และมีความรู้ใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้แก่ักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้อีกประการหนึ่งด้วย

2.3 การฝึกอบรม

จากการหลักสูตรเสริมข้างต้นที่เป็นหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต และการทำงาน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ จะเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทักษะชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ สอนนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ ดังนั้นการจะนำหลักสูตรเสริมไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้นั้น ผู้ที่จะนำไปใช้ หรือ ครู ย่อมมีส่วนสำคัญในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก ดังนั้น ก่อนที่จะนำหลักสูตรเสริมไปใช้ จึงต้องทำการฝึกอบรมครูเสียก่อนเพื่อที่ครูจะได้เข้าใจในเนื้อหาและ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการ ฝึกอบรมมาใช้เพื่อทำให้ผู้เรียนสามารถนำหลักสูตรเสริมฯ ไปใช้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

2.3.1 ความหมายของการฝึกอบรม มีผู้ศึกษาในเรื่องการฝึกอบรมไว้ทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ และได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

สมคิด บางโม (2551, น. 14) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงาน โดยเฉพาะด้านของบุคคลโดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และ ทักษะคติ (Attitude) อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้บุคคลเจริญก้าวหน้าใน หน้าที่การงานและองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สุภาพร พิศาลบุตร และขงยุทธ เกษสาคร (2549, น. 46) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และเกิดความ ซำนานูในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2552, น. 137) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ ผู้ได้รับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพื่อเพิ่มพูน หรือเกิดการพัฒนา

สมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ตลอดจนเกิดการปรับปรุงพฤติกรรม อันจะนำมาซึ่งการแสดงออกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้

มอนดี้, โน และ พรีเมอูซ (Mondy, Noe, & Premeaux, 2002, pp. 215-217) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมที่ทำให้บุคคลเรียนรู้จนเกิดเป็นความรู้ ทักษะ และ ทศนคติ ซึ่งช่วยให้ผู้ได้รับการอบรมสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากขึ้นกว่าเดิม และการฝึกอบรมยังเป็นกระบวนการฝึกหัดงาน ให้แก่บุคคลกรใหม่ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญในเทคนิคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดประสบการณ์เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาตัวเองของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานต่อไป

แนดเลอร์ และ นาดเลอร์ (Nadler & Nadler, 1994, p. 6) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บุคลากรในองค์กรมีความรู้ ทักษะ และ ทศนคติ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่องค์กรได้ตั้งไว้ โดยใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมในระยะสั้น ๆ ตามความจำเป็นของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้บุคลากรสามารถประยุกต์ ใช้ความรู้ ทักษะ ได้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเป็นการสอนงาน บุคลากรใหม่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฮาร์บิสัน และ เมเยอร์ (Harbison & Myers, 1964, p. 200) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understand) ความสามารถ (Capacity) ทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงาน (Skill) รวมถึงเจตคติ (Attitude) ภายใต้งานบางประการที่เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อสนองตอบวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ

จากความหมายของการฝึกอบรมตามที่นิพนธ์วิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ หรือการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทักษะในการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

2.3.2 วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่จะเพิ่มพูนความรู้ หรือการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทักษะในการปฏิบัติงาน ในระยะสั้น ให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

สมคิด บางโม (2544, น.14) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือ เพื่อเป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพของผู้ได้รับการอบรมในการปฏิบัติงานและเป็นการพัฒนาบุคคลผู้ได้รับการฝึกอบรม ให้มีความก้าวหน้า โดยการฝึกอบรมนั้นเป็นการเพิ่มพูนความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง 4 ประการ รวมเรียกว่า KUSA ซึ่งประกอบด้วย

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) เป็นการให้ความรู้ หลักการ ทฤษฎี และแนวคิด เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน
2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand) ซึ่งเป็นสิ่งที่ต่อเนื่องจากการให้ความรู้ กล่าวคือ เมื่อมีการให้หลักการหรือทฤษฎีแล้ว สามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายความให้ผู้อื่นได้ทราบหรือเข้าใจ รวมถึงการประยุกต์ใช้ได้
3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) เป็นการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ หรือความคล่องแคล่ว ในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง
4. เพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติ (Attitude) เป็นการสร้างความรู้สึที่ดีต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและต่อหน้าที่รับผิดชอบ

วิจิตร อาวะกุล (2540, น. 69) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมในแต่ละองค์กร จัด ขึ้นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น เทคนิคการปฏิบัติงาน และสังคม
2. เพื่อปรับปรุงด้านความสามารถให้มีความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือเฉพาะ เรื่องงานที่รับผิดชอบ ด้านใดด้านหนึ่ง
3. เพื่อปรับปรุง เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้มีความสามารถวิเคราะห์ ถิ่นกรองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน ในสภาวะที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
4. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลกรในองค์กรเกิดแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเอง

5. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรได้ใช้ความคิดอย่างรอบคอบ ทำงานด้วยฝีมือและมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน

6. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรสามารถทำงานด้วยตนเอง และมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาตนเองในการทำงานให้ดีขึ้น

รอตเวลล์ (Rothwell, 1999, pp. 12-18) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กร ที่มีสาเหตุจากสภาวะต่าง ๆ ในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

1. เพื่อรักษาสภาพหรือจังหวะของการทำงานที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งองค์กรต้องมีการยืดหยุ่น มีการจัดการและปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. เพื่อสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่เป็นความคาดหวังสูงสุดขององค์กรในการต้องการให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งบุคลากรในองค์กรจะได้รับการเสริมสร้างพลังใจในการทำงาน

3. เพื่อจัดกิจกรรมภายในองค์กรด้วยแนวทางแห่งนวัตกรรมใหม่ สร้างทีมงานให้แข็งแกร่ง สร้างมุมมองหรือวิสัยทัศน์ของบุคลากรในองค์กรให้กว้างไกลขึ้น สร้างทักษะทางการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การจัดการองค์กร และความร่วมมือในการสร้างความรู้สึกร่วมกันที่ปลอดภัยให้กับบุคลากร รวมถึงการสร้างให้บุคลากรเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

4. เพื่อการปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรให้เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริง เพื่อส่งผลถึงต่อการสร้างผลผลิต ผลกำไร และการปรับปรุงเรื่องการสื่อสารเพื่อให้บุคลากรมีบทบาทในการเริ่มต้นพัฒนาตนเอง

จากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมตามที่มิ้นท์วิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาภายในองค์กร โดยใช้การพัฒนาที่ตัวบุคลากรภายในองค์กร ด้วยการเพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการปฏิบัติงาน เจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานและต่อองค์กร และกระตุ้นให้บุคลากรมีการตระหนักและปรับตัวเพื่อพัฒนาตนเองในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3.3 ความสำคัญของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมนั้นมีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและต่อหน่วยงานหรือองค์กร ดังที่มิ นักวิชาการได้กล่าวถึงไว้ดังนี้

วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ (2549, น. 4) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรด้วยการฝึกอบรมถือว่าเป็น รูปแบบที่น่าสนใจ เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มุ่งพัฒนา ความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคลจำนวนมากในลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่ อีกทั้งยัง เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับบุคคล อันจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีความสามารถ เฉพาะตัวที่สูงขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดี ทำให้องค์กรมีประสิทธิผลและ ประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2541, น. 234) กล่าวว่า การฝึกอบรมมีบทบาทอย่างยิ่งในการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้ได้รับการฝึกอบรม ดังนี้

1. ความรู้ (Cognitive) คือ บุคคลต้องมีความรู้ที่เป็นความคิดรวบยอดอันเป็น พื้นฐานที่จำเป็นในการทำงาน จะต้องเข้าใจเหตุผลที่ใช้ในการทำงาน ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงาน การประยุกต์ความรู้ กระบวนการสืบสวน สอบสวน หลักการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ

2. ทักษะ (Psychomotor) เป็นทักษะที่สัมพันธ์กับการใช้เครื่องมือหรือการใช้มือ ซึ่งในขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การเคลื่อนไหวร่างกายและการปฏิบัติงาน เป็นทักษะที่ช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น ทำให้เกิดการพยายามอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาวิธีทำงานที่ดีกว่า ถือได้ว่าเป็นทักษะทาง ภายที่จำเป็นต่อการทำให้ภารกิจประสบความสำเร็จ เป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

3. เจตคติ (Affective) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถ้าบุคคลใดมีเจต คติที่ไม่ดีจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตภาพ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ได้รับความไม่ยุติธรรม หรืองานที่ ทำอยู่ไม่มีความสำคัญ หรือผู้ที่อยู่ในอารมณ์ที่สิ้นหวัง เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อผลงานที่ทำขึ้นมาจะได้ ผลงานที่มีคุณภาพต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงของผู้ผลิตผลงาน ทั้งนี้เจตคดียังรวมถึง ค่านิยม ความสนใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงได้ยากและยากที่จะวัด แต่อย่างไรก็ตามในการ ฝึกอบรมบางครั้งจะเน้นการเรียนรู้ด้านทักษะมากกว่าการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ เพราะเหตุว่าทักษะ ใหม่ ๆ ที่มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคคลนั้น ไม่สามารถที่จะทำให้เกิดได้จากการ

เรียนรู้ในระบบการศึกษาปกติ ดังนั้นหลักสูตรฝึกอบรมจึงต้องเน้นการสร้างเสริม หรือยกระดับทักษะพิเศษให้เกิดขึ้น ส่วนความรู้และเจตคตินั้นสามารถสร้างได้ในระบบโรงเรียน

2.3.4 ประเภทของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมมีหลายประเภท โดยนงลักษณ์ ลินสืบผล (2542, น. 34-36) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมไว้ตามระยะเวลาหรือขั้นตอนของการทำงานดังนี้

1. การอบรมปฐมนิเทศ (Orientation) สำหรับผู้ปฏิบัติงานใหม่มีจุดมุ่งหมายสำคัญเช่น แนะนำให้รู้จักสถานที่ทำงานใหม่แนะนำให้รู้จักระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ แนะนำให้รู้จักการจ้องค์การโดยทั่วไปเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ สร้างเสริมขวัญในการปฏิบัติงาน ให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมปริมาณผลิตผลของงานให้สูงขึ้น สร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้น ๆ ให้รู้จักคุ้นเคยกับผู้ร่วมงาน

2. การให้ทดลองทำงาน (On – the - job training) หรือการสอนงาน เป็นวิธีการที่นิยมกันมาก เพราะได้มีการทำงานจริงในสถานการณ์ทำงานจริง ๆ ซึ่งหัวหน้าหน่วยงานโดยตรงจะเป็นผู้ทำการฝึก โดยจะอธิบายให้ทราบถึงหลักและวิธีการทำงานโดยทั่วไปและสาธิตให้ดูพร้อมทั้งอธิบายแนะนำ และให้ผู้รับการฝึกอบรมทดลองปฏิบัติ หากมีข้อเสียบกพร่องก็จะทำการแก้ไข และทดลองทำใหม่ซ้ำ ๆ หลายๆครั้งจนแน่ใจว่าสามารถทำได้

3. การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill training) คือการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดทฤษฎีการจัดการใหม่ ๆ มี เครื่องจักร เครื่องมือ และวิธีการทำงานใหม่ ๆ ซึ่งพนักงานจำเป็นต้องพัฒนาทักษะเพื่อสนองความต้องการขององค์กร

4. การฝึกอบรมระดับหัวหน้างาน (Supervisory training) การฝึกอบรมประเภทนี้เนื่องจากธุรกิจองค์กรเติบโตขึ้น งานก็ขยายขึ้น และเจ้าหน้าที่ก็ต้องเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ความจำเป็นที่ต้องมีหัวหน้างานมีมากขึ้น

5. การฝึกอบรมระดับการจัดการ (Managerial training) การฝึกอบรมระดับการจัดการนี้หมายถึงผู้จัดการระดับรอง หรือพนักงานที่มีภาวะความรับผิดชอบสูงกว่าพนักงานทั่ว ๆ ไป หลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมระดับนี้เป็นวิชาเฉพาะเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเกี่ยวกับการบริหาร เช่น วิชาจิตวิทยาการบริหาร ภาวะผู้นำ การวินิจฉัยสั่งการ เป็นต้น

6. การฝึกฝนตนเอง (Self – training) การฝึกฝนตนเองเป็นปัจจัยสำคัญในยุคปัจจุบัน เพราะมีสื่อ มีแหล่งความรู้มากมายที่จะศึกษาฝึกฝนตนเองได้ วิธีการฝึกฝนอบรมด้วยตนเอง เช่น การตั้งใจฝึกตนเองให้ทันกับเหตุการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ศึกษาหาความรู้จากเอกสารวิชาการอื่น ๆ

เข้าร่วมประชุมสัมมนาเมื่อมีโอกาส เป็นสมาชิกของสมาคมทางวิชาการ ศึกษาคุณงานทั้งในและต่างประเทศ

ส่วนการฝึกอบรมที่ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมไว้ตามรูปแบบของการฝึกอบรมนั้น วิโรจน์ ลักษณะอดิศร (2550, น. 72 - 73) ได้กล่าวว่าในแต่ละหลักสูตรฝึกอบรมย่อมมีรูปแบบการจัดอบรมที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าวิทยากรจะนำเสนอในลักษณะใด ซึ่งประเภทของการฝึกอบรมที่แบ่งตามรูปแบบของการฝึกอบรมมี 2 ประเภท ดังนี้

1. การฝึกอบรมแบบ On the Job Training (OJT) คือการฝึกการปฏิบัติงานจริง โดยมีผู้ชำนาญในงานนั้น ๆ เป็นครูฝึกคอยดูแลการฝึกงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งการฝึกอบรมแบบ On the Job Training จะไม่เน้นการเรียนรู้ทฤษฎีมากนัก แต่มักจะมุ่งเน้นไปในทางฝึกปฏิบัติทำให้การฝึกอบรมแบบนี้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ได้รับการฝึกอบรม เหมาะกับการปฏิบัติงานโดยตรง เพราะเห็นผลในระยะสั้นค่อนข้างชัดเจน ต้นทุนต่ำ แต่ก็ต้องระวังไม่ให้มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมากเกินไป เพราะอาจจะทำให้การดูแลของผู้ฝึกสอนไม่ทั่วถึง เกิดข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานได้ง่าย อาจทำให้ต้นทุนคุณภาพสูงขึ้น แต่ความสามารถในการผลิตผลงานน้อยลงได้

2. การฝึกอบรมแบบ Off the Job Training เป็นการฝึกอบรมที่เน้นด้านความรู้ความเข้าใจ โดยเป็นการจัดฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ ไม่ใช่การเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติงานจริง ซึ่งการฝึกอบรมประเภทนี้จะให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ผู้เข้ารับการอบรมได้มากกว่าการอบรมแบบ On the Job Training เพราะผู้เข้าอบรมสามารถ เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ แต่อาจจะเกิดปัญหาในเรื่องของการประยุกต์ใช้ เพราะความรู้เชิงทฤษฎีที่ได้ บางครั้งไม่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทั้งหมด หากผู้เข้ารับการอบรมไม่มีทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เข้ากับการทำงาน หรือมีทัศนคติต่อการฝึกอบรมว่าเป็นการพักผ่อน ผ่อนคลายก็จะทำให้การฝึกอบรมนั้นไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการปฏิบัติงาน (Skill training) และผู้วิจัยใช้การฝึกอบรมแบบ On the Job Training (OJT) เนื่องจากหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เพื่อให้ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้เข้ารับการฝึกอบรม ได้ใช้การทำกิจกรรมกลุ่มในการเสริมสร้างให้เกิดทักษะชีวิตและการทำงาน

2.3.5 หลักการจัดการฝึกอบรมครู

การที่จะนำหลักสูตรเสริมไปใช้ให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น การฝึกอบรมครูย่อมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งหลักการจัดการฝึกอบรมสำหรับครูนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวทางไว้หลายท่าน ดังนี้

ลิเบอร์แมนและมิลเลอร์ (Lieberman & Miller, 1984, p. 85) กล่าวว่า การฝึกอบรมครูมีหลักการดังนี้

1. การฝึกอบรมครูจะต้องเริ่มต้นที่ตัวครู โดยเริ่มจากสิ่งที่ครูตระหนักว่าเป็นปัญหา
2. การฝึกอบรมครูที่มีประสิทธิภาพจะต้องสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ให้เกิดเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียนและเป็นลักษณะที่ครูสามารถที่จะเรียนรู้ได้
3. การฝึกอบรมครูควรจัดให้มีจุดเน้นที่มีการใช้เทคนิคเฉพาะบางอย่าง หรือมีเนื้อหาวิชาเฉพาะ ซึ่งจะทำให้ครูเกิดความสนใจกับกิจกรรมกับกิจกรรมเฉพาะด้านที่จัดขึ้น
4. การฝึกอบรมครู ควรให้ครูผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการจัดการฝึกอบรมนั้นอย่างเต็มที่ โดยให้มีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนการฝึกอบรมมาตั้งแต่ต้น
5. การฝึกอบรมครูควรกำหนดเรื่องในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของครู หรือเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาของหน่วยงานนั้น ๆ
6. การฝึกอบรมครูควรจัดกิจกรรมให้เป็นการเน้นการจัดหาสิ่งต่าง ๆ ให้มากกว่าการบอก และควรที่จะเป็นกิจกรรมที่เน้นการสอนมากกว่าการสั่ง และควรพยายามให้ครูได้เรียนรู้วิธีการและขั้นตอนของนวัตกรรมนั้น ๆ อย่างเข้าใจก่อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ
7. การฝึกอบรมครูควรมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการมากนัก ทั้งนี้เพื่อให้ครูผู้รับการอบรมสามารถโต้ตอบและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสำคัญของบุคคลมากกว่าวิธีการ
8. การฝึกอบรมครูควรจะเป็นการเรียนรู้ได้โดยให้ผู้อบรมบอกหรือแสดงวิธีการในการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ การให้ครูผู้รับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติงานจริงภายใต้การแนะนำ มีการให้ข้อมูลป้อนกลับและมีการเสริมแรงจากวิทยากรผู้ให้การอบรม
9. การฝึกอบรมครูควรมีการจัดกลุ่มย่อยเพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สปาร์ค และ ฮอร์สเลย์ (Sparks & Loucks-Horsley, 1989, p. 103) กล่าวถึง การฝึกอบรมครูว่ามีหลักการดังนี้

1. การฝึกอบรมครูจะต้องสัมพันธ์กับเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. การฝึกอบรมครูควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมและครูผู้รับการอบรม เพื่อที่จะมีการช่วยเหลือกันในการจัดการฝึกอบรมดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและได้ผลลัพท์อย่างดีที่สุด
3. การฝึกอบรมครูควรมีกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตัวเอง และควรมีการเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่างกัน
4. การฝึกอบรมครูควรให้ครูได้มีโอกาสเลือกและสามารถกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยตนเอง
5. การฝึกอบรมครูควรมีกระบวนการจัดเรียนรู้ที่เน้นการสาธิต การทดลอง ปฏิบัติงานภายใต้ข้อเสนอแนะและการให้ข้อมูลป้อนกลับของวิทยากร
6. การฝึกอบรมครูควรมีกระบวนการที่เป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง
7. การฝึกอบรมครูควรมีกระบวนการติดตามผลการฝึกอบรม เพื่อให้ความช่วยเหลือครูหลังจากได้รับการฝึกอบรมไปแล้ว

จากแนวคิดของนักวิชาการ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการฝึกอบรมครูให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นพื้นฐานที่เกิดขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริง และหลักการจัดการฝึกอบรมครูจะต้องมีเครื่องมือที่ดี ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้กับครู ดังเช่นในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานซึ่งมี 6 องค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ เนื้อหาหลักสูตรเสริมฯ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อจะเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นกับครูที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครูไปในทางที่ดีขึ้นและพัฒนาขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำความรู้และทักษะดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานและในการสอนนักเรียนต่อไป

2.4 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

2.4.1 ความหมายของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ในต่างประเทศมีการเริ่มทดสอบความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูขึ้นในอดีตเนื่องจากผลการสอบของนักเรียนที่แย่ง ส่วนที่เกี่ยวข้องจึงมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงมีการศึกษาและให้คำนิยามของคำว่า “ความสามารถของครู” “ความสามารถทางการสอนของครู” หรือ “ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู” ดังนี้

แฮชคิว (Haskew, 1956, p. 135) กล่าวว่าสิ่งที่ครูปฏิบัติได้ ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทั้งหมดนี้รวมกันเป็นความสามารถซึ่งส่งผลถึงการสอน

คูเปอร์และคณะ (Cooper et al, 1973, pp. 17-23) ให้ความหมายความสามารถของครูคือ ผลรวมของทักษะ ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมที่เอื้อให้เด็กนักเรียนมีพัฒนาการเชิงวิชาการ สังคม อารมณ์ และด้านร่างกายได้ง่ายขึ้น

กู๊ด (Good, 1973, p. 118) ให้ความหมายความสามารถทางการสอน คือทักษะ กรอบแนวคิด และทัศนคติของครูที่จำเป็นต่อการสอนในสถานศึกษา

เทรเวอร์ (Travers, 1973, p. 295) ให้ความหมายการสอนแบบมีความสามารถ คือผลรวมของทักษะเฉพาะ การสอนแบบองค์รวมซึ่งทำให้ผลการสอนมีประสิทธิภาพ

รายงานของคอมมอนเวลธ์ (Commonwealth Report, 1974, p. 67) ให้ความหมายการเป็นครูที่มีความสามารถทางการสอน คือ ครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็ก วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน วิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัสดุอุปกรณ์และพื้นเพ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันของเด็ก ทักษะของครูต้องช่วยหรือเอื้อให้ครูสอน แนะนำ และชี้แนะชุมชนแวดล้อมและวัฒนธรรมของเด็กได้ด้วย ครูต้องมีทัศนคติเชิงบวกปราศจากความก้าวร้าว เพื่อครูจะสามารถถ่ายทอดทัศนคติเชิงศีลธรรมและสังคม ได้ในทางตรงและทางอ้อม

บอริช (Borich, 1977, p. 39) ให้ความหมายว่า ความสามารถของครูคือปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนเป็นผลรวมของความรู้และพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลของการพัฒนา สามารถอธิบายเริ่มต้นจากพฤติกรรมทั่วไปของครู ถ่ายทอดพฤติกรรมนี้สู่สถาบันการศึกษา และแปลงชุดพฤติกรรมเหล่านี้เป็นความสามารถเฉพาะที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถด้านความรู้ หมายถึง ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ซึ่งครูปฏิบัติ
2. ความสามารถด้านการสอน หมายถึงพฤติกรรมที่ครูแสดงออกมาในชั้นเรียนทุกวัน

วัน

3. ความสามารถด้านผลลัพธ์ หมายถึง ผลที่เกิดกับผู้เรียน

เมดเลย์และครูก (Medley & Crook, 1978. pp. 294-301) กล่าวว่า ความสามารถของครู ไม่ว่าจะ เป็น ความรู้จำเพาะ ทักษะ หรือทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทุกอย่างรวมกัน ความรู้ อาจจะ หมายถึง ความรู้ในสาขาวิชาที่สอน ความรู้ทั่วไป หรือความรู้เชิงจิตวิทยา สังคม หรืออย่างใดอย่าง หนึ่ง ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน หรือความรู้อื่นใดที่ช่วยในการสอน ทักษะอาจจะ เกี่ยวข้องกับทักษะการตีความบริบท การเขียน การพูดและคณิตศาสตร์ อาจจะเป็นทักษะระยะสั้น หรือทักษะที่มีอยู่แล้วระยะยาว เช่นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอน การให้คำแนะนำ หรือการวางแผน การสอน อาจเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ และทักษะด้านอื่น ๆ หรือการวางยุทธศาสตร์ที่ ซับซ้อนกว่านั้น ทัศนคติ หมายถึง ทัศนคติที่มีต่อตัวเอง และผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน อาชีพการงาน หรือบรรทัดฐาน ค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม

โอลิเวอร์ (Oliver, 1990, pp. 184-188) ให้นิยามของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ดังนี้

1. ความสามารถ หมายถึง ความถึง พฤติกรรม ในแง่ของครู และการสอน ความสามารถในการกำหนดพฤติกรรมเฉพาะซึ่งเป็นผลของความคิด หรือผ่านการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมแล้ว

2. ความสามารถ หมายถึง ความถึง ชุดทักษะหรือความรู้ที่บุคคลรวบรวมและใช้ในการปฏิบัติจริง การกระทำที่คัดสรรแล้วแสดงออกมาในรูปของการสอนที่ครูเลือกใช้ในการสอน ความเข้าใจของครูและการประยุกต์ใช้ความรู้คือสิ่งที่บ่งบอกสมรรถนะของครูผู้สอน

3. ความสามารถในการสอน คือระดับความสามารถของครูที่บุคคลอื่น (นอกวงการการศึกษา) เป็นผู้ประเมินครู ซึ่งการประเมินสมรรถนะนี้รวมไปถึงการประเมินจริยธรรม จรรยาบรรณในอาชีพ และศีลธรรมด้วย

4. ความสามารถ หมายถึง คุณภาพของบุคคล หรือ สถานะ/ตัวตน (State of Being) ของบุคคล ๆ นั้น และอัตลักษณ์ของครูถูกกำหนดด้วยการปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับครู บริบทของ เนื้อหา ประสบการณ์ ทุกอย่างหล่อหลอมเป็นคุณภาพของครูผู้สอน

จากแนวคิดของนักวิชาการ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าความสามารถในการจัดการเรียนการสอนหมายถึง การที่ครูมีความรู้ในเรื่องที่จะสอน มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน มีประสบการณ์ในการจัดการชั้นเรียน รวมถึงการมีความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเรียนการสอน มีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัสดุอุปกรณ์ พื้นเพ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน ซึ่ง

ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูนั้นจะช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการความรู้ในเชิงวิชาการ มีพัฒนาการทักษะทางสังคม และอารมณ์ได้ดีขึ้น

2.4.2 องค์ประกอบของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

การที่ครูจะมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนได้นั้นต้องมีองค์ประกอบรวมกันหลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาไว้ดังนี้

โอลิวา (Oliva, 1972, p. 236) อธิบายคุณลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ครูต้องเตรียมตัวอย่างดีในวิชาที่สอน
2. ครูต้องมีการศึกษาอย่างกว้างขวางและมีความเข้าใจบทบาทของ

โรงเรียนในสังคม

3. ครูต้องรู้จักแนวคิดตัวเองอย่างดี
4. ครูต้องเข้าใจหลักพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน
5. ครูต้องแสดงเทคนิคในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ บริหารจัดการชั้น

เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะเฉพาะพิเศษที่เอื้อให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล

แจนกีรา (Jangira, 1979, p. 144) กำหนดความสามารถทางการสอนที่ครูต้องมี

ดังนี้

1. ครูต้องมีความสามารถในการเขียนอย่างเป็นระบบและตรงตาม
2. ครูต้องสามารถจัดการเนื้อหาการสอนได้และ สร้างชุดบทเรียนได้
3. ครูต้องสามารถสอนบทเรียนที่เตรียมไว้ได้
4. ครูต้องสามารถสร้างคำถามในชั้นเรียนได้ มีการกระจายคำถาม และมี
5. ครูต้องมีสามารถอธิบายด้วยภาพหรือตัวอย่างหรือใช้อุปกรณ์อื่น ๆ

วัตถุประสงค์

ระบบในการตอบคำถาม

ช่วย

6. ครูต้องสามารถมีวิธีกระตุ้นคำตอบที่หลากหลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
7. ครูต้องสามารถให้การบ้าน

ส่วนร่วมในชั้นเรียน

8. ครูต้องสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนและประเมินปัญหาในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนพร้อมทั้งหาทางแก้ไขปัญหาได้

ฮอปกินส์และสเตอร์น (Hopkins & Stern, 1996, pp. 501–517) กำหนดความสามารถของครูที่ดี ดังนี้

1. ครูมีความทุ่มเทที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อผู้เรียน
2. ครูมีความรักและความอบอุ่น ความเอาใจใส่ให้กับผู้เรียน
3. ครูมีความรู้ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน
4. ครูมีความสามารถในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย
5. ครูมีสไตล์การสอนแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
6. ครูมีความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเน้นการปฏิบัติ

ดาร์ลิง-แฮมมอนด์ (Darling-Hammond, 2010, p. 2) กล่าวว่าครูที่มีความสามารถโดยทั่วไปต้องมีคุณลักษณะ/คุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความฉลาดและความสามารถในการใช้คำที่ช่วยให้ครูจัดระบบ ร้อยเรียงความคิดและสามารถอธิบายความคิดออกมา ตลอดจนสามารถสังเกตและวิเคราะห์ได้
2. มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอน
3. มีความรู้ในการสอนผู้อื่นในสาขาวิชาที่สอน (การจัดหลักสูตรการสอน) โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดที่เป็นระบบมากขึ้น
4. มีความเข้าใจผู้เรียน การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน รวมไปถึงการประเมินและส่งเสริมการเรียนรู้ สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาและความแตกต่างในการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาและเนื้อหาสำหรับผู้เรียนที่ไม่มีความสามารถทางภาษาเพียงพอ
5. มีความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการปรับตัว ความยืดหยุ่นที่เอื้อให้ครูสามารถประเมินและตัดสินใจในสิ่งที่จะตอบสนองแก่ผู้เรียนได้ดีที่สุด

ในประเทศไทย ได้กล่าวกล่าวถึงความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูไว้ โดยมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2563, น. 10-12) ข้อ 3 ว่าด้วยครูต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูดังมีรายละเอียดของมาตรฐานความรู้ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ในการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ความสามารถด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
3. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร มาตรฐานการสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้
4. มีความรู้ความสามารถในการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน
5. มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
6. มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

พนิดา จารย์อุปการะ (2557, น. 99-100) สรุปไว้ว่าการจัดแผนการเรียนการสอนที่จะประสบผลสำเร็จ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการดังนี้

1. หลักการและแนวทฤษฎีของวิชาที่ผู้สอนทำการสอน (Approach) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ของวิชาที่ทำการสอนอย่างละเอียด โดยพิจารณาหลักการและเหตุผลของเนื้อหาที่จะสอน จากตำรา หรือผลงานวิจัยต่าง ๆ
2. วิธีการสอน (Method of Teaching) ศึกษาแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีหรือผลงานวิจัยวิธีการสอนที่ได้ผลของวิชาที่จะทำการสอนที่เหมาะสมและจัดลำดับขั้นตอนของการสอนให้สอดคล้องตามแนวโน้มของหลักการและทฤษฎีที่ได้ศึกษา
3. เทคนิคการสอน (Techniques of Teaching) ศึกษาทวิวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ ขั้นตอนการสอนประสบความสำเร็จ เช่น วิธีการสอนโดยใช้การเรียนรู้ด้วยการใช้คำถามเป็นหลัก (Problem-Based Learning) เทคนิคหรือทวิวิธีการสอนที่สำคัญคือการใช้คำถาม การนำการอภิปราย การช่วยเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น
4. หลักสูตร (Curriculum) ผู้เรียนต้องเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรตั้งแต่ ปรัชญาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายละเอียดของรายวิชาที่กำหนดรวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5. สื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ (Teaching Materials) การเตรียมการเพื่อนำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียน มีแนวคิดในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์อย่างไรบ้าง ที่จะเหมาะสมกับวัย ระดับความสามารถและความสนใจ และต้องสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรด้วย

6. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน (Roles of Teachers and Students) การเตรียมการจัดการเรียนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ให้ผู้สอนพิจารณาบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจากกิจกรรม เรียนการสอนต่าง ๆ ในแต่ละชั้นอย่างละเอียด เพื่อจะได้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมในการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูข้างต้น สรุปได้ว่าครูจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในแขนงวิชาที่ตนเองสอน มีประสบการณ์ มีความสามารถในการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน มีการใช้สื่อการสอน และมีความเอาใจใส่ในตัวผู้เรียนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สังเกตและประเมินผู้เรียนเพื่อที่จะเติมเต็มให้ผู้เรียน ได้มีทั้งความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ และในการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน ผู้วิจัยสรุปว่า องค์ประกอบของการวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู มี 4 ด้านคือ 1. ด้านเนื้อหา 2. ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านวิธีการประเมินผล

2.5 ทักษะชีวิต

2.5.1. ความหมายของทักษะชีวิต

ในช่วงเวลาก่อนยุคศตวรรษที่ 21 นั้น ยังไม่มีการใช้คำว่าทักษะชีวิตและการทำงาน แต่จะใช้คำว่า ทักษะชีวิต โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994, อ้างถึงใน อัญชลิ ภูมิจันทร์, 2554, น. 32) ให้ความหมายของ “ทักษะชีวิต” ว่าเป็นความสามารถทางสังคม ความคิดอ่าน ความพยายามเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์ของคนกับผู้อื่น สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ สามารถแก้ไขปัญหา

สถานการณ์วิกฤติที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตลอดจนเป็นความสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพของบุคคลและชุมชนด้วย

UNICEF (2003, อ้างถึงใน ชนิดดา เทียนฤกษ์, 2557, น.9) ให้ความหมายของ “ทักษะชีวิต” ว่าเป็นกลุ่มใหญ่ของจิตวิทยาสังคมและทักษะระหว่างบุคคลซึ่งช่วยให้ตัดสินใจได้ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทักษะชีวิตอาจจะมีทิศทาง จากการกระทำของบุคคลอื่น ๆ เช่นเดียวกับการกระทำที่เปลี่ยนสภาพแวดล้อม ทำให้นำมาซึ่งความสุขจากกายสบายใจ คุณลักษณะหรือความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสม เพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสุขภาพจิต (2543, อ้างถึงใน มงคล อุดมชัยพัฒนากิจ, 2557, น.12) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถเชิงมนุษย์ ประกอบด้วย ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ความคิดสร้างสรรค์ ความตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถในการค้นหา และเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความรู้สึกภูมิใจในตัวเอง ความรู้สึกว่าคุณค่า ความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และรับรู้ความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง ความสามารถในการประเมินทางเลือกตัดสินใจเลือก และลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง สามารถเลือกใช้วิธีการกับอารมณ์หรือความเครียดและมีวิธีการป้องกันการเกิดอารมณ์หรือความเครียดที่เหมาะสม

กองสุศึกษา (2542, อ้างถึงใน อัญชติ ภูมิจันทิก, 2554, น.32) ให้ความหมายของ “ทักษะชีวิต” ว่าเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสม เพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอบรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.1) ให้ความหมายของ “ทักษะชีวิต” ว่าเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.7) ได้กำหนดสมรรถนะของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เนื่องจากเป็น ความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์ อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถหรือทักษะของบุคคลในการดำเนินชีวิตอย่าง เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการคิด การกระทำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเมื่อจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้อย่างดีแล้วบุคคลนั้นจะมีความสุข และส่งผลกระทบท่อ สุขภาพและบุคลิกภาพของบุคคลนั้นทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ

2.5.2 ความสำคัญของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถหรือทักษะของบุคคลในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับ สังคมที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเมื่อจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้อย่างดีแล้วบุคคลนั้นจะมีความสุข มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2552, น. 8 อ้างถึงในกันย์สินี ปัญญาภิวงษ์, 2557, น.11-12) อธิบายว่า ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์กับจิตมนุษย์ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการฝึกฝนด้านสติปัญญา (I.Q.)

2. ด้านอารมณ์ (E.Q.)

3. แรงจูงใจด้านการหล่อหลอมบุคลิกภาพในด้านมโนธรรมและคุณธรรม (MQ) ดังนั้น การฝึกฝนให้บุคคลมีทักษะชีวิตจึงเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งภายในและภายนอก ส่งผลให้บุคคลมีความรู้ความสามารถสูงในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จในทุก ๆ ด้าน ซึ่งจำแนก ผลจากการฝึกฝนทักษะกับการพัฒนาคนได้ดังนี้

1. มีความเป็นเลิศด้านปัญญา หรือคนเก่ง หมายถึง การพัฒนาด้านสติปัญญาในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับความจำ การคิดหาเหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา มีความคิด สร้างสรรค์ การเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการใฝ่หาความรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์

2. ดำรงตนเป็นคนดี หมายถึง มีเจตคติอันเกิดการเรียนรู้ทางด้านอารมณ์และความรู้สึกของตนเองในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยรวม ซึ่งก่อให้เกิดมโนคติ มีคุณธรรมประจำตน มีจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคมโดยรวม ความรู้สึกที่เห็นคุณค่าในตนเองและการสะท้อนความรู้สึกที่เห็นคุณค่าผู้อื่น รู้จักการแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

3. มีความสุขในการดำรงชีวิต หมายถึง มีความมั่นคงทางจิตใจ มีบุคลิกภาพดี มีการปรับตัว มีทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลให้เป็นไปอย่างราบรื่น เป็นผลดีในการบริหารการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ความรู้สึกนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธอันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้นเพื่อให้ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาให้เกิดความตระหนักรู้เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์ ความเครียดและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนมีพื้นฐานด้านอุปนิสัยที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

กล่าวโดยสรุป ทักษะชีวิตเป็นทักษะที่สำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ทุก ๆ อย่างมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะชีวิตจึงเป็นหลักสูตรที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งกับผู้สอนและผู้เรียน เพราะทักษะชีวิตมีส่วนอยู่ในทุกกิจกรรมของการดำเนินชีวิต สำหรับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาตัวเองทั้งในด้านการเรียน หรือด้านการทำงานในอนาคต เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.5.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994 pp. 1-3, อ้างถึงในนิรดา ปัตนวงศ์, 2552, น. 73) ได้จัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 ประการ ซึ่งจัดไว้เป็น 5 คู่คือ

1. ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์และความคิดสร้างสรรค์
2. ความตระหนักรู้ในตนเองและความเห็นใจผู้อื่น
3. การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร
4. การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา
5. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 5 คู่ข้างต้นมาจัดแบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้จะจัดได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (ด้านปัญญา ความคิด) ประกอบด้วย

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี เป็นต้น

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็นกรอบหรือสิ่งที่คิดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน อาจเป็นความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นต้น

2. ด้านจิตพิสัย (ด้านจิตใจ) ประกอบด้วย

2.1 ความตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างของตนเองกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะในข้อ 2.1

3. ด้านทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ได้แก่ องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยหรือด้านการกระทำ

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skills) เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองไปยังผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นที่สื่อมายังตนเอง

3.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision Making And Problem Solving Skills) เป็นความสามารถโดยรู้สาเหตุของปัญหา นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะหาทางเลือกที่เหมาะสม ทำให้ตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา จนถึงขั้นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3.3 การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด (Coping With Emotions And Stress Skills) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันว่าอารมณ์มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น จึงต้องรู้จักเลือกใช้วิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมจัดการกับอารมณ์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งต่อเนื่อง ได้รู้สาเหตุของความเครียดที่เกิดขึ้น รู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด เช่น การผ่อนคลายความเครียด รู้จักหลีกเลี่ยงสาเหตุที่จะทำให้เกิดความเครียด ซึ่งอาจจะนำมาซึ่งพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้

กัสต้า, ซิลเดอร์ และบรูค (Gazda, Childers & Brooks, 1987, p. 212) ได้จัดประเภทต่าง ๆ ของทักษะชีวิตไว้ซึ่งสามารถ รวมเป็น 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคลและด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Communication and Human Relations Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภาษาพูด และภาษาทางกายกับบุคคลอื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น การมีส่วนร่วม และเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หรือชุมชน การจัดการในเรื่องความใกล้ชิดกับบุคคลอื่น การแสดงความคิดเห็น และความคิดได้อย่างชัดเจน

2. ทักษะด้านการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Problem Solving and Decision Making Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์ และประเมินข้อมูล การประเมินปัญหา การจัดการปัญหา การระบุปัญหา และการแก้ปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การคาดการณ์ และการวางแผนอย่างเป็นระบบ การบริหารเวลา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และประการสุดท้าย คือ การแก้ปัญหาคความขัดแย้ง

3. ทักษะด้านการดูแลร่างกายและรักษาสุขภาพ (Physical Fitness and Health Maintenance Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การดูแลเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา การควบคุมน้ำหนัก การเข้าใจด้านจิตสังคมในมุมมองเกี่ยวกับเรื่องเพศ การบริหารความเครียด การเลือกและปฏิบัติกิจกรรมในเวลาว่าง

4. ทักษะด้านการพัฒนาเอกลักษณ์และจุดมุ่งหมายของชีวิต (Identity Development and Purpose in Life Skills) ประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น คือ การพัฒนาเอกลักษณ์ส่วนตัว การตระหนักรู้ในอารมณ์ตนเอง การกำกับดูแลตนเอง การรักษาคุณค่าในตนเอง การพัฒนาบทบาท ทางเพศ การพัฒนาความหมายของชีวิต และการทำความเข้าใจในค่านิยม และคุณธรรม

ยูเนสโก (Focusing Resources on Effective School Health, 2002, UNESCO, 2001, อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น.10) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางความคิด (Cognitive Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะรู้ (Learning to Know) โดยแบ่งออกเป็น 2 ทักษะ คือ

1.1 ทักษะการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skills) ประกอบด้วย ทักษะในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

1.2 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) ประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ การวิเคราะห์เจตคติค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ความเชื่อ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเอง

2. ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to be) โดยแบ่งออกเป็น 3 ทักษะ คือ

2.1 ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (Skills for Increasing Internal Locus of Control) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง

ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองรวมถึงการตระหนักรู้ในสิทธิ อิทธิพล ค่านิยม เจตคติ จุดแข็งและจุดอ่อน ทักษะในการกำหนดเป้าหมาย ทักษะในการดูแลตนเอง และทักษะในการประเมินตนเอง

2.2 ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (Skills for Managing Feeling) ประกอบด้วย การจัดการความโกรธ การจัดการกับความวิตกกังวลและความเศร้า ความผิดหวัง ทักษะการเผชิญสำหรับการจัดการกับการสูญเสีย และความทุกข์

2.3 ทักษะการจัดการความเครียด (Skills for Managing Stress) ประกอบด้วย การบริหารเวลา การเพิ่มความคิดทางบวก การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

3. ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งออกเป็น 4 ทักษะ คือ

3.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication Skills) ประกอบด้วย การสื่อสารทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงความรู้สึก การให้ข้อมูลย้อนกลับ (ไม่ใช่ทางลบ) และการรับข้อมูลย้อนกลับ

3.2 ทักษะการเจรจาต่อรองและการปฏิเสธ (Negotiation and Refusal Skills) ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการปฏิเสธ

3.3 ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (Empathy Skills) ประกอบด้วย ความสามารถที่จะฟัง และเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแสดงถึงความเข้าใจในสิ่งนั้น

3.4 ทักษะการให้ความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม (Cooperation and Teamwork Skills) ประกอบด้วย การแสดงความเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถ ของบุคคลและการสนับสนุนกลุ่ม

ดีน แบลเลย์ และปาร์คเกอร์ (Deen, Bailey, & Parker, 2002, อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น.12) ได้ศึกษาเรื่องระบบการประเมินทักษะชีวิต (Life Skills Evaluation System) ของมหาวิทยาลัยวอชิงตันสเตท โดยแบ่งทักษะชีวิตเป็น 8 ทักษะ ได้แก่

1. ทักษะการสร้างการตัดสินใจ (Decision Making Skills) หมายถึง ความสามารถในการสร้างทางเลือกหลาย ๆ ทางเพื่อการตัดสินใจ ประกอบด้วย การทำรายการของทางเลือกก่อน

การตัดสินใจ การคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ตัดสินใจ และการประเมินการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด (Wise Use of Resources Skills) หมายถึง ความสามารถในการใช้การคิดวิจารณ์อย่างดี การไม่สิ้นเปลือง รู้จักความรับผิดชอบและการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรตามธรรมชาติในสภาพแวดล้อมของตนได้อย่างชาญฉลาด การวางแผนการใช้ทรัพยากรด้านการเงินของตนเอง การใช้เวลาอย่างมีคุณค่าในชีวิต และการดูแลในทรัพย์สินของตนเองได้

3. ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) หมายถึง ความสามารถในการแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสาร หรือข้อความระหว่างบุคคล การใช้คำพูด การเขียน กริยาท่าทาง และศิลปะของการแสดงออกทางอารมณ์ และความคิด ประกอบด้วย การนำเสนอที่ดี การเป็นผู้ฟังที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ชัดเจนทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก และสื่อสารแผนการกับบุคคลอื่นได้

4. การยอมรับทักษะที่แตกต่างกัน (Accepting Differences Skills) หมายถึง ความสามารถในการยอมรับและยินดีในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นที่แตกต่างกันด้วยความเคารพการทำงานหรือทำกิจกรรมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันกับตัวเองและการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง

5. ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) หมายถึง ความสามารถที่จะช่วยเหลือกลุ่มในการพบปะประชุม การแสดงความสามารถของการนำกลุ่ม การใช้อิทธิพลส่วนบุคคลในการแนะนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ ประกอบด้วย การจัดการกลุ่มเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มกำหนดไว้ การใช้รูปแบบของความเป็นผู้นำที่ต่างกันในการนำกลุ่ม การกระตุ้นให้บุคคลอื่น สามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในกลุ่ม

6. ทักษะที่มีประโยชน์หรือเป็นที่ต้องการ (Useful / Marketable Skills) หมายถึง ความสามารถของบุคคลประกอบด้วย การคลี่คลายปัญหา การปฏิบัติตามคำสั่ง การให้การสนับสนุนในฐานะสมาชิกของทีมงาน การยอมรับในความรับผิดชอบของงานที่ได้รับมอบหมาย การจดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อการทำงานอย่างถูกต้อง

7. ทักษะการเลือกวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพที่ดี (Healthy Lifestyle Choices Skills) หมายถึง ความสามารถในการเลือกวิถีการดำรงชีวิตที่ดีและเหมาะสม เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่สุขภาพกายและจิตที่ดี การป้องกันจากโรคภัยไข้เจ็บ ประกอบด้วย การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การเลือกทำกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพร่างกายและสุขภาพที่ดี การจัดการความเครียดในชีวิตและการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความเสียหายในด้านต่าง ๆ

8. ทักษะการรับผิดชอบในตนเอง (Self-Responsibility Skills) หมายถึง การดูแลตนเอง การรับผิดชอบในพฤติกรรมและพันธะหน้าที่ของตนเอง การแยกแยะในสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ ประกอบด้วย การรู้ว่าอะไรคือหน้าที่ของตนเองเมื่ออยู่ในกลุ่ม การยอมรับในข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากตนเองโดยไม่กล่าวโทษผู้อื่น การเข้าใจถึงการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาของตนเองได้ และการควบคุมเป้าหมายของตนเอง เป็นต้น

กระทรวงสาธารณสุข (2541, น.1 อ้างถึงใน กาญจนา เฉลิมพล, 2555, น.13) ได้จัดองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบร่วม ได้แก่

1.1 ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) หมายถึงความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 คู่ คือ คู่ที่ 1 ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่น

2.1 ความตระหนักรู้ในตน (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเข้าใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะเป็นด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น วัย สุขภาพ ฯลฯ คู่ที่ 2 ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) หมายถึง ความรู้สึกว่าคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้ รู้จักรับ คั่นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน เช่น ความสามารถด้านสังคม ดนตรี กีฬา ศิลปะ ฯ โดยมีได้แต่มุ่งมั่นใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่าง หน้าตา เส้นผม หรือความสามารถทางเพศ การเรียนเก่ง ฯ เท่านั้น

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง ความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมหรือเพื่อนของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตน คนเหล่านี้ ก็จะมีแรงจูงใจที่จะทำดีต่อผู้อื่นและสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยหรือทักษะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร คู่ที่ 2 การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และ คู่ที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ ฯ

3.2 ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา (Decision Making and Problem Solving Skill) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมและลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with Emotion and Stress Skill) หมายถึงความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน เลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงสาเหตุพร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.12) ได้

กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึงการรู้ความถนัดความสามารถจุดเด่นจุดด้อยของตนเองเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคลรู้จักตนเองยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่นมีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึงการแยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาและสถานการณ์รอบตัววิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ต้องรับรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหาหาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึงความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคลรู้สาเหตุของความเครียดรู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียดวิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึงการเข้าใจมุมมองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่นวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นีลเลย์ (Neeley, 2004, อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น.13) ได้ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรการแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 7 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confidence Development) ได้แก่

1.1 มีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองอย่างถูกต้อง (Have Accurate Self-Concept) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในคุณลักษณะส่วนบุคคลของตนเอง และการอธิบายเกี่ยวกับด้านร่างกายของตนเองได้

1.2 เห็นคุณค่าในลักษณะเฉพาะของตนเอง (Appreciate Their Uniqueness) ประกอบด้วย การระบุนความเหมือน และความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการอธิบายว่าอะไรที่จะช่วยสร้างตนเองให้มีความรู้สึกที่ดี

1.3 จัดการกับความรู้สึกของผู้อื่น (Manage Their Feeling) ประกอบด้วย การระบุนถึงความรู้สึกของผู้อื่น และการตระหนักว่าทำไมการจัดการอารมณ์ของผู้อื่นนั้นถึงเป็นสิ่งสำคัญ
องค์ประกอบที่ 2 ด้านแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จ (Motivation to Achieve) ได้แก่

2.1 พัฒนาศักยภาพทางวิชาการของตนเอง (Develop Their Own Academic Potential) ประกอบด้วย การตระหนักว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้อย่างไร การตระหนักถึงประโยชน์จากการเรียนรู้ การตระหนักถึงสิ่งที่สนใจในการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2.2 ได้รับประโยชน์ของโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียน (Take Advantage of the Educational Opportunities Afforded Them in School) ประกอบด้วย การตระหนักในทักษะและเจตคติที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จทางการศึกษาในโรงเรียน

2.3 รับรู้ในอาชีพว่าอะไรจะเป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มในศักยภาพของตนเอง (Recognize Careers That Will Allow Them to Fulfill Their Potential) ประกอบด้วย การอธิบายถึงอาชีพที่ตนเองปรารถนาในอนาคต

2.4 พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ (Develop Their Leadership Skills) ประกอบด้วย การได้เป็นหัวหน้าห้อง และการนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะการสร้างการตัดสินใจ (Decision Making Skill) ด้านการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Skill) ด้านการวางแผน (Planning Skill) และด้านทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skill) ได้แก่

3.1 สร้างการตัดสินใจ (Make Decision) ประกอบด้วย การตระหนักในการสร้างทางเลือก และการเข้าใจในทางเลือกที่ยากต่อการตัดสินใจระหว่างทางเลือกที่ต้องการ 2 ทางเลือก

3.2 พัฒนาแผนการปฏิบัติ (Develop a Plan of Action) ประกอบด้วย การวางแผนชีวิตประจำวัน และการตระหนักในความจำเป็นของการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ตั้งเป้าหมาย (Set Goal) ประกอบด้วย การตระหนักในเป้าหมายของตนเอง

3.4 รวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Gather Information) การตระหนักรู้ในความแตกต่างของอาชีพ

3.5 แก้ปัญหา (Solve Problems) ประกอบด้วย การนิยามถึงปัญหาและการระบุปัญหาต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ (Interpersonal Effectiveness) ได้แก่

4.1 ให้ความเคารพผู้อื่น (Respect Others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรู้สึกของบุคคลอื่น และการแสดงถึงความเอาใจใส่ผู้อื่น

4.2 มีสัมพันธที่ดีกับบุคคลอื่น (Relate Well with Others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรับผิดชอบของตนเองเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น ตระหนักรู้ว่าทำอย่างไรที่จะสามารถแสดงถึงความเอาใจใส่บุคคลอื่น

4.3 รักษาความซื่อสัตย์ในตนเองเมื่อต้องทำงานร่วมกันในกลุ่ม (Maintain Personal Integrity While Participating in Groups) ประกอบด้วย การกล้าแสดงความต้องการและความจำเป็นของตนเองในกลุ่ม การหาเอกลักษณ์ของตนเองเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4.4 พัฒนาสัมพันธภาพที่ดี (Develop Healthy Friendships) ประกอบด้วย อธิบายถึงลักษณะที่ดีของตนเองที่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี อธิบายลักษณะของบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

4.5 ทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Function Effectively as Group Members) ประกอบด้วย การตระหนักถึงการทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ได้แก่

5.1 เข้าใจพื้นฐานของทักษะการสื่อสาร (Understanding Basic Communication Skills) ประกอบด้วย การเข้าใจถึงการฟังและการพูดกับบุคคลที่หลากหลาย

5.2 แสดงออกของผู้อื่น (Express Themselves) ประกอบด้วย การแสดงออกทั้งด้านคำพูด ความคิด และความรู้สึก

5.3 รับฟังผู้อื่น (Listen to Others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการเป็นผู้ฟังที่ดี การรับรู้ว่าบุคคลอื่นมีการสื่อสารที่แตกต่างกัน และการรับฟังบุคคลอื่นอย่างตั้งใจและการทบทวนความคิดของบุคคลอื่นเมื่อสนทนา

องค์ประกอบที่ 6 ด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Cross-Cultural Effectiveness) ได้แก่

6.1 ชาบซึ่งในวัฒนธรรมของตนเอง (Appreciate Their Own Culture) ประกอบด้วย การแสดงถึงความภูมิใจในครอบครัวของตนเอง

6.2 เคารพและยอมรับบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Respect Others as Individuals and Accept Them for Their Culture Relationships) ประกอบด้วย การรับรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างกันต่าง ๆ ด้านภาษา การตระหนักรู้ความหมายของภูมิหลังเกี่ยวกับวัฒนธรรมของบุคคลอื่น

องค์ประกอบที่ 7 ด้านความรับผิดชอบในพฤติกรรม (Responsible Behavior) ได้แก่

7.1 มีพฤติกรรมอย่างรับผิดชอบ (Behave Responsibly) ประกอบด้วย การตระหนักถึงกฎระเบียบของห้องเรียน/โรงเรียน การสามารถปฏิบัติตามกฎและคำสั่งได้

7.2 มีความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง (Take Responsibility for Their Own Behaviors) การระบุถึงพฤติกรรมของตนเอง และการยอมรับรางวัลและผลที่ตามมาของพฤติกรรม

7.3 มีวินัย (Be Self - Disciplined) ประกอบด้วย การรู้และปฏิบัติตามกฎของตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตตามแนวคิดของยูเนสโก (Focusing Resources on Effective School Health, 2002, UNESCO, 2001, อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น.10) โดยแบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางความคิด (Cognitive Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะรู้ (Learning to Know) โดยแบ่งออกเป็น

1.1 ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Decision Making and Problem Solving Skills) ประกอบด้วย ทักษะในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของ

พฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

1.2 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) ประกอบด้วย การค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ การวิเคราะห์เจตคติค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคม ความเชื่อ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเอง รวมทั้งการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเป็นแนวทางในการคิด การตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่มากที่สุด

1.3 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking Skills) มีส่วนสนับสนุนในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ในการค้นหาทางเลือกต่าง ๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีมติตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to be) โดยแบ่งออกเป็น

2.1 ตระหนักในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสามารถในการเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองอะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ

2.2 ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (Skills for Increasing Internal Locus of Control) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองรวมถึงการตระหนักรู้ในสิทธิ อิทธิพล ค่านิยม เจตคติ จุดแข็งและจุดอ่อน ทักษะในการกำหนดเป้าหมาย ทักษะในการดูแลตนเอง และทักษะในการประเมินตนเอง

2.3 ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (Skills for Managing Feeling) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้สามารถตอบสนองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม เช่น ความวิตกกังวล อารมณ์รุนแรงต่าง ๆ ความโกรธ หรือความเศร้า โศก ผิดหวัง สูญเสียที่ส่งผลต่อภาวะต่าง ๆ ทางร่างกาย

2.4 ทักษะการจัดการความเครียด (Skills for Managing Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียดและรู้ถึงหนทางในการควบคุมระดับความเครียดเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตการเรียนรู้อีกวิธีหนึ่งเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสมเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การบริหารเวลา การเพิ่มความคิดทางบวก หาเวลาพักผ่อนหย่อนใจ การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

2.5 ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ชีวิตมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในชีวิต ทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและมีความสำคัญในการดำรงชีวิต ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์กับขอบข่ายของชีวิตในแต่ละด้านของบุคคล เช่น การค้นหาข้อมูล การวิเคราะห์ และประเมินข้อมูล การประเมินปัญหา การจัดการปัญหา การระบุปัญหา และการแก้ปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การคาดการณ์ และการวางแผนอย่างเป็นระบบ การบริหารเวลา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และปัญหาสุดท้ายที่สำคัญที่สุด คือ การแก้ปัญหาคความขัดแย้ง ประสบการณ์ที่ผ่านมาจะสอนให้เราว่า เมื่อเจอปัญหาเรารู้จักพิจารณาเลือกแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีใดได้บ้าง หรือขอความช่วยเหลือจากใครที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหานั้น ๆ ได้ดีที่สุดและประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหา สามารถหาทางแก้ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

2.6 ทักษะการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด (Wise Use of Resources Skills) หมายถึงความสามารถในการใช้การคิดวิจาร์ณญาณอย่างดีในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการทำงาน อันได้แก่ คน เงินหรือวัตถุดิบ และเวลา การไม่สิ้นเปลือง รู้จักความรับผิดชอบและการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรของตนได้อย่างชาญฉลาด จะทำให้การทำงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

3.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication Skills) ประกอบด้วย การสื่อสารทั้ง การพูด ภาษาทางกาย ภาษาเขียน รวมทั้งการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความรู้สึคนึกคิด ข้อมูลข่าวสาร ข้อความระหว่างบุคคล การวางแผนในการทำกิจกรรมการทำงาน โครงการต่าง ๆ ที่ย่อมต้องการการสื่อสารที่ชัดเจน จริงใจ

ประณีประนอม และเลือกพูด ฟัง แสดงออกในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสมซึ่งทำให้เกิดผลดี และนำประโยชน์มาสู่คู่สนทนา

3.2 ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (Negotiation and Refusal Skills) ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการปฏิเสธที่นุ่มนวล เพื่อที่จะยังคงรักษาสันติภาพและความสัมพันธ์ให้ยืนยาวต่อไปได้

3.3 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship Skills) สามารถช่วยให้บุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุขและรวมถึงการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม

3.4 ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (Empathy Skills) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก การรับฟังและความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแลเช่น ผู้ป่วย โรคนอกรีต ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

3.5 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (Cooperation and Teamwork Skills) ประกอบด้วย การแสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถของบุคคลและการสนับสนุนกลุ่ม

3.6 ทักษะการยอมรับความแตกต่าง (Accepting Differences Skills) หมายถึง ความสามารถในการยอมรับและยินดีในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นที่แตกต่างกันด้วยความเคารพการทำงานหรือทำกิจกรรมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันกับตัวเองและการสร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง

3.7 ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) หมายถึง ความสามารถที่จะช่วยเหลือกลุ่มในการพบปะประชุม การแสดงความสามารถของการนำกลุ่ม การใช้อิทธิพลส่วนบุคคลในการแนะนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ ประกอบด้วย การจัดการกลุ่มเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่กลุ่มกำหนดไว้ การใช้รูปแบบของความเป็นผู้นำที่ต่างกันในการนำกลุ่ม การกระตุ้นให้บุคคล

อื่น สามารถแบ่งปันประสบการณ์ที่จะใช้เป็นประโยชน์ในกลุ่มตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

3.8 ทักษะการใช้ประโยชน์ (Useful / Marketable Skills) หมายถึง ความสามารถของบุคคลประกอบด้วย การคลี่คลายปัญหา การปฏิบัติตามคำสั่ง การให้การสนับสนุนในฐานะสมาชิกของทีมงาน การยอมรับในความรับผิดชอบของงานที่ได้รับมอบหมาย การจดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อการทำงานอย่างถูกต้อง

3.9 รักษาความซื่อสัตย์ในตนเองเมื่อต้องทำงานร่วมกันในกลุ่ม (Maintain Personal Integrity While Participating in Groups) ประกอบด้วย การกล้าแสดงความต้องการและความจำเป็นของตนเองในกลุ่ม การหาเอกลักษณ์ของตนเองเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2.6 ทักษะการทำงาน

2.6.1 ความหมายของทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ทักษะการทำงานในที่นี้ คือ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration Skills) หรือการทำงานเป็นทีม (Team Work) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำพาให้บุคคลและกลุ่มองค์กรไปสู่ความสำเร็จหรือถึงจุดมุ่งหมายร่วมกันบนพื้นฐานของบุคคลที่มีความแตกต่าง โดยมีนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เฮลเตอร์ (Helter, 1998, อ้างถึงใน ชนัญญา ไยลลอ, 2560, น. 91) กล่าวว่า การทำงานร่วมกันของบุคคล โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ และลงมือดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ทุกคนได้ร่วมกันกำหนด

พาร์คเกอร์ (Parker, 1990, p. 16, อ้างถึงใน รุ่งรัชดา พิธรรมานุวัตร, 2555, น. 26) ได้ให้ความหมายว่าทีมเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันและต้องพึ่งพากัน เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มีเป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวกันจะทำงานให้สำเร็จคือการทำงานร่วมกัน

เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2015, อ้างถึงใน ญาณี วัฒนากร, 2558, น.20) ให้ความหมายของการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้เกียรติและ

แสดงออกให้เห็นถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เพื่อให้งานออกมาประสบความสำเร็จ และสร้างการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน ในประเทศไทย

วิจารณ์ พานิช (2555, น. 33) ได้อธิบายถึงทักษะการทำงานเป็นกลุ่มไว้ว่าคือ ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความเคารพในความแตกต่างกันของ สมาชิก รู้จักการประนีประนอมเพื่อให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน และเห็นคุณค่าของสมาชิกแต่ละคนที่มีส่วนร่วมในการทำงาน

อานวย มีสมทรัพย์ (2553, น.12 อ้างถึงใน สุวรรณ พงษ์ผ่องพูล, 2558, น.35) ให้ความหมายว่า การทำงานเป็นทีมนั้น หมายถึงการร่วมกันทำงานของสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปโดยที่ สมาชิกทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกันจะทำอะไรแล้วทุกคนต้องยอมรับร่วมกัน มีการวางแผนงานร่วมกันซึ่งจำเป็นสำหรับการบริหารงานในทุกองค์กร

วารภรณ์ ตระกูลสฤณี (2550, น. 2 อ้างถึงใน ลำเทียน เผ่าอาจ, 2559, น. 16) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมเป็นการรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เข้ามาทำงานเพื่อให้งานสำเร็จตาม จุดมุ่งหมาย เป้าหมายที่ตั้งไว้ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีเป้าหมายร่วมกันมีภารกิจที่ต้องทำเช่นเดียวกัน โดยคิด โดยร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือแนะนำกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อ สื่อสาร การประสานงานต่อกัน และมีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน โดยการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางหรือแนวทางเดียวกัน การทำงานเป็นทีมมีลักษณะเป็นกระบวนการประกอบด้วย การกำหนดโครงสร้างที่แบ่งภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบ มีผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ร่วมกันวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการ ปฏิบัติงานที่แน่นอน มีการติดตาม ประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ การทำงานในทีมจะช่วย เพิ่มความแข็งแกร่งให้กับองค์กรอีกด้วย

จากแนวคิดของนักวิชาการ สามารถสรุปได้ว่าทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นหมายถึง ความสามารถในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพของสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการกำหนด หน้าที่แบ่งงานภาระหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน มีการแบ่งบทบาทผู้นำและผู้ตามมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และร่วมกันเสนอความคิดเห็นในกลุ่ม มีทักษะการแก้ปัญหาและ หาข้อสรุปร่วมกัน มีมารยาทที่ดีต่อกันด้วยการให้ความเคารพและให้เกียรติในความแตกต่างกันของ

สมาชิก มีการสื่อสารที่ดี มีเนื้อหาชัดเจนสมบูรณ์ ทั้งในการปฏิเสธและ การอธิบายเหตุผล รู้จักการ ประนีประนอมเพื่อให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายที่มีร่วมกัน

2.6.2 ความสำคัญของทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

อันเนื่องมาจากความสามารถที่หลากหลายของแต่ละบุคคลในการทำงาน เราจึงพบเจอ เพื่อนร่วมงานที่มีความหลากหลาย เราจึงต้องมีการสร้างการคณะทำงานหรือการทำงานเป็นทีมเพื่อ เป็นการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นการสร้างความแข็งแกร่งให้กลุ่มหรือทีมงานอยู่ เสมอ และเนื่องจากความหลากหลายดังกล่าว จึงได้เกิด ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ (Theory of Vocational Development) โดยซูเปอร์ (Super, 1957 อ้างถึงใน กัชชาวดี ครุฑธา, 2559, น. 13-15) ที่กล่าวว่า การพัฒนาซึ่งหมายถึงความชอบหรือการเลือกการพิจารณาตัดสินใจในการประกอบ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) หลักสำคัญทั้งด้านที่ เกี่ยวกับการศึกษาและจิตวิทยาทางอาชีพ เพราะบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้าน ความสามารถ ความสนใจส่วนบุคคลและบุคลิกภาพ ดังนั้น การเลือกอาชีพของบุคคลก็ต้องคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยเช่นกัน

2. ความสามารถหลาย ๆ อย่างในตัวบุคคล (Multipotentiality) เนื่องจากบุคคลแต่ ละบุคคลมีขีดความสามารถประจำตัวของแต่ละบุคคล ดังนั้นที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในงาน ใด ๆ อย่างหนึ่งหรือความพอใจในงานอย่างใดอย่างหนึ่ง การที่จะนำเอาความสามารถของบุคคล หนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกบุคคลหนึ่งนั้นย่อมไม่เหมาะสม เพราะทุกคนจะมีความสามารถเฉพาะตัวไม่ เท่ากัน และบางคนอาจมีความสามารถมากกว่า หนึ่งหรือสองอย่าง ที่แตกต่างกันออกไป

3. แบบแผนของความสามารถในอาชีพ (Occupational Ability Patterns) อาชีพแต่ ละอาชีพมีแบบแผนของความสามารถเฉพาะของแต่ละอาชีพ เช่น อาชีพหนึ่ง ๆ ก็ต้องการบุคคลที่มี ความสามารถความสนใจและบุคลิกภาพต่างไปจากอีกอาชีพหนึ่ง

4. การเลียนแบบบทบาทของต้นแบบ (Identification and Role of Models) บุคคล ส่วนใหญ่จะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่ตนชื่นชอบในด้านการประกอบอาชีพ เช่นเด็กจะ สนใจและการเลียนแบบอาชีพจากผู้ใหญ่นั้นผู้ใหญ่ก็ควรจะเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็ก

5. ความต่อเนื่องของการปรับตัวเพื่อเลือกอาชีพ (Continuous Process) ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และประสบการณ์ดังนั้นการเลือกและการตัดสินใจก็ต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันไป

6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ขั้นของการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 14 ปี เป็นระยะที่ร่างกายและจิตใจของเด็กกำลังเจริญเติบโต

6.2 ขั้นของการสำรวจบทบาทของตนเอง (Exploration Stage) ระหว่างอายุ 14-25 ปีเป็นช่วงที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเอง ทดลองสวมบทบาทของผู้ใหญ่ เช่น การเลือกคู่ การเลือกหาอาชีพ และการเลือกหาตำแหน่งในสังคม

6.3 ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment Stage) ระหว่างอายุ 25-45 ปีเป็นช่วงที่บุคคลคิดจะมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพที่แน่นอน มีงานทำมั่นคงและมีบ้านที่อยู่อาศัย

6.4 ขั้นของการดำรงชีวิตที่มั่นคง (Maintenance Stage) ระหว่างอายุ 45-65 ปีเป็นช่วงที่บุคคลเห็นความสำคัญของครอบครัว พยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือหาความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

6.5 ขั้นของความเสื่อม (Decline Stage) ตั้งแต่อายุ 65 ปีเป็นต้นไป เป็นช่วงชีวิตที่ทำงานน้อยลง มีความรับผิดชอบน้อยลงและมีบทบาทในสังคมน้อยลง

7. แบบแผนของอาชีพ (Career Patterns) ขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจและโอกาส ซึ่งแบบแผนของอาชีพนี้ได้แก่ ระดับสูงต่ำของอาชีพ ความถี่ในการเปลี่ยนแปลงงาน และอาชีพบางอย่างที่ทำให้เปลี่ยนรูปแบบงานบ่อย ๆ เป็นต้น

8. การพัฒนาอาชีพควรได้รับการแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง (Development can be guided) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยการให้มีการทดลองฝึกงานบ้างตามโอกาสอันควร

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development of The Result of Interaction) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การ

ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนและจากสังคมที่บุคคลนั้นอยู่อาศัย ซึ่งจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและทดลองวางแผนเกี่ยวกับอาชีพ

10. การเปลี่ยนแปลงในกระบวนการประกอบอาชีพ (The Dynamics of Career Patterns) กระบวนการประกอบอาชีพนี้ขึ้นอยู่กับระดับสังคม การเงินของบิดามารดา สติปัญญา ความสามารถและความสนใจของบุคคลซึ่งแต่ละช่วงอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป

11. ความพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่งและบทบาทของบุคคล (Job Satisfaction: Individual Differences, Status and Role) บุคคลจะมีความพอใจในงาน ถ้าสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสามารถและการได้สวมบทบาทตามที่บุคคลนั้น ๆ ต้องการ ระดับของความพอใจขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาความคิดเกี่ยวกับตนเองของบุคคลแต่ละคน

12. งานคือวิถีทางของชีวิต (Work is a Way of Life) การที่บุคคลจะมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเองนี้ ขึ้นอยู่กับการที่บุคคล ได้ค้นพบหนทางที่จะใช้แสดงความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของตนเองออกมา และ ความสามารถแสดงออกได้ตามบทบาทที่บุคคลนั้นเลือกสรรไว้แล้ว

และเนื่องจากความสามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคลดังกล่าวแล้ว ทำให้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงมีผู้ที่ศึกษาและเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการทำงานเป็นทีมอยู่เสมอเพื่อใช้ในการรวบรวมคุณลักษณะเด่นของแต่ละบุคคลเข้ามาประกอบเป็นกลุ่มหรือทีมที่แข็งแกร่งได้ เริ่มตั้งแต่

ชาร์ลส ดาร์วิน (Charles Darwin) ผู้นำเสนอทฤษฎีวิวัฒนาการเป็นผู้ให้แนวคิดที่ว่า กลุ่มคนที่ทำงานร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมจะประสบความสำเร็จในการอยู่รอดได้ดีกว่าคนที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว

นิทสัน สิริ โชติรัตน์ (2559, น. 181) มีความเห็นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอลตัน มาโย (Elton Mayo, 1933, อ้างถึงในสัมมนา สีมุ่ย, 2553, น. 6) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานคือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากสังคมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

เบลลันก้าและ เบรนด์ (Bellanca & Brandt, 2010 อ้างถึงใน ญาณิ วัฒนากร, 2558, น.19) ที่กล่าวว่า ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทักษะที่มีความสำคัญมากที่สุดในศตวรรษที่ 21 เราจึง

จำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนให้รู้จักการทำงานในบริบทของการทำงานเป็นทีม ได้เรียนรู้และเข้าใจแนวคิดจากมุมมองที่หลากหลาย รวมไปถึงการเรียนรู้การทำงานกับคนที่ต่างวัฒนธรรม

สุรศักดิ์ สุทองวัน (2545 อ้างถึงใน รุ่งรัชดา พิธรรมานุวัตร, 2555, น. 29) การทำงานเป็นทีมเป็นการกระตุ้นบุคลากรและการเจริญเติบโตในสายอาชีพ แบ่งปัน โอกาสในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถสูงสุดสำหรับรายบุคคลและทีม จากที่นักวิชาการได้ศึกษาไว้

จากความเห็นของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญทั้งต่อตนเองและต่อองค์กร เป็นทักษะที่สำคัญและควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะในยุคใหม่ที่มีการแข่งขันสูง มีการทำงานกับบุคคลต่างวัฒนธรรมและมีรูปแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น หลากหลายมากขึ้น

2.6.3 องค์ประกอบของการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทักษะที่สำคัญและควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะในยุคใหม่ที่มีการแข่งขันสูง มีการทำงานกับบุคคลต่างวัฒนธรรม จึงมีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาองค์ประกอบของการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ ดังนี้

จอห์นสัน และ ไฮด์ (Johnson and Hyde, 2003 อ้างถึงใน ญาณี วัฒนากร, 2558, น.21) กล่าวว่าองค์ประกอบที่มีส่วนส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่

1. การพึ่งพาซึ่งกันและกันและกันในเชิงบวก หรือ สถานการณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน โดยอาจเป็นผลตอบแทน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือการพึ่งพากันในด้านต่าง ๆ
2. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยมีการรับรู้หรือเรียนรู้ร่วมกันถึงความรับผิดชอบของตนและของกลุ่ม
3. การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มและมีการตอบสนองทางวจนภาษาและอวจนภาษาของสมาชิกที่จะมีส่วนส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน
4. ทักษะสังคม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มในการประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างสมาชิก

5. กระบวนการกลุ่ม เป็นความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพในการประสานความร่วมมือในการทำงานและวางแผนในการปรับปรุงกระบวนการทำงานอันก่อให้เกิดความสำเร็จในหมู่สมาชิกของกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2545, อ้างถึงใน ศิริพันธุ์ ทองใส, 2559, น. 41) กล่าวถึงทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้

1. ทักษะการวางแผน เป็นการที่สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันวางแผนร่วมกันภายใต้การนำและการควบคุมของผู้นำกลุ่ม

2. ทักษะการสื่อความหมาย ซึ่งต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการที่จะทำให้ การสื่อสารมีความสมบูรณ์ คือผู้พูด ผู้ฟังและสื่อ ดังนั้น สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องมีทักษะทั้ง 3 ประการนี้เพื่อให้การทำงานสำเร็จได้

3. ทักษะการจูงใจในระหว่างการทำงานหรือการอภิปรายกลุ่ม บรรยากาศในการทำงานก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานเช่น การยิ้มแย้ม ยอมรับซึ่งกันและกัน การให้คำชมเชย เป็นต้น

4. ทักษะการตัดสินใจเป็นทักษะสำคัญที่มีผลต่อการทำงานกลุ่มเป็นอย่างมาก ซึ่งการตัดสินใจก็จะมีผลต่อความสำเร็จหรือการทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย

5. ทักษะการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง อาจมีสาเหตุมาจากการที่สมาชิกมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือมีวิธีคิดที่แตกต่างกัน การรับรู้ค่านิยมที่แตกต่างกันตลอดจนความมีอคติ ต่อกัน หรือผลประโยชน์ขัดกัน เป็นต้น

6. ทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งหากสมาชิกภายในกลุ่มร่วมมือกันคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องใช้วิธีที่มีระเบียบ สมาชิกต้องรู้หรือเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ โดยมีการรวบรวมความรู้ และข้อมูลข้อเท็จจริง หลักการต่าง ๆ เพื่อเป็น การประกอบในการวางแผนการแก้ปัญหาแล้วจึงประเมินผลการแก้ปัญหา

ฟิลด์ (Field, 1991 อ้างถึงใน วรวิกรานต์ นันทเวช, 2557, น. 113) ได้แบ่งทักษะที่ต้องการในสถานประกอบการ ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ทักษะการทำงาน (Task skills) ทักษะการจัดการทำงาน (Task Management Skills) ทักษะการทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อม (Work Environment Skills)

ทักษะการเรียนรู้ในสถานประกอบการ (Workplace learning skills) และทักษะการสร้าง ความสัมพันธ์ในการทำงาน (Work Relation-Ship Skills) โดยได้อธิบายไว้ดังนี้

1. ทักษะการทำงาน (Task Skills) คือทักษะทั้งหมดที่คนต้องมีในการปฏิบัติงาน ตามปกติประจำวันและงานที่คาดไว้ในอนาคต การฝึกอบรมในภาคอุตสาหกรรมจึงมักเน้นการฝึก ทักษะประเภทนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและทำให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กร ซึ่ง ได้แก่ งานที่กระทำและมีความสามารถเป็นงานประจำและงานที่อาจต้องทำ (ทำนายได้) เป็น ขั้นตอนตามลำดับและมีจุดเริ่มต้น จุดเสร็จสิ้น จนเกิดผลงานออกมา

2. ทักษะการจัดการทำงาน (Task Management Skills) คือ ทักษะที่บุคคลต้องการ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและใช้สำหรับการหลีกเลี่ยงความสูญเสีย การนำมาตรฐานมาใช้ การ ทำนายและวิเคราะห์ตัดสินใจปัญหา ซึ่งได้แก่ วางแผนการทำงานให้มีความเสียหายน้อยที่สุด ทำงาน ตามลำดับขั้นตอน จัดการกับระบบที่ล้มเหลว นำมาตรฐานมาใช้ รวมทั้งการกำจัดและหลีกเลี่ยง ปัญหา

3. ทักษะการทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อม (Work Environment Skills) คือทักษะที่ จำเป็นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้องค์กร ภายใต้ข้อจำกัดทางกายภาพและเทคโนโลยี ที่บีบบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะสิ่งแวดล้อมในการทำงาน อันมีผลให้เกิดความไม่พึงพอใจ ซึ่งได้แก่ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ หรือทำงานในหน่วยขององค์กรที่ เปลี่ยนแปลงลักษณะของการทำงานที่ทำลายสุขภาพและไม่ปลอดภัย เป็นต้น

4. ทักษะการเรียนรู้ในสถานประกอบการ (Workplace Learning Skills) คือ ทักษะที่ทำให้คนงานเกิดความก้าวหน้า สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง สามารถคิด สามารถเรียนรู้เพื่อตนเองและช่วยผู้อื่นให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งได้แก่ การเป็นผู้เรียนรู้ด้วย ตนเอง การเป็นผู้สามารถปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง การเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลง สามารถ ฝึกอบรมผู้อื่น ส่งเสริมการเรียนรู้ในสถานประกอบการ เป็นต้น

5. ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงาน (Work Relation-Ship Skills) เป็น ทักษะที่ทำให้คนงานสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ ซึ่ง ได้แก่ การคงไว้ซึ่ง ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน

นอกจากนี้ บางสถานการณ์ในการทำงานเราอาจจะต้องมีการโยกย้ายสถานที่ทำงานหรือเปลี่ยนสังคมการทำงานที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเดิมเป็นอย่างมาก จึงต้องมีการปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมให้ได้แม้จะต้องใช้เวลาในการปรับตัวสักกระยะหนึ่งแล้วแต่บุคคล ที่เรียกว่าเป็น การปรับตัวข้ามวัฒนธรรม โดยฮอลล์ (Hall, 2005 อ้างถึงใน พรวิภา เหาตะวานิช, 2554, น. 6) กล่าวว่า การปรับตัวข้ามวัฒนธรรม เป็นกระบวนการระยะยาวในการปรับตัว จนบุคคลมีความรู้สึกสบายใจในสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยที่การปรับตัวนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างความสมดุลภายในจิตใจกับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งเกี่ยวข้องกับเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่บุคคลจากวัฒนธรรมเดิมของตนจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่เหล่านั้น โดยบุคคลจะรู้สึกว่าตนเข้าถึงทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็วัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตในวัฒนธรรมใหม่ จนมีความเข้าใจและสามารถปรับตัวต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีใหม่ และสามารถดำเนินชีวิตจนรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมนั้น ได้

จากที่นักวิชาการ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นไว้ พอจะสรุปได้ว่าทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นนั้น มีองค์ประกอบสำคัญแบ่งเป็น 4 ประเภทคือ

1. ความสามารถในการทำงาน อันได้แก่ การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการวางแผน ทักษะการสื่อสารที่ดี การวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา เป็นผู้มีความคิดริเริ่มเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นต้น
2. ความยืดหยุ่นในการทำงานได้แก่ การสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รู้จักประนีประนอม สามารถควบคุมอารมณ์และรักษาบรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีความเกรงใจและเคารพในมุมมองที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย สามารถจัดการกับความขัดแย้งและแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าได้
3. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการพูด พูดได้ชัดเจน ตรงประเด็นเข้าใจง่าย สามารถขยายความ ยกตัวอย่าง ตั้งประเด็นที่น่าสนใจ มีการย่อหรือสรุปความได้อย่างเหมาะสม สามารถในการสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้หรือข้อคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจกันทั้งกลุ่ม
4. การมีความรับผิดชอบร่วมกัน ได้แก่ การตอบสนองต่อการมีส่วนร่วม การร่วมกันรับผิดชอบ การรับผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกัน มีความร่วมมือในการแก้ปัญหาร่วมกัน

รวมถึงการเห็นคุณค่าของแต่ละบุคคลในการเป็นส่วนหนึ่งของทีม มีการตั้งเป้าหมายในการทำงาน และตั้งใจที่จะเดินทางไปถึงจุดมุ่งหมายร่วมกัน

ถ้าสมาชิกผู้ร่วมงานมีทักษะทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวมาประกอบกันแล้ว การทำงานร่วมกันย่อมเกิดประสิทธิภาพ และทำให้เกิดความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้อย่างแน่นอน

2.7 ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills)

2.7.1 ความหมายของทักษะชีวิตและการทำงาน

เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาแนวคิดเรื่องทักษะแห่งอนาคตใหม่ ซึ่งเน้นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วูทและโรบลิน (Voogt & Roblin, 2010 อ้างถึงใน ชนัดดา เทียนฤกษ์, 2557, น.10) โดยกำหนดทักษะชีวิตและการทำงานเป็นหนึ่งในทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีองค์กรและนักวิชาการให้ความหมายทักษะชีวิตและอาชีพ ไว้ดังนี้

เครือข่ายขององค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2014 อ้างถึงใน ชนัดดา เทียนฤกษ์, 2557, น.10) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตและการทำงานว่า หมายถึง ความสามารถในการคิดสำหรับเนื้อหาความรู้และความสามารถที่จะนำทางชีวิตและการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนในยุคที่มีการแข่งขันด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชีวิตและการทำงาน

สเตท ออฟ นิวเจอร์ซีย์ ดีพาร์ตเมนต์ ออฟ เอดูเคชัน (State of New Jersey Department of Education, 2014 อ้างถึงใน ชนัดดา เทียนฤกษ์, 2557, น.10) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตและการทำงานว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาที่จำเป็นในการทำงาน เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่ผู้เรียนสามารถทำงานกับกลุ่มที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ขององค์กรต่าง ๆ ได้ และจากแนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบความคิดของกลุ่ม P21 ในประเทศไทย

สำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559, น. 14-15) ได้ให้ความหมายของทักษะชีวิตและการทำงานไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่จะปรับตัวได้อย่างดีในสภาวะการเปลี่ยนแปลง หรือมีภัยคุกคามได้อย่างชาญฉลาดถือ

เป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิตที่มีทักษะชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 และการคิดสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อตอบสนองการดำรงชีวิตเฉพาะบริบท สภาพแวดล้อมที่ต่างกันไป นำไปสู่การเผยแพร่เทคนิค วิธีการใช้และพัฒนาทักษะใช้ เกิดเป็นกลยุทธ์การขายเกิดผู้ประกอบการในงานอาชีพต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะงานอาชีพที่ต้องมีการส่งเสริมให้มีเท่าทันในยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556, น.20-21) ได้อธิบายทักษะชีวิต และการทำงานไว้ว่า นอกเหนือจากทักษะในการคิดและความรู้ในสาระวิชาต่าง ๆ แล้วผู้เรียนในโลกศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและการทำงานในการรับมือกับความซับซ้อนของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ทักษะชีวิตและการทำงาน หมายถึง ความสามารถหรือทักษะของบุคคลในการดำรงชีวิต ในสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยสามารถควบคุมการคิด การกระทำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อบุคคลนั้นทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ เพื่อที่จะจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและนำมาใช้ในชีวิตการทำงานได้อย่างดี ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี

2.7.2 ความสำคัญของทักษะชีวิตและการทำงาน

โลกปัจจุบันถือได้ว่าเป็นในสังคมแห่งความรู้ แฟรงค์ เลวี (Frank Levy) และ ริชาร์ด เมอร์เนน (Richard Murnane) ผู้ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของงาน (อ้างถึงในมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556) ซึ่งให้เห็นว่า เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เข้ามาทำงานแทนแรงงานที่รับผิดชอบงานที่ ซ้ำซากจำเจ ขณะที่แรงงานที่มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล และทักษะในการ สื่อสารอันซับซ้อน ซึ่งคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำแทนได้ จะกลายเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานมากขึ้น เพราะถือเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงแก้ไขปัญหาที่วิธีการ มาตรฐานทั่วไปใช้ไม่ได้ผลในโลกที่ปัญหามีความซับซ้อนและมีพลวัตมากขึ้น

เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2014 อ้างถึงใน ชนัดดา เทียนฤกษ์, 2557, น.10) กล่าวว่า การทำงานและสถานะแวดล้อมในการทำงานทุกวันนี้จำเป็นต้องมีมากกว่าเนื้อหาความรู้และทักษะการคิดความสามารถในการเรียนรู้วิธีการทำงานและสถานะแวดล้อมในการทำงานที่มีความซับซ้อน ยุคนี้

เป็นยุคที่มีการแข่งขันด้านสารสนเทศกันทั่วโลก ทำให้ผู้เรียนต้องมีความกระตือรือร้นและใส่ใจ ทักษะชีวิตและการทำงานอยู่เสมอ

แฟรงค์ เลวี และริชาร์ด เมอร์เนน (Frank Levy & Richard Murnane อ้างถึงใน มูลนิธิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2556, น. 14) ผู้ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการทำงาน ซึ่งให้เห็นว่าในสังคมความรู้ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าได้เข้ามาทำงานแทนแรงงานที่รับผิดชอบงานที่ ซ้ำซากจำเจ แรงงานต้องมีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล และทักษะในการ สื่อสารอันซับซ้อน ซึ่งคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำแทนได้ เพราะถือเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งในการ เพิ่มผลิตภาพและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่วิธีการมาตรฐานทั่วไปใช้ไม่ได้ผลในโลกที่ปัญหา มีความซับซ้อนและมีความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น อีกทั้งทักษะการทำงานเป็น ทีมก็ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น เพราะการทำงานแบบทีมมีส่วนสำคัญเพื่อค้นหาความรู้และนวัตกรรม ใหม่ ๆ ร่วมกัน รวมถึงโครงสร้างการทำงานแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างความ ยืดหยุ่นและกระจายความรับผิดชอบให้กับพนักงานในระดับปฏิบัติมากขึ้นนั้นทำให้คนทำงานยุค ใหม่จำเป็นต้องมีทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองมากขึ้นด้วย

เพลลิกิริโน และ ฮิลตัน (Pellegrino & Hilton, 2013; สุรศักดิ์ ปาเส, 2554 อ้างถึงใน ชนัดดา เทียนฤกษ์, 2557, น. 10) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มีทักษะชีวิตและการทำงาน จะทำให้ผู้เรียน ยกระดับความสามารถในการดำรงชีวิตและนำความรู้ที่ได้รับมาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต เมื่อ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง และได้รับความรู้จากผู้สอน ทั้งด้านความรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิด ทักษะความรู้และความเชี่ยวชาญ สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนเมื่อมีการบูรณาการระหว่าง วิชา โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้และความเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน การ ใช้สื่อที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือเครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดการเรียนรู้ใน โรงเรียน เช่น ข้อสอบรูปแบบต่าง ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เตรียมความ พร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่นการรู้จักวิถีคิด การเรียนรู้ การทำงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ภายใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสื่อสาร การร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต และสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าทักษะชีวิตและการทำงานมีความสำคัญคือเป็นทักษะที่สำคัญใน การประสบความสำเร็จในชีวิตการงานในสังคมปัจจุบัน เพราะเป็นทักษะเพื่อการพัฒนาคุณภาพ

ผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพโดยสามารถควบคุมการคิด การกระทำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อบุคคลนั้น เพื่อที่จะจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวและนำมาใช้ในชีวิตการทำงานได้อย่างดีและมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการประกอบอาชีพในสังคมโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้ประกอบการต้องการแรงงานที่มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะในการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะในการสื่อสารอันซับซ้อน ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และที่สำคัญคือทักษะทำงานเป็นทีมเพื่อค้นหาความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ร่วมกัน เพื่อตอบสนองกับการแข่งขันที่สูงขึ้นอยู่ตลอดเวลาในตลาดแรงงานหรือแม้แต่การเป็นเจ้าของกิจการ

2.7.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิตและการทำงาน

องค์ประกอบของทักษะชีวิต มีหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้แนวคิดไว้คล้าย ๆ กัน ได้แก่

เครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2014) โดยได้อธิบายองค์ประกอบของทักษะชีวิตและการทำงาน 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

2.7.3.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) ประกอบด้วย

1) การปรับตัว (Adapt to Change) หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับตัว และจัดลำดับความสำคัญไปตามบทบาท งาน ความรับผิดชอบ ตารางและสภาพแวดล้อม โดยสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพที่คลุมเครือ

2) เกิดความยืดหยุ่น (Be Flexible) หมายถึง การมีความสามารถให้ข้อเสนอแนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทัศนคติเชิงบวกต่อคำชื่นชม ความล้มเหลวและคำวิจารณ์ต่าง ๆ ได้

2.7.3.2 ความคิดริเริ่มและการนำตนเอง (Initiative and Self-Direction) ประกอบด้วย

1) บริหารจัดการเป้าหมายและเวลา (Manage Goals and Time) หมายถึง การสามารถตั้งเป้าหมายของความสำเร็จทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ จัดสมดุลย์ทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาว จัดสรรเวลาและจัดการปริมาณงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทำงานได้อย่างอิสระ (Work Independently) หมายถึงการที่สามารถตรวจสอบ กำหนด จัดความสำคัญ และความสมบูรณ์ในงาน ได้โดยปราศจากการควบคุมดูแลโดยตรง

3) เป็นผู้เรียนรู้ที่นำพาตนเอง (Be Self-Directed Learners) หมายถึง การสามารถข้ามพ้นการเรียนรู้แบบพื้นฐานของทักษะหรือการเรียนรู้ เพื่อที่จะสำรวจและขยายการเรียนรู้ของตนเอง และสร้างโอกาสสู่การเป็นผู้เชี่ยวชาญริเริ่มระดับทักษะขั้นสูงเพื่อไปสู่ระดับมืออาชีพ มีความเป็นผู้นำในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) พร้อมกับสะท้อนเชิงวิพากษ์ต่อประสบการณ์ในอดีตเพื่อเป็นข้อมูลให้กับพัฒนาการในอนาคต

2.7.3.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) ประกอบด้วย

1) ปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น (Interact Effectively with Others) หมายถึงการที่รู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง เมื่อไหร่ควรพูด การให้ความเคารพผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในทีมที่มีความหลากหลาย (Work Effectively in Diverse Teams) หมายถึงการเคารพและสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม ยอมรับในความแตกต่างของแนวคิดและคุณค่าโดยสามารถที่จะใช้ความแตกต่างนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมได้

2.7.3.4 ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) ประกอบด้วย

1) การบริหารจัดการโครงการ (Manage Projects) หมายถึง การมีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน และมีความสามารถในการวางแผนจัดลำดับความสำคัญในการบริหารจัดการงานได้ แม้จะพบกับอุปสรรคและแรงกดดันทางการแข่งขัน

2) ผลการผลิต (Produce Results) หมายถึง การมีความสามารถในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพสูง รวมถึงสามารถที่จะทำงานเชิงบวกและมีจริยธรรม มีการบริหารจัดการเวลาและโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการทำงานได้อย่างหลากหลาย มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน

นำเชื่อถือ ตรงต่อเวลา นำเสนอตัวเองอย่างมืออาชีพด้วยมารยาทที่เหมาะสม ประสาน และร่วมมือกับทีมอย่างมีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

2.7.3.5 ภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) ประกอบด้วย

1) การให้แนวทางและนำผู้อื่น (Guide and Lead Others) หมายถึง การมีความสามารถในการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการแก้ปัญหาที่จะเป็นอิทธิพลและแนวทางให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมาย ผลักดันจุดแข็งของผู้อื่นให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ร่วมสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น ได้ใช้ศักยภาพสูงสุดผ่านตัวอย่างและการเสียสละ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ซื่อตรง มีจริยธรรม

2) รับผิดชอบต่อผู้อื่น (Be Responsible to Others) หมายถึง การมีความสามารถในการกระทำอย่างรับผิดชอบด้วยความใส่ใจในชุมชนส่วนรวม

สำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2559, น. 14-15) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ทักษะชีวิตและทักษะงานอาชีพ ตามแนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบความคิดของกลุ่ม P21 ควรมีการพัฒนาสิ่งต่อไปนี้

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) เป็นทักษะเพื่อการเรียนรู้การทำงานและการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องทำเพื่อการบรรลุเป้าหมายแบบมีหลักการและไม่เลื่อนลอยภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่คาดคิด ทั้งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และการมีคู่แข่ง โดยใช้วิกฤตให้เป็นโอกาส ในด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นการปรับตัวให้เข้ากับบทบาทที่แตกต่างไป งานที่มีกำหนดการที่เปลี่ยนไป และบริบทที่เปลี่ยนไปในด้านความยืดหยุ่น เป็นการนำเอาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์อย่างได้ผล มีการจัดการเชิงบวกต่อคำชม คำตำหนิ และความผิดพลาด สามารถนำความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างหลากหลายทั้งของคณะทำงาน หรือข้ามวัฒนธรรมคณะทำงาน มาทำความเข้าใจ ต่อรองสร้างคุณภาพและทำให้งานลุล่วง ดังนั้นความยืดหยุ่นจึงทำเพื่อการบรรลุผลงาน ไม่ใช่เพื่อให้ทุกคนสบายใจ

2. การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self - Direction) เป็นทักษะที่สำคัญมากในการทำงานและดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการกำหนด

เป้าหมายโดยมีเกณฑ์ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม มีความสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นที่เป็นเชิงยุทธวิธี และเป้าหมายระยะยาวที่เป็นเชิงยุทธศาสตร์ มีการคำนวณประสิทธิภาพการใช้เวลากับการจัดการภาระงาน การทำงานต้องทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง โดยกำหนดตัวงานติดตามผลงาน และลำดับความสำคัญของงานได้เอง นอกจากนั้นการทำงานยังต้องฝึกทักษะการเป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองที่มีการมองเห็น โอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อขยายความเชี่ยวชาญในงานของตนเอง มีการริเริ่มการพัฒนาทักษะไปสู่ระดับอาชีพ แสดงความเอาใจใส่จริงจังต่อการเรียนรู้ และทบทวนประสบการณ์ในอดีต เพื่อคิดหาทางพัฒนาในอนาคต

3. ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) เป็นทักษะทำให้คนในศตวรรษที่ 21 สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมและผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างไม่แปลกแยก ทำให้งานสำเร็จ การพัฒนาทักษะนี้จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเกิดผลดีในเรื่องกาลเทศะ เกิดการทำงานในทีมที่แตกต่างหลากหลายอย่างได้ผลดี ที่มีการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตอบสนองความเห็นและคุณค่าที่แตกต่างอย่างใจกว้าง เพื่อยกระดับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมสู่การสร้างแนวความคิด วิธีทำงานใหม่สู่คุณภาพของผลงาน

4. การเป็นผู้สร้างผลงานหรือผลผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Productivity and Accountability) เป็นการกำหนดขั้นตอนวิธีการทำงานในการสร้างชิ้นงาน ผลงาน หรือผลิตภัณฑ์ อย่างมีหลักการตามทฤษฎีความรู้ที่ต้องมีทักษะความชำนาญการ ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการโครงการ ที่มีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ โดยการกำหนดลำดับความสำคัญ วางแผน และการจัดการ ผลิตภัณฑ์ และผลงาน ที่ได้จากการผลิตต้องมีคุณภาพเพื่อแสดงถึงทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญการผลิต นำไปใช้ประโยชน์แก่บุคคล ชุมชนได้อย่างไม่มีผลกระทบทางลบ แต่ถ้ามีจะต้องออกมายอมรับข้อบกพร่องอย่างไม่ปิดบัง อันนำไปสู่การปรับแก้ไข หรือยกเลิก เพื่อแสดงจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม

5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility) ในศตวรรษที่ 21 มีความต้องการภาวะผู้นำและความรับผิดชอบแบบกระจายบทบาท จากการรับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อการทำงานแบบประสานสอดคล้องเป็นคณะทำงาน และรับผิดชอบต่อสร้างเครือข่าย

ร่วมมือแบบพันธมิตรการทำงาน เพื่อไปสู่เป้าหมายของผลงานร่วมกัน ซึ่งต้องพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์และทักษะการแก้ปัญหาในการชักนำผู้อื่นให้เห็นเป้าหมายร่วมกัน และทำให้ผู้อื่นเกิดพลังในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จร่วมกัน เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นใช้ศักยภาพหรือความสามารถสูงสุด โดยการทำตัวอย่างที่ไม่ถือผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง และไม่ใช้อำนาจโดยขาดจริยธรรมและคุณธรรม ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งตามกรอบความคิดของกลุ่ม P21 นั้น

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556, น. 20-21) ได้อธิบายทักษะชีวิตและการทำงานไว้ว่า นอกเหนือจากทักษะในการคิดและความรู้ในสาระวิชาต่าง ๆ แล้วผู้เรียนในโลกศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตและการทำงานในการรับมือกับความซับซ้อนของการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในยุคข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแบ่งเป็นด้านต่างต่างดังนี้

1. ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว คือ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับหน้าที่และความรับผิดชอบ อันหลากหลาย สามารถทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอ รับมือกับปัญหาและอุปสรรคที่ไม่คาดคิดได้อย่างดีและจัดการกับความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างเพื่อหาทางออกที่เหมาะสม โดยเฉพาะภายใต้การทำงานที่มีความหลากหลายของคนทำงานสูง

2. ความคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง คือ ความสามารถในการบริหารเวลาและจัดการกับงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รักษาสมดุลระหว่างเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวได้ดี สามารถรับผิดชอบงานของตนเองได้โดยไม่ต้องมีคนคอยควบคุม สามารถจัดการและต่อ ยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง วิเคราะห์และถอดบทเรียนจากประสบการณ์ในอดีตเพื่อใช้พัฒนาตนเองในอนาคต

3. ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม คือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความเป็นมืออาชีพ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกับทีมที่มีพื้นเพทางวัฒนธรรมหรือสังคมที่หลากหลาย และเปิดรับแนวคิดและคุณค่าที่แตกต่าง

4. การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิด คือ ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้แม้จะเจอกับอุปสรรคหรือแรงกดดัน รู้จักวางแผน จัดลำดับความสำคัญ และจัดการกับงานให้ลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ทำงานที่ดี อาทิทำงานเป็นทีมได้ดีทำงาน

หลายอย่างได้พร้อมกัน มีความน่าเชื่อถือและตรงต่อเวลา เคารพความหลากหลายภายในทีมและมีความรับผิดชอบกับผลงานที่ออกมา

5. ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ คือความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาและการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อให้งานลุล่วงตามเป้าหมาย รู้จักใช้จุดแข็งของคนอื่นในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน รับผิดชอบต่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนซึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตและการทำงาน 5 องค์ประกอบนี้เป็นทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะเป็นบุคคลหรือแรงงานที่มีคุณภาพในตลาดแรงงาน และในการประกอบอาชีพในยุคศตวรรษที่ 21 ได้

จากที่ทั้ง 3 องค์กรได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ องค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพไว้แล้วนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้หลักองค์ประกอบของทักษะชีวิตตามหลักของเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning, 2014) เป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตรเสริม

2.7.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงาน

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory)

ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget 1983 อ้างถึงในลักขณา สิริวัฒน์, 2558, น.13-15) โดยเพียเจต์เชื่อว่าทุกคนตั้งแต่เกิดมีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและโดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นผู้พร้อมที่จะมีการเริ่มกระทำก่อนและถือว่ามีพื้นฐานติดตัวมาตั้งแต่เกิด 2 ชนิด คือ

1. การจัดและรวบรวม (Organization) คือ การจัดและรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในเข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นระเบียบและมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตราบที่ยังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

2. การปรับตัว (Adaptation) คือ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 ลักษณะ คือ กระบวนการการซึมซับหรือดูดซึม (Assimilation) เพื่อซึมซับประสบการณ์ใหม่ให้เข้าสู่โครงสร้างของสติปัญญาโดยการรับข้อมูลหรือการตีความ และ กระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบโครงสร้างของเขาวงกตปัญญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่

โดยเพียเจต์เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการปรับตัวเข้าสู่สภาวะสมดุล (Equilibrium) ซึ่งคุณสมบัติ 2 ประการนี้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญในตัวบุคคลที่จะสามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้และบริหารจัดการตนเองในวัยต่าง ๆ ตั้งแต่เด็กเล็ก จนถึงวัยรุ่นและต่อเนื่องจนถึงวัยทำงาน ดังนั้นจึงเห็นว่าคุณสมบัติดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการใช้พัฒนาทักษะด้านชีวิตและอาชีพและควรได้รับการพัฒนาขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง

2. ทฤษฎีระบบโดยทั่วไป (General system theory)

แนวคิดสำคัญของทฤษฎีระบบ เกิดขึ้นโดย เบอทาลันฟี (Bertalanffy, 1973, pp. 26-48) นำเสนอทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ มีสาระสำคัญสรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบเป็นระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมว่า ระบบชีววิทยาที่สมบูรณ์จะช่วยให้ทั้งคน สัตว์ และพืชสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งในด้านการเรียนรู้ ปฏิกริยาตอบสนอง และการแก้ปัญหา เขามีความเชื่อว่าในเมื่อ องค์การเป็นระบบเปิดจึงมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงได้ อย่างเป็นระบบ มีความ เกี่ยวพันต่อกันหลายด้าน หลายระดับ และส่วนต่าง ๆ ขององค์การก็เป็นส่วนสำคัญเท่า ๆ กับตัวขององค์การเอง ดังนั้น ทฤษฎีระบบจะรวมเอาระบบย่อยทุกชนิด ทั้งด้านชีวภาพ กายภาพ พฤติกรรม ความคิดเกี่ยวกับการควบคุม โครงสร้าง เป้าหมาย และกระบวนการปฏิบัติงาน ไว้ด้วยกัน โดยพื้นฐานของทฤษฎีระบบเป็นระบบที่ไม่หยุดนิ่ง แม้ภายใต้เงื่อนไขที่สภาพแวดล้อมภายนอกคงที่ แต่ ระบบภายในยังคงมีปฏิกริยาที่จะส่งผลสัมพันธ์กัน และทฤษฎีระบบยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม

ทิสนา แชมมณี (2545, น. 198-199) กล่าวว่าระบบจะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญอย่างน้อย 3 สิ่ง ได้แก่ องค์ประกอบสำคัญ ๆ ของระบบ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบนั้น และเป้าหมายหรือจุดหมายของระบบนั้น และเนื่องจากระบบมีความสำคัญในการช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย จึงเกิดความคิดและนวัตกรรมในด้านนี้ขึ้นที่เรียกว่า “System Approach” และเป็นต้นกำเนิดของวิทยาการที่เรียกว่า “วิธีการเชิงระบบ” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้ในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งควรประกอบไปด้วยส่วนสำคัญอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

1. ตัวป้อน (Input) คือองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบ ในที่นี้หมายถึง ทรัพยากรใน

การทำงาน เช่น สมาชิกในกลุ่ม เวลาในการทำงานและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับการทำงาน

2. กระบวนการ (Process) หมายถึงการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมาย หมายถึงการวางแผนการทำงานและการจัดการกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ เพื่อจัดการความสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้ราบรื่นเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

3. ผลผลิต (Product) คือผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงาน หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แสดงว่า ระบบที่ใช้อยู่มีประสิทธิภาพ หากผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง แสดงว่าระบบนั้นยังมีจุดบกพร่อง ควรที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุง

4. กลไกควบคุม (Control) คือกลวิธีหรือวิธีการที่ใช้ในการควบคุมหรือตรวจสอบกระบวนการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) หมายถึงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับจุดมุ่งหมาย ซึ่งจะเป็ข้อมูลป้อนกลับไปสู่การปรับปรุงกระบวนการและตัวป้อน ซึ่งสัมพันธ์กับผลผลิตและเป้าหมายนั้นซึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีนี้เป็นโครงสร้างของระบบการทำงานคือมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นข้อมูลนำเข้า และมีระบบกระบวนการต่าง ๆ ในการทำงาน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้งใจให้เกิดขึ้น เช่นในการวิจัยนี้ ผลลัพธ์ที่มีทั้งตัวหลักสูตร ทักษะที่นักเรียนได้รับการพัฒนาและรวมไปถึงผลงานที่นักเรียนได้จากการเรียนด้วยหลักสูตรเสริม เป็นต้น

3. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction theory) ของ เบลล์ โสมานส์ และไวท์ (Bales, Homans & Whyte อ้างถึงในศิริพันธุ์ ทองใส, 2559, น. 47) กล่าวไว้ว่า กระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการที่กลุ่มกระทำการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยสมาชิกกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งทางกาย วาจา ใจเกิดอารมณ์ ความรู้สึกต่อการทำกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับทักษะการทำงานเป็นกลุ่มในด้านทักษะการสื่อสารและทักษะการแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มร่วมมือกันแก้ปัญหาให้กับสมาชิกด้วยความเข้าใจ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และเข้าใจถึงวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าทฤษฎีนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทักษะของชีวิตและการทำงานร่วมกัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวอีกด้วย ซึ่งมีความจำเป็น

อย่างไร้ซึ่งจะต้องเรียนรู้ที่จะรักษาความสัมพันธ์ทั้งต่อบุคคลและต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไว้ให้ยืนยาว เพื่อจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

4. ทฤษฎีการปรับตัว

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model : อ้างอิงจาก Roy & Andrews, 1999, The Roy's Adaptation Model, Stamford: Appleton & Lange อ้างถึงใน สิริโรจน์ สกุลณะมรรคา, 2557, น. 6-7) กล่าวถึงการ ปรับตัวและการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อมีเหตุการณ์หรือการ เปลี่ยนแปลงเข้ามาในชีวิต โดยการปรับตัวเป็นกระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมี ความคิดและความรู้สึก จากการใช้ความตระหนักรู้ทาง ปัญหา และการสร้างสรรค์ในการบูรณาการ ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมให้กลมกลืน รอยใช้ แนวคิดจากทฤษฎีระบบมาอธิบายระบบการ ปรับตัวของบุคคลว่า บุคคลเป็นเหมือนระบบการ ปรับตัวที่มีความเป็นองค์รวม (Holistic Adaptive System) และเป็นระบบเปิด ประกอบด้วยสิ่งนำเข้า (Input) กระบวนการเผชิญปัญหา (Coping Process) สิ่งนำออก (Output) และกระบวนการป้อนกลับ (Feedback Process) แต่ละส่วนนี้ทำงานสัมพันธ์กันเป็นหนึ่งเดียว โดยเมื่อสิ่งเร้าที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในผ่านเข้าสู่ระบบการปรับตัว จะกระตุ้นให้บุคคล มีการปรับตัวตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น โดยใช้กระบวนการเผชิญปัญหา 2 กลไก คือ กลไกการควบคุม และกลไกการคิดรู้ กลไกทั้งสองนี้จะทำงานควบคู่กันเสมอ ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรม การปรับตัวออกมา 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพา ระหว่างกัน ผลลัพธ์การปรับตัวมี 2 ลักษณะ คือ ปรับตัวได้ และปรับตัวไม่มีประสิทธิภาพ โดยสิ่ง นำออกจากระบบนี้จะป้อนกลับ ไปเป็นสิ่งนำเข้าระบบเพื่อการปรับตัวที่เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ ความสามารถในการปรับตัวของแต่ละบุคคลจะ แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสิ่งเร้า และระดับความสามารถในการปรับตัวของบุคคล ในขณะนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การปรับตัวนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตและการทำงาน เพราะในชีวิตและการทำงานนั้นย่อมเกิด ปัญหาและอุปสรรคทำให้เกิดสิ่งที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้เสมอ รวมถึงเราไม่สามารถกำหนดบุคคลที่ จะเข้ามาในชีวิตของเราหรือมาเป็นเพื่อนร่วมงานของเราได้ เราจึงต้องเรียนรู้ที่จะยืดหยุ่น ปรับตัว ยอมรับ และสามารถที่จะอยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านั้น และสามารถที่จะปรับตัว เรียนรู้และสามารถ

เผชิญกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างดี และปรับให้สิ่งต่าง ๆ นั้นมาเป็นโอกาสที่เราจะได้แสดงศักยภาพในตัวเราออกมาให้ได้มากที่สุด เพื่อที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม

5. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning theory) คือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม นักการศึกษาคนสำคัญที่เผยแพร่แนวคิด ของการเรียนรู้แบบนี้ คือ สลาวิน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และรอเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) อ้างถึงในทศนา แฉมมณี (2558, น. 98-105) เขากล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปนั้น เรามักให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักจะถูกละเลยหรือมองข้ามไป โดยมีผลการวิจัยชี้ชัดว่า ความรู้สึกของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนมีผลต่อการเรียนรู้มาก จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson , 1994, pp.31-32 อ้างถึงใน ทศนา แฉมมณี, 2558, น.99) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะแข่งขันกัน ในการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ได้คะแนนดี ได้รับการยกย่องหรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ
2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างรับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น
3. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน และในขณะที่เดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วย

องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ชนาธิป พรกุล (2554, น.111-112) ได้กล่าวว่า มีทั้งหมด 5 ประการ คือ

1. การพึ่งพากันทางบวก (Positive Interdependence) ผู้เรียนรับรู้ว่าจะต้องแบ่งปันช่วยเหลือ รับผิดชอบร่วมกัน ไม่มีใครประสบความสำเร็จถ้าผลงานในกลุ่มไม่สำเร็จด้วย ซึ่งงานที่ผู้สอนสั่งให้ทำต้องใช้ทักษะของคนทั้งกลุ่มและทุกคนต้องมีบทบาทในการทำงานให้สำเร็จ

2. การปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Interaction) ผู้เรียนที่นั่งเป็นกลุ่ม หันหน้าเข้าหากัน มีโอกาสพัฒนาทักษะการสื่อสาร ได้ปรึกษาอธิบายให้กันฟัง ตัดสินใจแก้ปัญหา และทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

3. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของทุกคน (Individual Accountability) ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อกลุ่มด้วยการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและช่วยผู้อื่น แต่ละคนต้องแสดงความสามารถในการทำงานและแสดงความรู้ในการทดสอบ

4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ผู้เรียนต้องใช้ทักษะการฟัง การพูดอย่างมีประสิทธิภาพ เรียนรู้ที่จะจัดการความขัดแย้ง และยืนยันความถูกต้อง เรียนรู้คุณค่าของความคิดที่แตกต่าง

5. กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ให้ผู้เรียนอภิปรายวิธีทำงานให้สำเร็จ การรักษาความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มและประเมินความก้าวหน้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้ในหลักสูตรเสริมฯ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นกลุ่มอยู่แล้ว เพื่อเรียนรู้ทักษะทางสังคม บริหารทรัพยากร เวลา สิ่งของและบุคคล ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เกิดการเรียนรู้การเคารพ การยอมรับ การให้อภัย และการไว้วางใจกัน รวมทั้งฝึกทักษะการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ทั้งด้านบุคคล กระบวนการทำงาน และตัวผลงาน ได้ ซึ่งทักษะที่ได้จากการเรียนรู้แบบนี้เหมาะสมเป็นอย่างยิ่งกับยุคปัจจุบัน

2.7.5 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติซึ่งมีหลายรูปแบบแต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่งซึ่งได้มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้คำนิยามไว้ ดังต่อไปนี้

ฟรายด์-บูธ (Fried-Boot, 2002, p. 6) อธิบายว่า แนวคิดการเรียนรู้โดยการทำโครงการ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก ผ่านการมอบหมายโครงการ วิธีการนี้ทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองมากขึ้นและถูกขับเคลื่อนด้วยความต้องการที่จะสร้างผลสัมฤทธิ์ในสิ่งแวดล้อมจริง ด้วยความเชื่อมั่นอย่างมีอิสระภาพ วิธีการนี้ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา

ในหนังสือและโลกภายนอกเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้และการสืบค้นข้อเท็จจริงออกมาเป็นรายบุคคล

คอร์ด (Cord, 1972, pp. 128-136 อ้างถึงใน จุฑาภรณ์ หวังกุลดำ, 2557, น. 24) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ โครงงานเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า การแก้ปัญหา การรวบรวมข้อมูลและการนำเสนอผลงาน เพื่อให้ผู้เรียน เกิดความคิดรวบยอดและมีทักษะในการเรียนรู้ลักษณะของ โครงงานจะรวมทั้งการวัดผลตามสภาพจริงและการพัฒนาการคิดขั้นสูง ซึ่ง โครงงานจะเป็นเรื่อง que ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความสนใจและ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

มูซุนด์ (Mousund, 1998 อ้างถึงใน ณัฐริกา ก้อนเงิน, 2558, น. 42 - 43) ยังได้อธิบายว่า การเรียนรู้แบบคองงานเป็นฐานเปรียบเสมือนการมอบหมายงานในลักษณะปลายเปิด คือสนับสนุน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาส มีทางเลือกในการปฏิบัติ โดยผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในช่วง ระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งการเรียนการสอนในลักษณะนี้ผู้สอนจะต้องจัดบรรยากาศการเรียนให้อยู่ ในสภาพที่เหมาะสมเพื่อช่วยเพิ่มทักษะของผู้เรียนในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการแก้ปัญหา ร่วมกัน

ทิสนา เขมมณี (2558, น. 139) ให้นิยามของการเรียนแบบ โครงงานว่า เป็นการ จัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกัน สสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่อง que ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูล ความรู้ที่จำเป็นและลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้ว จึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมา อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งหมด

คุษฎี โยเหลา (2557, น. 19-20 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ วรรณบุรี, 2559, น. 59) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน หมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำ ความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองนำไปสู่ การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติการฟัง และการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เรียนมีการ เรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่มีการเขียนกระบวนการ จัดทำโครงงานและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงาน แบบรูปธรรม

ศิวิทธิ์ มูลคำและอรรถ มูลคำ (2552, น. 84) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Method) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เป็นระบบไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ ภายใต้อำนาจแนะนำ ปรึกษาและความช่วยเหลือจากผู้สอนหรือผู้ที่เชี่ยวชาญ เริ่มตั้งแต่การเลือกเรื่องหรือหัวข้อที่จะศึกษา การวางแผน การดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด ตลอดจนการนำเสนอผลงาน ซึ่งในการจัดทำโครงการนั้นสามารถทำได้ทุกระดับชั้น อาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม จะทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้

จากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยทำการกระตุ้นความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองนำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ความคิดขั้นสูงและมีทักษะในการเรียนรู้การทำงาน รวมทั้งการวัดผลตามสภาพจริง ได้ผลงานอย่างเป็นรูปธรรมและเพิ่มทักษะการนำเสนอผลงาน

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทำงานที่มีกิจกรรมที่สอดคล้องกันเป็นขั้นตอน โดยเน้นที่การวางแผนโครงการ การดำเนินโครงการ และการสรุปผลโครงการ ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ออกแบบไว้ ได้แก่

1. ฟรายด์-บูธ (Fried-Boot, 1986 อ้างถึงใน ภูริชญา เผือกพรหม, 2559, น. 55-56) ได้แบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นตอนการกระตุ้น มีการอภิปรายการตั้งหัวข้อแรกเริ่ม
2. ขั้นการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. ขั้นตอนการปฏิบัติของทักษะการใช้ภาษา ผู้เรียนอภิปราย อ่าน และเขียน
4. ขั้นตอนการออกแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้เรียนออกแบบชิ้นงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร

5. ขั้นตอนการทำงานกลุ่มโดยผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มย่อย
6. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากในและนอกห้องเรียน
7. ขั้นตอนการจัดการชิ้นงาน โดยผู้เรียนพัฒนาชิ้นงานเป็นผลสำเร็จและจัดการกับข้อมูลที่มี
8. ขั้นตอนการนำเสนอครั้งสุดท้าย โดยผู้เรียนนำเสนอชิ้นงานสุดท้ายที่ผ่านการขัดเกลาแล้ว

2. สโตลเลอร์ (Stollor, 1997 อ้างถึงใน ภูริชญา เผือกพรหม, 2559, น. 56) แบ่งขั้นตอนการทำโครงการไว้ ดังนี้

1. ขั้นตกลงเกี่ยวกับรูปแบบโครงการ
2. ขั้นเลือกหัวข้อ
3. ขั้นวางโครงสร้างและวัตถุประสงค์ของงาน
4. ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนด้านภาษา
5. ขั้นรวบรวมข้อมูล
6. ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนตามความต้องการของขั้นที่ 7
7. ขั้นรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
8. ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนตามความต้องการของข้อที่ 9
9. ขั้นนำเสนอชิ้นงาน
10. ขั้นประเมินชิ้นงาน

3. ขั้นการจัดการเรียนรู้ตาม โมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของ วิจารย์ พานิช (2555, น.71-75 อ้างถึงใน สุ่มิติใหม่แห่งการเรียนรู้, 2559) ซึ่งแนวคิดนี้ มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลังและฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียน โดยการลงมือทำเป็นโครงการ (Project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง ซึ่งส่วนของวงล้อแต่ละชั้น ได้แก่

1. Define คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน ร่วมทั้งผู้สอนด้วยมีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร

2. Plan คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ผู้สอนก็ต้องวางแผน กำหนดทงหนึที่ใไลในการทำหน้าที่ไ้ช้ รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของผู้เรียน และที่สำคัญ เตรียมคำถามไว้ถามทีมงานเพื่อกระตุ้นให้คิดถึงประเด็นสำคัญบางประเด็นที่ผู้เรียนมองข้าม โดยถือหลักว่า ผู้สอนต้องไม่เข้าไปช่วยเหลือจนทีมงานขาดโอกาสในการคิดเองแก้ปัญหาเอง ผู้เรียนที่เป็นทีมงานก็ต้องวางแผนงานของตน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การประชุมพบปะระหว่างทีมงาน การแลกเปลี่ยนข้อค้นพบแลกเปลี่ยนคำถาม แลกเปลี่ยนวิธีการ ยิ่งทำความเข้าใจร่วมกันไว้ชัดเจนเพียงใด งานในขั้น Do ซึ่งเป็นขั้นต่อไปก็จะสะดวกขึ้นไหลได้ค้เพียงนั้น

3. Do คือ การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ ผู้เรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอน Do นี้ ผู้สอนจะได้มีโอกาสดังกล่าวความรู้จักและเข้าใจศิษย์เป็นรายคน และเรียนรู้หรือฝึกทำหน้าที่เป็นวาทยากรและโค้ชด้วย

4. Review คือ การที่ผู้เรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่า โครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ หรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจ ประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) หรือในภาษา KM เรียกว่า AAR (After Action Review)

5. Presentation คือ การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ให้การเรียนรู้ทักษะอีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน Review เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เราใจ ให้อารมณ์และให้ความรู้ (ปัญญา) ทีมงานของผู้เรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้ โดยอาจเขียนเป็นรายงาน และนำเสนอเป็นการรายงานหน้าชั้น มี เพาเวอร์พอยท์ (PowerPoint) ประกอบ หรือจัดทำวีดิทัศน์นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นละคร เป็นต้น

4. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทยของ คุณฉวี โยเหลาและคณะ (2557, น.20-23 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ วรรณบุรี, 2559, น. 62-63) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน ผู้สอนให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำโครงงานก่อนการเรียนรู้ เนื่องจากการทำโครงงานมีรูปแบบและขั้นตอนที่ชัดเจนและรัดกุม ดังนั้นผู้เรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงงานไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อใช้ในการปฏิบัติขณะทำงานโครงงานจริง ในขั้นแสวงหาความรู้

2. ขั้นกระตุ้นความสนใจ ผู้สอนเตรียมกิจกรรมที่จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน โดยต้องคิดหรือเตรียมกิจกรรมที่ดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ถึงความสนุกสนานในการทำโครงงานหรือกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดขึ้น หรืออาจเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจต้องการจะทำอยู่แล้ว ทั้งนี้ในการกระตุ้นของผู้สอนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอจากกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่หรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3. ขั้นจัดกลุ่มร่วมมือ ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกันแสวงหาความรู้ ใช้กระบวนการกลุ่มในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยระดมความคิดและหารือ แบ่งหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน หลังจากที่ได้ทราบหัวข้อสิ่งที่ตนเองต้องเรียนรู้ในภาคเรียนนั้น ๆ เรียบร้อยแล้ว

4. ขั้นแสวงหาความรู้ ในขั้นแสวงหาความรู้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เรียนในการทำกิจกรรม ดังนี้

- 4.1 ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงงาน ตามหัวข้อที่กลุ่มสนใจ
- 4.2 ผู้เรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนตามข้อตกลงของกลุ่ม พร้อมทั้งร่วมมือกัน
- 4.3 ปฏิบัติกิจกรรม โดยขอคำปรึกษาจากผู้สอนเป็นระยะเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาเกิดขึ้น
- 4.4 ผู้เรียนร่วมกันเขียนรูปเล่ม สรุปรายงานจากโครงงานที่ตนปฏิบัติ

5. ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้ ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยผู้สอนใช้คำถาม ถามผู้เรียนนำไปสู่การสรุปสิ่งที่เรียนรู้

6. ขั้นนำเสนอผลงาน ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ โดยผู้สอนออกแบบกิจกรรมหรือจัดเวลาให้ผู้เรียนได้เสนอสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้น และผู้เรียนคนอื่นในโรงเรียนได้ชมผลงานและเรียนรู้กิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติในการทำโครงการ

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานของ คุษฎี โยเหลาและคณะ (2557, น. 20-23 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ วรรณบุรี, 2559, น. 62-63) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ได้รับการพัฒนาจากนักวิชาการไทย ที่ได้ผ่านการวิจัยที่ทำกับเด็กและเยาวชนไทยมาแล้ว จึงเหมาะกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่พัฒนาสำหรับเด็กไทยในแถบภูมิภาคและอยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นอย่างมาก

2. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่งซึ่งได้มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้คำนิยามไว้ ดังต่อไปนี้

สลาวิน (Slavin, 1990, p. 5) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการเรียนและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อความสำเร็จของกลุ่ม ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จของกลุ่ม ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่จะเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนแต่ละคนต้องมีความรับผิดชอบเป็นรายบุคคลเพราะมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่มมาก โดยแนวคิดในการเรียนรู้แบบกลุ่ม มี 3 อย่าง คือการที่กลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน การที่แต่ละคนมีความรับผิดชอบและมีโอกาสทำเทียมกันในการประสบความสำเร็จ

จอห์นสัน จอห์นสันและโฮลูเบก (Johnson, Johnson & Holubec, 1993, p. 13 อ้างถึงใน ประจวบ แสงสีบบ, 2556, น. 12) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

สมาชิกทุกคนมีบทบาทชัดเจน มีทักษะทางสังคม มีการพึ่งพาอาศัยกันจนทุกคนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

วิลเลียม (Williams, 2000, p. 168 อ้างถึงใน รัชณี ทาเหล็ก, 2556, น. 9) ได้กล่าวว่าการจัดเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการเรียนที่มีการแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ มีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ทางบวก ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ความรับผิดชอบรายบุคคลและทักษะทางสังคม

ทิสนา แคมมณี (2558, น. 265) ได้อธิบายไว้ว่า หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ต้องอาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive Interdependence) โดยถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจะต้องพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน 2) การเรียนรู้ที่ดีต้องอาศัยการหันหน้าเข้าหากัน มีปฏิสัมพันธ์ (Face to Face Interaction) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล และการเรียนรู้ต่าง ๆ 3) การเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยทักษะทางสังคม (Social Skills) โดยเฉพาะทักษะในการทำงานร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันควรมีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) ที่ใช้ในการทำงาน และ 5) การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องมีผลงานหรือผลสัมฤทธิ์ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มที่สามารถตรวจสอบและวัดประเมินได้ (Individual Accountability) หากผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้แบบร่วมมือกัน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาสาระต่าง ๆ ได้กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้นแล้วยังสามารถพัฒนาผู้เรียนทางด้านสังคมและอารมณ์มากขึ้นด้วย รวมทั้งมีโอกาสได้ฝึกฝนพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอีกมาก

ฉันท ชาติทอง (2559, น.75) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่แตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้ เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในลักษณะแข่งขันกัน ต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกัน จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน โดยมีกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกันในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การเรียนรู้แบบร่วมมือยังเป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือทีมตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้สามารถปรับตัวอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2552, น.134) กล่าวว่า การจัดเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มอย่างมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากแนวคิดของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถต่างกัน ซึ่งต่างมีหน้าที่รับผิดชอบและบทบาทต่าง ๆ กันได้ แต่ต้องมาทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มร่วมกัน ถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทำให้สามารถปรับตัวอยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) มีหลายรูปแบบซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบแอลที LT (Learning Together) พัฒนาโดย จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1975 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2558, น. 269) ต่อมาเขาเรียกรูปแบบนี้ว่า วัฏจักรการเรียนรู้ (Circles of Learning) รูปแบบนี้มีการกำหนดสถานการณ์และเงื่อนไขให้ผู้เรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันเอกสาร การแบ่งงานที่เหมาะสม และการให้รางวัลกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดผู้เรียน โดยจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มโดยความสามารถ (เก่ง-กลาง-อ่อน)
2. แบ่งบทบาทในกลุ่ม โดยผู้สอนแจกแบบฝึกหรือใบงานให้ทุกกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชุดเหมือนกัน ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น

สมาชิกคนที่ 1 อ่านคำสั่ง

สมาชิกคนที่ 2 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 3 หาคำตอบ

สมาชิกคนที่ 4 ตรวจสอบคำตอบ

3. ขึ้นสรุปคำตอบร่วมกัน โดยส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานของกลุ่ม

4. ขึ้นยอมรับคะแนนที่เท่ากัน โดยผลงานของกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มก็จะได้คะแนนเท่ากันนั้นทุกคน

2. เทคนิคทีมการเรียนรู้ TGT: Teams-Games- Tournament) เดอ วริสและสลาวิน(De Vries & Slavin, 1978 อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ, 2552, น. 163-167) เป็นการนำเสนอเนื้อหาหรือบทเรียนใหม่ ๆ รูปแบบการนำเสนออาจเป็นการบรรยาย อภิปราย กรณีศึกษา หรืออาจมีสื่อการเรียนอื่นๆ มีการจัดทีม มีการแข่งเกมที่มีการตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียนมา ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. ขึ้นเตรียมเนื้อหา โดยผู้สอนจัดเตรียมเนื้อหาสาระหรือเรื่องที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และผู้สอนต้องจัดเตรียมเกม ที่เป็นคำถามที่ได้จากสาระการเรียนรู้ กำหนดวิธีการให้คะแนนรวมทั้งสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น ใบงาน ใบความรู้ ชุดคำถาม กระดาษคำตอบ เป็นต้น

2. ขึ้นจัดทีม ผู้สอนจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มแบบกะเปาะและความสามารถ กลุ่มละ 4 – 5 คน เพื่อเรียนรู้โดยปฏิบัติกิจกรรมตามคำสั่งหรือใบงานที่กำหนดไว้

3. ขึ้นเรียนรู้ โดยผู้สอนแนะนำวิธีการเรียนรู้ แต่ละทีมวางแผนการเรียนรู้และการแข่งขัน โดยศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งหรือใบงาน แต่ละทีมเตรียมความพร้อมให้กับสมาชิกทบทวนบทเรียน เพื่อเตรียมทำการแข่งขัน อาจทำการซักซ้อมโดยการทดลองตั้งคำถามและตอบคำถาม ถ้าตอบไม่ได้ สมาชิกในทีมช่วยกันอธิบายเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่เข้าใจ

4. ขึ้นแข่งขัน เล่นเกม โดยผู้สอนแนะนำการแข่งขัน จากนั้นจัดผู้แข่งขันแต่ละทีมเข้าประจำโต๊ะแข่งขัน ผู้สอนแนะนำเกม อธิบายวัตถุประสงค์และกติกาต่าง ๆ เมื่อเริ่มเล่นเกม ผู้สอนเดินสำรวจทั่วทุกโต๊ะเพื่ออำนวยความสะดวก เมื่อจบการแข่งขันผู้สอนทำการนับคะแนน จัดลำดับการแข่งขันและหาค่าคะแนน โบนัส นำคะแนนทั้งหมดและคะแนน โบนัสมาเป็นคะแนนของทีม ทีมที่มีคะแนนสูงที่สุดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นทีมชนะเลิศ

5. ขึ้นยอมรับความสำเร็จของทีม โดยผู้สอนประกาศผลการแข่งขัน มีการมอบรางวัล และให้การยกย่องชมเชย รวมถึงเผยแพร่ผลการแข่งขัน เช่น ดิคประกาศที่บอร์ด ลงข่าวหนังสือพิมพ์โรงเรียน ประกาศหน้าเสาธง เป็นต้น

3. เทคนิคสแตด (STAD: Student Teams - Achievement Divisions) พัฒนาโดยสลาวิน (Slavin, 1989 อ้างถึงใน ชนาธิป พรกุล, 2554, น.104) มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. ขึ้นการเสนอบทเรียน (Class Presentations) ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการสอนวิธีต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การอภิปราย ประกอบกับการใช้สื่อ โดยผู้เรียนระลึกอยู่เสมอว่าต้องตั้งใจเรียนรู้เพื่อจะได้คะแนนสอบดี ๆ เพราะคะแนนที่ได้รับจะเป็นคะแนนของทีมด้วย

2. ขึ้นแบ่งทีม หรือ กลุ่ม (Team) ประกอบด้วยผู้เรียน 4-5 คน ที่มีความรู้ความสามารถมีหน้าที่เรียนรู้บทเรียน ทำแบบฝึกหัด ตรวจสอบคำตอบ อภิปรายซักถามข้อสงสัย ช่วยแก้ความเข้าใจที่ผิด ยอมรับซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์อันดี เตรียมการให้แต่ละคนพร้อมที่จะทำคะแนนให้ดีในการทดสอบท้ายบทเรียน

3. ขึ้นการทดสอบ (Quizzes) หลังจากเรียนและฝึกในทีม 1-2 ครั้ง ผู้สอนทดสอบผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยไม่อนุญาตให้ช่วยเหลือกันระหว่างการทดสอบ ผู้เรียนทุกคนจึงต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน

4. คะแนนความก้าวหน้ารายบุคคล (Individual Improvement Scores) มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนตั้งใจ ขยัน พยายามให้มากขึ้น ทุกคนมีฐานคะแนน (Base) ซึ่งได้จากคะแนนเฉลี่ย คะแนนฐานของทีมจะสูงขึ้น ถ้าทุกคนมีคะแนนฐานของตนเองสูง

5. ขึ้นการรับรางวัลของทีม (Team Recognition) ทีมอาจได้รับประกาศนียบัตรหรือรางวัล เมื่อคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้สอนตั้งไว้ หรือสูงกว่าเกรดร้อยละ 20

4. รูปแบบจีไอ (GI: Group Investigation) ชาราน (Sharan, 1984 อ้างถึงใน ชนาธิป พรกุล, 2554, น.110-111) โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้

1. การเลือกหัวข้อ (Topic Selection) ผู้สอนแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ผู้เรียนจัดกลุ่ม 2-6 คน ตามงานให้ละกันทั้งความสามารถและเพศ

2. การร่วมมือกันวางแผนในการทำงาน (Cooperative Planning) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนวิธีการเรียนรู้ และงานที่ทำ กำหนดเป้าหมายของหัวข้อย่อยตามปัญหาที่เลือก

3. การดำเนินการ (Implementation) ผู้เรียนนำแผนการไปทำกิจกรรมและฝึกทักษะต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ผู้สอนติดตามความก้าวหน้าในการทำงานของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์งานที่ทำ (Analysis and Synthesis) ผู้เรียนวิเคราะห์และประเมินข้อมูลจากการทำกิจกรรมในขั้นที่ 3 และวางแผนหรือลงข้อสรุปในรูปแบบที่น่าสนใจ

5. การนำเสนอผลงาน (Presentation of Final Report) กลุ่มนำเสนอผลงานที่ได้จากการศึกษาที่น่าสนใจ และเปิดโอกาสให้เพื่อนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในงานของแต่ละกลุ่ม ทำให้มีความคิดที่กว้างขึ้น

6. การประเมินผล (Evaluation) ในกรณีที่ศึกษาหัวข้อเดียว แต่กลุ่มละหัวข้อย่อย ผู้เรียนและผู้สอนจะร่วมกันประเมินความร่วมมือของแต่ละกลุ่มเป็นภาพรวมของทั้งชั้นเรียน จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มีหลายรูปแบบ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ จีไอ (GI: Group Investigation) ซึ่งพัฒนาโดย ชาราน (Sharan, 1984 อ้างถึงใน ชนาธิป พรกุล, 2554, น.110-111) เนื่องจากรูปแบบนี้สามารถปรับใช้ได้กับผู้เรียน โดยทั่วไป ซึ่งผู้สอนจะต้องเป็นผู้ปรับใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ไปตามภูมิหลัง อายุ และความสามารถของผู้เรียน รวมถึงข้อจำกัดทางด้านเวลาแต่ขั้นตอนการจัดการการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับชั้นเรียนหลายระดับชั้นได้ (Slavin, 1990 , p. 113)

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) เป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่งซึ่งจอยส์ และวิล (Joyce & Weil, 2004, pp.162-163 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2558, น. 252-253) ได้พัฒนามาจาก กอร์ดอนและกลุ่มของเขา (William J.J. Gordon and his associates, 1961) ซึ่งกอร์ดอนนั้นมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นอยู่เสมอ และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์

2. กระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่สิ่งลึกลับซับซ้อน แต่สามารถอธิบายและฝึกฝนคนให้มีระดับความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

3. การคิดสร้างสรรค์ที่เกิดในศาสตร์วิชาการสาขาต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ศาสตร์เหล่านี้จำเป็นต้องใช้กระบวนการทางสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องในการคิดสร้างสรรค์ทั้งนั้น

4. การคิดสร้างสรรค์ของคน ๆ เดียวหรือกลุ่มคนมีลักษณะใกล้เคียงกันมากทั้งกระบวนการคิดและผลงานที่ได้

ทิสนา แคมมณี (2558, น. 252-253) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บุคคลทั่วไปมักยึดติดกับวิธีคิดแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ ของตน โดยไม่ค่อยคำนึงถึงความคิดของคนอื่น ทำให้ความคิดของตนคับแคบและไม่สร้างสรรค์ บุคคลจะเกิดความคิดเห็นที่สร้างสรรค์แตกต่างไปจากเดิมได้ หากมีโอกาสได้ลองคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เคยคิดมาก่อน หรือคิดโดยสมมติตนเองเป็นคนอื่น และถ้ายังให้บุคคลจากหลายกลุ่มประสบการณ์มาช่วยกันแก้ปัญหา ก็จะยิ่งได้วิธีการที่หลากหลายขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น กอร์ดอนจึงได้เสนอให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดแก้ปัญหาด้วยแนวความคิดใหม่ ๆ ที่ไม่เหมือนเดิม ไม่อยู่ในสภาพที่เป็นตัวเอง ให้ลองใช้ความคิดในฐานะที่เป็นคนอื่นหรือเป็นสิ่งอื่น สภาพการณ์เช่นนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นได้ กอร์ดอนเสนอวิธีการคิดเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยเพื่อใช้ในการกระตุ้นความคิดใหม่ ๆ ไว้ 3 แบบ คือ การเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) การเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) และการเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) วิธีการนี้มีประโยชน์มากเป็นพิเศษสำหรับการเรียนรู้การเขียนและการพูดอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งการสร้างสรรค์งานทางด้านศิลปะ และศิวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552, น.113) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติก เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนและการคิดร่วมกันเป็นกลุ่ม จัดกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกระบวนการเปรียบเทียบ จึงจะสามารถเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละคนและของกลุ่มได้

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการคิดเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ด้วยการเปรียบเทียบ เพื่อฝึกการคิดนอกกรอบและคิดได้หลากหลายกว่าที่เคยเป็นมา

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model)

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้โดยใช้คำอุปมาในการออกแบบและเตรียมโครงสร้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเป็นอิสระในการพัฒนาจินตนาการและข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน ซึ่งจอยส์ และวิล (Joyce & Weil, 1992, pp.217-239 อ้างถึงใน ชุติรัตน์ ล้วนาค, 2558, น. 49-50) ได้ออกแบบไว้ 2 แบบ และมีนักวิชาการไทยได้นำมาปรับปรุงดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนของ จอยส์และวิล แบบที่ 1 เพื่อสร้างผลงานใหม่
 1. ขั้นบรรยายสถานการณ์โดยผู้สอนให้ผู้เรียนบรรยายสถานการณ์ที่มองเห็น
 2. ขั้นเปรียบเทียบทางตรง โดยผู้เรียนเปรียบเทียบทางตรงแล้วเลือกอันที่ดีที่สุดมาอธิบายให้กว้างขึ้น
 3. ขั้นเปรียบเทียบกับตนเอง คือผู้เรียนนำสิ่งที่เลือกในข้อที่ 2 มาเปรียบเทียบกับตัวเอง
 4. ขั้นหาคำคู่ความหมายขัดแย้งจากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาคิดหาคำที่มีความหมายคล้ายกันมาหลาย ๆ คู่ แล้วเลือกคู่ที่ดีที่สุด
 5. ขั้นเปรียบเทียบทางตรงโดยใช้คำคู่ที่เลือกในขั้นที่ 4 มาใช้
 6. ขั้นตรวจสอบปัญหาเริ่มแรกอีกครั้ง โดยผู้สอนให้ผู้เรียนกลับมาสำรวจปัญหาเริ่มแรก แล้วใช้การเปรียบเทียบขั้นสุดท้าย โดยใช้ประสบการณ์ในกระบวนการทั้งหมดมาช่วย
2. ขั้นตอนของจอยส์และวิล แบบที่ 2 เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับสิ่งที่ไม่รู้จัก
 1. ขั้นการให้ข้อมูลกับผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งใหม่
 2. ขั้นเปรียบเทียบทางตรง โดยผู้สอนแนะนำให้เปรียบเทียบทางตรงแล้วให้ผู้เรียนบรรยายถึงการเปรียบเทียบนั้น
 3. ขั้นเปรียบเทียบตนเองกับสิ่งที่รู้จักใหม่
 4. ขั้นบรรยายถึงความสัมพันธ์ในส่วนที่เป็นไปได้ โดยผู้เรียนอธิบายถึงส่วนที่คล้ายกัน
 5. ขั้นบรรยายถึงความสัมพันธ์ในส่วนที่เป็นไปไม่ได้ โดยผู้เรียนอธิบายถึงการเปรียบเทียบว่าใช้ไม่ได้ในส่วนใด

6. ขั้นสำรวจ โดยผู้เรียนสำรวจหัวข้อใหม่ที่ต้องการศึกษาอีกครั้ง
 7. ขั้นการเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบระหว่างหัวข้อใหม่กับสิ่งที่คิดขึ้นมาด้วยตนเองและบรรยายถึงส่วนของ 2 สิ่งคล้ายกัน และส่วนเปรียบเทียบที่เป็นไปไม่ได้
3. ขั้นตอนของทิสนา แคมมณี (2558, น.252-253)
 1. ขั้นนำโดยผู้สอนให้ผู้เรียนทำงานต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ
 2. ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือการเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) โดยผู้สอนเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง
 3. ขั้นการสร้างอุปมานुकคลหรือเปรียบเทียบนุกคลกับสิ่งของ (Personal Analogy) โดยผู้สอนให้ผู้เรียนสมมติตัวเองเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแสดงความรู้สึกออกมา เช่น ถ้าผู้เรียนเป็นเครื่องซักผ้าจะรู้สึกเช่นไร
 4. ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง (Compressed Conflict) โดยผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำหรือวลี ที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาประกอบกันเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งในตัวเอง เช่น เชือดน้มน้ มัจจุราชสีน้ำผึ้ง เป็นต้น
 5. ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้งที่คิดขึ้น
 6. ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน ผู้สอนให้ผู้เรียนนำคำที่ทำไว้เดิมออกมาทบทวนใหม่ และลองเลือกนำความคิดที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 มาใช้ในงานของตน ทำให้งานของตนมีความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น
 4. ขั้นตอนของสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552, น.113-125)
 1. ขั้นบรรยายสถานการณ์ปัจจุบัน โดยผู้สอนให้ผู้เรียนบรรยายถึงสถานการณ์หรือหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ
 2. ขั้นการเปรียบเทียบทางตรง โดยเปรียบเทียบระหว่างของ 2 สิ่ง หรือมากกว่า เพื่อให้เห็นปัญหาอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งเป็นแนวทางที่แปลกใหม่
 3. ขั้นการเปรียบเทียบกับตนเอง โดยการนำตนเองไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น และบรรยายความรู้สึกที่จะเกิดขึ้นเมื่อเป็นเช่นนั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมา

4. ขั้นการเปรียบเทียบโดยใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน โดยการนำคำมาจากการที่ผู้เรียนเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับสิ่งของ ในขั้นตอนที่ 3 แล้เลือกคำที่มีความหมายขัดแย้งกันหรือตรงข้ามกันมากที่สุด

5. ขั้นการเปรียบเทียบทางตรงครั้งที่ 2 โดยนำคำที่มีความหมายขัดแย้งที่เลือกในขั้นตอนที่ 4 มาเป็นหลัก

6. ขั้นสำรวจงานที่ต้องทำอีกครั้ง โดยให้ผู้เรียนเปรียบเทียบแล้วนำไปสู่ปัญหาเริ่มแรก

จากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) มีนักวิชาการได้พัฒนานำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกระบวนการเรียนการสอนของ จอยส์และวิล (Joyce; & Weil, 1992, pp. 217-239 อ้างถึงใน ชุติรัตน์ ถิ่นาค, 2558, น. 49-50) แบบที่ 1 เพื่อสร้างผลงานใหม่ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้นำไปสอนแล้วผู้เรียนเหล่านั้นมีความสุขกับการเรียน เพราะผู้เรียนสามารถเป็นอิสระในการพัฒนาจินตนาการและข้อมูลเชิงลึกเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับรายวิชาประยุกต์ ศิลป์เป็นอย่างมาก

จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ของ ดุษฎี โยเหลาและคณะ (2557, น.20-23 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ วรรณบุรี, 2559, น. 62-63) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบ GI (Group Investigation) โดยชาราน (Sharan, 1984 อ้างถึงใน ชนาธิป พรกุล, 2554, น.110-111) และ สอดแทรกการจัดการเรียนรู้ กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) ของจอยส์และวิล (Joyce & Weil, 1992, pp. 217-239 อ้างถึงใน ชุติรัตน์ ถิ่นาค, 2558, น. 49-50) แบบที่ 1 มาปรับใช้ในหลักสูตรสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ คือ 1. ขั้นความรู้พื้นฐาน(Introduction) 2. ขั้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน(Stimulate attention) ด้วยการสร้างอุปมาแบบต่างๆกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) 3. ขั้นจัดกลุ่มวางแผนการทำงาน(Cooperative planning) 4. ขั้นลงมือปฏิบัติงาน(Implementation) 5. ขั้นการนำเสนอผลงาน(Presentation) และ6. ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม มี 6

ขั้นตอนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นนี้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่คัดเลือกมาแล้วว่ามีความเหมาะสมกับผู้เรียน สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเรียนและพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2.7.6 การวัดทักษะชีวิตและการทำงาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้างแบบวัดต่าง ๆ เพื่อใช้วัดทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับครูระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้คือ

1. การสังเกต
2. มาตรการส่วนประมาณค่า
3. การสัมภาษณ์
4. แบบสอบถามและแบบสำรวจต่าง ๆ

1. การสังเกต

การสังเกตเป็นการวัดที่เชื่อถือได้ผู้สังเกตควรมีลักษณะดังนี้ (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543, น. 22-23)

1. มีความตั้งใจคือผู้สังเกตจะต้องสำรวจจิตใจที่จะสังเกตสิ่งนั้นจริง ๆ ใจไม่วอกแวก มีเป้าหมาย มีความอดทนสะกดใจแน่นแน่วเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

2. มีประสาทสัมผัสดี หมายถึงประสาทสัมผัสทางตา หู หรือจมูก จะต้องดีสมบูรณ์แบบ จึงจะทำการสังเกตได้ดี ถ้าประสาทสัมผัสผิดปกติ เช่นตาบอดสี สายตายาวหรือสั้น หรือตามองเห็นภาพไม่ชัดเจน ลักษณะนี้ไม่ควรเป็นผู้สังเกตเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่ผิดพลาด

3. มีการรับรู้ดี หมายถึง ผู้สังเกตจะต้องมีการรับรู้ที่เกิดภาพอะไร เห็นอะไรได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ว่องไว และตรงไปตรงมา ไม่บิดเบือนความเป็นจริง ความจริงการรับรู้จะต่อเนื่องจากประสาทสัมผัสทำงานร่วมกันเป็นวงจรที่รวดเร็ว ถ้ามีประสาทสัมผัสดี มองเห็นได้เร็วละเอียดอ่อนแล้วการรับรู้ก็มาแปลต่อว่าเป็นอะไร ถ้าการรับรู้ดีก็จะแปลตรงกับที่ประสาทสัมผัสได้รู้เห็นมา แต่ถ้าการรับรู้ไม่ดีจะแปลสิ่งที่ประสาทสัมผัสเห็นไปคนละอย่าง เช่น สัมผัสการนั่ง ก็จะแปลไปว่าขึ้น สัมผัสหามู ก็จะแปลไปว่าหมา ดังนี้ เป็นต้น ย่อมจะเกิดความเสียหายแก่การเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดจึงควรมีการสังเกตดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะสังเกต หมายถึงว่าเมื่อจะสังเกตอะไรก็ให้จำกัดเฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไปเรียกว่าทำการสังเกตเจาะจง เฉพาะสิ่งที่ต้องการเท่านั้น สิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอย่าใส่ใจ ถ้าจะทำการดู จึงควรมีจุดมุ่งหมายว่าจะดูอะไรเป็นหลักการ กำหนดกรอบไว้ให้ชัดเจนว่าจะดูอะไรเป็นสิ่งสำคัญ

2. สังเกตด้วยความพิถีพิถันที่ ที่ต้องทำอย่างนี้ก็เพื่อจะได้สามารถมองเห็น รายละเอียดของกรอบที่ต้องการสังเกตอย่างลึกซึ้ง ไม่สังเกตเพียงแค่ผิวเผิน หรือลักษณะภายนอก เพียงพื้น ๆ เท่านั้น

3. พยายามขจัดปัญหาหรือความลำเอียงส่วนตัวออกให้หมด เพราะถ้ามีสิ่งทีกล่าวมาแล้วนั้น จะทำให้เกิดความขัดแย้งในการเก็บข้อมูล สิ่งทีควรบันทึกจะไม่บันทึก และจะได้ข้อมูลที่มีความลำเอียง

4. เวลาสังเกตควรมีเครื่องช่วยความจำเพื่อไม่ให้หลงลืมสิ่งทีได้สังเกตมา ดังนั้น ควรเตรียมอุปกรณ์ที่ช่วยเตือนความจำให้พร้อมตามความเหมาะสม อย่างน้อยที่สุดก็ควรมีแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ หรือสิ่งอื่น ๆ อีกทีเป็นเทคโนโลยีในการช่วยความจำ เป็นต้น

2. มาตรฐานประมาณค่า

มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) แตกต่างจากแบบตรวจสอบรายการ กล่าวคือแบบตรวจสอบรายการต้องทราบว่ามีหรือไม่มีในเรื่องนั้น แต่มาตรฐานประมาณค่าต้องทราบละเอียดยิ่งขึ้นว่ามีอยู่เพียงใด หรือมีในระดับใด เพื่อจัดอันดับคุณภาพในการประมาณค่า กระบวนการ ผลิต และวัดคุณลักษณะนิสัย หรือลักษณะทางจิตวิทยา เช่น ความสนใจ ค่านิยม การปรับตัว ความคิดเห็น เป็นต้น (พิชิต ฤทธิจักรูญ, 2552, น. 66-69 อ้างถึงใน มนลดา กล่อมแก้ว, 2555, น. 56-57)

รูปแบบของมาตรฐานประมาณค่า มีหลายรูปแบบดังนี้

1. มาตรฐานประมาณค่าแบบบรรยาย (Descriptive Rating Scale) เป็นการใช้อธิบายความบอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ เช่น ตัวอย่างคำถาม: การเรียนรู้หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา มีประโยชน์ต่อครู ตัวอย่างคำตอบ: เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. มาตรฐานประมาณค่าแบบตัวเลข (Numerical Rating Scale) เป็นการใช้อธิบายความบอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ เช่น ตัวอย่างคำถาม: การเรียนรู้หลักการวัดและประเมินผล

การศึกษามีประโยชน์ต่อผู้สอน ตัวอย่างคำตอบ: 5 4 3 2 1 เมื่อ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 หมายถึงเห็นด้วย, 3 หมายถึง 'ไม่แน่ใจ, 2 หมายถึง 'ไม่เห็นด้วย และ 1 หมายถึง 'ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. มาตรการส่วนประมาณค่าแบบเส้นหรือกราฟ (Graphic Rating Scale) เป็นการใช้เส้นแบ่ง ตัวอย่างคำถาม: การเรียนรู้หลักการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อผู้สอน

ตัวอย่างคำตอบ:

--	--	--	--	--

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. มาตรการส่วนประมาณค่าแบบใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Rating Scale) เป็นการใช้สัญลักษณ์บอกระดับที่ผู้ตอบจะพิจารณาเลือกตอบ สัญลักษณ์ที่ใช้อาจเป็นตัวอักษรหรือเป็นรูปภาพ เช่น ตัวอย่างคำถาม: การเรียนรู้หลักการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อครูตัวอย่างคำตอบ: เห็นด้วย ☺ ☹ ☹ ไม่เห็นด้วย

5. การจัดอันดับ (Rating) เป็นการให้ตัวเลขแสดงการเรียงลำดับความสำคัญ หรือ ให้จัดเรียงใหม่

การสร้างมาตรการส่วนประมาณค่า มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด หรือตรวจสอบ
2. กำหนดพฤติกรรมที่จะบ่งชี้หรือแสดงคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด
3. เลือกรูปแบบของมาตรการส่วนประมาณค่า
4. เขียนข้อความที่แสดงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด
5. ตรวจสอบข้อความที่เขียนว่าชัดเจนหรือไม่ ซ้ำซ้อนกับรายการอื่น

หรือไม่ แล้วจัดเรียงข้อความตามลำดับการกระทำหรือพฤติกรรม

ข้อดีของมาตรการส่วนประมาณค่า

1. ใช้ประเมินคุณลักษณะหรือใช้ประกอบการสังเกตพฤติกรรมได้อย่างละเอียด
2. ผลการประเมินสามารถนำไปปรับปรุงพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่วัดได้

ข้อจำกัดของมาตรการส่วนประมาณค่า

1. ข้อคำถามต้องชัดเจน มิฉะนั้นจะทำให้สื่อความหมายไม่ตรงกัน
2. การพิจารณาตัดสินใจ บางครั้งทำได้ยาก

จากข้อมูลของการสังเกตข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯนี้ สมควรต้องใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อจัดอันดับคุณภาพในการประมาณค่าของพฤติกรรม ความพึงพอใจและการประเมินผลงานของครู เนื่องจากแบบวัดชนิดนี้มีความสะดวกประหยัดเวลาและมีความละเอียดพอสมควร แต่เพื่อให้ได้การวัดและประเมินผลที่สมบูรณ์ควรใช้ร่วมกับ แบบสังเกตพฤติกรรมของครูด้วย เพื่อจะได้เปรียบเทียบแนวโน้มพฤติกรรมว่าเป็นไปในทางเดียวกันหรือไม่

3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือวัดผลชนิดหนึ่งใช้ในกรณีที่ใช้แบบทดสอบหรือใช้การสังเกตแล้วไม่สามารถวัดได้ การใช้แบบทดสอบถ้าคนที่ถูกทดสอบไม่ตอบคำถามในข้อสอบ หรือตอบแบบสะกดใจเราจะได้ข้อมูลที่ผิดพลาด ส่วนการสังเกตจะวัดได้ก็ต่อเมื่อคนแสดงพฤติกรรมภายนอก ถ้าเขาไม่แสดงพฤติกรรมภายนอกเราก็เก็บข้อมูลไม่ได้เช่นกัน ซึ่งการใช้เครื่องมือวัดผลโดยการสัมภาษณ์จึงอาจแก้ปัญหาที่กล่าวมาแล้วได้ เพราะการสัมภาษณ์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามความประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ เครื่องมือสำคัญของการสัมภาษณ์ก็คือปาก ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 23-24)

การสัมภาษณ์มีอยู่หลายแบบแต่นิยมกันนั้น แบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีระบบแบบแผนนั้นคือก่อนสัมภาษณ์ต้องวางแผนมาอย่างดีมีการเตรียมตัวเตรียมอุปกรณ์เครื่องมืออย่างดีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดีที่สุดการสร้างเครื่องมือต้องครอบคลุมจุดมุ่งหมายที่จะสัมภาษณ์โดยทั่วไปจะมีแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มาตรฐาน (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีแบบแผนกำหนดไว้ตายตัวเป็นลักษณะการสัมภาษณ์ทั่วไปผู้ที่สัมภาษณ์เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงออกโดยไม่ถูกบังคับหรือจะพูดได้ว่าเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดก็ได้

การสัมภาษณ์ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1) ต้องเป็นการช่วย หรือกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อยากจะตอบและให้ตอบคำถามที่คงเส้นคงวา ส่วนการใช้คำถามควรเป็นคำถามที่น่าสนใจแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์

2) คำถามที่ถามพยายามให้ตรงจุดที่สุดเป็นคำถามที่มีความแจ่มชัดว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องการให้คำตอบในแง่ไหนไม่ควรใช้คำถามแบบกว้าง ๆ หรือครอบจักรวาลซึ่งจะทำให้ได้คำตอบที่สรุปไม่ได้

3) คำถามควรมีการศึกษาคุณภาพของคำถามก่อน คือควรมีความเชื่อมั่นสูง กล่าวคือแม้จะใช้คำถามข้อเดิมถามซ้ำก็ได้คำตอบเหมือนเดิม และควรจะเป็นคำถามที่ได้รับคำตอบที่สามารถนำไปขยายอิง (Generalized) ไปสู่เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

จากข้อมูลของการสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นี้ สมควรต้องใช้แบบสัมภาษณ์ครูมาเป็นเครื่องมือในการวัดความรู้ความเข้าใจและวัดทักษะชีวิตและการทำงาน เนื่องจากสามารถใช้ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ข้อมูลจากครูโดยตรง ได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งซึ่งเป็นรายบุคคลทำให้ทราบข้อมูลด้านพื้นฐานความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ และข้อมูลเชิงลึกที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีต่อการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

4. แบบสอบถามและแบบสำรวจต่าง ๆ

เครื่องมือประเภทนี้จะประกอบไปด้วยแบบตรวจสอบรายการ (Chicklist) แบบสำรวจ (Inventory) และแบบสอบถาม แต่ละประเภทต่างมีผู้นิยมใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยมาก (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, น.160-167 อ้างถึงใน มนลดา กล่อมแก้ว, 2555, น. 54-55) มีตัวอย่างดังนี้

1. แบบตรวจสอบรายการ เป็นการถามเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ตอบกาเครื่องหมาย เพื่อแสดงว่า มี - ไม่มี เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย ชอบ - ไม่ชอบ เป็นต้น การที่จะวัดโดยอาศัยแบบตรวจสอบรายการนี้ ถ้าจะให้เที่ยงตรงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะ 3 ประการ คือ

1.1 ผู้ตอบให้ความร่วมมือในการทำหรือไม่ ถ้าให้ความร่วมมือดี ก็จะได้ข้อมูลที่ เป็นความจริง

1.2 ผู้ตอบสามารถวินิจฉัยตนเองว่ามี หรือไม่มีสิ่งนั้น อย่างถูกต้องหรือไม่

1.3 รายการที่ถามมีความครอบคลุมตามที่ผู้ตอบต้องการจะตอบหรือไม่

2. แบบสำรวจ เป็นเครื่องมือที่อยู่ในลักษณะให้ผู้ตอบกาเครื่องหมายเช่นเดียวกับแบบตรวจสอบรายการ แต่แตกต่างกันที่ แบบสำรวจนี้มักถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ในแต่ละเรื่องที่ถามจะมีอยู่หลายข้อเพื่อให้ครอบคลุมเรื่องที่จะถาม และตัวคำถามมักยกเป็นเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เราสร้างขึ้นเอง เพื่อให้ผู้ตอบนึกว่า ถ้าเขาอยู่ในสถานการณ์นั้นแล้วเขาจะรู้สึกอย่างไร นอกจากนี้มักเป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ สนใจ เจตคติ หรือพฤติกรรมและคุณธรรมด้านต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ วิธีการตอบมักจะเป็นการกาเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของแบบสำรวจก็คือคำถามแบบตรวจสอบรายการนั่นเอง

3. แบบสอบถาม เป็นคำถามต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้ตอบ กรอกหรือเขียนตอบ อาจเป็นแบบให้กรอกคำตอบเดียว หรือตอบยาว ๆ ก็ได้ จะเห็นว่าทั้งแบบตรวจสอบรายการ และแบบสำรวจ จะถือว่าเป็นแบบสอบถามก็ได้ เพราะมีลักษณะเหมือนกัน คือใช้กับการศึกษาทางด้านจิตติความคิดเห็น ความสนใจ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะช่วยให้เรามองเห็นภาพของผู้ตอบชัดเจนขึ้น แต่ก็ไม่ควรที่จะปักใจเชื่อ นอกจากจะมีหลักฐานอย่างอื่นยืนยันร่วมด้วย จึงจะสามารถสรุปได้

รูปแบบของแบบสอบถาม นิยมใช้กัน 3 รูปแบบ คือ

1. แบบสอบถามปลายปิด (Closed Form) แบบสอบถามประเภทนี้มักมีข้อความคำถาม และคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบ ลักษณะคล้ายกับแบบทดสอบเลือกตอบ และตัวเลือกอาจจะมี 2 ข้อ 3 ข้อ หรือมากกว่านั้นก็ได้ หรืออาจจะใช้เป็นการเติมคำลงในช่องว่างก็ได้

2. แบบสอบถามปลายเปิด (Open Form) แบบสอบถามประเภทนี้ไม่กำหนดคำตอบ แต่จะเปิดให้ผู้ตอบแสดงความคิดในการตอบอย่างอิสระ

3. แบบสอบถามประเภทรูปภาพ (Pictorial Form) แบบสอบถามประเภทนี้จะใช้รูปภาพแทนภาษา ดังนั้นรูปภาพจะต้องชัดเจน ข้อมูลจะเชื่อมั่นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของรูปภาพ เหมาะสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเด็กหรือผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออก

ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะประกอบด้วยลักษณะการเก็บข้อมูล 2 ตอน คือ

1. ข้อมูลที่ถามรายละเอียดส่วนตัว (Personal Data) คือถามให้ผู้ตอบ ตอบเกี่ยวกับปัญหาส่วนต่าง ๆ เช่น เพศ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา เป็นต้น ซึ่งในการถามรายละเอียดส่วนตัว จะถามเรื่องใดนั้นขึ้นอยู่กับตัวแปรที่จะศึกษาตัวแปรใดบ้างเป็นประการสำคัญ

2. ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น (Opinionnaire) แบบสอบถามประเภทนี้เป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของผู้ตอบ ดังนั้นการแสดงความเห็นของผู้ตอบนั้นจะอยู่ในรูปแบบการถามประเภทแบบสอบถามปลายเปิดหรือปลายปิดก็ได้ แล้วแต่จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จากเครื่องมือที่ใช้ในการวัดทักษะชีวิตที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบวัด แบบสังเกต ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวัดทักษะชีวิตและการทำงาน

2.7.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงานซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึงทักษะชีวิตและการทำงานในแนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบความคิดของกลุ่ม P21 ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ชยาภรณ์ คำด้อย (2560) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยและทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 2) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลรวม ทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อ้อมโนทัศน์ร่องลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางการเรียน และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ วิธีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ได้ร้อยละ 83 ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดคือ ปัจจัยวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดคือ ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดคือ ปัจจัยวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ชนัดดา เทียนฤกษ์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของ โมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการวัดทักษะชีวิตและอาชีพระหว่างเพศและแผนการเรียนของทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพมีความตรงเชิงโครงสร้าง 2) ผู้เรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้เรียนชายใน

ทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการบริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้เรียนชายและผู้เรียนหญิงที่มีทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหาไม่แตกต่างกัน ผู้เรียนแผนการเรียน ศิลป์-คำนวณ มีค่าเฉลี่ยของทักษะการสื่อสารสูงกว่าผู้เรียนแผนการเรียนอื่น และผู้เรียนแผนการเรียน วิทยาศาสตร์-คณิต มีค่าเฉลี่ยทักษะการสร้างสรรค์สัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ปัญหาและการบริหารจัดการสูงกว่านักเรียนที่มีแผนการเรียนอื่น 3) เกณฑ์ปกติของทักษะชีวิตและอาชีพในระดับท้องถิ่น มีคะแนนอยู่ในช่วง 49 - 92 คะแนน และมีคะแนนปกติอยู่ที่ช่วง 21-78 คะแนน ทักษะชีวิตและอาชีพ รวม 4 องค์ประกอบ (การสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ปัญหา และการบริหารจัดการ) มีคะแนนอยู่ในช่วง 10 - 24 คะแนน และมีคะแนนปกติอยู่ในช่วง 19.89 - 74.94 คะแนน ทักษะชีวิตและอาชีพจำแนกตามเพศ โดยผู้เรียนชายมีคะแนนอยู่ในช่วง 62-92 คะแนน และมีคะแนนปกติอยู่ในช่วง 23.22 - 72.89 ผู้เรียนหญิงมีคะแนนอยู่ในช่วง 49 - 92 คะแนนและมีคะแนนปกติอยู่ในช่วง 21.06 - 72.89 คะแนน ทักษะชีวิตและอาชีพรวม 4 องค์ประกอบ จำแนกตามเพศ ผู้เรียนชายมีคะแนนอยู่ในช่วง 12-24 คะแนน และมีคะแนนปกติที่อยู่ในช่วง 23.22 - 74.37 ผู้เรียนหญิงมีคะแนนอยู่ในช่วง 10-24 และมีคะแนนปกติอยู่ในช่วง 21.06 - 75.27

จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร (2558) ได้ศึกษากระบวนการทัศนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อ เสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษาครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของกระบวนการทัศนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อ เสริมสร้างการใช้ ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) ประเมิน ประสิทธิภาพของการใช้กระบวนการทัศนการจัดกิจกรรมแนะแนว และ 3) ขยายผลกระบวนการทัศนการจัด กิจกรรมแนะแนว ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการทัศนการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ ทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีชื่อว่า “UNIQUE” มีหลักสำคัญในการ จัดกิจกรรม 5 ด้าน คือ 1. การจัดกิจกรรมแนะแนว 2. การสร้างความรู้ 3. การเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม 4. การจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ และ 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดกิจกรรมบูรณาการ 5 รูปแบบการสอนเข้าด้วยกัน ได้แก่ การเรียนรู้แบบร่วมมือ, การใช้กิจกรรมเป็นฐาน, การใช้ กรณีศึกษาเป็นฐาน, การใช้ปัญหาเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ เป็นการพัฒนาการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพอยู่บนพื้นฐานการสร้างความรู้ อย่าง เป็นระบบด้วยตนเอง การร่วมมือกันเรียนรู้จาก กิจกรรมแนะแนว ฝึกปฏิบัติประสบการณ์จริงจาก

การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจในข้อมูลและเนื้อหาอย่างกระจ่างชัด (Understanding Information and Content : U), การสร้างเครือข่ายข้อมูล (Networking Information : N), การสืบค้นข้อมูลเพื่อวินิจฉัยปัญหา (Inquiring Information to Diagnose Problems : I), การซักถามเพื่อสร้างทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหา (Questioning to Make Choices or Solutions : Q) การใช้ประโยชน์ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ (Utilizing Information from the Analysis : U) และการนำเสนอผลงานและรายงานผล (Exhibiting and Results Reporting : E) 4) การวัดและประเมินผล สมรรถนะของผู้เรียนตามองค์ประกอบของการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ 7 ด้าน 15 ตัวชี้วัด และ 5) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย ชุมชน บุคลากร และผู้เรียน ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลสรุปดังนี้ คือหลังร่วมกิจกรรมแนะแนวตามกระบวนการที่ผู้เรียนมีผลการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนว มีผลการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ แตกต่าง กับผู้เรียนกลุ่มควบคุม โดยผู้เรียนกลุ่มทดลองมีผลการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการกิจกรรมแนะแนวแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการขยายผลกระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนว พบว่า ผู้เรียนกลุ่มขยายผลที่ร่วมกระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนว มีผลการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพหลังร่วมกิจกรรมแนะแนวสูงกว่าก่อนร่วมกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โชติญา เฝ้าจินดา (2559) ได้ศึกษาการตรวจสอบความตรงของโมเดลทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการศึกษาครั้งนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพ ในศตวรรษที่ 21

ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2. ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม และเป็นผู้นำ 3. ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 4. ผลผลิตภาพและภาวะรับผิดชอบ 5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

อริยาพร โทรัตน์ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยการศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตและอาชีพใน ศตวรรษที่ 21 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ การดำเนินการมี 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน และ ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้เชิงสมมติฐานที่สร้างขึ้นกับข้อมูล เชิงประจักษ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน จำนวน 447 คน ผลการวิจัย พบว่า 1. ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ หลัก 15 องค์ประกอบย่อยและ 117 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบหลักด้านความยืดหยุ่นและการ ปรับตัว มี 19 ตัวบ่งชี้ ด้านความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ มี 24 ตัวบ่งชี้ ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม มี 24 ตัวบ่งชี้ ด้านภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบ มี 26 ตัวบ่งชี้และด้านการเพิ่มผลผลิตและการรู้รับผิดชอบ มี 24 ตัวบ่งชี้ 2. โมเดลโครงสร้างทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2) เท่ากับ 17.83 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 28 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .99 ค่าดัชนี วัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.98 และค่าความคลาดเคลื่อนใน การประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ .00 (Chi-Square = 17.83, df = 28, P-value = .93, RMSEA = .00)

จากการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตและการทำงาน พบว่าส่วนมากเป็นทักษะที่ใช้สำหรับชั้นมัธยมศึกษา และเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดทักษะชีวิตและการทำงาน มีงานวิจัยเพียงชิ้นเดียวที่พัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงขอเสนอหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เพื่อที่จะเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะพัฒนาทักษะนี้ให้กับผู้เรียน เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพการงานในอนาคต

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.8.1 ความหมายของความพึงพอใจ

คำว่า “ความพึงพอใจ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งมีความหมายโดยทั่ว ๆ ไปว่า “ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และมีนักวิชาการและนักจิตวิทยาให้ความหมายไว้หลายท่านเริ่มจากกู๊ด (Good, 1973, p. 320) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึงคุณภาพหรือระดับความพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติของบุคคลต่อกิจกรรม

วอลเลอร์สแตน (Wallerstein, 1971, p. 256) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและเป็นขบวนการทางจิตวิทยาที่ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้คนเกิดความพึงพอใจจะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของความพึงพอใจนั้น

ดี อีเลีย (D'Elia, 1979, p. 283) ได้ให้ความหมายว่าความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลในด้านความพึงพอใจ หรือสภาพจิตใจของบุคคลว่าชอบมากน้อยแค่ไหน

เชลลี่ (Shelly, 1975, p. 9) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่ซับซ้อน และความสุขจะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ อาจกล่าวได้ว่าความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและมีความสุข มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามเรียกว่า ระบบความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกในทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางด้านลบ จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ

สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อได้รับสิ่งที่บรรลุจุดหมาย ในระดับหนึ่ง และจะลดลงเมื่อจุดหมายนั้นได้รับการตอบสนอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2539, น. 103 อ้างถึงใน เมตตา เรื่องวังสรรค์, 2557, น. 43) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าความพึงพอใจในการเรียนเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเรียนในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการเรียน

กนกวรรณ กอกหวาน (2554, น. 50) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าหมายถึง สิ่งที่บุคคลเกิดความชอบ รู้สึกสนใจและสบายใจเมื่อได้รับสิ่งที่ทำให้ตนเองรู้สึกดี หรือได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย

จารุวรรณ เทวกุล (2555, น. 18) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองตรงความต้องการของตนเองจึงทำให้เกิดความรู้สึกดี แสดงออกมาทางพฤติกรรมที่ทำให้ปฏิบัติงานหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ประสบความสำเร็จ

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ความพึงพอใจนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและเจตคติของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของตนเองจึงทำให้เกิดความรู้สึกความสุข ความยินดีพอใจขึ้น โดยไม่สามารถมองเห็นหรือวัดได้ชัดเจน แต่สามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกเท่านั้น และถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตรงกับความต้องการก็จะเกิดความรู้สึกด้านลบขึ้นมาแทน และในด้านการพัฒนาหลักสูตรความพึงพอใจต่อหลักสูตร หมายถึง ความรู้สึกพอใจ สนใจ จนทำให้รู้สึกมีความสุขต่อกิจกรรมการฝึกอบรมของครูที่ฝึกได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ รวมทั้งเห็นคุณค่าและประโยชน์ของหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

2.8.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human & Motivation) ซึ่ง มาสโลว์ (Maslow, 1954, pp. 80 - 106) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจซึ่งอธิบายถึง ความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากต่ำไปหาสูง (Hierarchy & Needs) และเป็นทฤษฎีที่ได้ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย สมมติฐานดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้น ขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขนาดที่ความต้องการใด ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุดและจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม

3. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญเมื่อความต้องการระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมีกรเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ได้แบ่งลำดับชั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) ไว้ 5 ชั้น จากต่ำไปสูงดังนี้

ลำดับชั้นความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Human Needs)

1. ความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการการยกย่อง ความต้องการทางเพศ ฯลฯ

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เป็นต้น

3. ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) หรือความต้องการความรักและการยอมรับ ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้การยอมรับ เป็นต้น

4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จากสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้รับการเคารพนับถือจากผู้อื่น ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม

5. ความต้องการประสบความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้อง

หรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจโดยตรงเพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการตอบสนองได้ตรงกับความต้องการไม่ว่าจะเป็นในระดับพื้นฐานหรือระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ แล้ว ย่อมเกิดความพึงพอใจและมีความสุขสมหวังตามมา

สรุปได้ว่า ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการที่เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองได้ตรงกับความต้องการ ตามลำดับขั้นต่าง ๆ แล้วย่อมเกิดความพึงพอใจ เพื่อเป็นแรงจูงใจที่จะทำหรือพัฒนาตนเองหรือสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น และจะได้รับความพึงพอใจหรือความสำเร็จจากสิ่งนั้น ๆ

2.8.3 แบบวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคล มีความเป็นนามธรรมที่ไม่อาจวัดได้โดยตรง การวัดความพึงพอใจจึงเป็นการวัดโดยอ้อมจากความคิดเห็นของบุคคล โดยวิธีการวัดความพึงพอใจในงานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันนั้นมีหลากหลายวิธี จากการศึกษาวิธีการวัดความพึงพอใจของนักวิชาการหลายท่าน โดยสรุปจะมีวิธีการวัดดังนี้

สตรอมเบอร์ก (Stromborg, 1984 อ้างถึงในชัยวัฒน์ ชัยศิริพร, 2557, น.19) การวัดความพึงพอใจเกี่ยวกับใครหรือจะวัดในเรื่องใดนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่จะศึกษา แต่มีวิธีที่ใช้กันดังนี้

1. การสัมภาษณ์วิธีนี้ผู้ศึกษาจะมีแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามซึ่งได้รับการทดสอบหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นแล้วทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างข้อดีของวิธีนี้คือผู้สัมภาษณ์อธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจได้ อีกทั้งยังมีการขยายความถึงความรู้สึกชอบใจ พึงพอใจ ต่อกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาในบทเรียนที่ตนเองประทับใจ และเป็นความรู้ใหม่ที่ไม่เคยได้ทราบมาก่อน

2. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่มีผู้นิยมใช้มากที่สุดมีลักษณะคำถามที่ได้ทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นแล้วกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบข้อดีของวิธีนี้คือได้คำตอบที่มีความหมายแน่นอนมีความสะดวกรวดเร็วในการสำรวจสามารถใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมาก

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เป้าหมายไม่ว่าจะเป็นแสดงออกจากการพูดจากริยาหรือท่าทางวิธีนี้ต้องอาศัยความอดทนในการสังเกตและต้องกระทำอย่างจริงจัง และควรมีการวางแผนให้ดีก่อนลงมือทำโดยเอกวิทย์ แก้วประดิษฐ์ (2537, หน้า 32 อ้างถึงใน ปวิษฐา เนียมคำ, 2558, น. 63-64) ได้เสนอเครื่องมือประเภท

มาตราวัดทัศนคติไว้ว่า เป็นข้อความที่ใช้เพื่อการเก็บข้อมูลทางด้านจิตพิสัย เช่น ความคิดเห็น ความสร้างสรรค์ทัศนคติต่าง ๆ เป็นต้น มาตราวัดทัศนคติมีอยู่หลายชนิด แต่ในการวิจัยนิยมใช้มาก คือ วิธีของลิเคิร์ต (Likert,1932) การวัดทัศนคติตามวิธีนี้จะกำหนดช่วงความรู้สึกของคนเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ การสร้างมาตราวัดทัศนคติตามวิธีของลิเคิร์ต มีขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าต้องการศึกษาทัศนคติของใคร ที่มีต่อสิ่งใด
2. ให้ความหมายของทัศนคติต่อสิ่งที่จะศึกษานั้นให้แจ่มชัดเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่เป็นประเด็นหรือเรื่องที่จะสร้างแบบวัดนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง
3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของสิ่งที่จะศึกษาให้ครบถ้วนทุกแง่มุม และต้องมีข้อความที่เป็นไปในทางบวกและลบมาพอต่อการนำไปวิเคราะห์ แล้วเหลือจำนวนข้อความที่ต้องการ
4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้น ซึ่งทำได้โดยผู้สร้างข้อสอบเองและนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาในเรื่องของความครบถ้วนของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ตลอดจนลักษณะการตอบกับข้อความที่สร้างว่าสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด เช่น พิจารณา ควรจะให้ตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยเฉย ๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หรือชอบมากที่สุด ชอบมาก ปานกลาง ชอบน้อย ชอบน้อยที่สุด เป็นต้น
5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้อีกครั้งหนึ่ง และเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของมาตราวัดทัศนคติทั้งชุดด้วย
6. กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปที่นิยมใช้คือ กำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 สำหรับข้อความทางบวก และ 1 2 3 4 5 สำหรับคะแนนทางลบ ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกในทางปฏิบัติ

จากการศึกษาแบบวัดความพึงพอใจข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เมื่อครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานแล้ว ครูจะมีความรู้สึกพอใจ สนใจ จนทำให้รู้สึกมีความสุขต่อการฝึกอบรม รวมทั้งเห็นคุณค่าและประโยชน์ของหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ทำงาน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แบบสอบถาม ที่มีมาตรฐานวัดตามวิธีของลิเคิร์ต เพื่อวัดความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะประยุกต์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เพื่อจะได้ทราบความพึงพอใจที่ครูมีต่อการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เนื่องจากวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดทัศนคติโดยเฉพาะ คือเป็นการสร้างข้อความจำนวนหนึ่งเพื่อวัดทัศนคติเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

2.8.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

กนกวรรณ กอกหวาน (2554) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง จำนวนไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลอง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลอง เรื่อง จำนวนไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน จากการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้หาประสิทธิภาพบทเรียน คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลศรีประจักษ์กุล จำนวน 48 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลปรังค์ภู์ จำนวน 33 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การหาค่าเฉลี่ย และค่าสถิติทดสอบ t - test ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลอง เรื่อง จำนวนไทย โดยการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา อยู่ในระดับดี และด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับดี และมีการประสิทธิภาพของบทเรียน มีค่า 84.92/82.42 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวม โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลองอยู่ในระดับมาก

วันดี ภิญญมิตร(2552) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องประโยคเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารายวิชา

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสารระหว่างผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนหงสประภาสประสิทธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่ได้รับการสุ่มเลือกด้วยการจับฉลากจากห้องเรียนตามสภาพจริงเป็นกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบ t - test ผลการวิจัยพบว่า 1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสาร มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.29 /82.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยก่อนการทดลองของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสารที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กับผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังการทดลองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสารที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ($\bar{x} = 33.83$) กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ($\bar{x} = 29.93$) ต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 4. ความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ประโยคเพื่อการสื่อสาร ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ($\bar{x} = 87.00$) สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ($\bar{x} = 83.50$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตนา ลาวงศ์ (2552) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจทางการเรียน เรื่อง การเมืองการปกครอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้บทเรียนการ์ตูนสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวงจังหวัดสมุทรปราการ การวิจัย

ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนการ์ตูนเรื่องการเมืองการปกครอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเมืองการปกครองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนกับการสอนปกติ 3) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจทางการเรียนเรื่องการเมืองการปกครองของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนกับการสอนปกติ ประชากรคือ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 4 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านคลองหลวง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 2 ห้องเรียน ๆ ละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนการ์ตูน และแผนการสอนปกติจำนวน 20 แผน บทเรียนการ์ตูนจำนวน 5 เรื่อง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจทางการเรียนของผู้เรียนต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนกับการสอนปกติ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเรียนการ์ตูน เรื่องการเมืองการปกครองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.10/88.20 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนสูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจทางการเรียนโดยใช้บทเรียนการ์ตูนสูงกว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุชานันท์ ทองดี (2552) ได้ศึกษา ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความจากนิทานคุณธรรม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนาจังหวัดสมุทรปราการจำนวน 1 ห้องเรียน 36 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย การทดลองครั้งนี้

ใช้แผนการวิจัยแบบ กลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบท้ายชุดกิจกรรม แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.40/87.04 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม อยู่ในระดับพึงพอใจมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์งานวิจัยหลายรูปแบบมาใช้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะที่มากขึ้น มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การวางแผนการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานรูปแบบกลุ่ม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่หลากหลาย มีการแก้ปัญหาจนสามารถผลิตชิ้นงาน พร้อมกับนำเสนอผลงาน ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นจนสามารถเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่และผลิตผลใหม่ ๆ ขึ้น เมื่อผู้เรียนที่ได้เรียนโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และมีความสุข ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยข้างต้น ซึ่งจากผลการวิจัยส่วนใหญ่ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ขั้นตอนที่ 3 การนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1.1 ศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ที่ต้องการผลิตและพัฒนากำลังคนในการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 100-107) ซึ่งจะเห็นได้ว่าในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ล้วนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและความเจริญก้าวหน้าในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยประสิทธิผล (Effectiveness) ขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์กร ซึ่งการพัฒนาองค์กรให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่สรรค์สร้างให้เกิดนวัตกรรม ก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์

เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานนั้น สามารถตอบสนองความจำเป็นในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะการพัฒนาทักษะด้านศิลปะเพราะเป็นวิชาที่ทำให้ครูรู้สึกผ่อนคลาย สนุก สอดแทรกจินตนาการและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั้งของผู้สอนและครู พร้อมกับการสอดแทรกการเรียนรู้และบูรณาการในทักษะที่จำเป็นเข้าไปในกิจกรรมการฝึกอบรมและสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้พัฒนาตนเองในด้านการงานและการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

1.2 ศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.2.1 ประชากร ครูที่สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 11 โรงเรียน ๆ ละ 6 คน รวม 66 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่สอนระดับประถมศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 โรงเรียน รวม 35 คน โดยผู้วิจัยเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยได้ดำเนินการไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้กับครูผู้สอนและหัวหน้าสถานศึกษาระดับ

ประถมศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์)

2) ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารแบบสอบถามความคิดเห็น

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ และ ร้อยละ

2) วิเคราะห์สภาพความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริม จากความคิดเห็นของครูผู้สอนและหัวหน้าสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยการหาค่าเฉลี่ย

3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ตอบคำถาม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่และร้อยละ

1.3 ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเสริม รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรฝึกอบรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิชาประยุกต์ศิลป์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและการทำงาน รวมทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริม วัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร ลักษณะสำคัญของหลักสูตรเสริม กระบวนการสร้างหลักสูตรเสริมและการวัดและประเมินผล โดยทำการวิเคราะห์ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

1.4 ศึกษาทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของครูและนักเรียนระดับประถมศึกษา เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน หลักสูตรฝึกอบรมและการพัฒนาหลักสูตรเสริม ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาหลักสูตรเสริม ทฤษฎีเกี่ยวกับประยุกต์ศิลป์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตและการทำงาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ที่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ 2) ขั้นตอนการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และ 3) ขั้นตอนการปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และสร้างเครื่องมือประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นตอนการพัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

การพัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยได้ออกแบบและขกร่างหลักสูตร จากข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.1.2 เขียนร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยกำหนดกรอบที่เป็นทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับครูและนักเรียนเมื่อผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามที่กำหนด หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์และทักษะชีวิตและการทำงาน ซึ่งมี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.1) ครูสามารถบอก อธิบาย เปรียบเทียบ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทยได้ และมีคะแนนรวมผลงานอยู่ในระดับดี

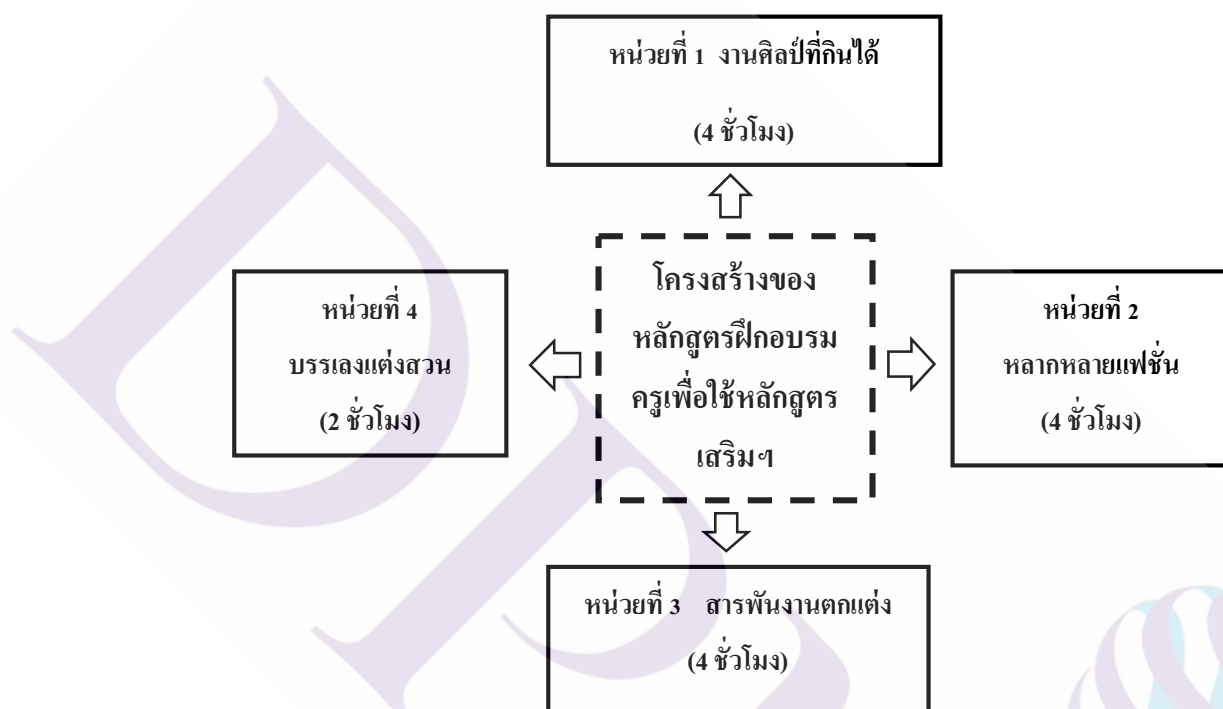
1.2) ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills) มีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงขึ้นกว่าก่อนการอบรม

1.3) ครูมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับมาก

1.4) ครูมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรหลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับมาก

2) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แสดงโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เป็นการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	งานศิลป์ที่กินได้	จำนวน 4 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	หลากหลายแพชั่น	จำนวน 4 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	สารพันงานตกแต่ง	จำนวน 4 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	บรรเลงแต่งสวน	จำนวน 2 ชั่วโมง
		รวมทั้งหมด 14 ชั่วโมง

ผู้วิจัยเลือกหัวข้อ 4 หน่วยการเรียนรู้ ที่ได้มาจากการศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการในขั้นตอนที่ 1 โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังกล่าวข้างต้น

3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

เนื้อหาสาระ การกำหนดขอบเขตของเนื้อหาสาระ รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริม รายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ซึ่งเนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่เพิ่มเติมในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย คือ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว เป็นที่เรื่องเป็นรูปธรรมและสามารถนำความคิดและจินตนาการมาใช้เพื่อสร้างผลงานได้ ตามชื่อ เนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ งานศิลป์ที่กินได้ หลากหลายแฟชั่น สารพันงานตกแต่ง บรรเลงแต่งสวน ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

หน่วยการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	แผนการเรียนรู้	จำนวน (ชั่วโมง)
1	งานศิลป์ที่กินได้	1.1 อาหารจานอร่อย	2
		1.2 อาหารจานสนุก	2
2	หลากหลายแฟชั่น	2.1 ผูกผ้าผูกพัน	2
		2.2 ผูกพันธรรมชาติ	2
3	สารพันงานตกแต่ง	3.1 ห้องนี้มีรัก	2
		3.2 พื้นที่อิสระ	2
4	บรรเลงแต่งสวน	แปลงผักรักษ์โลก	2
	รวม		14

ตารางที่ 3.1 แสดงการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ใช้ เวลาการจัดกิจกรรม 3 วัน ทดสอบก่อนการอบรม 1 ชั่วโมง ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ 14 ชั่วโมง และทดสอบหลังการอบรม 1 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเสริม 4 หน่วย มีรายละเอียดดังนี้

หน่วยที่ 1 งานศิลปะที่กินได้ (4 ชั่วโมง)

- การตกแต่งอาหารเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่เราพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน การสร้างความแปลกใหม่ให้อาหาร ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษณะ สี สันหรือรสชาติ เช่นการจัดจานอาหารสำหรับเด็กก็จัดเป็นนวัตกรรมที่ช่วงเพิ่มมูลค่าให้แก่อาหารรูปแบบหนึ่ง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เริ่มจากให้ความรู้พื้นฐาน ต่อด้วยการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน วางแผนการทำงานร่วมกัน และลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม มีการแก้ปัญหา สรุปผล นำเสนอและอภิปรายร่วมกัน

หน่วยที่ 2 หลากหลายแฟชั่น (4 ชั่วโมง)

- เครื่องนุ่งห่มจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวัน การพัฒนาวิธีการออกแบบลวดลายผ้า และการปรับใช้ผืนผ้ามาเป็นเครื่องนุ่งห่ม นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเพิ่มมูลค่าของเสื้อผ้าอาภรณ์ รวมทั้งการทำเครื่องประดับจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นด้วยความคิดสร้างสรรค์ และสร้างประสบการณ์จากสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เริ่มจากให้ความรู้พื้นฐาน ต่อด้วยการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน วางแผนการทำงานร่วมกัน และลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม มีการแก้ปัญหา สรุปผล นำเสนอและอภิปรายร่วมกัน

หน่วยที่ 3 สารพันงานตกแต่ง (4 ชั่วโมง)

- การตกแต่งบ้าน และพื้นที่ต่าง ๆ ให้ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตรูปแบบหนึ่ง เช่นการปรับพื้นที่เป็นที่วางขายสินค้า พื้นที่ให้ความรู้ หรือพื้นที่ในการจัดงานรื่นเริงเพียงแต่ดัดแปลงในส่วนใดส่วนหนึ่งหรือมุมใดมุมหนึ่งของบ้านได้ใช้แรงบันดาลใจในตัวเองเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีได้ฝึกการวางแผนและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เริ่มจากให้ความรู้พื้นฐาน ต่อด้วยการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน วางแผนการทำงานร่วมกันและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม มีการแก้ปัญหา สรุปผล นำเสนอและอภิปรายร่วมกัน

หน่วยที่ 4 บรรเลงแต่งสวน (2 ชั่วโมง)

- การปลูกผักสวนครัวและพืชสมุนไพรเป็นสิ่งที่ผูกพันกับชีวิตของชาวชนบท การปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ร่วมกับการออกแบบเพื่อให้ได้พื้นที่ใช้สอยที่คุ้มค่า เกิดความร่มรื่น สวยงาม สบายตาและเสริมพันธุ์ไม้ที่เอื้อต่อระบบนิเวศน์ ช่วยเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสวนของเรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เริ่ม

จากให้ความรู้พื้นฐาน ต่อด้วยการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน วางแผนการทำงานร่วมกันและลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลงานที่เป็นรูปธรรม มีการแก้ปัญหา สรุปผล นำเสนอและอภิปรายร่วมกัน

4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน แสดงดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน กับทักษะชีวิตและการทำงาน

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ 6 ขั้นตอน	ทักษะชีวิตและการทำงาน (Life and Career Skills)				
	ทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว	ทักษะด้านความคิดริเริ่มและการนำตนเอง	ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม	ทักษะด้านผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ	ทักษะด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ
1. ชั้นให้ความรู้พื้นฐาน (Introduction)	✓	✓			✓
2. ชั้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (Stimulate Attention)		✓	✓	✓	
3. ชั้นจัดกลุ่มวางแผนการทำงาน (Cooperative Planning)	✓	✓	✓	✓	✓
4. ชั้นลงมือปฏิบัติงาน (Implementation)	✓	✓	✓	✓	✓
5. ชั้นการนำเสนอผลงาน(Presentation)	✓	✓	✓	✓	✓
6. ชั้นการประเมินผล (Evaluation)	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 3.2 แสดงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรม กลุ่ม 6 ขั้นตอนดังนี้

(1) ขั้นให้ความรู้พื้นฐาน (Introduction) เป็นขั้นที่ผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้เบื้องต้นที่เกี่ยวกับหัวข้อการเรียนรู้ว่าจะศึกษาและทำงานศิลปะในหัวข้ออะไร และให้ครุร่วมอภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อการเรียนรู้ในมุมมองที่ครุรู้จัก พร้อมทั้งสอดแทรกหลักทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์และตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสิ่งแวดล้อม (Art and Environment)

(2) ขั้นกระตุ้นความสนใจของครุ (Stimulate Attention) เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ (Synectic Instructional Model) ด้วยการสร้างคำอุปมาแบบต่าง ๆ ตามลำดับขั้นที่กำหนดไว้ ซึ่งก็คือการเปรียบเทียบ การคิดเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ เพื่อฝึกการคิดนอกกรอบและคิดให้ได้หลากหลายว่าที่เคยเป็นมา เพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์อันจะนำไปสู่การสร้างชิ้นงานในลำดับต่อไป พร้อมกับสอดแทรกรูปแบบผลงานเพื่อกระตุ้นให้ครุเข้าใจและมองเห็นภาพของความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน

(3) ขั้นวางแผนการทำงานร่วมกัน (Cooperative Planning) เป็นขั้นที่จัดกลุ่มครุออกเป็นกลุ่มละ 4-5 คนเพื่อทำกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนด โดยอาศัยการเรียนรู้จากพื้นฐานสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ผู้จินตนาการที่เป็นอิสระ เปิดโอกาสให้ครุเป็นผู้ร่วมมือกันวางแผนกำหนดเนื้อหาในกิจกรรมของกลุ่มตนเอง โดยให้ตั้งผู้นำกลุ่ม 1 คน เพื่อควบคุมดำเนินการให้ดำเนินไปตามแผนการทำงานที่กำหนดไว้ จากนั้นให้ครุร่วมระดมความคิด ใช้จินตนาการ และประสบการณ์ในการต่าง ๆ เพื่อเสนอแนวทางการทำงานร่วมกัน รวมถึงการหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อวางแผนการทำงานต่อไป โดยผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการทำงานเท่านั้น

(4) ขั้นลงมือปฏิบัติงาน (Implementation) เป็นขั้นที่ลงมือปฏิบัติงานตามที่ครุได้วางแผนไว้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรค ครุในกลุ่มต้องช่วยกันคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยตัวเอง แต่ถ้าพิจารณาแล้วไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเองได้ ให้ปรึกษาผู้สอน

(5) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presentation) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ครุนำเสนอผลงานที่ครุทำสำเร็จแล้วมานำเสนอหน้าชั้นเรียนตามแบบที่ครุได้ออกแบบไว้ รวมทั้งบอกชื่องาน รวมทั้งแนวคิดในการทำงาน รวมถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดผลงานชิ้นนี้ขึ้นมา อาจจะส่งตัวแทนกลุ่มเป็นผู้นำเสนอ หรือทุกคนในกลุ่มร่วมกันนำเสนอก็ได้ เพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นได้เรียนรู้และชมผลงานที่ครุทำขึ้น

(6) ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่ผู้สอนและครูทั้งหมดจะร่วมกันประเมินและแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่นำเสนอ การประเมินผลอาจรวมทั้งการประเมินผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสื่อประกอบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสื่อการสอนที่ใช้ คือ สื่ออุปกรณ์การสอนได้แก่ สไลด์ (Powerpoint) ใบความรู้ ใบกิจกรรมและใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างชิ้นงาน เป็นต้น

6) การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ พร้อมกับประเมินพฤติกรรมและผลงานของครูโดยคำนึงถึงทักษะชีวิตและการทำงาน

2.2 ขั้นตอนการตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

การตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านศิลปะและด้านหลักสูตรและการสอน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านศิลปะและด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินร่างหลักสูตรเสริม ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสอดคล้องของเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

เป็นขั้นที่ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่ได้จัดทำขึ้นในขั้นตอนที่ 1 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบร่างหลักสูตรเสริมและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่จัดทำขึ้น มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. จุดประสงค์ของการประเมินเพื่อตรวจสอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีดังนี้

1.1 เพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยพิจารณาแต่ละองค์ประกอบภายในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ เอกสารประกอบหลักสูตร

1.2 เพื่อประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ กับเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2. ลักษณะของเครื่องมือเพื่อการประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 การประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในแต่ละองค์ประกอบ ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

2.2 การประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ลักษณะเครื่องมือประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ มีความสอดคล้อง ไม่แน่ใจและไม่สอดคล้อง

3. การสร้างเครื่องมือ ประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 กำหนดกรอบประเด็นที่จะประเมิน โดยวิเคราะห์จากการศึกษารายละเอียดของโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แล้วสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

3.2 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และแบบประเมินความสอดคล้องของเอกสารประกอบร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามกรอบประเด็นจากข้อ 3.1 แล้วนำแบบประเมินที่สร้างขึ้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมิน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และภาษาที่ใช้

3.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ต่อไป

2.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านศิลปะและด้านหลักสูตรและการสอนเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญและติดต่อวิทยาลัย ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมด้วยร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และแบบประเมินความสอดคล้องของเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นและขอคำแนะนำเพิ่มเติมที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไข

2.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 แปลความว่า เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 แปลความว่า เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 แปลความว่า เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 แปลความว่า เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 แปลความว่า เหมาะสมน้อยที่สุด

2) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรที่ยอมรับได้ คือ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากขึ้นไป ถ้าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจะขอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาแปลงเป็นคะแนนดังนี้ มีความสอดคล้องกำหนดคะแนนเป็น +1 ไม่น่าใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และไม่สอดคล้อง กำหนด

คะแนนเป็น -1 จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมาวิเคราะห์โดยใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) พบว่า แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมฯ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.0 สามารถนำไปใช้ได้

2.3 ขั้นตอนการปรับปรุงร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และสร้างเครื่องมือประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากขั้นตอนที่ 2.2 การเขียนร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามกรอบที่กำหนด เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง มีดังนี้

2.3.1.1 หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.3.1.2 คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2.3.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ผู้วิจัยจัดทำร่าง คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยศึกษาจากหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คำอธิบายและจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ระยะเวลาเรียน การวัดและประเมินผล โดยให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาและเวลาของการจัดการเรียนรู้ ดังที่กล่าวไว้ในข้อ 2.2

2.3.2 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และแผนการจัดการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.2.1 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และแบบประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเสริม ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	รายการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	รายการประเมินมีความเหมาะสมมาก
ระดับ 3	หมายถึง	รายการประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	รายการประเมินมีความเหมาะสมน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	รายการประเมินมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ในการแปลความหมายความเหมาะสมของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเสริม ผู้วิจัยกำหนดคะแนนไว้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3.2.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และเอกสารประกอบหลักสูตร นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3.2.3 นำแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมต่าง ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.3.2.4 นำแบบประเมินคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านความเหมาะสมของหลักสูตร โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1 หากรายการประเมินใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดให้พิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมมากขึ้น โดย

พบว่าผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.62 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.67

2.3.2.5 ผู้วิจัยนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

2.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ รวมทั้งแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน แบบประเมินผลงานครู แบบสัมภาษณ์ครู แบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู และแบบสอบถามความพึงพอใจของครู พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งหมด ดังนี้

2.3.3.1 แบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู

แบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 2) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดแบบปรนัย
- 3) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ประยุกต์ศิลป์ฯ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
- 4) สร้างแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู เป็นปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก ใช้วัดผลในด้านความจำ จำนวน 20 ข้อ ด้านความเข้าใจ จำนวน 20 ข้อ รวมจำนวน 40 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด หรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน โดยแบบทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรมเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกัน
- 5) นำแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ
- 6) นำแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ด้านหลักสูตรและการสอน 2 คน และด้านการสอนศิลปะ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบทดสอบวัด จากนั้นนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence:

IOC) พบว่า แบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.0 สามารถนำไปใช้ได้

7) นำแบบวัดความรู้ความเข้าใจ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีอ้อสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

8) นำแบบวัดความรู้ความเข้าใจ มาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาคุณภาพของแบบวัด โดยหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งกำหนดค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ ระหว่าง 0.2 - 1.00 จากนั้นนำแบบวัดความรู้ความเข้าใจไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 215) พบว่า มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.22 - 0.40 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76

9) นำแบบวัดความรู้ความเข้าใจที่พัฒนาคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 20 ข้อ โดยใช้วัดในด้านความจำ จำนวน 10 ข้อ ด้านความเข้าใจ จำนวน 10 ข้อ นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.3.3.2 แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู

แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 2) ศึกษาการสร้างแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ประยุกต์ศิลป์ฯ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

4) สร้างแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานตามกรอบแนวคิด ใช้วัดทักษะชีวิตและการทำงาน 5 ด้าน รวม 30 ข้อ คือ 1) ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง 3) ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม 4) ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบและ 5) ด้านภาวะผู้นำและรับผิดชอบต่อซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) มี 5 ด้าน ด้านละ 6 ข้อ รวม 30 ข้อ ซึ่งมีลักษณะความคิดเห็นเชิงบวก 18 ข้อ (ข้อ 1, 3, 5, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 19, 21, 24, 25, 26, 28, 30) และลักษณะความคิดเห็นเชิงลบ 12 ข้อ (ข้อ 2, 4, 6, 8, 10, 14, 16, 20, 22, 23, 27, 29) เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) มีรายละเอียดของเกณฑ์และการแปลผลดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์, 2545, น. 304-305)

ระดับ 3 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้อย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้บ่อยครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้เป็นบางครั้ง

การแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ครอบคลุมพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับพอใช้

5) นำแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานทั้งฉบับ พร้อมแบบประเมินเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์และภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

6) นำแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และด้านการสอนศิลปะจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้

7) นำแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม

โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การ
เรียน ตชด. อินทรีอัสสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น
(Reliability) ของแบบวัดทั้งหมดโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ
ครอนบาค (Cronbach, 1951) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 218) พบว่า มีค่าความ
เชื่อมั่นเท่ากับ 0.71

8) นำแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานที่พัฒนาคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่
กำหนด นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดสอบกับครูก่อนการอบรมและหลังการอบรมด้วย
แบบวัดชุดเดียวกัน

2.3.3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ใช้สังเกตพฤติกรรมของ
ครู ขณะดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale)
ใช้วัดพฤติกรรมในด้านทักษะชีวิตและการทำงาน มี 5 ด้าน ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้าน
การริเริ่มและนำพาตนเอง ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ด้านผลิตผลและความ
สำนึกรับผิดชอบและด้านภาวะผู้นำและยอมรับโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และ
หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2) ศึกษาการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของครูจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง

3) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาประยุกต์ศิลป์
๗ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

4) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของครู โดยผู้วิจัยใช้สังเกตพฤติกรรมตามกรอบ
แนวคิดซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) มี 5 ด้าน มีรายละเอียดของ
เกณฑ์และการแปลผลดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์, 2545, น. 304-305)

ระดับ 3 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติพฤติกรรมนี้อย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติพฤติกรรมนี้บ่อยครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติพฤติกรรมนี้บางครั้ง

การแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง ครูมีพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ครูมีพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ครูมีพฤติกรรมนี้อยู่ในระดับพอใช้

5) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของครู เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์และภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ

6) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของครูที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และด้านการสอนศิลปะ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยแบบสังเกตพฤติกรรมของครูมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้

7) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของครูที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรงตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีอ้อสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดที่จัดฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1951) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 218) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

8) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของครูที่พัฒนาคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว นำไปใช้สังเกตพฤติกรรมครูในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2.3.3.4 แบบประเมินผลงานของครู

แบบประเมินผลงานของครูเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ประเมินคะแนนจากผลงานที่ครูสร้างสรรค์ขึ้นในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อดูเกณฑ์คะแนนผลงานของครูตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีการสลับกลุ่มครูในทุก ๆ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้มีการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงาน โดยมีการวัดผล 4 ด้าน ด้านละ 4 ข้อ ได้แก่ ด้านคุณภาพของผลงาน ด้านการออกแบบ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและการประยุกต์ใช้ในเชิงความคิด ด้านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ และด้านการใช้เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 2) ศึกษาการสร้างแบบประเมินผลงานของครูจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาประยุกต์ศิลป์ฯ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
- 4) สร้างแบบประเมินผลงานของครูตามกรอบแนวคิดซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) มี 4 ด้าน ด้านละ 4 ข้อ ๆ 3 คะแนน รวมเป็นคะแนนเต็ม 48 คะแนน มีรายละเอียดของเกณฑ์และการแปลผลดังนี้ (สมจิต จันทรฉาย, 2554 อ้างถึงในสมจิต จันทรฉาย, 2557. น. 174-176)

คะแนน 3 หมายถึง ดี

คะแนน 2 หมายถึง ปานกลาง

คะแนน 1 หมายถึง พอใช้

การแปลความหมายเกณฑ์การตัดสินคุณภาพผลงานของครู

ช่วงคะแนน 38-48 หมายถึง ดี

ช่วงคะแนน 27-37 หมายถึง ปานกลาง

ช่วงคะแนน 16-26 หมายถึง พอใช้

- 5) นำแบบประเมินผลงานของครูเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์และภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ
- 6) นำแบบประเมินผลงานของครูที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และด้านการสอนศิลปะ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) พบว่า แบบประเมินผลงานของครูมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้
- 7) นำแบบประเมินผลงานของครูที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรงตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม

โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การ
เรียน ตชด. อินทรีอัสสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น
(Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ
ครอนบาค (Cronbach, 1951) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 218) พบว่า มีค่าความ
เชื่อมั่นเท่ากับ 0.76

8) นำแบบประเมินผลงานของครูที่พัฒนาคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
นำไปใช้ประเมินผลงานของครูในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เพื่อเปรียบเทียบกับ
เกณฑ์คะแนนผลงานครูหลังการอบรมต่อไป

2.3.3.5 แบบสัมภาษณ์ครูหลังการอบรม

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นแบบ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)
ซึ่งมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า มีขั้นตอนสร้างแบบสัมภาษณ์ดังนี้

- 1) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยพิจารณาถึงแนวคิดให้ครอบคลุม
ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ครูอย่างกว้างในการ
สัมภาษณ์ การตั้งคำถามในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้
หลักสูตรเสริมฯ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่ใช้ถามครูเกี่ยวกับ
พัฒนาการของครูหลังการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ หลักสูตรเสริมฯ
ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ได้อย่างไร ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อ
ใช้หลักสูตรเสริมฯ กับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และคำถามสุดท้ายคือ ความรู้ที่ครูได้จาก
หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่จะนำไปใช้ในการสอนนักเรียนได้

- 3) นำแบบสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ
ความสอดคล้องของจุดประสงค์และภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

- 4) นำแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย
ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และด้านการสอนศิลปะ จำนวน 3 คน เพื่อ
พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้แบบวัด
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแบบสัมภาษณ์ มีค่าดัชนี
ความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นำไปใช้สัมภาษณ์ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และประมวลผลต่อไป

2.3.3.6 แบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

1) ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2) ศึกษาการสร้างแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) วิเคราะห์เนื้อหาสาระ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา ประยุกต์ศิลป์ฯ เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของเนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

4) สร้างแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ และ 4) ด้านวิธีการประเมินผล มีรายละเอียดของเกณฑ์และการแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

ระดับ 5 หมายถึง มีความสามารถมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสามารถมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสามารถปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสามารถน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสามารถน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความสามารถมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความสามารถมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความสามารถปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความสามารถน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความสามารถน้อยที่สุด

5) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบประเมินความเหมาะสมของแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องและเพิ่มเติมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6) นำแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ที่ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนศิลปะ เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้แบบวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้

7) นำแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีย้ออาสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1951) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2543, น. 218) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73

8) ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

2.3.3.7 แบบสอบถามความพึงพอใจของครู

แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามกรอบแนวคิด

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ โดยศึกษาการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจตามกรอบแนวคิดซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ โดยพิจารณา 5 ด้านด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาในหลักสูตร 2) ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านผู้สอน 4) ด้านการวัดประเมินผล และ 5) ด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีรายละเอียดของเกณฑ์และการแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์และภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และด้านการสอนศิลปะ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยใช้แบบวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.8-1.00 สามารถนำไปใช้ได้

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกับครูที่สอนในระดับประถมศึกษา โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและ ศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีย์อาสา จำนวน 22 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำคะแนนที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด

ห้ฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1951) (ถ้วนสายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 218) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

6) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ฉบับสมบูรณ์ ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสอบถามความพึงพอใจกับครูภายหลังจากการอบรม

2.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านศิลปะ และด้านหลักสูตรและการสอนเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญและติดต่อวิทยาลัย คุรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินร่างหลักสูตร

2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมด้วยร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แบบประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นและขอคำแนะนำเพิ่มเติมที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไข

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้องร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า เหมาะสมน้อยที่สุด

2) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความสอดคล้องของร่างหลักสูตรที่ยอมรับได้ คือ มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากขึ้นไป ถ้าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจะขอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งหนึ่ง ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาแปลงเป็นคะแนนดังนี้

มีความสอดคล้องกำหนดคะแนนเป็น +1 ไม่น่าใจ กำหนดคะแนนเป็น 0 และไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1 จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมาวิเคราะห์โดยใช้สูตรค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ถ้าเครื่องมือทั้งหมดมีค่า IOC = 0.8-1.00 จึงจะสามารถที่จะนำไปทดลองใช้ได้

ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

3.1 แบบแผนการวิจัย

เป็นแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองโดยการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) (ลิวัน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังตาราง 3.3

ตารางที่ 3.3 แสดงแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design)

ทดสอบก่อนการใช้หลักสูตร	ทดลอง	ทดสอบหลังการใช้หลักสูตร
T1	X	T2

เมื่อ X แทน หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

T1 แทน การทดสอบก่อนใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูและแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน

T2 แทน การทดสอบหลังใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน แบบสัมภาษณ์ แบบวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู และแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร หมายถึง ครูที่สอนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด.

บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีอ้อสา โรงเรียน ละ 6 คน รวมจำนวน 66 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ตชด. บ้านโป่งลึก, โรงเรียน ตชด. นเรศวรห้วยโศก โรงเรียน ตชด. นเรศวรป่าละอู โรงเรียน ตชด. บ้านคลองน้อย โรงเรียน ตชด. บ้านแพรกตะคร้อ โรงเรียน ตชด. บ้านป่าหมาก โรงเรียน ตชด. บ้านคีรีล้อม โรงเรียน ตชด. บ้านท่าวังหิน โรงเรียน ตชด. บ้านเขาจ้าว โรงเรียน ตชด. บ้านย่านซื่อและศูนย์การเรียนรู้ ตชด. อินทรีอ้อสา โดยผู้วิจัยเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวน 22 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย

- 1) หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
- 2) คู่มือการใช้ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
- 3) แผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

- 1) แบบวัดความรู้ความเข้าใจทางการเรียนของครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบวัดแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ใช้วัดผลในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ ในด้านความจำ 13 ข้อ ด้านความเข้าใจ 15 ข้อ รวมเป็น 28 ข้อ คะแนนเต็ม 28 คะแนน
- 2) แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ใช้วัดผลในด้านทักษะชีวิตและการทำงาน 5 ด้าน วัดด้านละ 6 ข้อรวม 30 ข้อ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบและด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

3) แบบสังเกตพฤติกรรมของครู เป็นแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ใช้สังเกตพฤติกรรม วัดด้านละ 6 ข้อ รวม 30 ข้อ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ด้านทักษะทางสังคม และความต่างในวัฒนธรรม ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบและด้านภาวะผู้นำและยอมรับผิดชอบ

4) แบบประเมินผลงานของครู เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) วัดคะแนนจากผลงานที่ครูสร้างสรรค์ขึ้น โดยวัดผล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพของผลงาน ด้านการออกแบบ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการประยุกต์ใช้ในเชิงความคิด ด้านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และด้านการใช้เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ วัดด้านละ 4 ข้อ รวมทั้งหมด 16 ข้อ คะแนนเต็ม 48 คะแนน

5) แบบสัมภาษณ์ที่ผู้เรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยมีข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการได้เข้ารับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรเสริมฯ และการนำความรู้ไปใช้ รวม 4 ข้อ

6) สร้างแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วัดคะแนนจากความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจจากการได้รับการฝึกอบรมนำไปใช้สอนนักเรียนในโรงเรียนของตนเองได้ โดยวัดผล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านวิธีการประเมินผล รวม 4 ข้อ

7) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยวัดด้านเนื้อหาในหลักสูตร ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ด้านผู้สอน ด้านการวัดประเมินผลและ ด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู วัดด้านละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ

3.4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 การนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ที่พัฒนาขึ้นนำไปใช้กับครูซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

1) ผู้วิจัยนำหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา

ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 22 คน) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการฝึกอบรม

2) ผู้วิจัยทดสอบก่อนการอบรม (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจทางการเรียนของครู และแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู

3) ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลา 3 วัน รวม 16 ชั่วโมง โดยทำการทดสอบก่อนการอบรม 1 ชั่วโมง ดำเนินการฝึกอบรม 14 ชั่วโมง และทดสอบหลังการอบรม 1 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของครูด้วยการสังเกตรายบุคคล และประเมินผลงานของครูเป็นรายกลุ่ม จากดำเนินการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผน ๆ ผู้วิจัย ให้ครูจับฉลากแบ่งกลุ่มใหม่ทุกครั้ง เพื่อให้ครูได้ใช้ทักษะการยืดหยุ่นและการปรับตัว ในการต้องร่วมงานกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งเป็นการจำลองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน

4) ผู้วิจัยทดสอบหลังการอบรม (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจทางการเรียนของครู แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการอบรม(Pre-test) และให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

5) ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้ออกแบบสำหรับครูที่ผ่านการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เพื่อนำไปหาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

6) ในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้จากความรู้ที่ได้รับจากการอบรม มาส่งคนละ 1 แผน ซึ่งจะประเมินด้วยแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูในลำดับต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 แบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา

ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ก่อนการอบรมและหลังการอบรมโดยการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

3.5.2 แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ผู้วิจัยเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานรายด้าน ของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ก่อนการอบรมและหลังการอบรม โดยการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

3.5.3 แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของครูระหว่างดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรายด้าน โดยการทดสอบค่าที (One Sample t-test)

3.5.4 แบบประเมินผลงานของครู ผู้วิจัยประเมินผลงานของครู โดยพิจารณาจากคะแนนรวมรายกลุ่ม จาก 7 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการทดสอบค่าที (One Sample t-test)

3.5.5 แบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ผู้วิจัยประเมินคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการทดสอบค่าที (One Sample t-test)

3.5.6 แบบสัมภาษณ์ครู ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจัดกลุ่มประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย และสรุปแบบอุปนัย เชื่อมโยงข้อมูลกับทฤษฎีเพื่อตอบคำถามงานวิจัย

3.5.7 แบบสอบถามความพึงพอใจของครู ผู้วิจัยประเมินคะแนนความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมของครูด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยการทดสอบค่าที (One Sample t-test)

3.6 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ

3.6.1 ค่าดัชนีความตรง (Validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543, น. 248-249) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าค่าดัชนีความสอดคล้อง
	ΣR	แทน	ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.6.2 สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค
(Cronbach, 1970:161) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2543, น. 248-249)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด
	k	แทน	จำนวนข้อคำถาม
	s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

3.6.3 ค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 215-217)

3.6.3.1 ค่าความยากง่าย

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าความยากง่าย
	R	แทน	จำนวนคนที่ทำข้อนั้นถูก
	N	แทน	จำนวนคนทั้งหมดที่ทำข้อนั้น

3.6.3.2 ค่าอำนาจจำแนก

$$r = \frac{R_u - R_L}{N}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนก
	R_u	แทน	จำนวนคนกลุ่มเก่งที่ตอบข้อนั้นถูก
	R_L	แทน	จำนวนคนกลุ่มอ่อนที่ตอบข้อนั้นถูก X_{y2}
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

3.6.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร Kuder - Richardson 20 หรือ KR-20 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น. 215-217)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกในข้อนั้น
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดในข้อนั้น
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

3.7.1 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 123-124)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง

3.7.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 126)

$$S. D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนกำลังสองของผู้เรียนแต่ละคน
	N	แทน	จำนวนผู้เรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	X	แทน	คะแนนของผู้เรียนแต่ละคน

3.7.3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจ และคะแนนทักษะชีวิตและการทำงาน ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยการทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.133)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที
	D	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่
	df	แทน	ความเป็นอิสระมีค่าเท่ากับ N-1

3.7.4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ค่าเฉลี่ยผลงานของครู ค่าเฉลี่ยความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของครู กับคะแนนเกณฑ์ โดยใช้การทดสอบค่าที (One Sample t-test) (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553 , น. 72)

$$t = \frac{\bar{x} - \mu_0}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

เมื่อ	\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
	μ_0	แทน	ค่าเฉลี่ยของเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น
	s	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มอย่าง
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

การประเมินแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เป็นการประเมินผลโดยรวมจากขั้นตอนทั้งหมด เพื่อการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตร

ฝึกรอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะนำไปใช้ต่อไป ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกรอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ดังนี้

4.1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครู เรื่องประยุกต์ศิลป์ ก่อนการอบรมและหลังการอบรมของครูที่ได้รับการฝึกรอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกรอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

4.2 เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ก่อนการอบรมและหลังการอบรมของครูที่ได้รับการฝึกรอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกรอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

4.3 ประเมินพฤติกรรมครูโดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยรายด้านกับคะแนนเกณฑ์ ดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยัณราทร, 2545, น. 304-305)

ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับดี	คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00
ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33
ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับพอใช้	คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66

4.4 ประเมินผลงานของครูโดยพิจารณาจากคะแนนรวมรายกลุ่ม จาก 1-7 แผนการเรียนรู้ กับคะแนนเกณฑ์ ดังนี้ (สมจิต จันทรฉาย, 2554 อ้างถึงในสมจิต จันทรฉาย, 2557, น. 174-176)

ช่วงคะแนน 38-48	หมายถึง ดี
ช่วงคะแนน 27-37	หมายถึง ปานกลาง
ช่วงคะแนน 16-26	หมายถึง พอใช้

4.5 ประเมินข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครู ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจัดกลุ่มประเภท และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย และสรุปแบบอุปนัยเชื่อมโยงข้อมูลกับทฤษฎีเพื่อตอบคำถามงานวิจัย

4.6 ประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายความว่า มีความสามารถมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายความว่า มีความสามารถมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายความว่า มีความสามารถปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายความว่า มีความสามารถน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายความว่า มีความสามารถน้อยที่สุด

4.7 ประเมินคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกรอบรมโดยใช้ หลักสูตรฝึกรอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ของครูกับคะแนนเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.76-79)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจปานกลาง

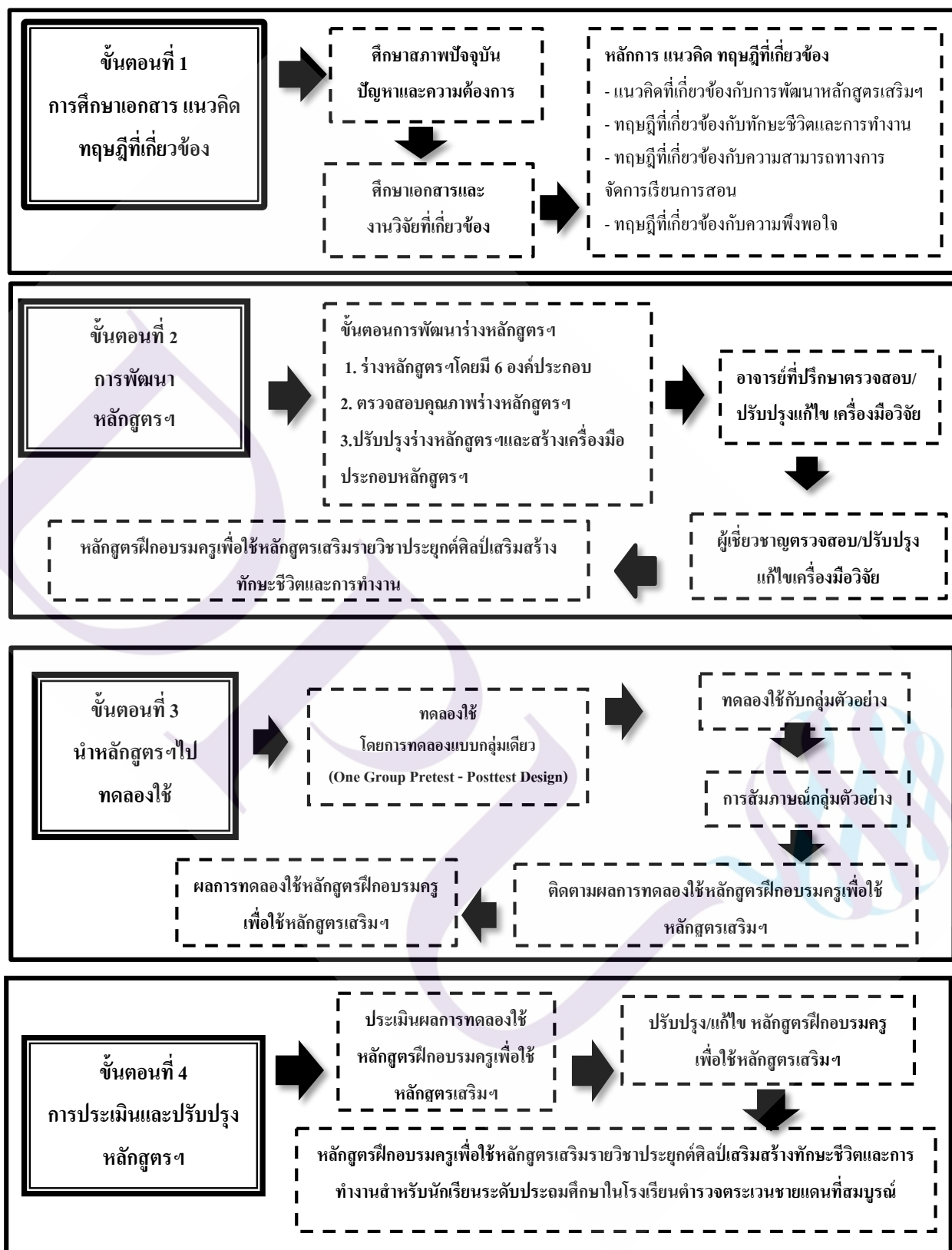
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

**สรุปขั้นตอนหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิต
และการทำงาน**

ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา
ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ทั้ง 4 ขั้นตอน ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

1.2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาประสิทธิผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องประยุกต์ศิลป์

2.2 ทักษะชีวิตและการทำงาน

2.3 ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

2.4 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีดังนี้

1.1 ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดและผลการศึกษาและวิเคราะห์การพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ผู้วิจัย
นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับครู โรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดนจำนวน 6 โรงเรียน รวม 35 คน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	18	51.4
หญิง	17	48.6
รวม	35	100
ตำแหน่ง		
ครูใหญ่	4	11.4
ครูประจำ	29	82.9
ครูอัตราจ้าง	2	5.7
รวม	35	100

จากตารางที่ 4.1.1 จากการศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร
ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 35 คน พบว่า ผู้ที่ตอบ
แบบสอบถามเพศชายคิดเป็นร้อยละ 51.4 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 48.6 ตำแหน่งครูประจำ คิด
เป็นร้อยละ 82.9 รองลงมาเป็นครูใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 11.4 และเป็นครูอัตราจ้าง คิดเป็นร้อยละ 5.7

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนา
หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ประเด็นด้านทักษะที่ต้องการพัฒนา และเนื้อหาในหลักสูตร แสดงรายละเอียดดัง
ตารางที่ 4.1.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.1.2 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ จำนวน 35 คน

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะที่ต้องการพัฒนา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	19	13.9
ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา	26	18.9
ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	30	21.9
ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม	11	8.0
ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ	17	12.4
ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ	7	5.1
ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	15	10.9
ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้	12	8.8
รวม	137	100
หลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะสำหรับระดับประถมศึกษา ควรเน้นเนื้อหาในประเด็นใด (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
งานศิลป์ที่กินได้	24	20.3
หลากหลายแฟชั่น	19	16.1
แต่งหน้าพาส์	9	7.6
ของขวัญน่ารัก	16	13.6
สารพันงานตกแต่ง	24	20.3
บรรเลงตกแต่งสวน	18	15.3
เครื่องประดับสุดจี๊ด	8	6.8
รวม	118	100

ตารางที่ 4.1.2 แสดงจำนวนและร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ พบว่า ทักษะที่ครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต้องการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 21.9 ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 18.9 ทักษะด้านการ

คิดอย่างมีวิจารณญาณคิดเป็นร้อยละ 13.9 และลำดับสุดท้ายคือ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.1

เนื้อหาในหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ งานศิลป์ที่กินได้ และสารพันงาน ตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ 20.3 หลากหลายแพชั่น คิดเป็นร้อยละ 16.1 บรรเลงตกแต่งสวน คิดเป็นร้อยละ 15.3 และลำดับสุดท้ายคือ เครื่องประดับสุดจัด คิดเป็นร้อยละ 6.8

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะ หลักสูตรเสริมควรจะเน้นการลงมือปฏิบัติ มีการเพิ่มทักษะ การวาดภาพ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และมีความหลากหลายเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น วิถี ชนบ้าน บริบทของโรงเรียน และนำวัฒนธรรมชาติในชุมชนกลับมาใช้ เช่น เมล็ดพืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ

1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะ ชีวิตและการทำงาน

ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม ครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ 3) เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการ จัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการ ปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่มมี 6 ขั้นตอน ใช้เวลา 3 วัน รวม 14 ชั่วโมง และประเมินผลจาก แบบ ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ แบบวัดความรู้ความเข้าใจ ของครู แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตการทำงานของ ครู แบบประเมินผลงานของครู แบบสัมภาษณ์ครู แบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียน การสอนของครู และแบบสอบถามความพึงพอใจของครู ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตอนที่ 2.1 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จากการ ประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ	4.60	0.55	มากที่สุด
2	จุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
3	เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลาการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
4	เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
5	เนื้อหาและกิจกรรมมีการเรียงลำดับง่ายไปหายาก	4.80	0.45	มากที่สุด
6	เนื้อหามีความทันสมัยเหมาะสมกับเหตุการณ์	4.60	0.89	มากที่สุด
7	เนื้อหา มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.60	0.89	มากที่สุด
8	เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน	4.60	0.89	มากที่สุด
9	เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
10	วิธีการประเมินผลหลักสูตร	4.40	0.89	มากที่สุด
	รวม	4.62	0.67	มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 พบว่า หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.67 และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และสามารถนำไปใช้ได้

รายการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ จุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และเนื้อหาและกิจกรรมมีการเรียงลำดับง่ายไปหายาก ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.45 เท่ากัน รองลงมาคือเนื้อหาที่มีความทันสมัยเหมาะสมกับเหตุการณ์ เนื้อหา มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และ เนื้อหา

และกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.60 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) เท่ากับ 0.89 เท่ากัน และแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลาการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และ วิธีการประเมินผล หลักสูตร ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.89 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มีดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครูที่ได้รับการ ฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2.1.1 ผู้วิจัยวัดความรู้ความเข้าใจกับครู ด้วยแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครู ใน รายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดย ทำการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานและทำการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.1 โดยใช้ ค่าที (t-test for Dependent Sample) แสดงผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครู รายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้ หลักสูตรเสริมฯ

ความรู้ความ เข้าใจ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ΣD	ΣD^2	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	20	11.32	2.63	88	598	21	5.48*	.00
หลังการอบรม	22	20	15.32	3.41					

*p <.05

จากตารางที่ 4.3 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้ หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.1.2 ผลจากคะแนนแบบวัดความรู้ความเข้าใจ จากแบบประเมินผลงานของครู วิทยาชาระยุคศิลป์ เรื่องยุคศิลป์ท้องถิ่นไทย ของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตร ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ด้วยแบบประเมินผลงานของ ครู

ผู้วิจัยประเมินคะแนนความรู้ความเข้าใจในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องยุคศิลป์ ท้องถิ่นไทยของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยมี เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Score Rubric) กำหนดเกณฑ์ในการประเมินความรู้ความเข้าใจใน รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่องยุคศิลป์ท้องถิ่นไทยของครู ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีการ สลับกลุ่มครูในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูได้มีการปรับตัวตามสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตและการทำงาน และทำการวัดผล 4 ด้าน (ด้านละ 4 ข้อ มีทั้งหมด 16 ข้อ คะแนนเต็ม 48 คะแนน) ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพของผลงาน 2) ด้านการออกแบบ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการประยุกต์ใช้ในเชิงความคิด 3) ด้านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และ 4) ด้านการใช้ เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ โดยทำการประเมินในหน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 จากนั้น นำคะแนนมาเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยผลงาน โดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบประเมินผลงานของครูโดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

คะแนนจากแบบ ประเมินผลงานฯ	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
รวม	48	38	44.46	0.98	14.79*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.4 พบว่า หลังจากที่ครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้ หลักสูตรเสริมรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ยุคศิลป์ท้องถิ่นไทย ครูมีผลคะแนนจากแบบ ประเมินผลงานของครูอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.1 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดความรู้ความ เข้าใจของครูและแบบประเมินผลงานของครู สรุปว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจทางการเรียนรายวิชา ประวัติศาสตร์ เรื่องยุคศิลป์ท้องถิ่นไทย หลังการอบรมสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรม

ครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และมีคะแนนผลงานในภาพรวมอยู่ในระดับดี เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.1

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานทั้ง 5 ด้านของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

2.2.1 ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานทั้ง 5 ด้านของครูที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ใช้วัดทักษะชีวิตและการทำงาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ และด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ รวม 30 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการวัดทักษะชีวิตและการทำงานรวมทั้ง 5 ด้านของครูก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ค่าที่ (t-test for Dependent Samples) จำนวนครู 22 คน

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ΣD	ΣD^2	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	90	79.18	7.28	186	2294	21	4.07*	.00
หลังการอบรม	22	90	87.64	2.06					

*p < .05

ตารางที่ 4.5 พบว่าหลังจากที่ครูได้รับการจัดการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ พบว่า ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานรวมทั้ง 5 ด้าน หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว

ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งข้อที่วัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว มี 6 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.6.

ตารางที่ 4.6 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (t-test for Dependent Samples)

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	18	15.41	1.92	49	169	21	6.19*	.00
หลังการอบรม	22	18	17.63	0.49					

*p < .05

จากตารางที่ 4.6 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผลการวัด โดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูแล้ว ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ร่วมกับ รายละเอียดแสดงในข้อ 2.2.3 ต่อไป

2.2.3 ผู้วิจัยแสดงผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ของครูจำนวน 22 คน แสดงผลดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

พฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว	3	2.34	2.97	0.06	16.43*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.2.1 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมของครู สรุปว่าครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.1

2.2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง

ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งข้อที่วัดทักษะชีวิตและการทำงาน ของครู ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง มี 6 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (t-test for Dependent Samples)

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ΣD	ΣD^2	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	18	15.64	1.79	40	116	21	5.94*	.00
หลังการอบรม	22	18	17.45	0.80					

*p < .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผลการวัดโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูแล้ว ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ร่วมด้วย รายละเอียดแสดงในข้อ 2.2.5 ต่อไป

2.2.5 ผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ของครู โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ของครูจำนวน 22 คน แสดงผลดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ค่าที (One sample t-test)

พฤติกรรมทักษะชีวิต และการทำงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านการริเริ่มและ นำพาตนเอง	3	2.34	2.95	0.09	9.86*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.2.2 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมของครู สรุปว่าครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านการริเริ่มและนำพาตนเองมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.2

2.2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม

ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งข้อที่วัดทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมมี 6 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ค่าที (t-test for Dependent Samples)

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ΣD	ΣD^2	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	18	16.00	1.75					
หลังการอบรม	22	18	17.55	0.80	34	114	21	4.24*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.10 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผลการวัดโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูแล้ว ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ร่วมกับรายละเอียดแสดงในข้อ 2.2.7 ต่อไป

2.2.7 ผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ของครูจำนวน 22 คน แสดงผลดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

พฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม	3	2.34	2.98	0.07	15.05*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.11 พบว่าผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.2.3 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมของครู สรุปว่าครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.3

2.2.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ

ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ใช้วัดทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบซึ่งมีแบบวัด 6 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (t-test for Dependent Samples)

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	18	15.77	1.53					
หลังการอบรม	22	18	17.27	0.55	33	99	21	4.58*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.12 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผลการวัดโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูแล้ว ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ร่วมด้วย รายละเอียดแสดงในข้อ 2.2.9 ต่อไป

2.2.9 ผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ของครูจำนวน 22 คน แสดงผลดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

พฤติกรรมทักษะชีวิต และการทำงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านผลิตผลและ ความสำนึกรับผิดชอบ	3	2.34	2.97	0.07	14.97*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.13 พบว่าผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.2.4 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมของครู สรุปว่าครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.4

2.2.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้วยแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งข้อที่วัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ มี 6 ข้อ แสดงผลดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (t-test for Dependent Samples)

วัดทักษะชีวิตฯ	N	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	ΣD	ΣD^2	df	t	p
ก่อนการอบรม	22	18	16.36	1.53	30	76	21	4.95*	.00
หลังการอบรม	22	18	17.73	0.55					

*p < .05

จากตารางที่ 4.10.2 พบว่า หลังจากทีครูได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผลการวัดโดยใช้แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูแล้ว ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ร่วมด้วยรายละเอียดแสดงในข้อ 2.2.11 ต่อไป

2.2.11 ผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 ของครูจำนวน 22 คน แสดงผลดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ ค่าที (One sample t-test)

พฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ระดับดี	\bar{X}	S.D.	t	p
ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ	3	2.34	2.97	0.08	13.40*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.15 พบว่าผลคะแนนพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.2.5 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูและแบบสังเกตพฤติกรรมของครู สรุปว่าครูมีทักษะชีวิตและการทำงาน ในด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีและมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.5

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ผู้วิจัยวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ด้วยแบบวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูโดยทำการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้ ที่มีลักษณะเป็นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ผลด้วยแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 4 ข้อ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าที (One sample t-test) จากนั้นทำการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.3 โดยแสดงผลดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ค่าที (One sample t-test)

องค์ประกอบของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ระดับมาก	\bar{X}	S.D.	แปลผล	t	p
ด้านเนื้อหา	5	3.51	4.77	0.43	มากที่สุด	13.80*	.00
ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน	5	3.51	4.81	0.40	มากที่สุด	15.54*	.00
ด้านวัสดุอุปกรณ์	5	3.51	4.95	0.21	มากที่สุด	31.78*	.00
ด้านวิธีการประเมินผล	5	3.51	4.77	0.43	มากที่สุด	13.81*	.00
รวม	5	3.51	4.77	0.24	มากที่สุด	24.67*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.16 พบว่าการเปรียบเทียบความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก คือ 3.51 โดยผลคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คืออยู่ในระดับคะแนนตั้งแต่ 4.51 ขึ้นไป ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.3 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู สรุปว่าครูมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเสริมฯรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดตามสมมติฐานข้อที่ 2.3

2.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ผู้วิจัยวัดความพึงพอใจของครูด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจของครูฯ โดยทำการสอบถามหลังการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ โดยมีเกณฑ์ประเมินคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรม โดยใช้ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ของครูกับคะแนนเกณฑ์ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าที (One sample t-test) จากนั้นทำการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.4 โดยแสดงผลดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ โดยใช้ค่าที (One sample t-test)

องค์ประกอบของ ความพึงพอใจ ของครู	คะแนน เต็ม	คะแนน เกณฑ์ ระดับ มาก	\bar{X}	S.D.	แปลผล	t	p
ด้านเนื้อหาใน หลักสูตร	5	3.51	4.79	0.37	มากที่สุด	3.58*	.00
ด้านกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้	5	3.51	4.81	0.27	มากที่สุด	5.29*	.00
ด้านผู้สอน	5	3.51	4.73	0.34	มากที่สุด	3.04*	.00
ด้านการวัดประเมินผล	5	3.51	4.74	0.34	มากที่สุด	3.12*	.00
ด้านความสามารถ ทางการจัดการเรียน การสอนของครู	5	3.51	4.71	0.35	มากที่สุด	2.65*	.02
รวม	5	3.51	4.75	0.23	มากที่สุด	4.90*	.00

*p < .05

จากตารางที่ 4.17 พบว่าการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ อยู่ในระดับมาก คือ 3.51 โดยผลคะแนนความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมของครู ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด คืออยู่ในระดับคะแนนตั้งแต่ 4.51 ขึ้นไป ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2.4 จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ สรุปว่าครูมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดตามสมมติฐานข้อที่ 2.4

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูจากโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์) ที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทยจำนวน 22 คน ผู้วิจัยสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 ผลการพัฒนาตนเองภายหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาตนเองใน 3 ด้าน หลัก ๆ คือ

1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และประยุกต์ศิลป์ ผลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปะของกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างสอนโดยอิงข้อมูลในหนังสือเรียนเป็นหลัก แต่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุ และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มาก่อน ตัวอย่างการสอน ได้แก่ การให้ผู้เรียนวาดรูปสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เช่น บ้านของฉัน ห้องเรียนของฉัน และการพิมพ์ภาพเบื้องต้น เป็นต้น

ภายหลังการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ทัศนธาตุ และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์มากขึ้น และสามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตน รวมทั้งการนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานใหม่ ๆ ได้ด้วย ผลงานที่เป็นรูปแบบของประยุกต์ศิลป์ ซึ่งทั้งการสร้างสรรค์ผลงานและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบนี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยากจนเกินไป สอดแทรกด้วยการใช้จินตนาการ ถือได้ว่าประยุกต์ศิลป์เป็นศิลปะที่สอดแทรกอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวัน

2) ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า ภายหลังการฝึกอบรมได้พัฒนาตนเองในด้านการทำงานเป็นทีม การทำงานแบบระดมสมอง มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำ และร่วมมือร่วมใจกันทำด้วยความสามัคคี เสมอภาค มีการหาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อกำหนดเป้าหมายของงานเพื่อให้ได้ผลงานออกมาเป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์ เป็นผลให้งานเสร็จเร็วขึ้น ไม่ติดขัด การทำงานแบบนี้เป็นการฝึกการคิดและการทำงานอย่างมีระบบ สมาชิกในกลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดซึ่งกันและกัน ได้พบปะเพื่อนร่วมงานที่หลากหลาย ต้องมีการปรับทัศนคติตนเองให้เป็นบวก เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ระหว่างการทำงานแม้จะพบปัญหาอุปสรรค แต่ต้องหาหนทางในการแก้ปัญหา ต้อง

ปรับเปลี่ยนแผนที่วางไว้ โดยตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นออก และต้องทำงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด

3) ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า ได้เรียนรู้กิจกรรมแบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีขั้นตอนการกระตุ้นจินตนาการ โดยให้ครูดูภาพ แล้วจินตนาการถึงสิ่งอื่น เป็นการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แทนการสอนด้วยวิธีการแบบเก่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกการคิดนอกกรอบและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์ และการจัดการเรียนรู้ที่ไม่กำหนดรูปแบบผลงานและวิธีการทำงานที่จะเป็นการตีกรอบความคิดของครู แต่มีการวางระบบการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติทำให้ครูรู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

2.5.2 ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถนำทักษะชีวิตและการทำงานไปใช้พัฒนาการสอนของตนเอง และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นทักษะการทำงานที่มีการวางแผนการทำงานอย่างชัดเจน เป็นขั้นตอน มีการทำงานตามขั้นตอนนี้ ๆ เช่น การออกแบบชิ้นงานไว้ก่อนจะลงมือทำจริง จากนั้นได้แบ่งหน้าที่กันทำงานโดยทุกคนมีส่วนร่วมทำงาน ทำให้งานสำเร็จง่ายและเร็วขึ้น การทำงานแบบนี้ เป็นการทำงานแบบระดมสมอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่จะไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มได้ฝึกการมีน้ำใจต่อกัน มีการเป็นผู้นำผู้ตาม การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้เรียนรู้การทำงานจากเพื่อนใหม่ ๆ ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน ต้องปรับตัว ปรับทัศนคติให้เป็นบวก เมื่อพบปัญหาอุปสรรค สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังให้ข้อมูลว่าหลักสูตรเสริมฯ นี้ เหมาะสมที่จะนำไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้สอนเป็นแต่เพียงผู้วางแนวทางในเบื้องต้น ให้อิสระทางความคิดและการเลือกวิธีการปฏิบัติงาน โดยให้อิสระผู้เรียนได้ออกแบบผลงานตามความสนใจและความถนัด โดยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เริ่มจากการให้ความรู้เบื้องต้น จากนั้นกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และต่อด้วยการลงมือปฏิบัติจริง สร้างความกระตือรือร้นในการเรียน ความตื่นตัวและการรับผิดชอบต่อหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมาย เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่ออกมาสวยงามสมบูรณ์ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ นอกจากนี้การนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนจะช่วยให้มีความกล้าแสดงออก และมีการวิเคราะห์และสรุปการแก้ปัญหาในตอนท้าย

2.5.3 ความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมฯ กับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า หลักสูตรเสริมฯ มีความเหมาะสมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนใน 2 ประเด็นดังนี้

1) ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถปรับใช้กับการทำงานในทุกประเภท โดยใช้กิจกรรมประยุกต์ศิลป์ มาเป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นศิลปะที่เน้นประโยชน์ใช้สอย ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมศิลปะอื่น ๆ คือไม่ยากจนเกินไป ไม่มีถูกผิด เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการลงมือทำ ผู้เรียนจะเข้าใจได้ง่าย สนุกเพลิดเพลิน มีความกระตือรือร้น เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่แตกต่างจากที่เคยปฏิบัติมา การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกวันนี้ผู้สอนจะเป็นคนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทั้งหมด แต่หลักสูตรเสริมฯ นี้ เน้นพัฒนาจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาสมอง ส่งเสริมให้มีสมาธิในการทำงาน ให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก ด้วยกิจกรรมการทำงานกลุ่มทำให้เกิดทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่าเรียนด้วยทฤษฎี เพราะผู้เรียนต้องผ่านกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความกระตือรือร้น ต้องปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานที่หลากหลาย ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อให้เกิดความสามัคคี มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานและเรียนรู้การแก้ปัญหาระหว่างการทำงานเป็นการระดมสมองเพื่อให้เกิดความสำเร็จร่วมกันในการทำงาน

2) ด้านความหลากหลายของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมีทั้งความหลากหลายของชาติพันธุ์ของครูและนักเรียน ความหลากหลายของวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งกิจกรรมของโรงเรียนที่เน้นงานส่งเสริมอาชีพ งานศิลปะหัตถกรรม เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียนที่เรียนจบไปจะได้นำไปเพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างไม่มีพื้นฐานทางศิลปะพอที่จะส่งเสริมทักษะด้านนี้ได้ ทำให้นักเรียนเกิดความไม่มั่นใจ ไม่กล้าแสดงออก ดังนั้นการเรียนด้วยหลักสูตรนี้จึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมเพราะเป็นการจุดประกายให้ทั้งกลุ่มตัวอย่างและนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้มีความสนใจใฝ่หาความรู้ทางศิลปะและประยุกต์ศิลป์มากขึ้น เพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีรูปแบบการทำงานศิลปะที่หลากหลาย ให้อิสระทางความคิดและการทำงาน ได้ผลงานออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ชิ้นงานที่จะเกิดความสำเร็จตามที่วางแผนเอาไว้ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรนี้มีการออกไปทำกิจกรรมภายนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ มากขึ้น

2.5.4 การประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรเสริมฯ ในการสอนวิชาอื่น ๆ

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า การจัดการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการกลุ่มนี้สามารถบูรณาการได้ทุกรายวิชาโดยต้องเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรเสริมฯ ทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานที่มีขั้นตอนชัดเจน มีการวางแผนอย่างดีก่อนลงมือทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่กันทำงาน มีการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจทำให้เกิดความสำเร็จได้โดยง่าย อีกทั้งยังช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านการวิเคราะห์ปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไขปัญหา กระบวนการกลุ่มแบบนี้เหมาะการเรียนแทบทุกวิชา เช่น รายวิชาวิทยาศาสตร์ การทำโครงงาน สังคม คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ กิจกรรมกีฬา วิชาลูกเสือเนตรนารีและกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น แต่กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างสนใจจะนำไปใช้อย่างแน่นอน คือในวิชาภาษาไทย ที่ให้ดูรูปภาพและใช้จินตนาการในการอุปมาอุปไมยคำ เพื่อให้เกิดการคิดนอกกรอบ แล้วนำคำต่าง ๆ ไปสร้างให้เกิดประโยคใหม่ ๆ นี้ เหมาะกับการส่งเสริมภาษาในเด็กนักเรียนชนเผ่าชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นอย่างมาก นอกจากนี้คือวิชาศิลปะและการงานอาชีพ เพราะการเรียนรู้จากหลักสูตรนี้ทำให้สามารถเลือกใช้หลักทัศนธาตุต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานศิลปะหัตถกรรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ ตามนโยบายของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อีกทั้งยังเป็นการนำวัสดุเหลือใช้ และวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ที่นอกจากความสวยงามแล้วยังมีประโยชน์ใช้สอยที่คุ้มค่าอีกด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในด้าน

2.1 ความรู้ความเข้าใจเรื่องประยุกต์ศิลป์

2.2 ทักษะชีวิตและการทำงานของครู ในด้าน

2.2.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว

2.2.2 ความเป็นผู้ริเริ่มและนำพาตนเอง

2.2.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม

2.2.4 ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ

2.2.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

2.3 ความสามารถทางการเรียนการสอนของครู

2.4 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ ประชากรคือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ๆ ละ 6 คน รวมจำนวน 66 คน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน ๆ ละ 2 คน รวมจำนวน 22 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ และตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในด้าน ความรู้ความเข้าใจ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ของครู ทักษะชีวิตและการทำงานของครู ในด้าน 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว 2) การริเริ่มและการนำพาตนเอง 3) ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม 4) ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ และ 5) ภาวะผู้นำและควมรับผิดชอบ ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูและความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

เนื้อหาสาระหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ประกอบด้วย 4 แผนการเรียนรู้อยู่ โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ได้แก่ 1) งานศิลป์ที่กินได้ 2) หลากหลายแพชั่น 3) สารพันงานตกแต่ง และ 4) บรรเลงแต่งสวน ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1-3 ใช้เวลาหน่วยละ 2 ชั่วโมง ส่วนหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ใช้เวลาหน่วยละ 1 ชั่วโมง โดยทำการทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรม 1 ชั่วโมง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ 14 ชั่วโมงและทดสอบหลังการอบรม 1 ชั่วโมง รวมเป็น 16 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) โดยในขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการของ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ และทักษะชีวิตและการทำงาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ขั้นตอนที่ 3 การใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน กับกลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่สอนระดับประถมศึกษา

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 (เขตพื้นที่จังหวัด เพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ที่สอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จาก 11 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คนรวม 22 คน และขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ พบว่าครูระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 35 คนเลือกประเด็นด้านทักษะที่ต้องการพัฒนาในหลักสูตรเสริมฯ สูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 21.9 ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 18.9 และทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดเป็นร้อยละ 13.9 ด้านเนื้อหาที่ต้องการในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ สูงสุด 3 ลำดับแรก คือ งานศิลป์ที่กินได้ และสารพันงานตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ 20.3 หลากหลายแฟชั่น คิดเป็นร้อยละ 16.1 บรรเลงตกแต่งสวน คิดเป็นร้อยละ 15.3

1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยโครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรเสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล โดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน คือขั้นที่ 1 ให้ความรู้พื้นฐาน ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มวางแผนการทำงาน ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติงาน ขั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน และขั้นที่ 6 ขั้นการประเมินผล ใช้เวลา 3 วัน รวม 14 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67 และสามารถนำไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนี้

2.1 ความรู้ความเข้าใจทางการเรียนรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ครูมีความรู้ ความเข้าใจ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินผลงานของครูอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ทักษะชีวิตและการทำงานของครู ในด้าน

2.2.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.2 ความเป็นผู้ริเริ่มและนำพาตนเอง ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.4 ผลผลิตและความสำนึกรับผิดชอบ ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2.5 ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดีซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีความสามารถทางการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ครูที่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 การอภิปรายผล

จากการพัฒนาครูที่ได้รับการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการพัฒนาของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จากผลสำรวจทักษะที่ต้องการพัฒนาสูงสุดพบว่า 3 ลำดับแรกคือ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา และทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำยังเป็นทักษะที่ครูให้ความสำคัญและต้องการพัฒนาด้วยเช่นกัน ซึ่งทักษะทั้งหมดดังกล่าวเป็นทักษะที่เป็นองค์ประกอบของ ทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ผลสำรวจด้านเนื้อหาที่ต้องการในหลักสูตรเสริมฯ 3 ลำดับแรก คือ งานศิลป์ที่กินได้ ตกแต่งง่าย ๆ บ้านเราเอง หลากหลายแฟชั่น และบรรเลงตกแต่งสวน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเนื้อหาที่ครอบคลุมปัจจัยในชีวิตประจำวันของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งทั้งครูและนักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและส่งเสริมงานเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวได้ สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow's General Theory of Human & Motivation) ซึ่ง มาสโลว์ (Maslow, 1954, pp. 80-106) ได้กล่าวถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ลำดับแรกคือความต้องการทางร่างกาย (Physiological Need) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ อากาศ น้ำดื่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อนและความต้องการทางเพศ เป็นต้น ซึ่งทำให้เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านร่างกายพื้นฐานนี้อยู่ในความสนใจลำดับแรก ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยมีโครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ มี 6 องค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริมฯ 2) โครงสร้างของหลักสูตรเสริมฯ 3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร

เสริมฯ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

เนื่องจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยได้หลักการ แนวคิด ของการพัฒนาหลักสูตรเสริม โดยเลือกใช้หลักสูตรเสริมที่เน้นกระบวนการ เพราะเป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการทางปัญญาที่สูงขึ้นด้วยการใช้ทักษะผ่านกระบวนการจัดเรียนรู้ ด้วยการปฏิบัติ การศึกษาอย่างอิสระตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของโคแลงเจโลและเดวิส (Colangelo & Davis, 2003, pp.164-165) ที่กล่าวว่า หลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่ออกแบบโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีการพัฒนากระบวนการทางปัญญาที่สูงขึ้น โดยมีการสร้างโมเดลให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามลำดับขั้นหรือองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปตามลำดับขั้น เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและทักษะต่าง ๆ ไปตามลำดับตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องด้วยการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ให้ครูใช้จินตนาการและเชื่อมต่อกับความรู้ที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เกิดผลิตผลใหม่ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้แก่ครู ให้อิสระในการออกแบบชิ้นงานและการวางแผนการทำงานการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ เปิดกว้างจะทำให้ครูมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีเหตุมีผลและมีปรับตัวต่อสิ่งแวดลอม มีทักษะการเป็นผู้นำและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยการเน้นทักษะผ่านกระบวนการเรียนรู้ การอภิปราย

สอดคล้องกับแนวคิดของ เบิร์นฮาร์ดท (Barnhardt, 1981 อ้างถึงใน อรอนงค์ นิยมธรรม , 2556, น.119) ที่กล่าวไว้ว่าผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนในลักษณะกระบวนการแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการที่สร้างให้เกิดความรู้ในผู้เรียน ก่อนที่ความรู้จะถูกขยายเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 2 ประการ ได้แก่ การบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ผนวกกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หลักสูตรประเภทนี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและใช้แบบการเรียนรู้ของตนเองและเนื้อหาบูรณาการผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน

ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากสภาพปัญหาความต้องการในพื้นที่จริง มาเป็นแนวทางทำให้การพัฒนาหลักสูตรมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาและชุมชน ที่มีบริบทที่แตกต่างกันไปของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยสามารถนำสิ่งแวดล้อมมาปรับเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้และหลักสูตรเสริมฯ ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของเท็กซัส อกริเคาทเจอร์ เอ็กเทนชัน เซอร์วิส (Texas Agricultural Extension Service, 2000 อ้างถึงใน ยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์, 2555, น.48) ที่ว่าหลักสูตรเสริมเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบที่หลากหลายและออกแบบขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญ โดย

หลักสูตรเสริมฯ มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย ได้แก่ การวัดความรู้ความเข้าใจทางประยุกต์ศิลป์ และการประเมินชิ้นงานเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในทางประยุกต์ศิลป์ การวัดทักษะด้วยแบบวัดทักษะ การวัดผลตามสภาพจริงคือการสังเกตพฤติกรรมจากการปฏิบัติงานของครู วัดความสามารถที่ครูจะนำไปใช้สอนนักเรียนได้ด้วยแบบวัดความสามารถทางการเรียนการสอนของครู และสรุปผลทั้งหมดด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจของครู และแบบสัมภาษณ์ครู ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการใช้วัดความรู้ความเข้าใจและวัดพฤติกรรมจากการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดทักษะชีวิตและการทำงานควบคู่ไปกับความรู้ความเข้าใจในทางประยุกต์ศิลป์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สรุปผลได้ดังนี้

2.1 ครูมีความรู้ความเข้าใจทางการเรียนรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนรวมผลงานในภาพรวมอยู่ในระดับดีซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.1

เนื่องจากแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นแนวทางที่ให้ครูเป็นหลักในการเรียนรู้ คือได้เรียนรู้ไปตามขั้นตอนและมีการลงมือปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะทำให้ครูเกิดการเชื่อมโยงเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับการลงมือทำงาน ทำให้ครูได้นำทัศนธาตุต่าง ๆ และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง มีการเผชิญปัญหาอุปสรรคที่พบเจอระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้เกิดเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟรายด์-บูธ (Fried-Boot, 2002, pp.6.) ที่กล่าวว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนวิธีนี้ช่วยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในหนังสือและโลกภายนอกเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้และการสืบค้นข้อเท็จจริงออกมาเป็นรายบุคคล และเมื่อได้ชิ้นงานแล้วครูยังต้องมีการนำเสนอผลงาน พร้อมทั้งสรุปการทำงานและปัญหาที่ได้พบระหว่างการทำงาน เพื่อนำสิ่งที่ได้พบระหว่างการทำงานมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ผู้อื่นได้ทราบ เพื่อให้ครูทุกคนได้นำไปใช้พัฒนาตนเองในการทำงานครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2558, น.139) ที่ว่าการนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ทั้งหมดจะช่วยให้กระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น

2.2 ทักษะชีวิตและการทำงาน

2.2.1 ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.1

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งมีการสลับสับเปลี่ยนสมาชิกภายในกลุ่มทุกกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูได้สัมผัสกับผู้ร่วมงานที่หลากหลายโดยที่ครูไม่สามารถกำหนดคุณสมบัติและคุณลักษณะของสมาชิกในกลุ่มได้ ครูจึงต้องมีการทำความเข้าใจและวิเคราะห์นิสัยใจคอของเพื่อนร่วมงาน เปิดใจยอมรับและปรับทัศนคติให้เป็นทางบวก ศึกษาความสามารถ คุณสมบัติที่ดีของผู้ร่วมงานรวมทั้งยอมรับคุณลักษณะที่ไม่ดีต่าง ๆ การยอมรับฟังข้อเสนอแนะและคำติชมของผู้ร่วมงาน

สอดคล้องกับ ทฤษฎีการปรับตัวของรอย (Roy's Adaptation Model : อ้างอิงจาก Roy & Andrews, 1999, The Roy's Adaptation Model, Stamford: Appleton & Lange อ้างถึงใน ลีโรจน์ สกุลณะมรรคา, 2557, น. 6-7) ที่กล่าวถึงการปรับตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่า บุคคลเป็นเหมือนกระบวนการปรับตัวที่มีความเป็นหนึ่งเดียว (Holistic Adaptive System) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการตั้งรับกับปัญหา (Coping Process) ปัจจัยนำออก (Output) และขั้นตอนการป้อนกลับ (Feedback Process) ซึ่งแต่ละส่วนนี้ทำงาน สัมพันธ์กันเป็นองค์รวม โดยเมื่อมีปัจจัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการปรับตัว จะกระตุ้นให้บุคคลนั้นมีการปรับตัวเพื่อตอบสนองกับสิ่งเร้าโดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมปรับตัวออกมา 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ ด้านบทบาทหน้าที่ และด้านการพึ่งพาระหว่างกัน ซึ่งการปรับตัวนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตและการทำงาน จากทฤษฎีการปรับตัวของรอยดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลที่สนับสนุนว่า ผลการศึกษาด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ครูมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากทฤษฎีการปรับตัวของรอยแล้วแนวคิดของยูเนสโก (Focusing Resources on Effective School Health, 2002, UNESCO, 2001, อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น. 10) ยังได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 12) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตในด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึงการเข้าใจ มุมมองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่นวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ยังมี การให้ครูปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนเองในการทำกิจกรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ทุกคนจะได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ตามสลับสับเปลี่ยนกันไปในแต่ละกิจกรรม มีการจัดบทบาทของสมาชิกแต่ละคน อาจเลือกตามความถนัดของแต่ละบุคคลไป เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างสมดุลและมีการจัดลำดับความสำคัญของงานและบุคคลอย่างสมดุลเพื่อนำพาให้ไปถึงความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1983 อ้างถึงในลักขณา สริวัฒน์, 2558, น. 13-15) ที่ว่าทุกคนมีความสามารถในการจัดการกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อยู่ในสภาพสมดุล และนอกจากนี้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ยังมีขั้นตอนการนำเสนอผลงาน ที่ช่วยให้ครูได้มีทักษะในการยอมรับฟังคำวิจารณ์ และการตัดสินใจจากบุคคลอื่น ๆ เป็นการเผชิญหน้าต่อความผิดพลาด ซึ่งเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของทักษะด้านการยืดหยุ่นและการปรับตัว

2.2.2 ความเป็นผู้ริเริ่มและนำพาตนเอง ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.2

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งทำให้ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ จะต้องปรับตัวกับสมาชิกในกลุ่มที่มีความหลากหลาย พร้อมกับต้องทำงานอยู่ในสภาพแวดล้อมที่กดดันเพื่อที่จะทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายในเวลาที่กำหนด ต้องแบ่งเวลาในการทำงานให้สำเร็จอย่างเป็นขั้นตอน โดยครูต้องทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานด้วยตัวเอง ต้องมีความรับผิดชอบและวางแผนการทำงานอย่างรัดกุม เมื่อพบเจออุปสรรคระหว่างการทำงาน สมาชิกในกลุ่มจะต้องตัดสินใจและหาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อให้งานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

สอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์นสัน และไฮด์ (Johnson and Hyde, 2003, อ้างถึงใน ญานี วัฒนการ, 2558, น.21) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีส่วนส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบส่วนบุคคลและส่วนรวม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วางแผนในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่

เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ กล่าวไว้ว่าการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นี้เป็นการจุดประกายให้ทั้งครูและนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้มีความสนใจใฝ่หาความรู้ทางศิลปะและประยุกต์ศิลป์มากขึ้น เพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีรูปแบบการทำงานศิลปะที่หลากหลาย ให้อิสระทางความคิดและการทำงาน ได้ผลงานออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ชิ้นงานที่จะเกิดความสำเร็จตามที่วางแผนเอาไว้ อีกทั้งในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ นี้มีการออกไปทำกิจกรรมภายนอกห้องเรียน ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ มากขึ้นเกิดการพัฒนาตัวครูให้มีทักษะขั้นสูงในการนำตนเองให้โดดเด่น ต่อยอดการเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ทั้งทางด้านศิลปะประยุกต์ ทางด้านทักษะการหาความรู้ ตลอดจนทักษะชีวิตและการทำงานได้

สอดคล้องกับแนวคิดของคาลทัก (Kaltag, 2006 อ้างถึงใน อรอนงค์ นิยมธรรม, 2555, น.119) ที่กล่าวไว้ว่าการเตรียมให้ผู้เรียนได้พบกับสถานการณ์ใหม่ เพื่อให้สามารถมีรูปแบบการปรับตัวที่กว้างขึ้นจากความเข้าใจสภาพปัจจุบันและอนาคตบนพื้นฐานของผู้เรียนนอกจากนี้หลักสูตรซึ่งมีลักษณะเปิดกว้างจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะยืดหยุ่น สามารถปรับตัว มีความคิดสร้างสรรค์และอดทนที่จะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระบวนการที่เปิดกว้างไม่รู้จักทำให้ผู้เรียนสามารถปรับเปลี่ยนเป็นคนใหม่ได้

2.2.3 ทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.3

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน ช่วยทำให้ครูได้มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีกาลเทศะเช่น การที่ครูรู้ว่าเมื่อไหร่ควรฟัง เมื่อไหร่ควรพูด ได้เรียนรู้ในการให้ความเคารพผู้อื่นในการแสดงความคิดเห็น ไม่ว่าจะในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ทำให้รู้จักการชื่นชมผู้อื่น และวิจารณ์ผลงานของผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงสาธารณสุข (2541, น.1 อ้างถึงใน กาญจนา เกลิมพล, 2555, น.13) ได้จัดองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิตเป็น 3 ด้าน ซึ่งในด้านที่ 2 ได้กล่าวถึง การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องรู้จักมีความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก และเข้าใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น วัย สุขภาพ ฯลฯ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีความภูมิใจในตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการสร้าง

สัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตน และความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการ ความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ เป็นต้น

และด้วยการทำกิจกรรมที่มีการสลับกลุ่มครูในทุก ๆ แผนการจัดการเรียนรู้ นั้น เป็นการฝึกให้ครูได้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในกลุ่มที่มีความหลากหลาย ทำให้ต้องเปิดใจเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ไม่มีความคุ้นเคย อาจมีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม โดยครูสามารถใช้ความแตกต่างนั้นเป็นเครื่องมือพัฒนาแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดคุณค่า และมีผลงานที่มีความหลากหลาย แตกต่างจากสิ่งเดิม ๆ เป็นการรู้จักใช้ความแตกต่างนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1994, pp. 1-3, อ้างถึงในนิรดา บัตนวงส์, 2552, น.73) ที่ได้จัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ โดยคู่ทักษะที่ 1 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) ซึ่งเป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องรอบ ๆ ตัว เช่น การนำความรู้ ความสามารถ แนวความคิดที่แปลกแตกต่างของสมาชิกภายในกลุ่มมาเข้าร่วมกับความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ซึ่งเป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เห็นหรือสิ่งที่คิดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน จากขั้นตอนการการเรียนรู้ขั้นที่ 2 (ขั้นกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน) ทำให้เกิดความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลิตภาพใหม่ ๆ และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นได้ เป็นต้น

2.2.4 ผลผลิตและความสำนึกได้รับผิดชอบ ครูมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.4

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมกลุ่มที่มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ กล่าวไว้ว่า เป็นการฝึกทักษะการทำงานที่มีการวางแผนการทำงานอย่างชัดเจน เป็นขั้นตอน มีการทำงานตามขั้นตอนนั้น ๆ เช่น การออกแบบชิ้นงานไว้ก่อนจะลงมือทำจริง จากนั้นได้แบ่งหน้าที่กันทำงานโดยครูทุกคนมีส่วนร่วมกันทำงาน ทำให้งานสำเร็จง่ายและเร็วขึ้น การทำงานแบบนี้ เป็นการทำงานแบบระดมสมอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่จะไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มได้ฝึกการมีน้ำใจต่อกัน มีการเป็นผู้นำผู้ตาม การ

ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้เรียนรู้การทำงานจากเพื่อนใหม่ ๆ ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน ต้องปรับตัว ปรับทัศนคติให้เป็นบวก เมื่อพบปัญหาอุปสรรค สมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2545 อ้างถึงใน ศิริพันธุ์ ทองใส, 2559, น. 41) ที่กล่าวถึงทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มที่ต้องมีทักษะการวางแผน การสื่อสารมีความสมบูรณ์ มีทักษะการจูงใจในระหว่างการทำงาน ยอมรับซึ่งกันและกัน การให้คำชมเชยกัน ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และทักษะการแก้ปัญหา และที่สำคัญคือต้องมีการยอมรับผิชอบกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นทั้งในระหว่างการทำงาน และต่อผลงานที่ได้ผลิตขึ้น และจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ได้มีการให้ครูออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน รวมทั้งการสรุปและประเมินการทำงานรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งการหาทางแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พาณิช (2555, น. 71-75 อ้างถึงใน สุ่มิติใหม่แห่งการเรียนรู้, 2559) ที่เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามโมเดลจักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL โดยมีขั้นตอนในการ Review คือ การที่ให้ผู้เรียนจะทบทวนการเรียนรู้ทั้งด้านความสำเร็จและล้มเหลวซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานในด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิชอบ

2.2.5 ภาวะผู้นำและยอมรับผิชอบ ครุมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมอยู่ในระดับดี ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2.2.5

เนื่องจากการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงานและการทำกิจกรรมกลุ่มที่บางครั้งครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นผู้ตาม ทำให้ครูได้ใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการแก้ปัญหา รวมทั้งช่วยผลักดันจุดแข็งของเพื่อนร่วมงานให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดทักษะชีวิตตามแนวคิดของยูเนสโก (Focusing Resources on Effective School Health, 2002, UNESCO, 2001 อ้างถึงใน ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2559, น.10) ที่กล่าวถึงทักษะต่าง ๆ ดังนี้ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (Cooperation and Teamwork Skills) คือ การแสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ การประเมินความสามารถของบุคคลอื่น และการให้การสนับสนุนในกลุ่มที่เราทำงาน 2) ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) คือ ความสามารถในการจะช่วยเหลือกลุ่มที่เราทำงานด้วยในการประชุมกลุ่ม การแสดงความสามารถของการเป็นผู้นำกลุ่ม และ 3) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญ

ในการดำรงชีวิต ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะขึ้นอยู่กับการนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์กับ ขอบข่ายของการดำเนินชีวิตในแต่ละด้านของบุคคล โดยประสบการณ์ที่ผ่านมาจะสอนให้บุคคลรู้ ว่า เมื่อพบเจอปัญหาจะรู้จักพิจารณาเลือกแก้ไขปัญหาด้วยวิธีใดได้บ้าง หรือขอความช่วยเหลือจาก บุคคลใดที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้อย่างดีที่สุดและประเมิณทางเลือกในการแก้ปัญหา สามารถหาทางแก้ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

นอกจากนี้ในบางกิจกรรมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ มีการจัด กิจกรรมที่ต้องแบ่งปันใช้พื้นที่ใช้สอยซึ่งเป็นส่วนกลาง และมีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่อย่าง จำกัด ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่จะแบ่งปัน เสียสละ สนับสนุนวัสดุที่กลุ่มตนเองไม่ได้ใช้ ให้แก่กลุ่ม ที่ต้องการ ถือว่าเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกลุ่ม ช่วยเหลือผลักดันให้ผู้อื่น ประสบ ความสำเร็จ โดยไม่ใช้ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง ทำให้เห็นความมีน้ำใจและเสียสละ รวมทั้งการช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนหลังจากการทำกิจกรรม ซึ่ง เป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะการดำเนินชีวิต ของกระทรวงสาธารณสุข (2541, น.1 อ้างถึงใน กาญจนา เกลิมพล, 2555, น.13) ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนรับผิดชอบในความ เจริญหรือเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตน คนเหล่านี้ ก็จะมีแรงจูงใจที่จะทำดีต่อผู้อื่นและสังคม

2.3 ความสามารถทางการเรียนการสอนของครูที่ใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามสมมติฐานข้อที่ 2.3 โดยมีคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนสูงสุดคือ คือด้านวัสดุอุปกรณ์ รองลงมา คือด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน และด้านที่มีคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน ของครูน้อยที่สุดเท่ากันคือ ด้านด้านเนื้อหา และการวัดและประเมินผล

เนื่องจากครูจาก โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมี ประสบการณ์ทางการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาแล้ว ดังนั้น ครูทุกคนจึงมีคุณสมบัติของการเป็นครูที่ดี และมีความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน กันทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภา 2562

(ราชกิจจานุเบกษา, 2563, น. 10-12) ว่าด้วยครูต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้ 1) มีความรู้ในการเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ความสามารถด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 3) มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) มีความรู้ความสามารถในการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน 5) มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา 6) มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา

สอดคล้องกับนักวิชาการต่างประเทศ คือเจนกิรา (Jangira, 1979, p. 144) ซึ่งได้กำหนดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครูไว้ดังนี้ ดังนี้ 1) ครูต้องมีความสามารถในการเขียนอย่างเป็นระบบและตรงตามวัตถุประสงค์ 2) ครูต้องสามารถจัดการเนื้อหาการสอนได้และสร้างชุดบทเรียนได้ 3) ครูต้องสามารถสอนบทเรียนที่เตรียมไว้ได้ 4) ครูต้องสามารถสร้างคำถามในชั้นเรียนได้ มีการกระจายคำถาม และมีระบบในการตอบคำถาม 5) ครูต้องมีความสามารถอธิบายด้วยภาพหรือตัวอย่างหรือใช้อุปกรณ์อื่น ๆ ช่วย 6) ครูต้องสามารถมีวิธีการกระตุ้นคำตอบที่หลากหลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน 7) ครูต้องสามารถให้การบ้าน 8) ครูต้องสามารถประเมินพัฒนาการของผู้เรียนและประเมินปัญหาในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนพร้อมทั้งหาทางแก้ไขปัญหาได้

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ครูมีคะแนนความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนสูงที่สุดคือ คือด้านวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความสามารถในการใช้สิ่งที่มีอยู่รอบตัว นำมาปรับใช้เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนได้ ตามความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันและจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้กล่าวไว้ว่าการเรียนด้วยหลักสูตรเสริมฯ นี้เป็นการนำความหลากหลายของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมีทั้งความหลากหลายของชาติพันธุ์ของครูและนักเรียน ความหลากหลายของวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งกิจกรรมของโรงเรียนที่เน้นงานส่งเสริมอาชีพ งานศิลปะหัตถกรรม ทำให้การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนที่เหมาะสม จะสามารถเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้เรียนที่เรียนจบไป จะได้นำไปใช้เป็นแนวทางประกอบอาชีพ เพิ่มพูนรายได้ และนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้ต่อไป

สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอปกินส์และสเตอร์น (Hopkins and Stern, 1996, pp. 501–517) ที่กำหนดความสามารถของครูที่ดีไว้ ดังนี้ 1) ครูต้องมีความทุ่มเทที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อผู้เรียน

2) ครูต้องมีความรักและความอบอุ่น ความเอาใจใส่ให้กับผู้เรียน 3) ครูต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน 4) ครูต้องมีความสามารถในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย 5) ครูต้องมีสไตล์การสอนแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และ 6) ครูมีความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเน้นการปฏิบัติ ซึ่งความสามารถของครูทั้งหมดนี้รวมอยู่ในครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ผ่านการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานแล้ว

2.4 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อกิจกรรมการฝึกอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามสมมติฐานข้อที่ 2.4 โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือด้านเนื้อหาในหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านผู้สอนและด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู ตามลำดับ

เนื่องจากครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจ สนใจ และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ รวมทั้งครูได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน โดยมีระดับความพึงพอใจ ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูมีความพึงพอใจที่กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติงาน มีการจัดลำดับขั้นตอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งทางด้านการให้ความรู้ด้านเนื้อหา มีการกระตุ้นความสนใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีวางแผนการทำงานและการลงมือปฏิบัติงานที่ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสรุปและประเมินผลการทำงาน ที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ วอลเลอร์สแตน (Wallerstein, 1971, pp. 256) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึงผู้เรียนได้รับการเรียนรู้สิ่งใหม่ และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ๆ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดปัญญา

นอกจากนี้ครูยังมีความพึงพอใจในด้านเนื้อหาในหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านผู้สอนและด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู อีกด้วย แสดงให้เห็นได้ชัดเจนจากการสัมภาษณ์ครูภายหลังการฝึกอบรม ครูให้ข้อมูลที่แสดงถึงความพอใจเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ ในด้านที่เป็นารจุดประกายให้ทั้งครูและนักเรียน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้มีความสนใจใฝ่หาความรู้ทางศิลปะและประยุกต์ศิลป์มากขึ้น เพราะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีรูปแบบการทำงานศิลปะที่

หลากหลาย ให้อิสระทางความคิดและการทำงาน ได้ผลงานออกมาเป็นรูปธรรม ทำให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์ชิ้นงานที่จะเกิดความสำเร็จตามที่วางแผนเอาไว้ รวมถึงการออกไปทำกิจกรรมภายนอกห้องเรียน ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ มากขึ้นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ทั้งความเพลิดเพลิน ได้พัฒนาปัญญาและพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานไปพร้อมกันทุก ๆ ด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ เบิร์นฮาร์ดท (Barnhardt, 1981 อ้างถึงใน อรอนงค์ นิยมธรรม, 2555, น.119) ที่กล่าวว่าผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนในลักษณะกระบวนการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างให้เกิดความรู้ในผู้เรียน ก่อนที่ความรู้จะถูกขยายเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญในกระบวนการ 2 ประการ ได้แก่ การบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ดังนั้นหลักสูตรเสริมฯ นี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้มาบูรณาการผ่านประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ขั้นตอน เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและทักษะต่าง ๆ ไปตามลำดับตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนหลาย ๆ วิชาได้ เช่นรายวิชาวิทยาศาสตร์ การทำโครงงาน สังคม คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ กิจกรรมกีฬา วิชาลูกเสือเนตรนารีและกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน มีประสิทธิผลดีเกือบทุกด้าน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับชุมชนร่วมกับโรงเรียน เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนและโรงเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน ไปใช้เพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อาทิ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กนกวรรณ กอกหวาน. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง ลำนวนไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียประเภทสถานการณ์จำลอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2560 จาก <https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/2016/09>.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กันย์สินี ปัญญาอภิวังศ์. (2557). ทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา เฉลิมพล. (2555). การศึกษารูปแบบเป้าหมายทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จังหวัดราชบุรี (สารนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉันท ชาติทอง. (2550). เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

- จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). *กระบวนการทัศน์การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ เทวกุล. (2555). *ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทวิชาพาณิชยกรรม ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาอะเซิงเทรา* (สารนิพนธ์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ออลีน เพรส.
- จุฑาภรณ์ หวังกุหลาบ. (2557). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์สากล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างวิธีสอนแบบโครงงานกับวิธีสอนแบบปกติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิดทฤษฎีและการนำไปใช้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญญา ไยล่อ. (2560). *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดความฉลาดทางวัฒนธรรมและแนวคิดอุปนิสัย 7 ประการ ของสตีเฟน อาร์ โควี เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานกับผู้อื่น ในองค์กรธุรกิจ* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดดา เทียนฤกษ์. (2557). *การพัฒนาโมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชยาภรณ์ คำด้อย. (2560). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและงานอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2559). *องค์ประกอบของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

- ชวลิต ชูกำแหง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวลิต โปชันนคร. (2560). *การศึกษาไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้น 23 มีนาคม 2560, จาก <https://km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0/>
- ชัยวัฒน์ ชัยสิริพร. (2557). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อโรงแรมขนาด 3 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชุลีรัตน์ ล้าเนา. (2558). *การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกซ์ เพื่อพัฒนานาฏยประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โชติญา เฝ้าจินดา (2559). *การตรวจสอบความตรงของโมเดลทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). สมุทรปราการ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์ (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐริกา ก้อนเงิน, (2558). *ผลการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ด้วยเทคนิคคอกบัวบานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณี วัฒนากร. (2558). *การพัฒนาลักษณะเฉพาะของแบบวัดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นแห่งศตวรรษที่ 21 ของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิสนา แคมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชั้นยพร บุญปลุกษ์. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล สำหรับนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์บัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิทัศน์ ศิริโชติรัตน์. (2559). *หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ แพงเรือน. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้ข้อมูลตามแนวคิดฐานสมรรถนะ สำหรับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ สีนสีบผล. (2542). *เทคนิคการฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรดา ปัตนวงศ์. (2552). *การเปรียบเทียบผลการใช้วิธีสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐานกับวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ที่มีต่อทักษะชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บุญใจ ศรีสถิตย์นรากร. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์: The methodology in nursing research*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา เนียมคำ. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ประจบ แสงสีบบ. (2556). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้กลวิธี STAR เรื่อง โจทย์ปัญหาสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวและการแปรผัน ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา และทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราณี พงษ์สุพรรณ. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และความคิดผลิตราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรียนรู้ (ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์บัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- พนิดาจารย์อุปการะ. (2557). รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของครู
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรวิภา เทตะวานิช. (2554). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของผู้ใช้แรงงานย้ายถิ่น (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ คะเชนทร์. (2559). ทักษะชีวิต. สืบค้น 23 มิถุนายน 2559, จาก
<http://priroj.orgfree.com/pdf30/20%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B0%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%95.pdf>
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. (2541). เอกสารคำสอน รายวิชาการพัฒนาตนเอง. ราชบุรี: คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ภัชชาวดี กระจุฑา. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการประกอบอาชีพเสริมของพนักงาน
โรงพยาบาลราชบุรี (สารนิพนธ์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์.
- ภูริชญา เพ็ญพรหม. (2559). การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดการบูรณาการ
เนื้อหาทั้งภาษาและการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอน
ปลาย (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงคล อุดมชัยพัฒนากิจ. (2557). ทักษะชีวิต บุคลิกภาพห้วงค์ประกอบ และบรรยากาศองค์กร
ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและคุณภาพในการทำงานของพนักงาน
บริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.
- มนลดา กล่อมแก้ว. (2555). การสร้างแบบวัดทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาเรียม นิลพันธ์ และคณะ. (2554). การประเมินหลักสูตรปรัชญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (รายงานผลการวิจัย).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์การจัดทำยุทธศาสตร์
การปฏิรูปการศึกษา ^{ขึ้นพื้นฐาน}ให้เกิดความรับผิดชอบ. สืบค้น 6 สิงหาคม 2561, จาก
<http://tdri.or.th/wp-content/>
- เมตตา เรื่องวังสรค์. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพลงผู้ปิดทองหลัง
พระสารนาถศิลป์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ยุพาพรรณ ศรีสวัสดิ์. (2555). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อพัฒนาการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร
สำหรับผู้สอนอิสลามศึกษาของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
(ปริญญาโทบริหารศึกษิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- รัชณี ทาเหล็ก. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง เส้นขนาน ที่มีต่อ
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (สารนิพนธ์).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนา ลาวงศ์. (2552). ผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจทางการเรียน เรื่องการเมืองการ
ปกครอง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้บทเรียนการ์ตูน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านคลองหลวงจังหวัดสมุทรปราการ
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2563). ประกาศคณะกรรมการคุรุสภาเรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้
และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4)
พ.ศ. 2562. สืบค้น 4 กรกฎาคม 2563, จาก
<https://www.ksp.or.th/ksp2018/wp-content/uploads/2018/11>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ:
อรุณการพิมพ์.
- รุ่งรัชดา พิชรมานูวัตร. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกับการทำงานเป็น
ทีมที่มีประสิทธิภาพของพนักงานและเจ้าหน้าที่สำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต
13 กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลักขณา ศรีวัฒน์. (2558). การรู้คิด (Cognition). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

- ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลำเทียน เผ่าอาจ. (2559). *การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันดี ภิญญมิตร. (2552). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องประโยคเพื่อการสื่อสาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- วัลลยา ธรรมอภิบาล. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา* (ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตร อวาศกุล. (2540). *การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). *กลยุทธ์ HR ที่จับต้องได้* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- วิษณุ ทรัพย์สมบัติ. (2549). *การพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนของครู: การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยการสร้างเครือข่ายและการคิดสะท้อนอภิमान* (ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวิกรานต์ นันทเวช. (2554). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของแรงงานไทยสำหรับสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม* (ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพันธุ์ ทองใส. (2559). *ผลการใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและทักษะการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศุกลฤตา ภู่งหงษ์. (2557). การพัฒนากิจกรรมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้แนวคิดทอรัแรนซ์ ผ่านงานศิลปะเรื่อง วัฒนธรรมอาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สกลวัฒน์ รัชนิกร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้เรื่อง เมืองพิทยา กลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมคิด บางโม. (2551). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์ .

สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน ตำราประกอบการสอนวิชา 1127102 การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม: เพชรเกษมพรีนติ้ง กรุ๊ป.

สมพร หลิมเจริญ. (2552). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 (ปริญญาโท)ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สัมมนา สีมุ่ย. (2553). การศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี. (2560). รายงานการดำเนินงาน โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี ใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ประจำปีการศึกษา 2560. สืบค้น 21 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.pspjproject.org>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2560). ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ อย่างไร. สืบค้น 23 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/417>

- สิโรจน์ สกุลณะมรรคา. (2557). การปรับตัวของพนักงานต่างชาติต่อบริบทการทำงานแบบไทย
กรณีศึกษา พนักงานต่างชาติที่ทำงานในบริษัท โตโยต้ามอเตอร์เอเชียแปซิฟิก-
วิศวกรรมการผลิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเนชั่น.
สุชานันท์ ทองดี. (2552). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม ที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน
เซนต์โยเซฟ บางนา จังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุภาพร พิศาลบุตร, และขงยุทธ เกษสาคร. (2549). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ :
BK อินเทอร์เน็ต.
- สุวรรณ พงษ์ผ่องพล. (2558). การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ. (2552). วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ (19).
กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ. (2552). วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยม
การเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (20). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพ
พิมพ์.
- คู่มือใหม่แห่งการเรียนรู้. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (PROJECT-BASED
LEARNING) ตอนที่ 1.สืบค้น 20 สิงหาคม 2561, จาก
<https://candmbsri.wordpress.com/2015>
- เสาวลักษณ์ วรรณบุรี. (2559). โปรแกรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ยึดโครงงานเป็นฐานสำหรับห้องเรียน
ศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- อรอนงค์ นิยมธรรม. (2555). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความเมตตากรุณาตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อริยาพร โทรัตน์. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อักรพงษ์ สุขมาตย์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ภูมิจันทิก. (2554). ประสิทธิภาพโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การส่งเสริมทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกชัย จันทา. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำนาจ เกษศรีไพร. (2558). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้เรียนด้านอ่านออกเขียนได้ภาษาไทย สำหรับครูที่สำเร็จการศึกษาไม่ตรงกับสาขาวิชาที่สอน (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภาษาอังกฤษ

- Beauchamp, G. A. (1981). *Curriculum theory* (4th ed.). Illinois : F.E. Peacock.
- Berman, L. M. (1968). *New priorities in the curriculum*. Columbus: Charles E. Merrill.
- Bertalanffy, L. V. (1973). *Educational administration and the behavioral-sciences: A system perspective*. Boston: Allyn and Bacon.
- Borich, G. D. (1977). *The appraisal of teaching: Concepts and process*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.
- Clark, B. (1997). *Growing up gifted* (5th ed). Upper Saddle River, New Jersey: Pretica-Hall.
- Colangelo, N., & Davis, G. A. (2003). *Handbook of gifted education*. Boston Pearson Education.
- Commonwealth Secretariat. (1974). *Teacher education in changing society*. Report of Commonwealth Conference on Teacher Education, Commonwealth Secretariat, London.
- Cooper, J. A., Jones, H. L., & Weber, W. A., (1973). Specifying teacher competencies, *Journal of Teacher Education*, 24,(1).
- Darling-Hammond L. (2010). *Recognizing and developing effective teaching: what policy makers should know and do..* Retrieved July, 11, 2020, from www.nea.org.
- Davis, G. A., & Rimm, S. (1994). *Education of the gifted and talented* (3rd ed). Boston: Allyn and Bacon.
- D'Elia, G. P. (1979). The determinants of job satisfaction among beginning librarians. *The Library Quarterly Information Community, Policy*, 49(3).
- Fried-Booth, L. D. (2002). *Project work Resource books for teachers* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Gazda, G. M., Childers, W. C., & Brooks, D. K. (1987). *Foundations of counseling and human services*. McGraw-Hill College.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed). New York: McGraw-Hill Book.

- Harbison, F. H., & Myers, C. A. (1964). *Education, manpower and economic growth: Strategies of human resource development*. New York: McGraw-Hill Book.
- Haskew, L. D. (1956). *This is teaching*. Bureau of Publications, Teachers College, Columbia University.
- Hopkins, D., & Stern, D. (1996). Quality teachers, quality schools: International perspectives and policy implications. *Teaching and Teacher Education*, 12,(5).
- Jangira, N. K. (1979). *Teaching training and teacher effectiveness*, New Delhi: National Publishing House.
- Lieberman, A., & Miller, L. (1984). *Teachers: Their world and their Work: implications for school improvement*. Teachers College Press.
- Maslow, A. M. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- Medley, D. M. & Crook, P. R. (1978). Research in teacher competency and teaching task. *Theory into Practice*, 19,(4). Retrieved July, 11, 2020, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00405848009542915>
- Mondy, R.W., Noe, R. M., & Premeaux, S. R. (2002). *Human resource management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Nadler, L., & Nadler, Z. (1994). *Designing training programs: The critical events model* (2nd ed.). Gulf Professional Publishing.
- Oliva, P. (1972). *The secondary school today* (2nd ed.). Scranton, Pennsylvania: International Textbooks.
- Oliva, P. F. (2005). *Developing the curriculum* (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Oliver, B. (1990). Defining competence: The case of teaching, *Journal of Teaching in Physical Education*, 9. Retrieved July, 11, 2020, from <https://journals.humankinetics.com/view/journals/jtpe/9/3/article-p184.xml>
- Perkins, D. N., Lochhead, J., & Bishop, C. (1987). *Thinking: The second international conference*. Routledge.
- Piirto, J. (1994). *Talented children and adults: Their development and education*. New York: Merrill, an imprint of Macmillan College Publishing Company SC.

- Rothwell, W. J. (1999). *Beyond training and development: The groundbreaking classic on human performance*. New York: American Management Association.
- Shelly, M. W. (1975). *Responding to social change Pennsylvania*. New York: Dowden Hutchiaon.
- Slavin, R. E. (1990). *Cooperative learning theory: Reserch and practice* (2nd ed). Boston.
- Sparks, D., & Loucks-Horsley, S. (1989). *Five models of staff development for teachers*. Oxford, Ohio: National Staff Development Council.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Tassel-Baska, J.V., Johnson, D.T., & Boyce, L. N. (1996). *Developing verbal talent: ideas and strategies for teachers of elementary and middle school students*. Boston: Allyn and Bacon.
- The Partnership for 21st Century Learning. *P21 Framework Definitions*. Retrieved June, 24, 2018, from <http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21>
- Travers, R. M. W. (1973). *Second handbook of research on teaching*. Chicago: Rand McNally Publishing.
- Tyler, R.W. (1949). *Basic principle of curriculum and instruction*. Chicago: Syllabus for Education.
- Wallerstein, H. (1971). *Dictionary of psychology* : Maryland: Penguin Book.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

1. ศาสตราจารย์ชานลัญญา วงศ์อร่าม

ตำแหน่งงาน	อาจารย์พิเศษประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาศิลปะดนตรีและนาฏศิลป์ สาขาวิชาศิลปะศึกษา
สถานที่ทำงาน	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. อาจารย์ชาญณรงค์ วังเย็น

ตำแหน่งงาน	อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการงานอาชีพและ เทคโนโลยี
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

3. อาจารย์สุเทพ เกตุนวม

ตำแหน่งงาน	หัวหน้ากลุ่มสาระศิลปะ
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ทองเอม

ตำแหน่งงาน	รักษาการผู้อำนวยการหลักสูตรคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญล้อม ดั่งวิเศษ

ตำแหน่งงาน	ประธานโปรแกรมวิชาการประถมศึกษา และรองผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพการศึกษา
สถานที่ทำงาน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ
2. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานแบบวัดความรู้ความเข้าใจครู รายวิชาประยุกต์ศิลป์
3. แบบวัดความรู้ความเข้าใจครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
4. แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู
5. แบบประเมินผลงานของครู ในรายวิชาประยุกต์ศิลป์
6. แบบบันทึกการสัมภาษณ์
7. แบบวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู
8. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

ตัวอย่างแบบสอบถามความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ

แบบสอบถามความคิดเห็นครูผู้สอนวิชาศิลปะ(ทัศนศิลป์)
เรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา สำหรับเป็นข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการวิจัย

ผู้วิจัยจึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านในการแสดงความคิดเห็น และความคิดเห็นของท่านจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยหรือเผยแพร่ ใด ๆ แต่จะใช้เป็นข้อมูลพิจารณาร่วมกับความคิดเห็นของครูผู้สอนท่านอื่นและสรุปผลเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เพื่อนำมาใช้กำหนดในการพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

หมายเหตุ ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยสรุปมาจากการศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะ ระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาต่างๆ

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ข้อ

1. ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....
3. ตำแหน่ง.....สถานศึกษา.....
4. ประสบการณ์การทำงาน.....
5. ประสบการณ์ในการศึกษา อบรม สัมมนา ที่เกี่ยวกับหลักสูตร

ไม่มี

มี เรื่อง

.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรเสริมฯ
จำนวน 4 ข้อ

1. ท่านคิดว่าหลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะ ควรเป็นอย่างไร มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าหลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะในด้านใดให้เกิดขึ้นมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ทักษะด้านการคิดแก้ปัญหา
- ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม
- ทักษะด้านความเข้าใจความแตกต่างวัฒนธรรม
- ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ
- ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ
- ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านคิดว่าหลักสูตรเสริมรายวิชาศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรเน้นเนื้อหาในประเด็นใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- งานศิลป์ที่กินได้ (ออกแบบตกแต่งอาหารให้แปลกตาและน่ารับประทาน)
- หลากหลายแฟชั่น (เรียนรู้เรื่องศิลปะการแต่งกาย ประยุกต์จากวัฒนธรรมชาติหรือสินค้าพื้นบ้าน)
- แต่งหน้าพาฝัน (เรียนรู้แสงเงาและโทนสีการแต่งหน้าแบบ makeup artist)
- ของขวัญน่ารัก (การออกแบบหีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย)
- สารพันงานตกแต่ง (พื้นฐานความรู้การจัดห้องให้น่าอยู่)
- บรรเลงตกแต่งสวน (ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการตกแต่งสวน)
- เครื่องประดับสุดเจ๋ง (ออกแบบเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย)
- อื่นๆโปรดระบุ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

**แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้
หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการ
ทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน**

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

คำชี้แจง

แบบประเมินหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทยฉบับนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางเนาว์มณี สุนทรโชติ

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่น
ไทย

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ					
2	จุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ					
3	เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลาการจัดการเรียนรู้					
4	เนื้อหาแต่ละหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
5	เนื้อหาและกิจกรรมมีการเรียงลำดับง่ายไปหายาก					
6	เนื้อหามีความทันสมัยเหมาะสมกับเหตุการณ์					
7	เนื้อหา มีประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
8	เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน					
9	เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน					
10	วิธีการประเมินผลหลักสูตร					

ความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตร
ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้าง
ทักษะชีวิตและการทำงาน สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ใน
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

แบบวัดความรู้ความเข้าใจครู วิทยานิพนธ์ประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน

2. จงทำเครื่องหมาย ลงบนตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

3. เวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ 20 นาที

ลายมือชื่อผู้สอบ (ตัวบรรจง).....

โรงเรียน.....

วันที่.....คะแนน.....

1.) ข้อใดถือว่าเป็นประโยชน์ของการจัดตกแต่งอาหารที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนรายได้มากที่สุด

- ก. สามารถพัฒนาเป็นสัญลักษณ์ทางการค้าของร้านอาหารนั้นได้
- ข. เพื่อฝึกปรุงอาหารให้อร่อย
- ค. เป็นการแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
- ง. ทำให้อาหารจานนั้นดูน่ารับประทาน

2.) การจัดอาหารด้วยสัดส่วนที่เหมาะสมกับภาชนะ คือข้อใด

- ก. สมศรีจัดเรียงคำในภาชนะถาดหลุม
- ข. สมหมายจัดปลานึ่งใส่ในภาชนะทรงกลม
- ค. สมควรจัดแกงเลียงในจานก้นลึก
- ง. สมใจจัดผักต้มหลายชนิดใส่ถ้วยขนาดเล็ก

3.) การตกแต่งจานอาหารสำหรับเด็กมีประโยชน์หลายประการ ยกเว้นข้อใด

- ก. ได้ฝึกใช้จินตนาการถ่ายทอดผลงานออกมา
- ข. ทำให้เด็กขยันทำอาหาร
- ค. ทำให้จานอาหารดูน่าสนใจ
- ง. ทำให้เด็ก ๆ ที่ได้ทานเจริญอาหารมากยิ่งขึ้น

4.) ยุคใดเป็นยุคที่เริ่มมีน้อกออกแบบแฟชั่น

- ก. ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 1
- ข. ยุคหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2
- ค. ยุคสงครามเวียดนาม
- ง. ยุคสงครามครูเสด

- 5.) ข้อใดไม่ใช่การออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคต
- มีความโฉบเฉี่ยว ทันสมัย
 - รูปแบบเสื้อผ้าควมเรียบง่าย ดูแลกริชาง่าย
 - ราคาไม่สูงมาก
 - เสื้อผ้าเหมาะสมกับรูปร่าง บุคลิกของผู้สวมใส่
- 6.) ข้อใดถือว่าเป็นหลักที่สำคัญการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคต
- ช่วยให้รู้จักเลือกของดี ๆ ราคาแพงมาได้
 - ช่วยให้รู้จักนำเสื้อผ้าเก่ามาประยุกต์ใช้ใหม่ได้
 - มีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่
 - ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องเครื่องแต่งกายที่ทันสมัย
- 7.) หลักทัศนธาตุที่ใช้ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมกลมกลืนของ เส้น สี รูปทรง และทัศนธาตุอื่น ๆ มาประกอบกันเพื่อทำให้ออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายได้อย่างลงตัว
ก. สัดส่วน	ข. รูปทรง
ค. ความสมดุล	ง. ความเด่น
- 8.) จากบทเรียนข้อใดที่ไม่ใช่คุณสมบัติของเครื่องประดับ
- เป็นสิ่งที่ควบคู่กับการแต่งกายของทั้งหญิงและชาย
 - เป็นประติมากรรมที่ใช้ตกแต่งให้การแต่งกายสมบูรณ์
 - เป็นสิ่งที่มียุการใช้งานคงทน ยาวนาน
 - ทำให้เกิดคุณค่าความงามทั้งทางกายและจิตใจ
- 9.) ข้อใดเป็นหลักการทั่วไปของการออกแบบเครื่องประดับ
- มีความเรียบง่ายของรูปทรงและมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
 - มีการใช้เทคนิคทางการผลิตใหม่ ๆ ไม่ซ้ำของเดิม
 - มีการออกแบบให้สัมพันธ์กับวัสดุที่ใช้
 - ถูกทุกข้อ
- 10.) ข้อใดไม่ใช่การรักษาเอกลักษณ์ของวัสดุที่ใช้
- ย้อมสีพลอยให้มีสีเข้ม สวยงามขึ้น
 - ขัดกะลามะพร้าวให้มันสวย
 - ล้างเปลือกหอยให้สะอาดและนำไปตากแดด ก่อนนำมาใช้
 - ใช้แลกเกอร์เคลือบสร้อยที่ทำจากเมล็ดถั่ว

- 11.) ข้อใดไม่ใช่ขั้นตอนในการออกแบบตกแต่งภายใน
- การวางผัง
 - การทำความสะอาดพื้น
 - การเลือกเครื่องเรือน
 - การเลือกสีห้อง
- 12.) ข้อใดไม่ใช่ความสำคัญของการออกแบบตกแต่งภายใน
- เพื่อเปิดทางสัญจรเพื่อความสะดวกในการใช้งาน
 - เพื่อให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก
 - เพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน
 - เพื่อให้สวยประทับใจแขกที่มาเยือน
- 13.) ถ้าอยากให้มีห้องมีความโดดเด่น สะดุดตา ควรจัดห้องแบบใด
- จัดเฟอร์นิเจอร์ให้รวมกลุ่มใกล้ ๆ กัน
 - จัดโดยใช้วัสดุที่สอดคล้อง กลมกลืน กัน
 - ตกแต่งด้วยการใช้สีคู่ตรงข้ามกัน
 - ใช้การวางของ ด้วยจังหวะซ้ำ ๆ เท่า ๆ กัน
- 14.) ข้อใดไม่ใช่ประเภทของการออกแบบการจัดแสดง ที่อยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6
- การแสดงทางการศึกษา
 - การจัดแสดงสินค้า
 - การจัดแสดงภายนอกอาคาร
 - การจัดแสดงภายในอาคาร
- 15.) องค์ประกอบในการออกแบบการจัดแสดงในข้อใด ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในจุดที่เห็นได้ชัดเจน
- แผ่นป้ายบอกทาง
 - แจกันดอกไม้
 - พื้นที่สำหรับจัดแสดง
 - ตัวสินค้า
- 16.) องค์ประกอบใดในการออกแบบการจัดแสดงที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศโดยรวมให้สวยงาม และช่วยส่งเสริมให้ตัวสินค้าโดดเด่นขึ้น
ก. ตัวสินค้า	ข. พื้นที่สำหรับจัดแสดง
ค. แผ่นป้ายบอกชื่อสินค้า	ง. วัสดุตกแต่ง

- 17.) ข้อใดไม่ควรใช้สร้างจุดเด่นเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการออกแบบการจัดแสดง
- ก. การใช้ลูกโป่งจำนวนมากมาตกแต่ง
 - ข. การใช้สีแดงและสีเขียวในการตกแต่ง
 - ค. การตั้งกองสินค้ากองใหญ่ ๆ
 - ง. การเปิดเพลงดัง ๆ ให้คนอยู่ไกลได้ยิน
- 18.) ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของแปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพร
- ก. เมื่อป่วยจะได้ทานสมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน
 - ข. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
 - ค. ทำให้ได้ทานผักปลอดสารพิษ
 - ง. ไม่ขาดสารอาหารจำพวกวิตามินเกลือแร่
- 19.) ในการออกแบบตกแต่งสวนมีความสำคัญต่อสุขภาพร่างกายโดยตรงด้านใดมากที่สุด
- ก. ช่วยปิดบังสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู
 - ข. ทำให้ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ
 - ค. เป็นการแบ่งพื้นที่ใช้สอยได้ชัดเจน
 - ง. ช่วยดูดซับแสงแดดและฝุ่นละอองในอากาศ
- 20.) ทักษะใดในการออกแบบตกแต่งสวนที่ให้ความรู้สึกถึงความต่อเนื่องความเคลื่อนไหว
- ก. ความกลมกลืน
 - ข. จังหวะ
 - ค. ความสมดุล
 - ง. ความเด่น

**แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครู
ที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริม รายวิชา
ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน**

แบบวัดทักษะชีวิตและการทำงานของครูในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

ชื่อ - นามสกุล(ตัวบรรจง).....

โรงเรียน.....

วันที่.....คะแนน

คำชี้แจง ข้อคำถามมีทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลา 20 นาที

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนแต่ละด้านดังนี้

ระดับ 3 หมายถึง ท่านปฏิบัติพฤติกรรมนี้อย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 2 หมายถึง ท่านปฏิบัติพฤติกรรมนี้บ่อยครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง ท่านปฏิบัติพฤติกรรมนี้เป็นบางครั้ง

ทักษะชีวิตและการทำงานของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด		
	3	2	1
ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability)			
1. ท่านสามารถยอมรับความคิดที่แตกต่างกันของเพื่อนในกลุ่มและทำงานในบรรยากาศที่คลุ้มเครือได้			
2. ท่านไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาในการทำงานได้			
3. ท่านสามารถแก้ไขสถานการณ์ เมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงานได้			
4. ท่านไม่สามารถพูดคุยประสานงาน ทำความเข้าใจและให้ข้อเสนอแนะที่ดีภายในกลุ่มได้			
5. ท่านสามารถยอมรับ ต่อคำชม คำตำหนิ และคำวิจารณ์ต่อการทำงานได้			
6. ท่านไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบทบาท ตารางงานที่ต้องรับผิดชอบรวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ต่างออกไปได้			

ทักษะชีวิตและการทำงานของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด		
	3	2	1
ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง (Initiative and Self-Direction)			
7. ท่านสามารถตั้งเป้าหมาย ทั้งความสำเร็จจากชิ้นงาน และจากการวางแผนการทำงาน			
8. ท่านไม่สามารถจัดสรรเวลาของการ ไปถึงเป้าหมาย ทั้งระยะสั้นและระยะยาว			
9. ท่านมีการจัดสรรเวลาการทำงานและปริมาณงานได้ อย่างดี			
10. ท่านไม่สามารถกำหนด ตรวจสอบ จัดความสำคัญ และทำงานให้เสร็จได้เอง โดยปราศจากการควบคุมดูแล			
11. ท่านสามารถนำคำวิจารณ์จากข้อผิดพลาดของผลงาน ที่ผ่านไปแล้ว มาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผลงานชิ้น ต่อๆไปได้			
12. ท่านมีความคิดริเริ่มที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถทำงานบางอย่างจนเชี่ยวชาญ เพื่อหา ประสบการณ์นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ			
ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills)			
13. ท่านสามารถทำงานกับเพื่อนที่มีความแตกต่างทาง สังคมและวัฒนธรรมได้			
14. ท่านไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งข้อจำกัด ต่างๆของสมาชิกในกลุ่ม			

ทักษะชีวิตและการทำงานของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด		
	3	2	1
15. ท่านสามารถนำความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ได้			
16. ท่านมักจะแสดงออกผิดจังหวะ ไม่ทราบว่าเวลาไหนควรเป็นผู้พูด เวลาไหนควรเป็นผู้ฟัง			
17. ท่านมีความเป็นผู้นำที่เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของสมาชิกในกลุ่ม และสามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีอาชีพ			
18. ท่านมีความเคารพในความคิดหรือค่านิยมที่แตกต่างของเพื่อนในกลุ่ม ไม่ล้อเลียนหรือพูดจาถากถาง			
ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability)			
19. ท่านสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานและทำงานภายใต้ความกดดันจากการแข่งขัน จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้			
20. ท่านไม่มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการทำงาน ไม่รู้สึกเชื่อมั่นและชื่นชมในความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม			
21. ท่านมีความสามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูง			
22. ท่านไม่สามารถทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะไม่ได้ร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในกลุ่ม			
23. ท่านไม่มีหลักการในการผลิตผลงานตามหลักจริยธรรม และไม่มีความรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น			
24. ท่านมีการนำผลงานและเสนอความคิดเห็นตามมารยาทที่เหมาะสม และพร้อมยอมรับความคิดเห็นจากคนส่วนใหญ่			

ทักษะชีวิตและการทำงานของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด		
	3	2	1
ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)			
25. ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นในการมีจริยธรรม มีความซื่อตรงและเสียสละ			
26. ท่านสามารถใช้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการแก้ปัญหาของท่าน เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อื่นบรรลุเป้าหมายได้			
27. ท่านไม่สามารถเป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจกับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้การทำงานดำเนินไปจนถึงเป้าหมายได้			
28. ท่านสามารถมองเห็นจุดแข็งของผู้อื่นและสามารถผลักดันให้นำจุดแข็งเหล่านั้น ไปใช้เพื่อทำให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายได้			
29. ท่านมุ่งแต่จะสร้างผลงานโดยไม่คำนึงถึงชุมชนโดยรวม การทำงานของท่านมีส่วนทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนรำคาญใจ			
30. ท่านเป็นคนที่มีความสามารถในการเจรจา เพื่อให้เกิดความสามัคคี ประองดอง และเป็นกำลังใจให้สมาชิกในกลุ่มทำงานจนประสบความสำเร็จได้			

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู
ที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา
ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครู
ที่อบรมในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

แผนการเรียนรู้ที่ เรื่อง.....
วันที่ดำเนินกิจกรรม.....คะแนนรวม.....

คำชี้แจง

1. ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของครูแต่ละคนขณะปฏิบัติกิจกรรม โดยบันทึกตัวเลขคะแนนลงในช่องรายการตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง โดยแต่ละข้อจะมีคะแนนเต็ม 3 คะแนน
2. สรุประดับคุณภาพพฤติกรรมที่ครูแสดงออก โดยทำเครื่องหมายลงในช่องผลการประเมิน โดยพิจารณาคะแนนตามเกณฑ์การตัดสินที่กำหนดให้

โดยกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนพฤติกรรมแต่ละด้านดังนี้

- ระดับ 3 หมายถึง ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้สม่ำเสมอ
ระดับ 2 หมายถึง ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้เป็นบ่อยครั้ง
ระดับ 1 หมายถึง ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้เป็นบางครั้ง

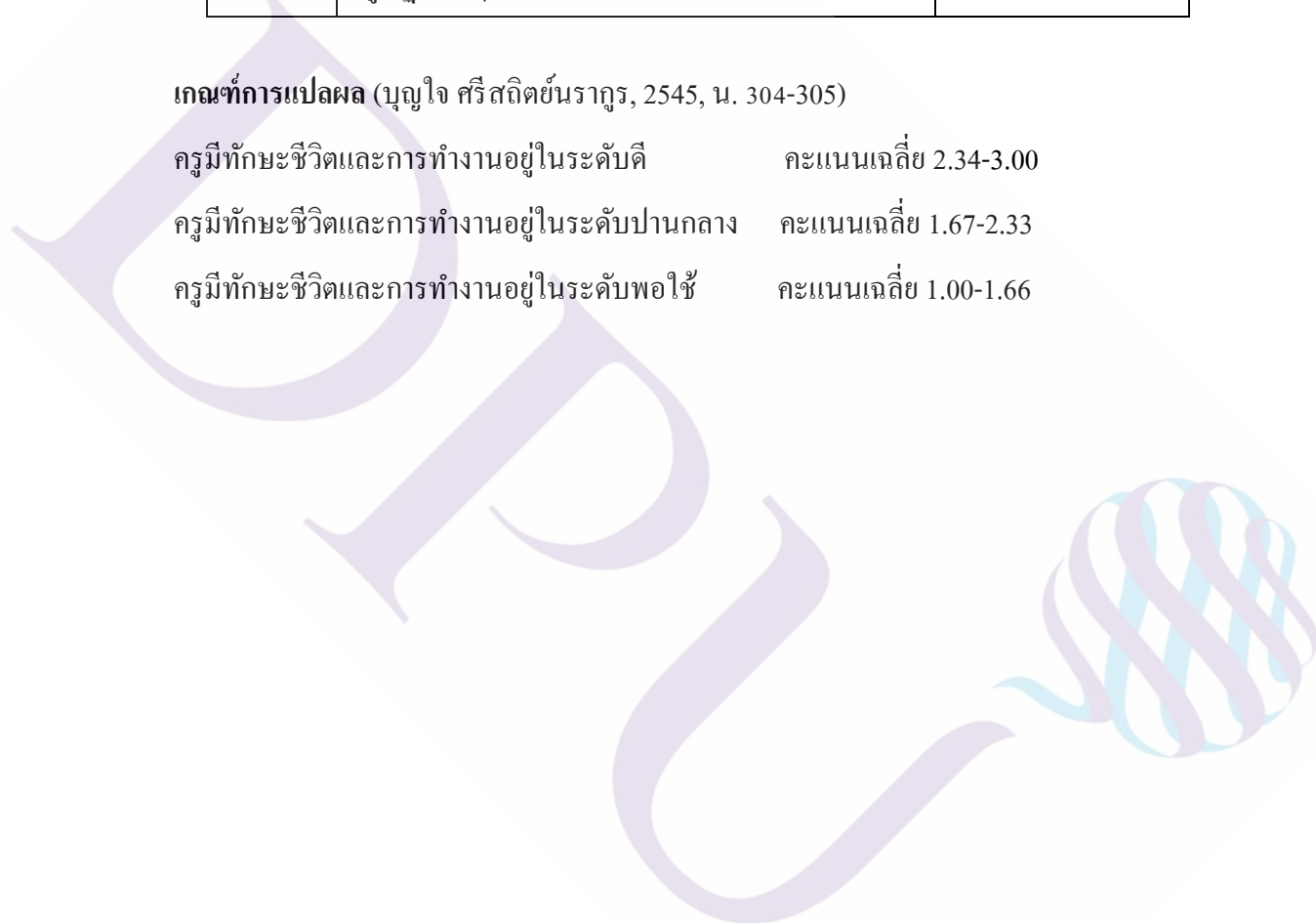
เกณฑ์การประเมิน (Rubric Score)

เกณฑ์การประเมิน (Rubric Score) ผู้วิจัยกำหนดคะแนนเกณฑ์การประเมินไว้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน	เกณฑ์การประเมิน	หมายเหตุ
3	ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้อย่างสม่ำเสมอ	
2	ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้เป็นบ่อยครั้ง	
1	ครูปฏิบัติพฤติกรรมนี้เป็นบางครั้ง	

เกณฑ์การแปลผล (บุญใจ ศรีสถิตยรักร, 2545, น. 304-305)

ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับดี	คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00
ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง	คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33
ครูมีทักษะชีวิตและการทำงานอยู่ในระดับพอใช้	คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66

แบบประเมินผลงานของครูที่ได้รับการฝึกอบรม
ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

แบบประเมินผลงานของครู ในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

คำชี้แจง

แบบประเมินผลงานของครูฉบับนี้ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating Scale) (สมจิต จันทรฉาย, 2554 อ้างถึงในสมจิต จันทรฉาย, 2557. น. 174-176)

ระดับ 3 หมายถึง ดี

ระดับ 2 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 1 หมายถึง พอใช้

ข้อมูลของผลงานที่ประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่..... หน่วยการจัดการเรียนรู้ที่

เรื่อง.....

ชื่อผลงาน.....

วันที่ทำ..... เวลา.....

สมาชิกในกลุ่ม

1.
2.
3.
4.
5.

แบบประเมินผลงานของครู เรื่อง ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

การประเมินผลงานของครู	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	3	2	1	
ด้านคุณภาพของผลงาน				
1. ผลงานมีความประณีตสวยงาม				
2. ผลงานมีรูปแบบเหมาะสม มีความแข็งแรงสามารถใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน				
3. ผลงานสามารถถ่ายทอดถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ออกมาได้อย่างชัดเจน				
4. การนำเสนอผลงานมีความชัดเจนและน่าสนใจ				
ด้านการออกแบบ, ความคิดสร้างสรรค์, จินตนาการและการประยุกต์ใช้ในเชิงความคิด				
5. ผลงานการร่างแบบสเก็ทซ์มีความชัดเจน เข้าใจง่าย				
6. ผลงานมีการประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ				
7. ผลงานออกแบบได้โดดเด่น มีลูกเล่นสะกดตา				
8. ผลงานสามารถถ่ายทอดจินตนาการ แรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์ของครูออกมาได้				
ด้านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ				
9. กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานมีความกระชับ ชัดเจน และเสร็จตามเวลาที่กำหนด				
10. กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานเป็นไปตามแผน โดยไม่มีข้อผิดพลาด หรือมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด				

การประเมินผลงานของครู	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	3	2	1	
11. ครูมีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ดีและเหมาะสม				
12. ครูมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจนทำให้ครูสามารถวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการทำงานได้				
ด้านการใช้เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ				
13. ผลงานมีการประยุกต์วัสดุที่มีในท้องถิ่นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม				
14. ผลงานทำขึ้นโดยการเลือกใช้วัสดุหรือสิ่งของที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงลักษณะให้ดูเหมือนเป็นของชิ้นใหม่ได้				
15. ผลงานทำขึ้นโดยเน้นการใช้แต่วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น				
16. ผลงานทำขึ้นจากการเลือกนำคุณสมบัติของวัสดุต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสม				

เกณฑ์การประเมินผลงานของครู

รายการประเมิน	คะแนนและคำอธิบายระดับคุณภาพในการประเมินผลงานของครู		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
1.ด้านคุณภาพของผลงาน	ผลงานมีความประณีตสวยงาม มีความแข็งแรงทนทานสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวันได้ ถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน สามารถนำเสนอผลงานได้ ชัดเจนและน่าสนใจ	ผลงานมีความสวยงามแต่ไม่ประณีต มีความแข็งแรงทนทานพอจะนำไปใช้ได้ ถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจนแต่นำเสนอผลงานได้ไม่ชัดเจนและไม่น่าสนใจ	ผลงานไม่มีความประณีต ไม่สวยงาม ไม่แข็งแรงทนทานไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง ถ่ายทอดเนื้อหาได้ไม่ชัดเจน รวมถึงการนำเสนอผลงานไม่ชัดเจนและไม่น่าสนใจ
2.ด้านการออกแบบ, ความคิดสร้างสรรค์, จินตนาการและการประยุกต์ใช้ในเชิงความคิด	ผลงานการออกแบบมีลักษณะโดดเด่นมีลูกเล่นสะกดตา มีการประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ สามารถถ่ายทอดจินตนาการแรงบันดาลใจ และความคิดสร้างสรรค์ออกมาในผลงานได้ ชัดเจน รวมทั้งสามารถเขียนแบบร่างให้ผู้อื่นเข้าใจได้	ผลงานการออกแบบมีลักษณะโดดเด่นแต่ไม่สะกดตา มีการประยุกต์ใช้ได้ไม่หลากหลาย สามารถถ่ายทอดจินตนาการ แรงบันดาลใจ และความคิดสร้างสรรค์ออกมาในผลงานได้ไม่ชัดเจน และเขียนแบบร่างให้ผู้อื่นเข้าใจได้	ผลงานการออกแบบไม่มีลักษณะโดดเด่นไม่มีลูกเล่นสะกดตา ไม่สามารถประยุกต์ใช้ในรูปแบบอื่นๆ ได้ ไม่สามารถถ่ายทอดจินตนาการ แรงบันดาลใจ และความคิดสร้างสรรค์ออกมาในผลงานและไม่สามารถเขียนแบบร่างให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3.ด้านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ	มีกระบวนการขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานได้กระชับ ชัดเจน เสร็จก่อน/ภายในเวลาที่กำหนด มีข้อผิดพลาดน้อยมาก มีการแก้ปัญหาและวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ดีและเหมาะสม	มีกระบวนการขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานได้ชัดเจน เสร็จภายในเวลาที่กำหนด มีข้อผิดพลาดบ้าง มีการแก้ปัญหาและวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้	มีกระบวนการขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานไม่ชัดเจนและทำงานไม่ทันตามเวลาที่กำหนด มีข้อผิดพลาดมาก แก้ไขปัญหาระหว่างทำงานไม่ได้และวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานไม่ได้
4.ด้านการใช้เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ	สร้างผลงานโดยการนำวัสดุที่มีอยู่แล้วมาปรับรูปลักษณะให้เป็นของชิ้นใหม่ได้ สามารถเลือกใช้และประยุกต์วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น มาใช้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	สร้างผลงานโดยการนำวัสดุที่มีอยู่แล้วมาปรับรูปลักษณะให้เป็นของชิ้นใหม่ได้ แต่ไม่สามารถเลือกใช้และประยุกต์วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น มาใช้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม	ไม่สามารถสร้างผลงานโดยการนำวัสดุที่มีอยู่แล้วมาปรับรูปลักษณะให้เป็นของชิ้นใหม่ได้ และไม่สามารถเลือกใช้และประยุกต์วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น มาใช้ได้อย่างเหมาะสม สวยงาม

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพผลงานของครู คะแนนเต็ม 48 คะแนน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
38-48	ดี
27-37	ปานกลาง
16-26	พอใช้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน.....

(.....)

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตร
ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้าง
ทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

**แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูที่ได้รับการฝึกอบรม
ในรายวิชาประยุกต์ศิลป์ เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย**

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....เบอร์โทรที่ติดต่อได้.....

สถานที่ทำงาน.....

วันที่ให้สัมภาษณ์..... เวลา.....ถึง.....

1. หลังการอบรมด้วยหลักสูตรเสริมฯ ท่านคิดว่าตัวเองมีพัฒนาการด้านใดบ้าง

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าหลักสูตรเสริมฯ ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าหลักสูตรเสริมฯ มีความเหมาะสมกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าท่านจะนำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรเสริมฯ ไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาอื่น
หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

แบบวัดความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู
ในการสอนหลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์
เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

เกณฑ์การประเมิน

รายการประเมิน	ระดับความสามารถ				
	5	4	3	2	1
1.ด้านเนื้อหา	เนื้อหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวที่มีการใช้จินตนาการมากในการสร้างสรรค์และสร้างงานเป็นรูปธรรมได้	เนื้อหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมีการใช้จินตนาการเล็กน้อยในการสร้างสรรค์และสร้างงานเป็นรูปธรรมได้	เนื้อหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมีการใช้จินตนาการเล็กน้อยในการสร้างสรรค์และสร้างงานเป็นรูปธรรมไม่ได้	เนื้อหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวไม่มีการใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์และสร้างงานเป็นรูปธรรมไม่ได้	เนื้อหาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวไม่มีการใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์และสร้างงานเป็นรูปธรรมไม่ได้
2.ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน	วิธีการเรียนรู้มีครบ 6 ขั้นตอน มีความสมบูรณ์และถูกต้องสามารถนำไปใช้ได้จริง	วิธีการเรียนรู้มีครบ 6 ขั้นตอนมีความสมบูรณ์แต่ไม่ถูกต้องเป็นบางส่วนสามารถนำไปใช้ได้จริง	วิธีการเรียนรู้มีครบ 6 ขั้นตอนที่มีความสมบูรณ์และไม่ถูกต้องเป็นบางส่วนแต่ยังสามารถนำไปใช้ได้	วิธีการเรียนรู้มีไม่ครบ 6 ขั้นตอนไม่มีความสมบูรณ์แต่ถูกต้องบางส่วนสามารถนำไปใช้ได้	วิธีการเรียนรู้มีไม่ครบ 6 ขั้นตอนไม่มีความสมบูรณ์และไม่ถูกต้องไม่สามารถนำไปใช้ได้เลย
3.ด้านวัสดุอุปกรณ์	วัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนมากที่สุด	วัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนมาก	วัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนปานกลาง	วัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนน้อย	วัสดุอุปกรณ์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนน้อยที่สุด
4.ด้านวิธีการประเมินผล	สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอน	สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 5 ขั้นตอน	สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 4 ขั้นตอน	สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ขั้นตอน	ไม่สามารถออกแบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้และไม่สามารถสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 6 ขั้นตอน

แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ
ฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา
ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม

เรื่องประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย

ชื่อ - นามสกุล ผู้ตอบ (ตัวบรรจง).....

โรงเรียน.....

วันที่..... คณะแผน

คำชี้แจง ข้อคำถามมีทั้งหมด 25 ข้อ ใช้เวลา 15 นาที

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละรายการ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ความพึงพอใจของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
ด้านเนื้อหาในหลักสูตร					
1. เนื้อหาในหลักสูตรช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของท่านและเหมาะสมกับเนื้อหาในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
2. เนื้อหาในหลักสูตรไม่มีความทันสมัย ไม่มีความน่าสนใจ					
3. เนื้อหาในหลักสูตรมีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย และสามารถต่อยอดจินตนาการได้					
4. เนื้อหาในหลักสูตรไม่มีส่วนช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านทักษะชีวิตและการทำงาน					
5. ท่านสามารถนำเนื้อหาในหลักสูตรไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้					

แบบสอบถามความพึงพอใจของครู (ต่อ)

ความพึงพอใจของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
6. กิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้กับกลุ่มสาระอื่น และชีวิตประจำวันได้					
7. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีส่วนส่งเสริมให้ท่านสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง					
8. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่มีความหลากหลาย ไม่ตรงกับความสนใจของท่าน					
9. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่ช่วยส่งเสริม การทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและไม่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา					
10. กิจกรรมช่วยส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีในการทำงานกลุ่ม					
ด้านผู้สอน					
11. ผู้สอนมีความเป็นกันเองทำให้เอื้อต่อการเรียนรู้					
12. ผู้สอนไม่ช่วยทำให้ท่านมีอิสระเสรีทางความคิดและกล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์					
13. ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น					
14. ผู้สอนมีการเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ชัดเจน กระชับ และช่วยต่อยอดจินตนาการในการเรียนรู้					
15. ผู้สอนและสื่อการสอนไม่มีส่วนช่วยสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้					

แบบสอบถามความพึงพอใจของครู (ต่อ)

ความพึงพอใจของครู	ระดับคะแนนมากที่สุดถึงน้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
ด้านการวัดประเมินผล					
16. ท่านได้มีส่วนร่วมในการสรุปและอภิปรายผลงานและประเมินผลการเรียนรู้					
17. การประเมินจากเพื่อนที่ร่วมอบรมช่วยให้ท่านได้นำไปใช้ในการพัฒนาผลงานชิ้นต่อ ๆ ไป					
18. การวัดและประเมินผล ไม่หลากหลายและไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด					
19. การที่ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของกลุ่มอื่น ทำให้ท่านได้ตระหนักและชื่นชมคุณค่าของศิลปะ					
20. การวัดและประเมินผล เป็นระยะ ๆ ไม่ช่วยให้ท่านได้ข้อคิดในการปรับปรุงชิ้นงาน					
ด้านความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู					
21. ท่านสามารถถ่ายทอดเนื้อหา เรื่อง “ ประยุกต์ศิลป์ท้องถิ่นไทย” ได้					
22. ท่านสามารถจัดการเรียนการสอนด้วย “การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ชั้นตอน” ได้					
23. ท่านคิดว่า “การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม 6 ชั้นตอน” ไม่มีส่วนให้เกิดการสร้างเสริมทักษะชีวิตและการทำงาน					
24. ท่านไม่สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนของท่านมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนได้					
25. ท่านสามารถนำวิธีประเมินผลการเรียนรู้มาใช้ในการจัดเรียนการสอนได้					

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ

ภาคผนวก ค
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ โดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1.	รายวิชาประยุกต์ศิลป์ เป็นรายวิชาที่สอน ศิลปะที่มีลักษณะอย่างไร	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.	ประยุกต์ศิลป์แบ่งออกเป็น 5 แขนงยกเว้นข้อ ใด	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.	ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการจัดตกแต่ง อาหาร	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.	ข้อใดถือว่าเป็นประโยชน์ของการจัดตกแต่ง อาหารที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนรายได้มาก ที่สุด	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
5.	การจัดอาหารด้วยสัดส่วนที่เหมาะสมกับ ภาชนะ คือข้อใด	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
6.	อาหารจานใดถือเป็นสีวรรณะร้อน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
7.	ข้อใดไม่ใช่ความหมายของการออกแบบ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
8.	หัวใจสำคัญของการออกแบบคืออะไร	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
9.	การตกแต่งจานอาหารสำหรับเด็กมีประโยชน์ หลายประการ ยกเว้นข้อใด	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
10.	ข้อใดไม่ใช่ความหมายของการจัดอาหาร สำหรับเด็ก	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
11.	ข้อใดไม่ใช่วัตถุประสงค์เริ่มต้นของการแต่ง กายของมนุษย์ยุค โบราณ	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
12.	ชุดใดเป็นชุดที่เริ่มมีนัยออกแบบแฟชั่น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
13.	ข้อใดไม่ใช่การออกแบบเครื่องแต่งกายใน อนาคต	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
14.	ข้อใดถือว่าเป็นหลักที่สำคัญการออกแบบ เครื่องแต่งกายในอนาคต	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
15.	ทัศนธาตุแบบใดที่ไม่ควรรู้ใช้ในการออกแบบ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 2 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ

ข้อ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	แปลผล
1	0.94	0.06	ตัดออก
2	0.96	0.04	ตัดออก
3	0.86	0.04	ตัดออก
4	0.76	0.28	คงไว้
5	0.78	0.28	คงไว้
6	0.86	0.26	ตัดออก
7	0.82	0.46	ตัดออก
8	0.54	0.12	ตัดออก
9	0.80	0.28	คงไว้
10	0.72	0.18	ตัดออก
11	0.38	0.00	ตัดออก
12	0.78	0.34	คงไว้
13	0.76	0.36	คงไว้
14	0.64	0.26	คงไว้
15	0.84	0.46	ตัดออก
16	0.78	0.28	คงไว้
17	0.56	0.32	คงไว้
18	0.98	0.24	ตัดออก
18	0.98	0.24	ตัดออก
19	0.74	0.36	คงไว้
20	0.76	0.36	คงไว้

ตารางที่ 2 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ (ต่อ)

ข้อ	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	แปลผล
21	0.42	0.16	ตัดออก
22	0.84	0.24	ตัดออก
23	0.72	0.40	คงไว้
24	0.38	0.14	ตัดออก
25	0.76	0.24	คงไว้
26	0.66	0.02	ตัดออก
27	0.26	0.04	ตัดออก
28	0.76	0.22	คงไว้
29	0.78	0.24	คงไว้
30	0.90	0.30	ตัดออก
31	0.76	0.38	คงไว้
32	0.40	0.22	คงไว้
33	0.44	0.10	ตัดออก
34	0.72	0.38	คงไว้
35	0.78	0.18	ตัดออก
36	0.54	0.24	คงไว้
37	0.70	0.28	คงไว้
38	0.28	0.00	ตัดออก
39	0.70	0.32	คงไว้
40	0.48	0.04	ตัดออก

ตารางที่ 3 แสดงค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	22	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	22	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

KR-20	N of Items
.761	20

ตารางที่ 5 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับของแบบวัดทักษะชีวิตและการทำงาน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	22	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	22	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.713	30

ตารางที่ 6 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินผลงานของครู โดยผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน(ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการใช้เทคนิคและการประยุกต์ใช้ในเชิงวัสดุ								
15.	ผลงานทำขึ้นโดยเน้นการใช้แต่วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
16.	ผลงานทำขึ้นจากการเลือกนำคุณสมบัติของวัสดุต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเหมาะสม	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 7 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินผลงานของครู โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach) โดย N หมายถึง ทำการแบบประเมินผลงานของครูทั้งหมด 7 แผนการเรียนรู้

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	5	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	5	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.758	.841	7

ตารางที่ 8 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการ

ทำงานของครู โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง (Initiative and Self-Direction)								
12.	ครูมีความคิดริเริ่มที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถทำงานบางอย่างจนเชี่ยวชาญ เพื่อหาประสบการณ์ไปประกอบอาชีพในอนาคต	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills)								
13.	ครูสามารถทำงานกับเพื่อนที่มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมได้	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
14.	ครูเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่ม	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
15.	ครูสามารถนำความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ได้	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
16.	ครูมีการแสดงออกที่เหมาะสมว่าเวลาไหนควรเป็นผู้พูด เวลาไหนควรเป็นผู้ฟัง	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
17.	ครูมีความเป็นผู้หน้าที่เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของสมาชิกในกลุ่ม และสามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีอาชีพ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
18.	ครูเคารพในความ คิดหรือค่านิยมที่แตกต่างของเพื่อนในกลุ่มไม่ล้อเลียนหรือพูดจาถากถาง	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability)								
19.	ครูสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานและทำงานภายใต้ความกดดันจากการแข่งขัน จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
20.	ครูมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือในการทำงาน รู้สึกเคารพและชื่นชมในความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้

ตารางที่ 8 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน(ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
ด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)								
30.	ครูเป็นคนที่มีความสามารถในการเจรจาเพื่อให้เกิดความสามัคคี ประองตอง และเป็นกำลังใจให้สมาชิกในกลุ่มทำงานจนประสบความสำเร็จได้	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 9 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับของแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงาน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach) โดย N หมายถึงกลุ่มตัวอย่าง 22 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมทั้งหมด 7 แผนการเรียนรู้

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	154	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	154	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.898	.929	26

ตารางที่ 11 แสดงผลการประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ข้อที่	รายการประเมินแผนการสอน	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5		
1.	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
2.	ด้านการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
3.	ด้านวัสดุอุปกรณ์	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4.	ด้านวิธีการประเมินผล	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

ตารางที่ 12 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดทั้งฉบับของแบบประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	22	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	22	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.725	.732	4

ตารางที่ 14 แสดงค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดที่ฉบับของแบบสอบถามความพึงพอใจของครูโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัก (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	21	95.5
	Excluded ^a	1	4.5
	Total	22	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.805	25

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจของครู ก่อนและหลังได้รับการอบรม ด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	12	11	-1	1
2	15	10	-5	25
3	7	14	7	49
4	11	15	4	16
5	16	20	4	16
6	15	17	2	4
7	9	14	5	25
8	12	10	-2	4
9	13	18	5	25
10	12	14	2	4
11	10	15	5	25
12	11	15	4	16
13	13	20	7	49
14	12	19	7	49
15	12	20	8	64
16	7	14	7	49
17	9	18	9	81
18	11	17	6	36
19	7	12	5	25
20	15	20	5	25
21	11	14	3	9
22	9	10	1	1
\bar{X}	11.32	15.32	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	2.63	3.41	88	598

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	หลังเรียน	15.3182	22	3.41407	.72788
	ก่อนเรียน	11.3182	22	2.62563	.55979

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	หลังเรียน-ก่อนเรียน	22	.381	.080

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม-ก่อนอบรม	4.00000	3.42261	.72970	2.48250	5.51750	5.482	21	.000

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนการวัดทักษะชีวิตและการทำงานรวมทั้ง 5 ด้านของครู ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	82	88	6	36
2	85	90	5	25
3	67	86	19	361
4	77	85	8	64
5	87	90	3	9
6	79	89	10	100
7	73	86	13	169
8	88	90	2	4
9	80	88	8	64
10	88	90	2	4
11	81	86	5	25
12	74	85	11	121
13	63	85	22	484
14	72	85	13	169
15	81	86	5	25
16	86	90	4	16
17	88	90	2	4
18	76	89	13	169
19	88	90	2	4
20	69	87	18	324
21	79	85	6	36
22	79	88	9	81
\bar{X}	79.18	87.64	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	7.28	2.06	186	2294

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	79.1818	22	7.28100	1.55231
	VAR00001	87.6364	22	2.05971	.43913

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.764	.000

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviati on	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม- ก่อนอบรม	5.59091	6.44138	1.37331	2.73496	8.44686	4.071	21	.001

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	17	18	1	1
2	17	18	1	1
3	12	17	5	25
4	18	18	0	0
5	16	18	2	4
6	17	18	1	1
7	13	17	4	16
8	18	18	0	0
9	13	18	5	25
10	16	18	2	4
11	15	17	2	4
12	14	17	3	9
13	12	17	5	25
14	16	18	2	4
15	15	17	2	4
16	16	18	2	4
17	17	18	1	1
18	14	17	3	9
19	18	18	0	0
20	14	18	4	16
21	14	18	4	16
22	17	17	0	0
\bar{X}	15.41	17.63	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	1.92	0.49	49	169

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	17.6364	22	.49237	.10497
	VAR00001	15.4091	22	1.91881	.40909

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.568	.006

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
Pair 1	หลังอบรม- ก่อนอบรม	Mean	Std. Deviati on	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม- ก่อนอบรม	2.22727	1.68839	.35997	1.20808	3.24646	6.187	21	.000

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	16	17	1	1
2	18	18	0	0
3	14	17	3	9
4	14	16	2	4
5	18	18	0	0
6	16	18	2	4
7	15	16	1	1
8	17	18	1	1
9	16	18	2	4
10	18	18	0	0
11	16	17	1	1
12	14	18	4	16
13	12	16	4	16
14	13	17	4	16
15	17	18	1	1
16	16	18	2	4
17	18	18	0	0
18	14	18	4	16
19	18	18	0	0
20	15	18	3	9
21	14	16	2	4
22	15	18	3	9
\bar{X}	15.40	17.45	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	1.79	0.80	40	116

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	17.4545	22	.80043	.17065
	VAR00001	15.6364	22	1.78740	.38108

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.620	.002

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม- ก่อนอบรม	1.81818	1.43548	.30605	.95166	2.68471	5.941	21	.000

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	17	17	0	0
2	15	18	3	9
3	13	17	4	6
4	15	17	2	4
5	17	18	1	1
6	15	18	3	9
7	15	18	3	9
8	17	18	1	1
9	16	17	1	1
10	18	18	0	0
11	17	18	1	1
12	15	16	1	1
13	13	18	5	25
14	15	15	0	0
15	16	17	1	1
16	16	18	2	4
17	17	18	1	1
18	16	18	2	4
19	17	18	1	1
20	13	18	5	25
21	18	18	0	0
22	17	18	1	1
\bar{X}	16.00	17.55	ΣD	ΣD^2
S.D.	1.75	0.80	34	114

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	17.5455	22	.80043	.17065
	VAR00001	16.0000	22	1.74574	.37219

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.273	.220

Paired Samples Test

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
Pair		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม -ก่อนอบรม	1.54545	1.71067	.36472	.51281	2.57810	4.237	21	.000

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครู ด้านผลิตผลและความ
สำนึกรับผิดชอบ ก่อนและหลังได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	16	18	2	4
2	18	18	0	0
3	12	17	5	25
4	15	17	2	4
5	18	18	0	0
6	15	17	2	4
7	15	17	2	4
8	18	18	0	0
9	17	17	0	0
10	18	18	0	0
11	15	16	1	1
12	15	16	1	1
13	13	17	4	16
14	14	17	3	9
15	15	16	1	1
16	17	18	1	1
17	18	18	0	0
18	16	18	2	4
19	18	18	0	0
20	13	17	4	16
21	16	16	0	0
22	15	18	3	9
\bar{X}	15.77	17.27	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	1.82	0.77	33	99

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	17.2727	22	.76730	.16359
	VAR00001	15.7727	22	1.82396	.38887

Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.557	.007

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม -ก่อนอบรม	1.50000	1.53530	.32733	.57322	2.42678	4.583	21	.000

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ ก่อนและหลังได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมฯ

ลำดับ	ก่อนอบรม	หลังอบรม	D	D ²
1	16	18	2	4
2	17	18	1	1
3	16	18	2	4
4	15	17	2	4
5	18	18	0	0
6	16	18	2	4
7	15	18	3	9
8	18	18	0	0
9	18	18	0	0
10	18	18	0	0
11	18	18	0	0
12	16	18	2	4
13	13	17	4	16
14	14	18	4	16
15	18	18	0	0
16	17	18	1	1
17	18	18	0	0
18	16	18	2	4
19	17	18	1	1
20	14	16	2	4
21	17	17	0	0
22	15	17	2	4
\bar{X}	16.36	17.73	$\sum D$	$\sum D^2$
S.D.	1.53	0.55	30	76

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	VAR00002	17.7273	22	.55048	.11736
	VAR00001	16.3636	22	1.52894	.32597

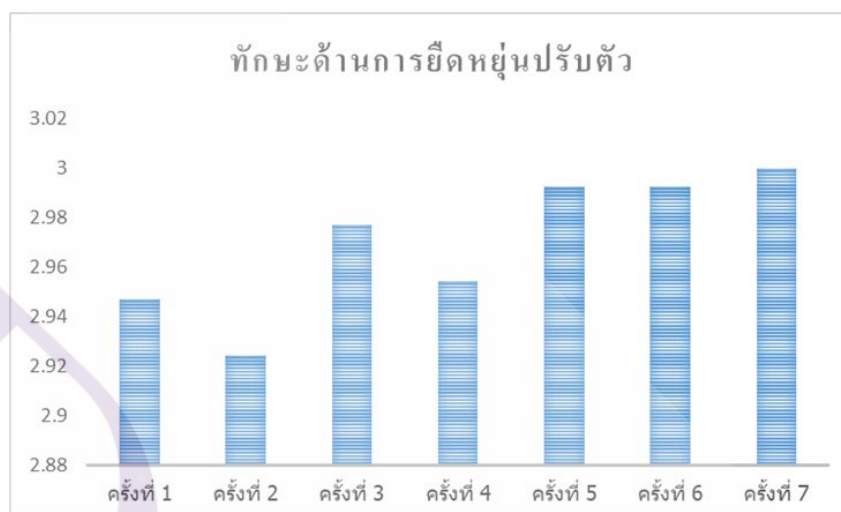
Paired Samples Correlations

		N	Correlation	Sig.
Pair 1	VAR00002 & VAR00001	22	.576	.005

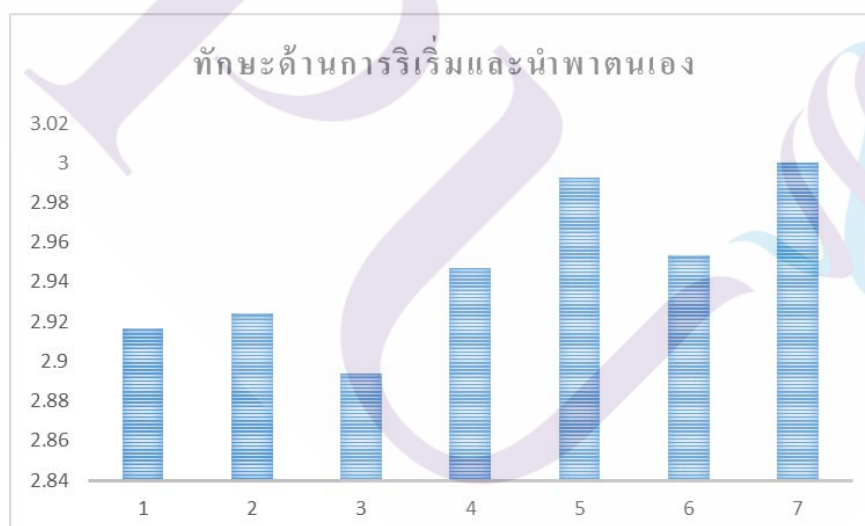
Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 1	หลังอบรม- ก่อนอบรม	1.36364	1.29267	.27560	.58332	2.14395	4.948	21	.000

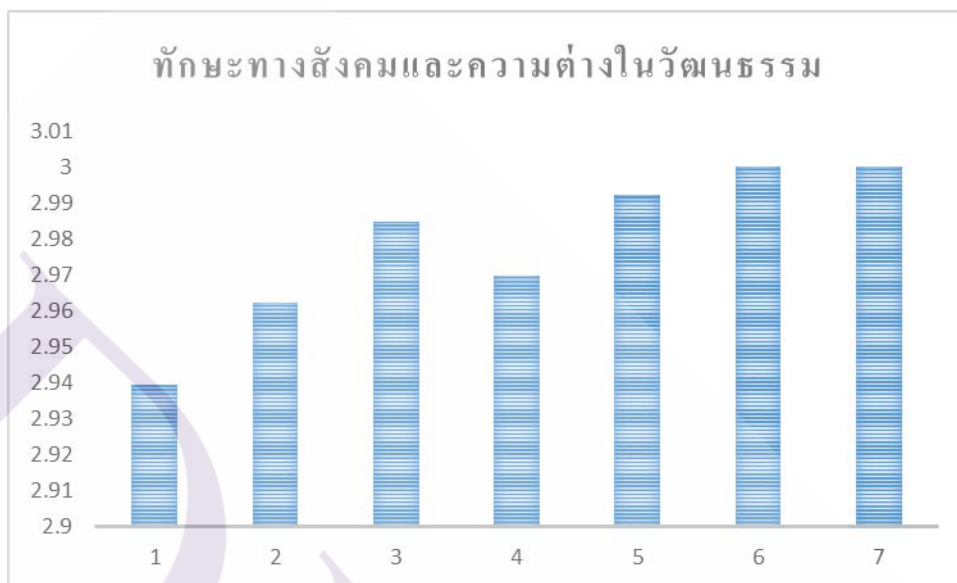
ตารางที่ 8 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านการยืดหยุ่นและการปรับตัว โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7

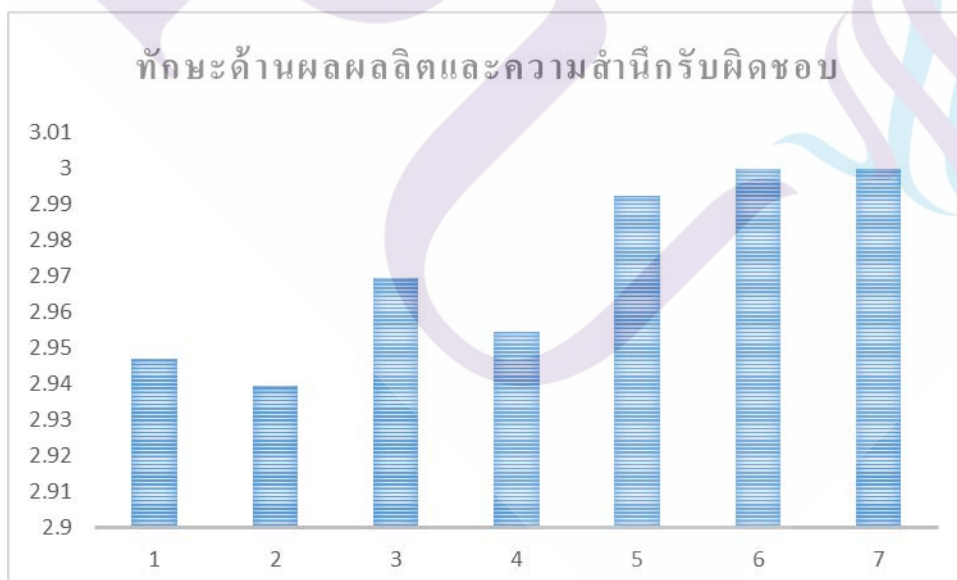
ตารางที่ 9 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านการริเริ่มและนำพาตนเอง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7

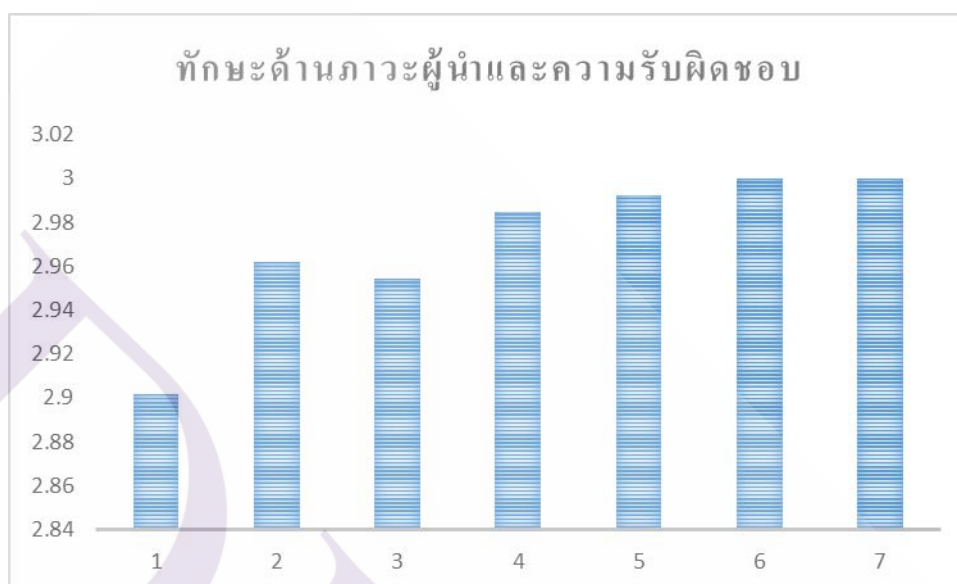
ตารางที่ 10 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านทักษะทางสังคมและความต่างในวัฒนธรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7

ตารางที่ 11 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7

ตารางที่ 12 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตและการทำงานของครูด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7

ตารางที่ 13 แสดงค่า One-Sample Test ของแบบสังเกตพฤติกรรม 5 ด้าน

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ด้านที่ 1	22	2.9706	.06296	.01342
ด้านที่ 2	22	2.9468	.09364	.01996
ด้านที่ 3	22	2.9805	.07186	.01532
ด้านที่ 4	22	2.9719	.06953	.01482
ด้านที่ 5	22	2.9708	.07726	.01647

One-Sample Test

	Test Value = 2.75					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
ด้านที่ 1	16.434	21	.000	.22058	.1927	.2485
ด้านที่ 2	9.855	21	.000	.19675	.1552	.2383
ด้านที่ 3	15.045	21	.000	.23050	.1986	.2624
ด้านที่ 4	14.968	21	.000	.22188	.1911	.2527
ด้านที่ 5	13.403	21	.000	.22078	.1865	.2550

ตารางที่ 14 แสดงคะแนนจากผลงานของครูและแสดงค่า One-Sample Test โดยทำการประเมินในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-7 และแต่ละแผนให้ครูสลับกลุ่มกันทุกครั้ง

แผนการ เรียนรู้	คะแนนรวมผลงาน					คะแนนเฉลี่ย
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	
1	39	46	44	45	38	42.4
2	43	34	46	44	46	42.6
3	46	47	43	40	38	42.8
4	43	47	46	37	46	43.8
5	47	48	48	48	43	46.8
6	43	46	47	48	46	46.0
7	48	45	48	46	47	46.8

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
plan1	5	42.4000	3.64692	1.63095
plan2	5	42.6000	4.97996	2.22711
plan3	5	42.8000	3.83406	1.71464
plan4	5	43.8000	4.08656	1.82757
plan5	5	46.8000	2.16795	.96954
plan6	5	46.0000	1.87083	.83666
plan7	5	46.8000	1.30384	.58310

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
	5	44.4571	.97625	.43659

One-Sample Test

	Test Value = 38					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
	14.790	4	.000	6.45714	5.2450	7.6693

ตารางที่ 15 แสดงค่า One-Sample Test ของความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ด้าน 1	22	4.7727	.42893	.09145
ด้าน 2	22	4.8182	.39477	.08417
ด้าน 3	22	4.9545	.21320	.04545
ด้าน 4	22	4.7727	.42893	.09145
รวม	22	4.8295	.19497	.04157

One-Sample Test

	Test Value = 3.51					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
ด้าน 1	13.808	21	.000	1.26273	1.0038	1.5217
ด้าน 2	15.543	21	.000	1.30818	1.0699	1.5465
ด้าน 3	31.780	21	.000	1.44455	1.3158	1.5732
ด้าน 4	13.808	21	.000	1.26273	1.0038	1.5217
รวม	31.744	21	.000	1.31955	1.2019	1.4372

ตารางที่ 16 แสดงค่า One-Sample Test ของแบบสอบถามความพึงพอใจของครูรายด้าน

One-Sample Statistics

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ด้าน1	22	4.7909	.36763	.07838
ด้าน2	22	4.8091	.26531	.05656
ด้าน3	22	4.7273	.33549	.07153
ด้าน4	22	4.7364	.34023	.07254
ด้าน5	22	4.7091	.35309	.07528

One-Sample Test

	Test Value = 4.51					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
ด้าน1	3.584	21	.002	.28091	.1179	.4439
ด้าน2	5.288	21	.000	.29909	.1815	.4167
ด้าน3	3.038	21	.006	.21727	.0685	.3660
ด้าน4	3.121	21	.005	.22636	.0755	.3772
ด้าน5	2.645	21	.015	.19909	.0425	.3556

ตารางที่ 17 แสดงค่า One-Sample Test ของแบบสอบถามความพึงพอใจของครูรวม

One-Sample Statistics

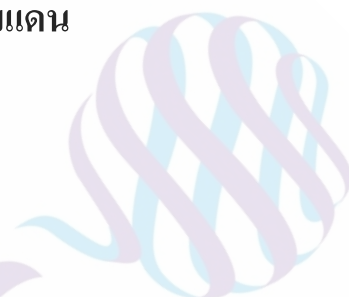
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
meanNew	22	4.7659	.23874	.05090

One-Sample Test

	Test Value = 3.51					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
meanNew	24.674	21	.000	1.25591	1.1501	1.3618

ภาคผนวก จ

การติดตามผลการฝึกอบรม และตัวอย่างการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครู
ที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชา
ประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

การติดตามผลการฝึกอบรม

งานชิ้นที่ 1

ให้คุณครูทุกคน ทำแผนการสอนคนละ 1 แผน (จาก 7 แผนการเรียนรู้) โดยใช้ตัวอย่างแผนการสอนที่ครูได้เคยอบรมไปแล้วเมื่อวันที่ 8-10 มิถุนายน 2563 ทั้งนี้ขอให้ปรับกิจกรรมในแผนการสอน ที่เคยใช้เป็นตัวอย่างในการอบรม

ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ชำนาญ
2. ชำนาญ (ให้เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนตามที่ครูได้เคยรับการอบรม)
3. ชำนาญ
4. ปรับสื่อการสอนให้เหมาะสมกับวัสดุอุปกรณ์ใน โรงเรียนของตนเอง
5. ออกแบบการวัดและประเมินผล ตามความเหมาะสม

ส่วนหัวข้ออื่น ๆ ต่อไปนี้ ให้คงไว้ตามตัวอย่างได้ คือ

1. จุดประสงค์การเรียนรู้
2. ความคิดรวบยอด
3. สารการเรียนรู้

*** จากนั้นให้เขียนบรรยาย ว่า คุณคิดว่าผลจากการจัดกิจกรรมที่ครูเขียนไว้ในแผนสามารถที่จะนำมาใช้ เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงานได้อย่างไร***

งานชิ้นที่ 2

ให้ครูทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ฉบับใหม่ ที่มีการเพิ่มเติมหัวข้อ “ความสามารถทางการจัดการเรียนการสอนของครู” ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามอีกครั้งค่ะ

ขอขอบคุณ

เนาว์มณี สุนทรโชค (ผู้วิจัย)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

รายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้างทักษะชีวิตและการทำงาน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 บรรเลงแต่งสวน

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

เรื่อง สวนครัวพาเพลิน

เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

การตกแต่งสวน (Gardening) หมายถึง การจัดสวนที่มีขอบเขตหรือพื้นที่ไม่กว้างมาก ความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวน ได้แก่ การช่วยให้เกิดการกำหนดขอบเขตเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ การช่วยลดมลภาวะต่าง ๆ การช่วยปิดบังสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู การช่วยแก้ไขการพังทลายและการเสื่อมโทรมของหน้าดิน และช่วยให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจ

หลักทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งสวน ได้แก่ สี, ความสมดุล, จังหวะ, ความกลมกลืน, ความเด่น เป็นต้น และในการทำสวนที่เกิดประโยชน์มากที่สุดคือ แปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพรเพราะนอกจากจะปลูกเพื่อความสวยงามแล้ว ยังทำให้เจ้าของสวนมีผักที่ปลอดภัยรับประทานทุกวัน ทำให้ได้รับสารอาหารควบคู่กับคุณประโยชน์จากสมุนไพรต่าง ๆ และยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการไปซื้อหา เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ขอบข่ายเนื้อหา

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตกแต่งสวน
2. ความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวน
3. ทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งสวน
4. แปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพร

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

1. บอกความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตกแต่งสวนและแปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพรได้
2. บอกและจำแนกความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวนได้
3. จำแนกและนำหลักทัศนธาตุไปใช้ในการออกแบบตกแต่งสวนได้
4. บอกแปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพรได้
5. แบ่งกลุ่มทำงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่มได้
6. กำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานภายในกลุ่มได้
7. ร่างความคิดในการออกแบบตกแต่งแปลงผักสวนครัวได้อย่างน้อย 1 ชิ้น
8. สร้างสรรค์ผลงานการออกแบบตกแต่งแปลงผักสวนครัวได้

9. มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีทักษะชีวิตและการทำงานในการทำกิจกรรมให้ผู้สอนเห็นได้
10. นำเสนอผลงานให้โดดเด่นและน่าสนใจได้

เนื้อหาสาระ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตกแต่งสวน

การตกแต่งสวน (Gardening) หมายถึง การจัดสวนที่มีขอบเขต หรือพื้นที่ไม่กว้างมาก เช่น การจัดสวนหย่อม การจัดสวนหลังบ้าน เป็นต้น มีความมุ่งหมายที่สำคัญก็เพื่อตกแต่งบริเวณบ้านหรืออาคารสถานที่ให้เกิดความสวยงามน่าดู และน่าอยู่ในบรรยากาศโดยรอบ สร้างความสดชื่นรื่นรมย์ ก่อให้เกิดความสุขสดใสทั้งกายและใจแก่ผู้อยู่อาศัย ตลอดจนเป็นที่สุขตาสุขใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็น แล้วยังสามารถใช้เป็นส่วนต้อนรับแขกได้อีกด้วย

ความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวน

1. ช่วยให้เกิดการกำหนดขอบเขตที่แน่นอน เกิดความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ และใช้พื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น บริเวณพักผ่อนส่วนตัว บริเวณออกกำลังกาย พื้นที่สวนครัว สนามเด็กเล่น สวนไม้ดอกไม้ประดับ หรือพื้นที่ใช้สอยอื่นๆ
2. ช่วยลดมลภาวะต่างๆ ด้วยการควบคุมและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เช่น การดูดซับเสียงรบกวน ฝุ่น ลม แสงแดด เป็นต้น
3. ช่วยปิดบังสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าดู แก้ไขการพังทลายและการเสื่อมโทรมของหน้าดิน
4. ช่วยให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจ เพราะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติและพืชพรรณที่สวยงาม

ทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งสวน

1. สี (Color) สีช่วยให้ความสวยงามให้แก่สวน โดยให้ความรู้สึกและอารมณ์ที่แตกต่างกันมากมาย เพราะสีมีอิทธิพลต่อประสาทสัมผัสการรับรู้จากการมองเห็น เป็นสื่อนำไปสู่ความคิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้สีของต้นไม้ ดอกไม้ ทางเดิน หรือของตกแต่งอื่น ๆ ประกอบกันด้วย ในส่วนการเลือกโทนของสี ถ้าอยากให้ความรู้สึกขรึม อบอุ่น นวลสบายตา ควรเลือกใช้สีโทนเย็น ขาว ชมพู ม่วง ฟ้า แต่ถ้าอยากได้อารมณ์สวนที่ดูสดใส ก็ควรเลือกใช้สีโทนร้อนเข้ามาแต่งแต้มบ้าง เช่น หยอดสีเหลือง ส้ม ม่วง เพื่อให้ดูมีจุดเด่นเป็นบางส่วน
2. ความสมดุล (Balance) หมายถึง ความถ่วงสมดุลกันของน้ำหนัก ให้รู้สึกเท่ากันทั้ง 2 ด้าน ความสมดุลมี 2 ลักษณะ

2.1 ความสมดุลที่เหมือนกันทั้ง 2 ข้างหรือสมมาตร (Symmetry Balance) เป็นการ จัดสวนอย่างมีระเบียบมีน้ำหนักเท่ากันทั้งซ้ายขวาหรือมีต้นไม้ 2 ข้างเหมือนกัน

2.2 ความสมดุลไม่เหมือนกันทั้ง 2 ข้างหรือ อสมมาตร (Asymmetry Balance) เป็น ความสมดุลตามธรรมชาติโดยมีรูปทรงและสัดส่วนไม่เหมือนกัน มีจุดสนใจไม่เหมือนกัน เช่น ใช้ ต้นไม้ต่างสีต่างพันธุ์ พืชขนาดเล็กหลายต้น ถ่วงสมดุลกับพืชขนาดใหญ่ เป็นต้น

3. จังหวะ (Rhythm)

หมายถึงความพอดีของการจัดวาง มีช่องว่างเหมาะสมและเกิดความต่อเนื่อง ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวของสิ่งของที่คล้ายคลึงกัน โดยมีวิธีการจัดสวนให้เกิดจังหวะได้หลายแบบ เช่น

3.1 จังหวะซ้ำ ๆ กัน เป็นการจัดให้พันธุ์ไม้ที่มีรูปทรง สี ขนาด คล้ายกันมีทิศทาง ไปด้วยกัน เช่นปลูกต้นไม้เป็นแถวแนวเดียวกัน ปลูกติด ๆ กัน

3.2 จังหวะต่อเนื่อง เป็นการสร้างความซ้ำของรูปทรง พันธุ์ไม้ สี สัน ซ้ำกันไปเป็น ระยะโดยเว้นระยะเท่าๆกัน

3.3 จังหวะลดหลั่น เป็นการจัดให้เกิดความแตกต่างของความสูง ต่ำ ของพันธุ์ไม้ หรือวัสดุตกแต่ง ที่เหมือนกัน จัดให้ลดหลั่นกันจากสูง ลงระดับลงไปจนถึงต่ำสุด

3.4 จังหวะกระจาย เป็นการจัดเริ่มจากจุดศูนย์กลางแผ่กระจายออกไปรอบด้าน เหมือนกัน หรือเป็นรัศมี

4. ความกลมกลืน (Harmony)

เป็นความพอเหมาะพอดีขององค์ประกอบ ความกลมกลืนในการออกแบบจัดสวน ได้แก่ ความกลมกลืนจากการทำเป็นรูปซ้ำๆกัน, ความกลมกลืนที่เกิดจากการใช้สี สัน ใกล้เคียงกัน, ความกลมกลืนของผิวสัมผัสหรือช่องว่าง และ ความกลมกลืนของรูปทรงที่คล้ายกันของวัสดุ ตกแต่งกับพรรณไม้

5. ความเด่น (Dominant)

หมายถึง ส่วนที่เป็นประธาน เป็นจุดดึงดูดสายตา เป็นจุดที่ส่งเสริมความงามของสวน เช่น น้ำพุ รูปปั้น น้ำตก ก้อนหิน พันธุ์ไม้ที่มีรูปทรงสวยงาม แปลกตาหรือสี สัน ที่โดดเด่นสะดุดตา

แปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพร

แปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพรนอกจากจะปลูกเพื่อความสวยงามแล้ว ยังสร้าง ประโยชน์มากที่สุดสำหรับเจ้าของสวนด้วย เพราะจะทำให้เจ้าของสวนมีผักที่ปลอดภัยรับประทาน ทุกวัน ทำให้ได้รับสารอาหารควบคู่กับคุณประโยชน์จากสมุนไพรต่าง ๆ และยังช่วยประหยัด ค่าใช้จ่ายในการไปซื้อหา เป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

การปลูกพืชผักสมุนไพรสามารถปลูกในแปลงสวย ๆ โดยตัดแปลงจากวัสดุหลากหลายประเภท เช่น อิฐบล็อก อิฐแดง ไม้พาเลท ไม้ ไม้ไผ่ สังกะสี รวมทั้งยางรถยนต์ ซึ่งสามารถทำออกมาได้อย่างสวยงาม ในกรณีที่มีพื้นที่จำกัด อาจปลูกในภาชนะที่ไม่ได้ใช้งาน เช่น ยางรถยนต์ ปิ๊บ ตะกร้า กระป๋อง ถัง ลัง ไม้ หรือแม้แต่ว่าสามารถปลูกถั่งงอกทานเองได้ในตะกร้าพลาสติก เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นการนำสิ่งเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าอีกด้วย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (120 นาที)

ขั้นที่ 1 ให้ความรู้พื้นฐาน (Introduction) (15 นาที)

1.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนดู ภาพตัวอย่างแปลงผักสวนครัวที่สวยงาม แล้วแจกใบความรู้เรื่อง “สวนครัวพาเพลิน” แล้วสอนเนื้อหาจากใบความรู้ ในหัวข้อความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตกแต่งสวน คุณค่าและความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวน และ หลักทัศนธาตุในการออกแบบตกแต่งสวน

1.2 ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (Stimulate attention) (15 นาที)

2.1 ผู้สอนกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนโดยการนำภาพการจัดสวนตัวอย่าง ให้ผู้เรียนดู และร่วมกันอภิปราย

- ผู้สอนนำภาพการจัดสวนตัวอย่างมาให้ผู้เรียนดู ผู้เรียนตอบว่าเห็นภาพสวนเป็นลักษณะอย่างไรบ้าง

2.2 ให้ผู้เรียนลองมองภาพแล้วนึกถึงสิ่งของ เช่น ประกอบด้วยรูปทรงเลขาคณิต เช่น สวนรูปวงกลม นึกถึง ลูกบอล ล้ม มะนาว เห็ด สวนรูปสามเหลี่ยม นึกถึง เจดีย์ กรวย สวนรูปรูปทรงอิสระต่าง ๆ อาจเหมือน กันหอย หนอน ภูเขา เสาที่ใช้ประดับสวน นึกถึง แท่งดินสอ ไม้เรียว เป็นต้น

2.3 ให้ผู้เรียนมองภาพแล้วนึกถึงสิ่งเกี่ยวกับบุคคล เช่น ต้นไม้ที่ตัดเป็นพุ่มทรงกลม เหมือนหัวคน กิ่งไม้ที่แตกแขนงออกมา เหมือนแขนขาคนที่ยื่นออกมา สะพานที่เป็นทรงโค้ง เหมือนคนใส่มงกุฎ ดอกบัวตูมเหมือนคนพนมมือ ใบดอกลูกไม้เหมือนเส้นผมคน รากของต้นไม้เหมือนขาคนไขว้ไปมา เป็นต้น

- ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่งประโยคจากคำใน ขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาคิดหาคำที่มีความหมายสัก 10 ประโยค เช่น คนหัวเห็ด นักเรียนไหว้เจดีย์ หนอนไม่มีมือ เป็นต้น

2.2 ผู้สอนแนะนำว่า การที่ผู้เรียนดูภาพต่าง ๆ แล้วสามารถจินตนาการถึงสิ่งอื่นที่รู้จัก เป็นการฝึกเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่รอบตัว ได้หลาย ๆ สิ่ง ถือว่าเป็นการฝึกการคิดนอกกรอบ และเป็นการฝึกใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มและออกแบบการทำงาน (30 นาที)

3.1 ผู้สอนอธิบายงานในสัปดาห์นี้ อธิบายประกอบภาพ การออกแบบตกแต่งสวน หลากหลายรูปแบบ คือให้ผู้เรียนทำงานกลุ่ม โดยเลือกพื้นที่สวนในโรงเรียน แล้วให้ออกแบบ ตกแต่งบริเวณสวนในโรงเรียนที่ได้รับนั้น ให้สวยงาม โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเนื้อหาและเลือกที่จะใช้ประโยชน์อย่างไรจากพื้นที่นั้น ๆ เช่น ปรับแปลงผักให้เป็นระเบียบหรือก่อให้เป็นรูปร่างที่กำหนดขึ้นมาใหม่ตามจินตนาการ สามารถสร้างรั้ว ทำโครงไม้หรือซุ้มไม้ ของตกแต่งจากไม้ไผ่ หรือเศษไม้ ขวดน้ำ หรือต้นไม้กระถางที่เป็นสิ่งของเหลือใช้ มาใช้ในการตกแต่งได้ โดยมีข้อกำหนดคือในแปลงผักของแต่ละกลุ่มควรมีพืชสมุนไพรอย่างน้อย 3 ชนิด

3.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนจับฉลากแบ่งกลุ่มการทำงาน เป็นกลุ่มละ 4 – 5 คน จากนั้นให้ผู้เรียนเลือกผู้นำกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม และร่วมกันทำกิจกรรมตามคำสั่ง ในใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลากเลือกพื้นที่สำหรับทำงานและรับใบกิจกรรมที่ 1 “ร่วมใจใส่แปลงผัก” และใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ร่วมใจใส่แปลงผัก”

3.3 ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ เรื่อง สวนครัวพาเพลิน ใบกิจกรรมที่ 1 “ร่วมใจใส่แปลงผัก” และใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ร่วมใจใส่แปลงผัก” ที่ได้รับ

3.4 ให้ผู้เรียนออกไปดูพื้นที่จริง แล้วใช้จินตนาการในการออกแบบตกแต่งแปลงผักสวนครัว และพืชสมุนไพรได้อย่างน้อย 1 ชิ้น โดยเขียนรูปแบบผักที่ออกแบบไว้ พร้อมการบรรยายภาพลงในใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ 1 ผู้สอนแนะนำว่าควรใช้สิ่งของเหลือใช้ที่มีอยู่ที่โรงเรียน หรือของตกแต่งที่ได้มาจากธรรมชาติ หรือแหล่งเรียนรู้จากในชุมชนมาใช้ตกแต่งแปลงผักให้สวยงาม

3.5 ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เช่น สิ่ง que ผู้เรียนจะนำมาปลูกหรือนำมาตกแต่งสวนมีการเคลื่อนย้ายลำบาก หรือมีความเหมาะสมกับพื้นที่หรือไม่ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ร่วมกันปฏิบัติงาน (30 นาที)

4.1 ผู้เรียนส่งตัวแทนกลุ่มออกมารับใบกิจกรรมที่ 2 และ ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “ร่วมแรงสร้างแปลงผัก” แล้วปฏิบัติตามคำสั่งในใบกิจกรรม

4.2 ผู้เรียนลงพื้นที่แปลงผักสวนครัวและพืชสมุนไพร ตามกลุ่มที่แบ่งไว้ นำต้นไม้และอุปกรณ์ที่เตรียมมา ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานการจัดแปลงผัก โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการทำงาน

ขั้นที่ 5 นำเสนอผลงาน (20 นาที)

5.1 ผู้สอนเตรียมฉลากมา แล้วให้ผู้เรียนส่งตัวแทนออกมา จับฉลากลำดับการนำเสนอ ผลงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

5.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มตนเอง โดยให้ใช้เวลาในการ นำเสนอไม่เกิน 5 นาที และการแสดงข้อคิดเห็นหรือถามคำถามไม่เกินกลุ่มละ 2 นาที โดยผู้สอน ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกลุ่มอื่นร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของกลุ่มที่นำเสนอ

ขั้นที่ 6 ประเมินและสรุปการทำงาน (10 นาที)

6.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างการทำงาน พร้อมทั้งอธิบาย วิธีการแก้ปัญหาจากสิ่งที่ได้พบ

6.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม นำสิ่งที่สรุปแล้วเขียนบันทึกลงในใบบันทึกกิจกรรมการ เรียนรู้ ที่ 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงผลงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สื่อการจัดการเรียนรู้

1. ใบความรู้เรื่อง “สวนครัวพาเพลิน”
 - ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตกแต่งสวน
 - ความสำคัญในการออกแบบตกแต่งสวน
 - หลักทฤษฎีในการออกแบบตกแต่งสวน
2. ภาพประกอบ ตัวอย่างการตกแต่งสวน และภาพตัวอย่างแปลงผักที่สวยงาม
3. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 “ร่วมใจใส่แปลงผัก”
4. ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ร่วมใจใส่แปลงผัก”
5. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “ร่วมแรงสร้างแปลงผัก”
6. ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 “ร่วมแรงสร้างแปลงผัก”
7. อุปกรณ์สำหรับทำแปลงผักสวนครัว เช่น ช้อนปลูก เสียม เป็นต้น
8. วัสดุเหลือใช้ที่นำมาตกแต่งแปลงผักสวนครัว เช่น เศษไม้ ขวดพลาสติก ลัง ไม้ ไม้ไผ่ เป็นต้น
8. แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม
 - แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บ้าน วัด ลานกิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นต้น
 - หนังสือและตำราที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีทัศนศิลป์ องค์ประกอบของศิลปะ เป็นต้น
 - สื่อออนไลน์ เช่น <https://www.google.com> , [https:// www.baanlaesuan.com](https://www.baanlaesuan.com) เป็นต้น

การวัดและประเมินผล

1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ดังนี้
 - แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

- แบบประเมินผลงานการทำให้แปลงผักสวนครัว (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)
 - ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 (รวม 2 ฉบับ คะแนนเต็ม 10 คะแนน)
- คะแนน 8-10 คือ ดีมาก
 คะแนน 5-7 คือ ดี
 คะแนนต่ำกว่า 5 คือ ปรับปรุง

บันทึกผลหลังกระบวนการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดตกแต่งสวนและการปลูกผัก เนื่องจากในบริบทของทางโรงเรียนและชุมชน ได้เน้นในเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว การหาพื้นที่ ๆ เหมาะสมในการจัดสวน และในเบื้องต้นตามบริบทชุมชนของนักเรียนนั้น การดำเนินชีวิตได้ยังยึดหลักพื้นฐานทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

ปัญหา/อุปสรรค

การนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้เรียนยังขาดทักษะในการนำเสนอ เช่น การใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย กระชับ เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจผลงานของกลุ่มตนเอง

ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

ครูผู้สอนเน้นการสอนเรื่องทักษะในการนำเสนอผลงานบ่อยๆ รวมทั้งการใช้ถ้อยคำประโยคที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย ในเวลาที่จำกัด ฝึกให้มีความมั่นใจในการนำเสนอผลงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการจัดกิจกรรม

จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ นักเรียนสามารถนำกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ ไปพัฒนาทักษะชีวิตเกี่ยวกับการปลูกพืช การจัดตกแต่งสวน การปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน รวมทั้งเข้าใจหลักทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งสวน ได้แก่ สี ความสมดุล จังหวะ ความกลมกลืน ความเด่น เป็นต้น ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน พบว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมกลุ่มทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานที่ดี ในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน มีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ร่วมมือร่วมใจและแบ่งปันกัน และการวางแผนงาน การแก้ปัญหาในการทำงาน ซึ่งทักษะเหล่านี้สามารถบูรณาการใช้การจัดการเรียนรู้ในแบบนี้เข้ากับกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้ทุกกลุ่มสาระอีกด้วย ทักษะต่าง ๆ ครูผู้สอนและผู้เรียน ยังสามารถนำไปต่อยอดการปฏิบัติในสภาวะการณ์ปัจจุบัน และสามารถนำไปเป็นทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคตได้

(ลงชื่อ)

ตำแหน่ง ครูใหญ่โรงเรียน ตชด.นเรศวรป่าละอู

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

รายวิชาประยุกต์ศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 หลากหลายแฟชั่น

เรื่อง ดีไซน์สไตล์นั้น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

เวลา 2 ชั่วโมง

ความคิดรวบยอด

จากประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการแต่งกายของมนุษย์ จะเริ่มตั้งแต่เมื่อมนุษย์รู้จักนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้ เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งต่อมามารู้จักตัดแปลงด้วยการทอผ้า นำผ้ามานุ่งห่ม ซึ่งการนุ่งห่มก็จะแตกต่างกันออกไปของแต่ละประเทศ และมีการนำวัสดุธรรมชาติมาใช้ร่วมด้วย ทั้งนี้เลือกจากการใช้งานในชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศ ของภูมิภาคนั้นๆ

เนื่องมาจากเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลให้การแต่งกายในอนาคตจะมีลักษณะที่ดูดีมี มีรสนิยม ปราดเปรียว คล่องแคล่ว ดูแลรักษาง่าย สวมใส่สบาย พกพาสะดวก ถูกต้องตามกาลเทศะ การออกแบบเครื่องแต่งกายที่จะสวยงาม เหมาะสมนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการออกแบบ และรู้จักนำทัศนธาตุมาจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ซึ่งทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ได้แก่ รูปทรง ความสมดุล ความกลมกลืน ความเด่น และการตัดกัน

ขอบข่ายเนื้อหา

1. วิวัฒนาการของเครื่องแต่งกาย
2. หลักการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคต
3. ทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย

จุดประสงค์การเรียนรู้

ผู้เรียนสามารถ

1. บอกวิวัฒนาการของเครื่องแต่งกายได้
2. บอกและจำแนกหลักการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคตได้
3. จำแนกและนำหลักทัศนธาตุไปใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายได้
4. แบ่งกลุ่มทำงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่มได้
5. กำหนดเป้าหมายและวางแผนการทำงานภายในกลุ่มได้
6. เขียนแบบร่างการออกแบบตกแต่งลายผ้าสำหรับใช้งาน ได้อย่างน้อย 1 ชิ้น
7. สร้างสรรค์ผลงานเครื่องแต่งกายหรือของประดับร่างกายจากผ้า หรือเส้นผ้าที่นักเรียนออกแบบลายได้ออย่างน้อย 1 ชิ้น
8. มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีทักษะชีวิตและการทำงานในการทำกิจกรรมให้ผู้สอนเห็นได้

9. นำเสนอผลงานให้โดดเด่นและน่าสนใจได้

10. อภิปรายและสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มาได้

เนื้อหาสาระ

วิวัฒนาการของเครื่องแต่งกาย

การแต่งกายของมนุษย์ยุคโบราณเริ่มตั้งแต่การนำหนังสัตว์หรือใบไม้มาใช้ เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ปกปิดร่างกายให้ความอบอุ่นอีกทั้งป้องกันสัตว์และแมลง ซึ่งต่อมามีการรู้จักดัดแปลงเป็นการทอผ้า นำฝ้ายมานุ่งห่ม พัฒนาโดยมีการห่มหรือนุ่งด้วยการนำมาพับจับจีบให้เกิดความสวยงาม รวมถึงมีการนำวัสดุธรรมชาติมาใช้ เช่น การนำกระดูกสัตว์ ไม้ กะลามาทำเป็นกระดุม เป็นต้น ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการใช้งานในชีวิตประจำวัน สภาพแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศของภูมิภาคนั้น ๆ ยุคต่อมามีการเปลี่ยนแปลงของโลกในการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เกิดความเจริญขึ้น มีการรับวัฒนธรรม ใหม่ ๆ จากทั่วโลกได้รวดเร็วขึ้น ทำให้เกิดออกแบบดัดแปลง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม

หลังจากสงคราม โลกครั้งที่สองสงบลงแล้ว บ้านเมืองมีความสงบขึ้น เศรษฐกิจทั่วโลกเริ่มดีขึ้น คนเริ่มหันมาสนใจกับการแต่งกาย จึงมีนักออกแบบเกิดขึ้นมากมายจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนักออกแบบเหล่านี้จะเป็นผู้กำหนดและออกแบบการใช้เสื้อผ้าให้เหมาะสมกับโอกาสสถานที่ เพศ และวัยของผู้สวมใส่ และเนื่องมาจากของความจำเจ ความเบื่อหน่าย ความไม่เหมาะสม และความไม่สะดวกสบาย จึงเป็นเหตุทำให้แฟชั่น (Fashion) ของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงและหมดความนิยมไป จนกระทั่งถึงระยะหนึ่งก็หมุนเวียนกลับมาใหม่เป็นวัฏจักร เช่นนี้เรื่อยไป

หลักการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคต

การออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ให้มีภาพลักษณ์ที่ดี มีรสนิยม สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นนักออกแบบจะต้องกล้าที่จะมีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดที่แตกต่างและควรคำนึงถึงแนวโน้มของการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคตเป็นสำคัญ ดังนั้นการออกแบบเครื่องแต่งกายในอนาคต ควรมีลักษณะดังนี้

1. รูปแบบและสัดส่วนของเสื้อผ้าควรมีความเหมาะสมกับรูปร่างและบุคลิกของผู้สวมใส่ เมื่อสวมใส่แล้วทำให้ดูดี มีรสนิยม ปราดเปรียว คล่องแคล่ว ถูกต้องตามกาลเทศะ

2. ลักษณะของรูปแบบเสื้อผ้าควรเรียบง่ายโดยเน้นที่เนื้อผ้า สี ดูแลกรักษา ง่าย และสวมใส่สบาย ไม่ควรตกแต่งมาก ไม่ล้าสมัยง่าย และพกพาสะดวก

3. ราคาไม่สูงมาก ถ้าราคาสูงควรเน้นที่คุณภาพของผ้าและรูปแบบที่เหมาะสม และเลือกซื้อที่สามารถสวมใส่สลับเปลี่ยนกันได้หลายโอกาส เช่น เลือกลีอกกับเสื้อ กระโปรง หรือกางเกงได้หลายตัว

ทัศนธาตุที่ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นการกำหนดลักษณะของเสื้อผ้าตามแนวความคิดหรือจินตนาการ ซึ่งผลงานที่ปรากฏจะสวยงามมีคุณค่านั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของการออกแบบ และรู้จักนำทัศนธาตุมาจัดองค์ประกอบทางศิลปะเพื่อให้การออกแบบที่ปรากฏออกมามีความสวยงาม เหมาะสม ดังนี้

1. รูปทรง (Form) เป็นโครงสร้างทางรูปของงานศิลปะ มีลักษณะเป็น 3 มิติ มองเห็นได้โดยรอบ มีปริมาตร มีความทึบตันและมีที่ว่าง รูปทรงของเสื้อผ้าใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายที่มองเห็นจากภายนอก เช่น กระโปรงทรงเอ ทรงสอบ ทรงบอลูน เป็นต้น
2. สัดส่วน (Proportion) สัดส่วนหรือ ความสมสัดส่วนนี้ คือความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมกลมกลืนของ เส้น สี รูปทรง และทัศนธาตุอื่นๆด้วย ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย หมายถึง ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมไม่เล็กหรือใหญ่จนเกินไป กระเป๋าสีเสื้อ ปกเสื้อ กระดุม ลวดลาย จีบ ระบาย สีสันต้องจัดวางอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม เป็นต้น
3. ความสมดุล (Balance) คือการถ่วงดุลกันของน้ำหนักที่เท่ากันหรือความพอเหมาะพอดี ทั้งสองด้านของรูปทรงหนึ่งในงานศิลปะชิ้นหนึ่ง ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย สมดุลเป็นน้ำหนักเท่ากันหรือไม่เท่ากันของเสื้อผ้าที่วัดด้วยสิ่งที่สายตามองเห็น
4. ความกลมกลืน (Harmony) หมายถึง การประสานกันกลมกลืนกัน สนับสนุนกัน ไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกันของทัศนธาตุในการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ความกลมกลืนเป็นการจัดองค์ประกอบต่างๆ ของเสื้อผ้าให้เกิดความสวยงาม เช่น ความกลมกลืนด้วยสี ความกลมกลืนด้วยเส้น ความกลมกลืนด้วยผิวสัมผัส
5. ความเด่น (Dominance) คือ ส่วนสำคัญที่ปรากฏชัดและสะดุดตาในงานศิลปะ ในการออกแบบเครื่องแต่งกายอาจมีการออกแบบให้เด่นด้วยการเน้นด้วย รูปทรง ลวดลาย หรือสีสันที่สดใส
6. การตัดกัน (Contrast) คือการไม่เข้ากัน การแตกต่างกันของ สี พื้นผิว หรือลวดลาย การตัดกันที่พอเหมาะจะทำให้ผลงานดูมีชีวิตชีวา น่าสนใจ ซึ่งการตัดกันของการออกแบบเครื่องแต่งกายนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ เช่น ตัดกันด้วยเส้น ตัดกันด้วยสี ตัดกันด้วยรูปร่างหรือขนาด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (120 นาที)

ขั้นที่ 1 นำเข้าสู่บทเรียนและให้ความรู้พื้นฐาน (20 นาที)

1.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่นเกมสัจจับคู่ภาพการแต่งกายในแต่ละยุคคู่กับสมัยต่าง ๆ โดยแจกภาพการแต่งกาย พร้อมทั้งบัตรคำสมัยต่าง ๆ ให้ผู้เรียนแต่ละคน และให้ผู้เรียนจับคู่ภาพและบัตรคำตามเวลาที่กำหนด

1.2 ผู้สอนแจกใบความรู้เรื่อง ดีไซน์สไตลิ่ง แล้วอธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้น ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเครื่องแต่งกาย หลักการออกแบบเครื่องแต่งกาย และทัศนธาตุ ที่ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย หากผู้เรียนคู่ไหนจับไม่ถูกคู่กันก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนจับคู่กัน ใหม่อีกครั้ง

1.3 ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (10 นาที)

2.1 ผู้สอนกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน โดยการนำเศษผ้าที่เหลือใช้ลดหลายผ้าแบบต่าง ๆ มาให้ผู้เรียนดู และสัมผัส

- ผู้สอนถามผู้เรียนว่าเห็นภาพอะไรบ้างในลายผ้า ผู้เรียนตอบว่าเห็นภาพอะไรบ้าง

2.2 ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นในลายผ้ากับสัตว์หรือสิ่งของ โดยให้ผู้เรียนบรรยาย ลวดลายบนผืนผ้า เช่น ลายหยักขึ้น - ลงเหมือนฟันปลา ลายหมุนเกลียวเป็นวง เหมือนดอกไม้ ลายเส้นเป็นคลื่น เหมือนทะเล แม่น้ำ มหาสมุทร ลายดอก ๆ ดวง ๆ เหมือนตุ๊กแก ลายวงกลม เล็ก ใหญ่ไม่เท่ากัน เหมือนฟองอากาศ ฟองน้ำ ลูกโป่ง ลายเส้นอิสระต่าง ๆ อาจจะเหมือน ปะการัง กิ่งไม้ และผลไม้ เป็นต้น

2.3 ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบสิ่งที่เห็นในลายผ้ากับคำที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ลายขดเกลียว เหมือนคนผมหยิก ลายจุดซ้ำ ๆ กัน ขนแขนลูก ลายเส้นตั้งเป็นคู่ เหมือนขาคน ลายก้อนหินเหมือน คนอ้วนนอนหลับ เป็นต้น

2.4 ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันแต่งประโยค จากการเปรียบเทียบทั้ง 2 ขั้นตอนที่ผ่านมา ให้ เป็นประโยคที่มีความหมายหลาย ๆ ประโยค เช่น ดอกไม้กลางสายฝน สัตว์ป่าในเมืองใหญ่ ก้อนหินที่หลากหลายกลางชายหาด เป็นต้น

2.5 ผู้สอนสรุปให้ผู้เรียนฟังว่า การที่ผู้เรียนมองภาพต่าง ๆ จากลวดลายบนผ้าแล้วสามารถจินตนาการถึงสิ่งอื่นจัดเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรารู้จัก เป็นการฝึกการคิดนอกกรอบ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์ เมื่อฝึกบ่อย ๆ ก็จะสามารถพัฒนาผลงานให้มีการใช้จินตนาการได้เก่งขึ้น

ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มทำงานและออกแบบชิ้นงาน (30 นาที)

3.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนออกแบบลายผ้า โดยการวาดด้วยสีเพ้นท์ผ้า ลงบนผ้าที่ผู้เรียนนำมาเอง จากบ้าน อาจเป็นเสื้อผ้าที่ผู้เรียนไม่ได้ใส่แล้ว หรือจะเป็นเสื้อผ้าที่ผู้เรียนใส่อยู่แต่อยากจะเพิ่มเติม แต่งแต้มสีสันทให้สวยงามก็ได้ (อธิบายประกอบภาพ ลายผ้าที่ใช้ประดับตกแต่งร่างกาย) แล้วนำเสื้อผ้านั้นมาออกแบบเป็นเครื่องใช้ เช่น ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋ผ้า หรือเครื่องแต่งกาย ได้อย่างน้อย 1 ชิ้น (อธิบายประกอบภาพ วิธีใช้ผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องใช้และเป็นเครื่องแต่งกาย)

3.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ เท่า ๆ กัน โดยละคุณสมบัติของผู้เรียนให้ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการเลือกผู้นำกลุ่ม 1 คน เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตนเอง เพื่อทำกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดไว้ในเบื้องต้น จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มออกมารับใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง “ทำทายลายผ้า”, ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ทำทายลายผ้า”, เสื้อผ้าที่นักเรียนนำมา และชุดสีเพ้นท์ผ้า ST แล้วปฏิบัติดังนี้

3.3 ให้ผู้เรียนทุกคนอ่านใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง ทำทายลายผ้า และใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ 1 เรื่อง ทำทายลายผ้า ที่ครูแจกอย่างละเอียด แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมองภายในกลุ่มเพื่อหาข้อสรุปในการเลือกเนื้อหาที่จะทำชิ้นงาน โดยผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกันวางแผนการทำงาน และกำหนดเนื้อหาในกิจกรรมกลุ่มของตนเองโดยเน้นความสวยงามและสร้างสรรค์

3.4 เมื่อได้ข้อสรุปในการออกแบบแล้วให้ผู้เรียนร่างความคิดในการออกแบบลายผ้าลงในใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ทำทายลายผ้า” โดยเขียนการบรรยายภาพ ว่าลายผ้าที่ออกแบบสื่อถึงเรื่องราวอะไร มีแรงบันดาลใจอย่างไร และใช้สีไหนสื่อถึงอะไร เขียนแจกแจงออกมาเป็นส่วน ๆ พร้อมอธิบายแนวคิดและเนื้อหาของออกแบบ เพื่อดูความเป็นไปได้ในการทำงาน โดยผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 รวมกลุ่มปฏิบัติงาน (30 นาที)

4.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนออกมารับ ใบกิจกรรมที่ 2 และใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “ลายผ้าพาเพลิน” แล้วศึกษาอย่างละเอียด

4.2 ผู้เรียนนำเสื้อผ้าที่เตรียมมาจากบ้านและชุดสีเพ้นท์ผ้า ST สำหรับเขียนผ้า ร่วมกันลงมือวาดลายผ้าที่ได้ออกแบบไว้

4.3 เมื่อเขียนผ้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำผ้ามาให้ครูช่วยรีดด้วยเตารีดเพื่อให้สีติดลงไปบนผ้าอย่างถาวร และการนำผ้าหรือเสื้อผ้าชิ้นนั้นมาออกแบบเป็นเสื้อ ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋าผ้าหรือเครื่องประดับร่างกายให้ได้อย่างน้อย 1 ชิ้น ด้วยวิธีการตัดเย็บ หรือผูก ให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

4.3 ผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (20 นาที)

5.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนส่งตัวแทนออกมา จับฉลากลำดับการนำเสนอผลงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม แล้วให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงาน ภายในเวลาไม่เกิน 5 นาที และกลุ่มอื่นต้องทำหน้าที่เป็นผู้ฟังที่ดี และสามารถเสนอความคิดเห็นต่อผลงานได้เมื่อเพื่อนนำเสนอเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยใช้เวลาไม่เกิน 2 นาที

5.2 ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานกลุ่มของตนเอง ไปจัดนิทรรศการภายในห้องเรียน

ขั้นที่ 6 สรุป และประเมินผลการทำงาน 10 นาที)

6.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกัน สรุปและประเมินผลการทำงาน เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่พบระหว่างการทำงาน พร้อมบอกวิธีการแก้ปัญหาว่าแต่ละกลุ่มทำอย่างไรบ้าง

6.2 ผู้สอนให้แต่ละกลุ่มข้อสรุปและข้อคิดที่ได้รับไปเขียนบันทึกลงในใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงผลงานในคราวหน้าให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สื่อการจัดการเรียนรู้

1. รูปภาพและบัตรคำ ในหัวข้อเรื่อง “ดีไซน์สไตร์ลิ่ง”
2. ใบความรู้ เรื่อง “ดีไซน์สไตร์ลิ่ง”
 - ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเครื่องแต่งกาย
 - การออกแบบเครื่องแต่งกาย
 - ทัศนธาตุและหลักการทั่วไปของการออกแบบเครื่องแต่งกาย
3. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 “ทำทายลายผ้า”
4. ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ทำทายลายผ้า”
5. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “ลายผ้าพาเพลิน”
6. ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 “ลายผ้าพาเพลิน”
7. ตัวอย่างผ้าที่เขียนเสร็จแล้ว ตัวอย่างผ้าเช็ดหน้า และกระเป๋าผ้า
8. เสื้อผ้าของผู้เรียนที่เตรียมมาจากบ้าน
9. ชุดสีพื้นท์ผ้า ST สำหรับเขียนผ้า
10. แหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม
 - แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น บ้าน วัด ลานกิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นต้น
 - หนังสือและตำราที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์ องค์ประกอบของศิลปะ และการออกแบบลวดลายผ้า เป็นต้น
 - สื่อออนไลน์ เช่น <https://www.google.com> เป็นต้น

การวัดและประเมิน

มีเครื่องมือวัด ดังนี้

1. แบบประเมินทักษะกระบวนการกลุ่ม (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)
 - คะแนน 8-10 คือ ดีมาก
 - คะแนน 5-7 คือ ดี
 - คะแนนต่ำกว่า 5 คือ ปรับปรุง

2. แบบประเมินชิ้นงานแนวคิดการออกแบบ และการนำไปใช้ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

คะแนน 18-20 คือ ดีมาก

คะแนน 15-17 คือ ดี

คะแนน 10-14 คือ พอใช้

คะแนนต่ำกว่า 10 คือ ปรับปรุง

3. ใบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

คะแนน 8-10 คือ ดีมาก

คะแนน 5-7 คือ ดี

คะแนนต่ำกว่า 5 คือ ไม่ผ่าน

บันทึกเพิ่มเติม

จากการนำแผนการจัดการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับกิจกรรมที่หลากหลาย ฝึกการคิดนอกกรอบและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการที่กว้างไกลอย่างไร้ขีดจำกัด ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้จักการวางแผนการทำงาน ทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีน้ำใจ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ผลงานให้กับเข้าบริบทของโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนบูรณาการเข้ากับสิ่งแวดล้อมและสาระวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระ เชื่อมโยงกับโครงการพระราชดำริฯ โครงการฝึกออาชีพในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (การพื้นที่สภาพลงบนเสื้อผ้า ผ้าเช็ดหน้า กระเป๋าสีผ้า) สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และเกิดความสุขกับการเรียนอย่างดียิ่ง

ลงชื่อ ผู้บันทึกผล

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าวังหิน

ภาคผนวก ฉ

ตัวอย่างภาพการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมครู
เพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้าง
ทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

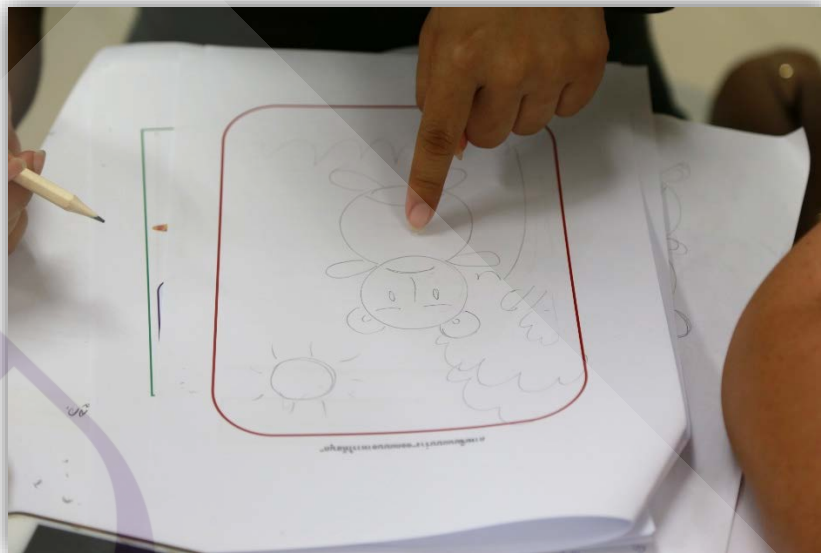
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 1 ให้ความรู้พื้นฐาน (Introduction)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 2 กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน (Stimulate attention)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 จัดกลุ่มวางแผนการทำงาน (Cooperative planning)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติงาน (Implementation)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 การนำเสนอผลงาน (Presentation)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Evaluation)

ตัวอย่างภาพการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน

ตัวอย่างภาพการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน

ตัวอย่างภาพการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน

ภาคผนวก ข

ภาพตัวอย่างผลงานของครูจากการจัดการเรียนเรียนรู้ด้วยหลักสูตร
ฝึกอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรเสริมรายวิชาประยุกต์ศิลป์เสริมสร้าง
ทักษะชีวิตและการทำงานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่าง "มาออกแบบอาหารจานอร่อย"

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่างของการออกแบบ“สานใจใส่ลายผ้า”

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่างของการออกแบบ “ร่างลายธรรมชาติ”

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่าง “ออกแบบมุมกิจกรรม”

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่าง “ออกแบบพื้นที่อิสระ”

ตัวอย่างแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ 1 (การออกแบบชิ้นงาน)

ภาพเขียนแบบร่าง “ร่วมใจใส่แปลงผัก”

ผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 “อาหารจานอร่อย”

ผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 “อาหารจานสนุก”

ผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 “ผูกพันธรรมชาติ”

ตัวอย่างผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 “ผูกผ้าผูกพัน”

ตัวอย่างผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 “ห้องนี้มีรัก”

ห้องรับแขก

ร้านตัดเสื้อ

ตัวอย่างผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 “พื้นที่อิสระ”

ร้านกาแฟที่เน้นมุมถ่ายภาพ

โต๊ะของขวัญงานปีใหม่

ตัวอย่างผลงานครูใน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 “แปลงผักรักษ์โลก”

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางเนาว์มณี สุนทรโชติ

ประวัติการศึกษา

ปี 2542

ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 2

สาขาวิชาศิลปะศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปี 2558

คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)

สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

